

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om försäkringskassor och till lag om ändring av 61 § sjukförsäkringslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om understödskassor från 1942 ersätts med en lag om försäkringskassor. Till sin associationsrättsliga del baserar sig propositionen på den nya lagen om försäkringsbolag av år 1979 och den nya lagen om aktiebolag av år 1978. Lagförslaget är huvudsakligen uppställt med dessa lagar som förebild.

Ett av syftena med propositionen är att skydda kassamedlemmarnas och övriga försäkrades intressen. Nya stadganden om minimiantalet medlemmar föreslås. Obligatoriskt medlemskap skall enligt förslaget i förhållande till den gällande lagen inskränkas till ett fåtal noggrant avgränsade fall. Kassamedlemmarnas och delägarnas skyldighet att betala tillskottsavgift inskränks samtidigt.

Stadgandena om blivande kassamedlemmars upplysningsplikt, om begränsning av kassans ansvar och om utbetalning av förmåner skall motsvara försäkringstagarnas och de försäkrades ställning i försäkringsavtalsförhållanden.

Uppbyggnaden av och behörighetsförhållandena inom understödskassornas ledning har med lagen om försäkringsbolag som förebild preciserats och gjorts överskådligare. Styrelsens ställning som kassans centrala organ betonas i

lagförslaget. Det blir obligatoriskt för försäkringskassorna att utse en verkställande direktör. Stadgandena om kassamötet skall effektivare trygga medlemmarnas och delägarnas rättigheter.

Förslaget innebär vidare att informationen om kassorna utökas, såväl i förhållande till medlemmarna och delägarna som i förhållande till utomstående. Minoritetsskyddet förbättras bl.a. när det gäller fastställandet av bokslutet och genom regleringen av rösträtten vid kassamötet.

Stadgandena om likvidation, upplösning och ansvarsöverföring är mera detaljerade än i den gällande lagen. Förslaget innehåller stadganden också om fusion och delning av kassor. Sådana frågor regleras inte alls i den gällande lagen.

Enligt förslaget inrättas en försäkringskassenämnd i samband med understödskasseföreningen. Nämnden är ett nytt rättsskyddsorgan som skall ge utlåtanden i kassaärenden.

Avsikten är att lagen skall träda i kraft vid ingången av kalenderåret efter det då den antogs och stadfästes. För flera av de nya stadgandena har i lagen reserverats en övergångsperiod, inom vilken kassorna skall anpassa sin verksamhet till den.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	3	verkningar	17
1. Propositionens samhälleliga betydelse	3	6. Andra omständigheter som inverkat på förslagens innehåll	17
1.1. Allmänt	3	DETALJMOTIVERING	18
1.1.1. Understödkassorna som försäkringsanstalter	3	1. Motivering till lagförslaget	18
1.1.2. Understödkassornas historia	3	1.1. Lagen om försäkringskassor	18
1.2. Skälen till och målen för den nya lagen ..	4	1 kap. Allmänna stadganden	18
1.3. Medel	5	2 kap. Bildande av en försäkringskassa ..	24
2. Nuläge	6	3 kap. Försäkringskassans ledning	29
2.1. Lagstiftning	6	4 kap. Kassamötet	36
2.1.1. Lagen om understödkassor	6	5 kap. Revisionen och särskild granskning	43
2.1.2. Associationsrättslig lagstiftning ..	7	6 kap. Bokslut	48
2.1.3. Vissa lagstadgade försäkringsformer	7	7 kap. Försäkringspremier och ansvarsskuld	52
2.1.4. Annan lagstiftning	8	8 kap. Begränsning av en försäkringskassans ansvar samt utbetalning av förmåner	54
2.2. Praxis	9	9 kap. Tillsynen över försäkringskassorna	59
2.2.1. Allmänt	9	10 kap. Försäkringskasseregistret	61
2.2.2. Statistiska uppgifter om understödkassorna	10	11 kap. Likvidation och upplösning	63
2.3. Utländsk lagstiftning	11	12 kap. Fusion och ansvarsöverföring ..	70
3. Huvudpunkterna i de föreslagna ändringar ..	11	13 kap. Delning	74
3.1. Verksamhetssektor	11	14 kap. Skadeståndsskyldigheten	77
3.2. Minsta antal medlemmar och obligatoriskt medlemskap	11	15 kap. Särskilda stadganden	80
3.3. Bildande av en försäkringskassa	12	16 kap. Ikraftträdelse- och övergångsstadganden	85
3.4. Försäkringskassans ledning	12	1.2. Sjukförsäkringslagen	88
3.5. Kassamötet	12	2. Närmare stadganden och bestämmelser ...	88
3.6. Revision och bokslut	12	3. Ikraftträdande	89
3.7. Försäkringspremier och ansvarsskuld samt förmåner	13	4. Lagstiftningsordning	89
3.8. Tillsynen över och registreringen av försäkringskassor	13	LAGTEXTER	90
3.9. Likvidation och upplösning	13	1. Lag om försäkringskassor	90
3.10. Fusion och ansvarsöverföring	14	2. Lag om ändring av 61 § sjukförsäkringslagen	121
3.11. Delning	14	BILAGA	122
3.12. Skadeståndsskyldighet och straffstadganden	14	Parallelltext	122
3.13. Försäkringskassaföreningen och försäkringskassenämnden	15	2. Lag om ändring av 61 § sjukförsäkringslagen	122
4. Ärendets beredning	15		
4.1. Beredningsorgan	15		
4.2. Utlåtanden	16		
5. Förslagets organisatoriska och ekonomiska			

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens samhälleliga betydelse

1.1. Allmänt

1.1.1. *Understödkassorna som försäkringsanstalter*

En understödkassa definieras som en försäkringsanstalt som utan att bedriva försäkringsrörelse, mot inbetalda avgifter till sina medlemmar eller dessas anhöriga utbetalar sjukhjälp, beviljar medlemmarna arbetslöshetsunderstöd, ålderdoms- eller invaliditetspension samt beviljar anhöriga till avlidna medlemmar familjepension, efter medlemmars frånfälle utbetalar begravnings- eller annan hjälp i ett för allt samt till medlemmar som avgått från sitt arbete eller sin befattning utbetalar understöd i ett för allt eller bedriver annan social personförsäkringsverksamhet.

Statistiskt indelas understödkassorna beroende på arten av sina huvudsakliga ersättningar i pensionskassor, sjukkassor samt begravnings- och avgångsbidragsskassor. När lagen om understödkassor (471/42) trädde i kraft bedrev kassorna uteslutande frivillig pensionsförsäkring, men i och med att de lagstadgade socialförsäkringssystemen skapades har kassorna också tagit upp vissa lagstadgade verksamhetsformer. Pensionskassorna kan inom sina verksamhetssektorer bedriva verksamhet enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61, nedan APL) och lagen om pension för företagare (468/69, nedan FöPL) samt olika former av tilläggs pensionsverksamhet och kombinationer av dessa. På motsvarande sätt kan sjukkassorna bedriva verksamhet enligt sjukförsäkringslagen (364/63, nedan SFL) och bevilja frivilliga tilläggsförmåner. I sjukförsäkringslagen används benämningen arbetsplatskassa på en sjukkassa som antingen uteslutande eller vid sidan av annan verksamhet bedriver verksamhet som avses i sjukförsäkringslagen. En sjukkassa som enbart beviljar tilläggsförmåner brukar enligt vedertagen praxis kallas kompletteringskassa.

Det är karaktäristiskt för understödkassorna att de verkar inom avgränsade sektorer. En understödkassas verksamhetssektor utgörs vanligen av samtliga eller vissa anställda hos en arbetsgivare eller grupp av arbetsgivare. En

understödkassa får inte värva medlemmar utanför sin verksamhetssektor. Kassorna kan ta in försäkringspremier både i form av medlemsavgifter från sina medlemmar och i form av bidrag från arbetsgivare. En arbetsgivare som betalar bidrag kallas delägare. Den högsta beslutanderätten i kassans angelägenheter utövas av kassamötet, som också delägarna har rätt att delta i. Delägarna har dessutom rätt att utse en del av förvaltningsrådets medlemmar och revisorerna.

Som tillsynsmyndighet fungerar social- och hälsovårdsministeriet, som bland annat fastställer kassornas stadgar och för understödkassaregistret. Tillsynen över och registreringen av kassorna har i fråga om den lagstadgade pensions- och sjukförsäkringen delvis överförs på pensionsskyddscentralen och folkpensionsanstalten. Lagstadgat samorgan är Understödkassornas förening.

1.1.2. *Understödkassornas historia*

De första understödkassorna i vårt land hade sitt ursprung i skråväsendet. Dessa första hjälpkassor grundades i början av 1700-talet. Hjälpkassorna betalade ut bidrag vid sjukdom och dödsfall.

Av samma typ som skråväsendets kassor var de hjälpkassor som grundades för järnbruksarbetare. Både skråväsendets och järnbrukens kassor upphörde emellertid med sin verksamhet i slutet av 1800-talet. Verksamheten övertogs av de allmänna arbetar- och hantverkarkassor som utöver bidrag vid sjukdom samt begravningshjälp också kunde bevilja pensioner.

I och med att industrialiseringen framskred grundades också s.k. fabrikkassor. Den äldsta alltjämt fungerande fabrikkassan, dvs. sjuk-, begravningshjälp- och pensionskassan för arbetstagarna vid Finlayson & Co Oy/Ab:s bomullsfabrik (numera Finlaysonin Tampereen tehtaitten Sairauskassa) grundades år 1846.

De ovan nämnda kassorna var huvudsakligen avsedda för kroppsarbetare. Under 1800-talet började emellertid kassor grundas också för arbetstagare som utförde andligt arbete, t.ex. privatföretagens anställda och tjänstemannagrupper i offentligt rättsliga anställningsförhållanden.

Först genom förordningen angående arbete-

reunderstödkassor från år 1897 ställdes kassorna under tillsyn av en offentlig myndighet. Kassorna hade visserligen redan tidigare kunnat ansöka om senatens eller guvernörens fastställelse för sina stadgar, men förfarandet var inte obligatoriskt. Någon egentlig övervakning av kassornas verksamhet hade inte ordnats.

Med hjälpkassor avsågs i den nämnda förordningen de sjuk- och pensionskassor vilka hade grundats för hantverkare, yrkes- och andra arbetare samt med dessa jämförbara personer och vilka mot premier som inbetalades av medlemmarna beviljade dessa bidrag vid sjukdom, invaliditet och ålderdom. Hjälpkassorna beviljade också begravningshjälp och betalade ut bidrag till avlidna medlemmars änkor och barn. Kassornas stadgar innehöll bestämmelser om sådana i förordningen närmare angivna omständigheter som avgifter, förmåner, kassans förvaltning och de krav som ställdes på dess solvens. Den offentliga myndighetens fastställelse skulle utverkas för kassornas stadgar. Tillsynen över kassorna ankom på industristyrelsen, senare på socialministeriet.

Förordningens största brist var att den begränsades till att gälla enbart s.k. arbetareunderstödkassor. Förordningen kunde således inte tillämpas på samtliga understödkassor. Av den anledningen uppstod det vissa gränsdragningsproblem vid tillämpningen.

År 1907 tillsattes en kommitté som gavs i uppdrag att revidera den nämnda förordningen. Kommittén avgav år 1911 sitt betänkande som dock inte ledde till några reformer. I ett senatsbeslut från år 1917 bestämdes det att ett offentligt register skulle föras över arbetareunderstödkassorna, men på lagstiftningsnivå började reformplaner följande gång utarbetas först på 1930-talet. År 1933 tillsattes nämligen en kommitté som gavs i uppdrag att utarbeta ett förslag till en ny lag om understödkassor. Kommittébetänkandet blev klart år 1939 (Kommittébetänkande 1939:2).

Samma år som kommittén tillsattes undergick lagstiftningen om försäkringsverksamhet en genomgripande revidering. Det året stiftades lagen om inhemska försäkringsbolag (174/33), lagen om försäkringsavtal (132/33), lagen om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse i Finland (175/33) och lagen om ömsesidiga skadeförsäkringsföreningar (185/33). Den nya lagstiftningen gällde likväl endast sådana försäkringsbolag och försäkringsfö-

eningar som bedrev försäkringsverksamhet yrkesmässigt samt sådana försäkringstagare som stod i avtalsförhållande till dem. Kassornas verksamhet var till sin karaktär social personförsäkring. Kommitténs avsikt var att all annan försäkringsverksamhet än den som bedrevs i form av försäkringsrörelse skulle hänföras till den nya lagstiftningen.

I motiveringen till kommittébetänkandet beskrevs vissa drag som var kännetecknande för understödkasseverksamheten. En skillnad jämfört med personförsäkring som bedrevs i form av försäkringsrörelse ansågs bl.a. vara att kassaförsäkringen inte är förknippad med en lika exakt bestämd ersättning som försäkringarna inom en egentlig försäkringsrörelse. Detta särdrag kommer till synes i att bestämmelser om understödets och premiernas belopp ingår i stadgarna, vilket innebär att beloppen kan ändras genom att stadgarna ändras. Inom försäkringsverksamhet som bedrivs i form av försäkringsrörelse kan däremot ändringar som påverkar försäkringsavtalen inte göras utan försäkringstagarnas uttryckliga samtycke. Dessutom fäste kommittén uppmärksamhet vid villkoren för antagningen av medlemmar till kassorna, dvs. kassornas begränsade verksamhetssektorer. Kassaunderstöden konstaterades i allmänhet vara relativt små. Kassaverksamheten konstaterades också sakna de kännetecken på affärsmässighet som kom till synes i försäkringsverksamhet som bedrevs i form av försäkringsrörelse.

Den på kommittébetänkandet baserade lagen om understödkassor gavs år 1942. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1943 och upphävde 1897 års förordning angående arbetareunderstödkassor.

1.2. Skälen till och målen för den nya lagen

I lagen om understödkassor har sedan den trätt i kraft gjorts några få ändringar, närmast av formell karaktär. Understödkassornas verksamhet har emellertid sedan lagen trädde i kraft undergått betydande förändringar i och med de lagstadgade pensions- och sjukförsäkringssystem som byggts upp. Utvecklingen av dels det lagstadgade, dels det avtalsbaserade socialskyddet har också påverkat karaktären av och tyngdpunkterna i kassornas frivilliga verksamhet.

Till följd av kassaverksamhetens förändrade

karaktär kan redan lagens namn och begreppet understödkassa anses vara vilseledande. Den nuvarande lagen anger inte heller tillräckligt klart hur gränsen skall dras mellan understödkassorna och försäkringsbolagen. Detta gäller framför allt kassornas verksamhetssektorer. Lagen innehåller också flera stadganden som är fullständigt överflödiga i dagens läge. Vissa av kassornas funktioner regleras över huvud taget inte i lagen.

Det har inom olika kategorier som berörs av kassornas verksamhet anförts divergerande åsikter om huruvida det behövs ett stadgande som möjliggör obligatoriskt medlemskap. Det har anförts synpunkter både för och emot ett sådant stadgande. Lagens stadganden om registrering av en understödkassa samt om dess förvaltning och likvidation är i många avseenden bristfälliga. Den nuvarande lagen har inga stadganden alls om fusionering och delning av kassor. Stadgandena om ansvarsöverföring är i behov av revidering.

Också lagens stadganden om försäkringstekniska reserver och fondering av eget kapital måste ses över. Det blir framför allt aktuellt att ompröva de kassors ställning som har fått dispens att hålla sig med mindre försäkringstekniska reserver än lagen stadgar (s.k. fördelningskassor). Också stadgandena om de försäkringstekniska reservernas täckning är i behov av revidering.

Den gällande lagens ålderdomlighet och bristfällighet framträdde speciellt klart då vissa med understödkassornas verksamhet nära förknippade associationsrättsliga lagar, dvs. lagen om försäkringsbolag (1062/79) och lagen om aktiebolag (734/78), trädde i kraft vid ingången av år 1980. Även lagstiftningen om försäkringsföreningar reviderades år 1987.

Bristerna i lagen om understödkassor är så betydande att det inte är ändamålsenligt att revidera lagen endast delvis. Därför föreslås att lagen om understödkassor ersätts med en helt ny lag. För att understryka försäkringsskarak-tären i den verksamhet som kassorna bedriver föreslås att benämningen understödkassa ersätts med benämningen försäkringskassa. Namnet på den nya lagen föreslås således vara lagen om försäkringskassor. Till denna del motsvarar förslaget det betänkande som kommissionen för revision av lagstiftningen om understödkassor utarbetade 1960-talet. Avsikten med förslaget är att utveckla understödkassornas verksamhetsbetingelser så att kassor-

na blir försäkringsanstalter som har resurser att sköta moderna försäkringsfunktioner med den effektivitet och sakkunskap dessa förutsätter.

Avsikten är att med den föreslagna lagen om försäkringskassor upphäva inte bara lagen om understödkassor utan också förordningen om verkställighet av den. Den nya lagen förutsätter en ny verkställighetsförordning. Dessutom blir det nödvändigt att ersätta statsrådets samt social- och hälsovårdsministeriets beslut om tillsynen över och registreringen av kassorna. Social- och hälsovårdsministeriet skall i samband med att den nya lagen träder i kraft meddela anvisningar och föreskrifter t.ex. om kassornas bokföring och bokslut.

Understödkasseföreningen föreslås byta namn till försäkringskasseföreningen och fortsätta att fungera som kassornas lagstadgade samorgan. Lagreformen förutsätter att också föreningens stadgar revideras.

Kassorna skall ansöka om fastställelse av sina enligt den nya lagen uppgjorda stadgar inom en i lagen angiven tid efter att den nya lagen trätt i kraft. Också kassornas beräkningsgrunder skall enligt förslaget ändras. Vidare skall de med stöd av lagen om understödkassor beviljade dispensernas fortsatta giltighet omprövas.

1.3. Medel

Med beaktande av den ekonomiska och försäkringstekniska karaktären av understödkassornas verksamhet är det ändamålsenligt att revisionen av lagen om understödkassor i så stor utsträckning som möjligt sker med lagstiftningen om försäkringsbolag som förebild. Detta är särskilt motiverat när det gäller pensionskassornas verksamhet, eftersom dessa kassor i funktionellt hänseende i hög grad påminner om ömsesidiga pensionsförsäkringsbolag. Också den nya lagstiftningen om försäkringsföreningar grundar sig i associationsrättsligt hänseende på lagen om försäkringsbolag och lagen om aktiebolag. Å andra sidan är det inte möjligt att genomföra någon särskilt långtgående samordning, eftersom understödkassorna inte bedriver försäkringsrörelse och då kassornas verksamhet i vissa viktiga avseenden, t.ex. när det gäller bidragsbetalarnas deltagande i förvaltningen samt registreringspraxisen, i hög grad skiljer sig från försäkringsbolagens verksamhet. Det måste också beaktas att sjukkas-

sornas samt begravnings- och avgångsbidragskassornas verksamhet är så mycket småskaligare än pensionskassornas verksamhet att deras verksamhet inte bara uppvisar drag av försäkringsverksamhet utan också ett flertal drag av föreningsverksamhet.

Lagtekniskt kan reformen genomföras på olika sätt. Det är möjligt att skapa ett helt fristående regleringsystem eller att i lagförslaget ta in stadganden endast i den mån särdragen i försäkringskasseverksamheten förutsätter det och att i övrigt hänvisa till lagen om försäkringsbolag. På försäkringsbolag tillämpas lagen om aktiebolag, om annat inte stadgas i lagen om försäkringsbolag. Härav följer att även vissa stadganden i lagen om aktiebolag kommer att tillämpas på försäkringskassorna. Det skulle således i vissa fall bli synnerligen svårt att reda ut vad den gällande lagstiftningen innehåller.

Beredningen har därför resulterat i en helt fristående lag, som dock innebär att det blir nödvändigt att upprepa stadganden som finns i andra lagar. Under beredningsarbetet har också möjligheten att utfärda särskilda stadganden för olika kassatyper övervägts. Detta alternativ har emellertid lämnats därhän, eftersom de olika kassatyperna trots skillnaderna också har ett stort antal gemensamma drag som förutsätter likartade regleringar för samtliga kassor. Utöver skraddarsydda stadganden för respektive kassatyp skulle det således förutsättas gemensamma stadganden för samtliga kassor, en lösning som i hög grad är ägnad att göra lagen svåröverskådlig.

Lagförslaget har avfattas med lagen om försäkringsbolag, lagen om aktiebolag och lagen om försäkringsföreningar som förebild. Lagen indelas i 16 kapitel. Eftersom förslaget i stor utsträckning beaktar principerna i lagen om försäkringsbolag och lagen om aktiebolag, sammanfaller också motiveringstexten i många stycken med dessa lagars motiveringar. Det är meningen att tolkningen av den föreslagna lagen i så stor utsträckning som möjligt skall motsvara tolkningen av de nämnda lagarna. Också vid tolkningen av de enskilda stadgandena är det skäl att bygga på de principer som framgår av motiveringen till lagen om försäkringsbolag och lagen om aktiebolag.

Den föreslagna lagen om försäkringskassor är mera omfattande än den gällande lagen om understödskassor. Dess regleringar är i många avseenden mera detaljerade än den gällande

lagens. Förslaget upptar ett flertal helt nya grupper av stadganden, som skall göra det möjligt att utveckla försäkringskasseverksamheten.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning

2.1.1. Lagen om understödskassor

Understödskassornas verksamhet regleras för närvarande genom lagen om understödskassor. Efter lagens ikraftträdande har alla de anstalters verksamhet lagts på lagstadgad basis vilka bedriver privat försäkringsverksamhet. Syftet med den nya lagen var att utveckla understödskasseverksamheten i en flexibel riktning, med undvikande av alltför radikala ingrepp i de rådande förhållandena.

Lagen om understödskassor är indelad i 16 kapitel, i vilka bl.a. stadgas om bildande av understödskassa, försäkringstekniska reserver, bokslut, förvaltning, inregistrering, upplösning och ansvarsöverföring samt övervakning av kassornas verksamhet. Lagen har sammanlagt 110 paragrafer.

Till följd av den stora mångfalden av verksamhetsformer intogs i lagen endast ett fåtal begränsande stadganden och tillsynsmyndigheten, dvs. social- och hälsovårdsministeriet, har en omfattande prövningsrätt när det gäller tillämpningen av dem. Som exempel på ministeriets omfattande prövningsrätt kan nämnas lagens 107 §, enligt vilken ministeriet av särskilda skäl kan bevilja undantag från lagens stadganden. Enligt denna paragraf har ministeriet beviljat vissa kassor dispens t.ex. i fråga om premiereserven och reservfonden.

I lagen om understödskassor har inte gjorts många ändringar sedan den stiftades. Ändringarna har i allmänhet gjorts till följd av ändringar i annan lagstiftning som haft beröringspunkter med understödskasseverksamheten. Lagen om pension för arbetstagare stiftades år 1961, vilket innebar att det blev möjligt för de pensionskassor som lyder under lagen om understödskassor att vid sidan av försäkringsbolag och pensionsstiftelser verka som sådana försäkringsanstalter som avses i lagen om pension för arbetstagare. I det sammanhanget fogades till lagen om understödskassor ett nytt 2 mom. i 4 § och en ny 107 a §. Vidare

ändrades 8 och 20 §§ lagen om understöds-kassor i samband med att sjukförsäkringslagen stiftades år 1963 och det blev möjligt för de sjuk-kassor som lyder under lagen om understöds-kassor att utbetala förmåner som avses i sjukförsäkringslagen, dvs. att vid sidan om sjukförsäkringsbyråerna fungera som s.k. arbets-platskassor. År 1968 ändrades lagens 22 §, som gäller beräkningsgrunderna för premiereserven och ersättningsreserven. År 1973 ändrades lagens 25 § som en följd av den nya bokföringslagen (655/73). År 1979 ändrades 39 § i överensstämmelse med skadeståndslagens (412/74) principer. År 1985 ändrades de i lagen angivna beloppen i motsvarighet till den gällande prisnivån och dessutom bands de till det löneindex som stadgas i lagen om pension för arbetstagare. Vidare gjordes en sådan ändring att tillsynen över de understöds-kassor som bedriver försäkringsverksamhet i enlighet med lagen om pension för företagare kunde överföras på pensions-skyddscentralen. Lagen ändrades senast år 1990, då till den fogades ett stadgande om bokslutsuppgifternas offentlighet.

Samtidigt som lagen om understöds-kassor stiftades lagen angående tillämpning av 52 § 2 mom. i lagen om understöds-kassor å före sagda lags ikraftträdande beviljade pensioner (472/42). Lagen gäller sådana fall där en understöds-kassa med stöd av 52 § 2 mom. lagen om understöds-kassor har beslutat minska pensioner. Enligt lagen gäller ett sådant beslut också pensioner som understöds-kassan har beviljat innan lagen om understöds-kassor trädde i kraft. Lagen stiftades i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

I förordningen angående verkställigheten av lagen om understöds-kassor (909/42) som utfärdats med stöd av 108 § lagen om understöds-kassor finns bl.a. stadganden om täckning av premiereserven samt ett flertal stadganden om förvaltning och inregistrering av understöds-kassor. I förordningen stadgas också om de uppgifter som ankommer på understöds-kassornas lagstadgade samorgan, dvs. understödskasseföreningen. Förordningen har tio kapitel och sammanlagt 36 paragrafer.

2.1.2. *Associationsrättslig lagstiftning*

Lagen om försäkringsbolag är närmast en associationsrättslig lag som stadgar om försäk-

ningsbolags bildande, koncession och förvaltning, delägarnas rättigheter, tillsynen över försäkringsbolag samt livförsäkring och annan långtidsförsäkring. Lagen om försäkringsbolag gäller både försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Däremot gäller den inte i Finland verksamma utländska försäkringsanstalter, om vilka stadgas i lagen om utländska försäkringsbolags verksamhet i Finland (635/89).

För att ett försäkringsbolag skall kunna bildas förutsätts statsrådets koncession. Detaljerade bestämmelser om bolagets förvaltning och verksamhetsområde skall tas in i bolagsordningen, som social- och hälsovårdsministeriet fastställer särskilt för varje försäkringsbolag. Enligt lagen om försäkringsbolag skall social- och hälsovårdsministeriet utöva tillsyn över försäkringsverksamheten.

Lagen om försäkringsföreningar (1250/887) reglerar försäkringsföreningarnas verksamhet. Försäkringsföreningarna är i allmänhet små försäkringsanstalter vars verksamhetsområde får omfatta högst 40 kommuner och som grundar sig på delägarnas ömsesidiga ansvar. Lagen innehåller sådana associationsrättsliga stadganden om försäkringsföreningar som motsvarar dem som ingår i lagen om försäkringsbolag.

Om pensionsstiftelsernas verksamhet stadgas i lagen om pensionsstiftelser (469/55). Enligt lagens 20 § gäller angående pensionsstiftelsers likvidations- och konkurstillstånd i tillämpliga delar vad som stadgas i lagen om understöds-kassor.

Om arbetslöshetskassornas verksamhet stadgas i lagen om arbetslöshetskassor (603/84) som trädde i kraft år 1985. En arbetslöshetskassas syfte är att för sina medlemmar anordna utkomstskydd enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) samt utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90). Social- och hälsovårdsministeriet för ett register över arbetslöshetskassorna.

2.1.3. *Vissa lagstadgade försäkringsformer*

Sjukförsäkringslagen trädde i kraft år 1964. Enligt lagens första paragraf är envar som är bosatt i Finland försäkrad för sjukdom i enlighet med denna lag. På grundval av försäkringen utges ersättning även vid havande-

skap och barnsbörd. Med stöd av sjukförsäkringslagen har en försäkrad rätt att vid sjukdom få ersättning för nödvändiga kostnader för sjukvård och dagpenning för arbetsförmåga till följd av sjukdom samt vid havandeskap och barnsbörd ersättning för nödvändiga kostnader härför.

Enligt sjukförsäkringslagen kan en understödkassa betala ut sådana förmåner som avses i sjukförsäkringslagen till kassans medlemmar jämte familjemedlemmar samt till pensionerade arbetstagare jämte familjemedlemmar. Den som är försäkrad i kassan lyfter härvid sina enligt sjukförsäkringslagen utgående förmåner från understödskassan i stället för från folkpensionsanstaltens lokalbyrå. Enligt 61 § 1 mom. sjukförsäkringslagen kan en arbetsplatskassa inrättas på arbetsplatser vilkas arbetstagare är i en och samma arbetsgivares anställning. En arbetsplatskassa kan inrättas också för flera arbetsgivares anställda, men i så fall förutsätts det att arbetsgivarnas verksamhet skall anses bilda en administrativ och ekonomisk helhet och att särskilda skäl talar för en sådan lösning.

Enligt 61 § 2 mom. sjukförsäkringslagen gäller i fråga om arbetsplatskassorna i tillämpliga delar vad lagen stadgar om socialförsäkringskommissioner. Enligt samma moment kan social- och hälsovårdsministeriet på folkpensionsanstalten överföra uppgifter som gäller fastställande av arbetsplatskassans stadgar, inregistreringen av kassan och tillsynen över dess verksamhet. Med stöd av detta stadgande gav ministeriet år 1964 ett beslut om överföring till folkpensionsanstalten av uppgifter i anslutning till registreringen av arbetsplatskassor och tillsynen över dem (445/64). Med stöd av beslutet överfördes inregistreringen av sjuk-kassor som enbart bedriver lagstadgad sjukförsäkringsverksamhet från ministeriet till folkpensionsanstalten. Också förrättandet av inspektioner och tillsynen över verksamheten överfördes till folkpensionsanstalten, till den del den har samband med den lagstadgade sjukförsäkringsverksamhet som sjuk-kassan bedriver. Endast några få sjuk-kassor har varit införda i folkpensionsanstaltens register.

Enligt lagen om pension för arbetstagare som trädde i kraft år 1962 är en arbetsgivare skyldig att för sina arbetstagare anordna och bekosta pensionsskydd som uppfyller i lagen föreskrivna minimivillkor. En arbetstagare har enligt lagen rätt till ålders-, invalid-, arbetslös-

hets- och deltidspension, medan hans anhöriga har rätt till familjepension. I lagen om pension för arbetstagare finns detaljerade stadganden om beräkning och samordning av pensioner samt om fördelning av pensionsansvar och pensionskostnader.

Enligt lagen om pension för arbetstagare är det möjligt att ordna pensionsskydd också genom en pensionskassa som enligt lagen om understödskassor bildats för arbetstagarna hos en viss arbetsgivare eller för arbetstagarna vid företag som hör till en viss arbetsgivargrupps pensionskassa.

År 1962 gav statsrådet ett beslut om överföring till pensionsskyddscentralen av vissa uppgifter i anslutning till registreringen av och tillsynen över understödskassor, som verkar i enlighet med lagen om pension för företagare (316/62). Med stöd av beslutet överfördes registerföringen över de pensionskassor som uteslutande bedriver APL-verksamhet från socialministeriet till pensionsskyddscentralen. Också förrättande av inspektioner och tillsynen över verksamheten överfördes till pensionsskyddscentralen, till den del den har samband med den APL-verksamhet som pensionskassan bedriver.

Enligt lagen om pension för företagare skall en företagare som är bosatt i Finland försäkras på motsvarande sätt som en arbetstagare enligt lagen om pension för arbetstagare. En företagare är skyldig att uppta en sådan försäkring som avses i lagen om pension för företagare i en pensionsanstalt som bedriver verksamhet som avses i lagen om pension för arbetstagare eller i en pensionskassa. Också registreringen av och tillsynen över pensionskassor som bedriver verksamhet som avses i lagen om pension för företagare har genom statsrådets beslut om överföring till pensionsskyddscentralen av vissa uppgifter i anslutning till registreringen av och tillsynen över understödskassor, som verkar i enlighet med lagen om pension för företagare (936/85) överförts till pensionsskyddscentralen. Endast några få pensionskassor har varit registrerade i det understödskasseregister som pensionsskyddscentralen för.

2.1.4. *Annan lagstiftning*

Enligt 39 § bokföringslagen av år 1973 gäller om bokföringsskyldighet och bokföring samt offentliggörande av bokslut vad därom är

särskilt stadgat annorstädes i lag eller vad vederbörande myndighet har föreskrivit med stöd av annan lag. I 6 kap. lagen om understödkassor finns vissa stadganden om bokslut. Den sistnämnda lagen är således en speciallag i detta avseende. Enligt 25 § lagen om understödkassor skall i en understödkassas bokföring, utan hinder av vad i bokföringslagen är stadgat, iakttas de bestämmelser som social- och hälsovårdsministeriet har utfärdat. Ministeriet har utfärdat särskilda anvisningar om bokföring och bokslut för pensionskassor, sjukkassor samt begravnings- och avgångsbidragskassor. Bokföringslagen gäller således i fråga om understödkassorna endast till den del något annat inte bestäms i lagen om understödkassor eller i ministeriets cirkulär.

Avtal mellan försäkringstagare och de försäkringsanstalter som bedriver försäkringsrörelse regleras genom lagen om försäkringsavtal av år 1933. Denna gäller inte understödkassor, eftersom dessa kassors stadgar ersätter separata försäkringsavtal. Justitieministeriet bereder som bäst en totalrevision av lagen om försäkringsavtal.

2.2. Praxis

2.2.1. Allmänt

Understödkassorna erbjuder sina försäkrade en hel del förmåner. I praktiken indelas understödkassorna utgående från sitt huvudsakliga ersättningslag i pensionskassor och sjukkassor samt begravnings- och avgångsbidragskassor, så som framgår av avsnitt 1.1.1.

Sjukkassorna kan bedriva verksamhet enligt sjukförsäkringslagen och bevilja frivilliga tilläggsförmåner. I avsnitt 2.1.3. redogörs för de arbetsplatskassors verksamhet som avses i 61 § 1 mom. sjukförsäkringslagen. En kompletteringskassa är enligt vedertaget språkbruk en sjukkassa uteslutande för tilläggsförmåner som kompletterar sjukförsäkringsskyddet. En skillnad jämfört med arbetsplatskassorna består i att de som är medlemmar i en kompletteringskassa måste lyfta sina ersättningar enligt sjukförsäkringslagen på folkpensionsanstaltens lokalbyrå, medan de som är medlemmar i en arbetsplatskassa får lyfta både sina lagstadgade förmåner och sina tilläggsförmåner i kassan.

De ersättningar som avses i sjukförsäkringslagen bestäms i enlighet med sjukförsäkrings-

lagen och de stadganden som utfärdats med stöd av den. Såsom förmåner enligt lagen betalas t.ex. kostnader som förorsakas av läkarvård, av läkare föreskrivna undersöknings- och vårdåtgärder samt läkemedel. Dessutom betalas dagpenning för av sjukdom förorsakat inkomstbortfall samt moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning.

Tilläggsförmåner betalas i enlighet med respektive sjukkassas stadgar. Det finns således avsevärda skillnader mellan de ersättningar som kassorna betalar ut. Såsom tilläggsförmåner kan betalas till lagstadgade förmåner avslutna självriskandelar samt även förmåner som t.ex. med stöd av sjukförsäkringslagen i allmänhet inte betalas över huvud taget, dvs. sjukhusens vårddagsavgifter, glasögon, tandvård och begravningshjälp. Kassorna kan dessutom betala tilläggsdagpenningar som kompletterar de lagstadgade dag- och moderskapspenningarna.

Pensionskassornas förmåner kan beviljas antingen såsom lagstadgade APL- eller FöPL-pensioner eller såsom frivilliga tilläggs-pensioner. Pensionskassornas verksamhet finansieras genom arbetsgivarnas bidrag och avkastning på placeringar eller i vissa fall också genom de medlemsavgifter som medlemmarna betalar. Såsom tilläggsförmåner kan utöver olika slags pensioner beviljas också dagpenningar och begravningshjälp.

Såsom försäkringsfall vilka berättigar till ersättning ur begravnings- och avgångsbidragskassorna anses en medlems pensionering eller dödsfall. Enligt kassornas stadgar kan också en medlem som uppnått en viss ålder ha rätt till en stadgeenlig förmån. En förutsättning för avgångsbidrag är i allmänhet en viss tids medlemskap i kassan. Med begravningsbidrag avses en på förhand bestämd ersättning, som skall täcka begravningskostnader. Bidraget kan också vara större än de faktiska kostnaderna, men till åtskillnad från livförsäkring får det emellertid inte vara oproportionerligt stort i förhållande till kostnaderna. Begravningsbidragets storlek kan definieras på många sätt. För det första kan det betalas till kassan mot uppvisande av räkningar, varvid endast de faktiska kostnaderna ersätts. För det andra kan bidraget i stadgarna vara angivet som ett absolut belopp. För det tredje kan beloppet bindas till löns storlek. T.ex. pensionskassorna betalar i allmänhet ett begravningsbidrag som motsvarar tre månaders lön. Detta är samtidigt det

största begravningsbidraget som kan betalas ut med stöd av lagen om pension för arbetstagare. Begreppsmässigt är det skäl att hålla begravningsbidraget isär från den livförsäkring som försäkringsbolagen bedriver.

2.2.2. Statistiska uppgifter om understöds-kassorna

Antalet kassor

Efter tillkomsten av lagen om understödskassor var antalet understödskassor som störst i mitten av 1940-talet, närmare 400. Därefter har de blivit färre. I slutet av år 1990 fanns det 222 fungerande kassor. Av dessa var 26 pensionskassor (av vilka 12 bedrev lagstadgad pensionsförsäkring), 186 sjukkassor (av vilka 99 bedrev SFL-verksamhet) samt 10 begravnings- och avgångsbidragskassor.

Kassornas medlemsantal

Understödskassorna hade i slutet av år 1945 sammanlagt närmare 200 000 medlemmar. I slutet av år 1989 var det sammanlagda medlemsantalet 327 000, varav 97 000 var medlemmar i pensionskassorna, 178 000 i sjukkassorna och 52 000 i begravnings- och avgångsbidragskassorna. Försäkrade i sjukkassorna var utöver de egentliga medlemmarna ca 21 000 familjemedlemmar.

Understödskassornas medlemsantal uppvisar stora variationer. I slutet av år 1989 hade den minsta kassan 31 medlemmar och den största 17 098.

Försäkringspremier

Understödskassornas sammanlagda premieinkomster år 1989 uppgick till 2 083 miljoner mark. I summan ingår inte de medel som sjukkassorna erhöll från sjukförsäkringsfonden för utbetalning av förmåner enligt sjukförsäkringslagen. Av kassornas inkomster för den frivilliga verksamheten utgjordes 219,7 miljoner mark av medlemsavgifter och 827,9 miljoner mark av arbetsgivarnas bidrag.

Premieinkomsterna fördelade sig år 1989 på följande sätt mellan de olika kassatyperna:

		Mmk
Sjukkassorna		
Medlemsavgifter	186,0	
Bidrag	115,2	<u>301,2</u>
Pensionskassorna		
Lagstadgade pensioner		
Enligt APL	986,3	
Enligt FöPL	49,3	<u>1 035,6</u>
Övriga pensioner		
Medlemsavgifter	19,0	
Bidrag	712,7	<u>731,7</u>
Begravnings- och avgångsbi- dragskassorna		
Medlemsavgifter	14,7	
Bidrag	—	<u>14,7</u>
		<u><u>2 083,2</u></u>

Pensionskassornas premieinkomster enligt tabellen innehåller i fråga om APL-verksamheten dels arbetsgivarens bidrag, dels de medlemsavgifter som uppburits hos arbetstagarna enligt 11 § lagen om pension för arbetstagare.

Ersättningar

Pensionskassorna betalade år 1989 ut sammanlagt 1 077,6 miljoner mk i pensioner. Därav utgjorde APL- och FöPL-pensionernas andel 607 miljoner mark.

Sjukkassorna betalade år 1989 ut 650,7 miljoner mark i sjukersättningar. Därav utgjorde de enligt sjukförsäkringslagen utbetalda ersättningarnas andel 368,4 miljoner mark. Denna andel erhöles från sjukförsäkringsfonden.

Begravnings- och avgångsbidragskassorna betalade år 1989 ut 11,8 miljoner mark i ersättningar.

Kassornas försäkringstekniska reserver och egna kapital

Understödskassornas försäkringstekniska reserver uppgick i slutet av år 1989 till 10,5 miljarder mark hos pensionskassorna, 17,5 miljoner mark hos sjukkassorna samt 50,9 miljoner mark hos begravnings- och avgångsbidragskassorna. Pensionskassornas egna kapital uppgick till 8,4 miljoner mark, sjukkassor-

nas till 182 miljoner mark samt begravnings- och avgångsbidragskassornas till 31,2 miljoner mark.

2.3. Utländsk lagstiftning

Finlands understöds-kassor har utvecklats i sin egen riktning och någon exakt motsvarande verksamhet finns således inte i andra länder. Den närmaste motsvarigheten är understödsföreningarna i Sverige (Lag om understödsföreningar, SFS 1972:262).

De svenska understödsföreningarna indelas i fyra grupper, dvs. pensionskassor, sjuk-kassor, begravningskassor samt sjuk- och begravningskassor. Kassornas verksamhetsprinciper är i stort sett desamma som för de finländska understöds-kassor som beviljar tilläggsförmåner. Kassorna bedriver inte lagstadgad sjuk- eller pensionsförsäkring. Sedan lagen om understödsföreningar stiftades år 1972 har s.k. öppna kassor, som vem som helst inom ett visst område får ansluta sig till, inte längre fått grundas.

3. Huvudpunkterna i de föreslag-na ändringarna

3.1. Verksamhetssektor

I den gällande lagen finns inga stadganden som begränsar understöds-kassornas verksamhetssektor, dvs. verksamhetskrets enligt den gällande lagen. Enligt lagen är det nödvändigt att ange den i stadgarna. I synnerhet i fråga om lagstadgad pensionsförsäkring har det uppfattats som en brist att det i lagstiftningen inte finns några stadganden om verksamhetssektorn.

En försäkringskassas verksamhet skall bestå av social personförsäkring, som kassan inte får bedriva affärsmässigt. I allmänhet har utgångspunkten varit den att om kassornas verksamhetssektor har definierats tillräckligt exakt och snävt, kan sådan affärsmässighet som är kännetecknande för försäkringsrörelse inte komma i fråga. Eftersom försäkringsrörelse som omfattar pensionsförsäkring får bedrivas endast av försäkringsbolag, är det genom en definition av verksamhetssektorn möjligt att fastställa den verksamhet som är tillåten enligt den föreslag-

na lagen. Av dessa skäl anges i lagförslaget de exakta gränser inom vilka en försäkringskassa får bedriva verksamhet.

Eftersom en försäkringskassa får betala ut ersättningar endast till personer som hör till dess verksamhetssektor, beaktas i förslagets paragraf om verksamhetssektorn endast sådana familjemedlemmar som för närvarande är s.k. biförsäkrade i sjuk-kassorna samt sådana personer som avgått med pension. Inom pensionskassornas samt begravnings- och avgångsbidragskassornas verksamhetssektor kan de personer kvarstå som annars hade fallit utanför verksamhetssektorn men vilkas försäkring i kassan blivit förlängd.

Om verksamhetssektorn definieras genom av en organisation av föreningstyp, kan kassans verksamhetssektor inte längre utvidgas genom en ändring av föreningens stadgar.

3.2. Minsta antal medlemmar och obligatoriskt medlemskap

Den gällande lagens stadganden om miniantalet medlemmar innebär att det är tillåtet att bilda också helt små kassor. Särskilt med beaktande av den utveckling som den lagstadgade sjukförsäkringen och pensionsförsäkringen undergått sedan lagen om understöds-kassor stiftades, har situationen förändrats så genomgripande att det anses nödvändigt att ompröva frågan om understöds-kassornas minsta medlemsantal.

Eftersom det lagstadgade systemet tidigare var bristfälligt och outvecklat, var det ändamålsenligt att tröskeln för att bilda en kassa inte var hög. Också de befolkningsgrupper som inte hade andra stödformer att tillgå kom således i åtnjutande av någon form av utkomstskydd. Numera finns det inget motsvarande behov, eftersom de lagstadgade systemen täcker grundskyddet. Genom kravet på större medlemsantal blir kassorna bättre skyddade mot tillfälliga fluktuationer i försäkringsverksamheten. Nivån på de mindre kassornas verksamhet blir ofta anspråklös redan av den orsaken att de inte har råd med heltidsanställd personal.

Det är också skäl att beakta det faktum att det system som följs av de kassor som bedriver lagstadgad pensionsförsäkringsverksamhet, i fråga om APL-kassorna utgör ett alternativ till pensionsstiftelsernas och pensionsförsäkrings-

bolagens verksamhet samt, i fråga om FöPL-kassorna, till pensionsförsäkringsbolagens verksamhet. Detta innebär att det minsta antalet arbetstagare som hör till en pensionsstiftelses verksamhetssektor blir lika stort som en pensionskassas minsta medlemsantal.

På den tiden då lagen om understöds-kassor stiftades var det lagstadgade socialskyddet utvecklade. Det var därför ändamålsenligt att medlemskapet i kassorna var obligatoriskt. En arbetstagare kunde således inte välja att ställa sig utanför kassaverksamheten. Numera är situationen en annan. Om det är fråga om frivilliga tilläggsförmåner, bör varje arbetstagare ha rätt att själv bestämma om han utöver de lagstadgade förmånerna vill betala premier till en kassa för att få rätt till tilläggsförmånerna. Obligatoriskt medlemskap kan framför allt inte motiveras när det är fråga om understöds-kassor som arbetsgivaren inte betalar bidrag till.

När det är fråga om att sköta det lagstadgade pensionssystemet inom ramen för en understöds-kassa är situationen en annan. Även om en pensionskassa, en pensionsstiftelse och ett försäkringsbolag uppställts som alternativ, är det inte ändamålsenligt att flera anstalter sköter var sin del av pensionerna för arbetstagarerna hos en och samma arbetsgivare. Det är därför naturligt att medlemskap i kassan är obligatoriskt när det är fråga om de lagstadgade systemen. Det kan vidare vara ändamålsenligt att iaktta samma princip i fråga om den verksamhet som avses i sjukförsäkringslagen.

3.3. Bildande av en försäkringskassa

Stadgandena i lagförslaget 2 kap. om bildande av en försäkringskassa följer i stort sett samma principer som den gällande lagen. Åtgärderna i samband med bildandet har emellertid definierats exaktare och mera detaljerat än i lagen om understöds-kassor. Enligt förslaget är en förutsättning för bildande av en försäkringskassa alltjämt att social- och hälsovårdsministeriet fastställer stadgarna för kassan. Ministeriet har rätt att lämna stadgarna utan fastställelse om den planerade kassaverksamheten äventyrar en sund utveckling på området. Ministeriet kan dessutom förutsätta att kassan har ett tillräckligt garantikapital eller en grundfond, om arten och omfattningen av kassans verksamhet förutsätter det.

3.4. Försäkringskassans ledning

De stadganden om kassaledningen som föreslås i 3 kap. innebär i stort sett en fortsättning på nuvarande praxis. Lagförslaget har emellertid nya tvingande stadganden om ledningens sammansättning och arbetsfördelningen. Kassamötet föreslås fortfarande vara det högsta organet. Styrelsen har enligt förslaget huvudansvaret för kassans förvaltning. Verkställande direktören skall vara ett obligatoriskt organ som skall sköta kassans löpande förvaltning. För en försäkringskassa kan under vissa förutsättningar också tillsättas ett förvaltningsråd. Förvaltningsrådets uppgifter regleras i detalj i förslaget och det kan inte åläggas andra uppgifter än de som nämns i lagen. Förvaltningsrådets huvudsakliga uppgift är att övervaka styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av kassan.

3.5. Kassamötet

Eftersom styrelsens befogenheter enligt lagförslaget preciseras och verkställande direktören skall vara ett obligatoriskt organ, har stadgandena om kassamötet utformats så att de tryggar kassamedlemmarnas och delägarnas rättigheter. Vid kassamötet skall den inom kassans förvaltning bekanta paritetsprincipen iakttas. Delägarna får inte tillsammans ha ett större röstetal än de vid mötet företrädde medlemmarna. Beslutanderätten vid kassamötet kan genom en bestämmelse i stadgarna överföras på representanter som medlemmarna och delägarna valt bland sig. Medlemmarna och delägarna har rätt att få förhandsbesked om de ärenden som kassamötet skall behandla. Medlemmarna har också en ovillkorlig rätt att anlita ombud vid kassamötet. Lagförslaget innebär en revidering av stadgandena om ogiltigförklarande och ändring av beslut.

3.6. Revision och bokslut

Lagen om understöds-kassor har relativt knapphändiga stadganden om revision. Kassa-verksamhetens natur förutsätter emellertid att revisionen sköts effektivt. Lagförslaget upptar därför exakta stadganden för att tillgodose kravet på effektiv revision.

Lagförslagets 5 kap. betonar dels behörighetskraven när det gäller revisorerna, dels

innebär det utökade befogenheter för revisorerna. Dessutom preciseras stadgandena om revisionshandlingarnas offentlighet. Enligt förslaget kan också en revisionssammanslutning vara revisor. Revisorns uppgifter regleras exaktare än enligt den gällande lagen. En revisor har rätt och skyldighet att vara närvarande vid kassamötet. Förslaget upptar vidare exakta stadganden om jäv för en revisor. Det innehåller inga detaljerade stadganden om hur den egentliga revisionen skall ske. I detta avseende skall god revisionsledning följas. En minoritet av försäkringskassans medlemmar och delägare har rätt att kräva särskild granskning.

I fråga om en försäkringskassas bokslut är den föreslagna lagen en speciallag som kompletteras av bokföringslagen. Bokföringslagen skall tillämpas på försäkringskassorna i det fall att den föreslagna lagen och de föreskrifter som utfärdas med stöd av den inte avviker från bokföringslagen. Enligt förslaget skall en försäkringskassas bokslut således uppgöras i enlighet med 6 kap. lagen om försäkringskassor och bokföringslagen samt med iakttagande av social- och hälsovårdsministeriets anvisningar. Syftet med lagförslagets bokslutsstadganden är att förbättra informationen om kassornas bokslut. Social- och hälsovårdsministeriet har rätt att meddela föreskrifter och anvisningar om tillämpning av bokslutsstadgandena.

3.7. Försäkringspremier och ansvarsskuld samt förmåner

Också enligt den föreslagna lagen skall social- och hälsovårdsministeriets fastställelse utverkas för de försäkringspremier som en försäkringskassa uppbär eller för premiernas beräkningsgrund. Den gällande lagens stadganden om premiereserv och ersättningsreserv skall ändras så att de motsvarar stadgandena om premieansvar och ersättningsansvar i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar. Ansvarsskulden definieras på olika sätt, beroende på om det är fråga om en pensionskassa eller en försäkringskassa som bedriver annan verksamhet.

Stadgandena om utbetalning av förmåner är föråldrade i lagen om understödskassor. I lagförslaget har de stadganden som begränsar en försäkringskassas ansvar utformats med beaktande av den totalrevision av lagen om försäkringsavtal som justitieministeriet bereder.

I lagförslaget finns också stadganden om dröjsmålsförhöjning och dröjsmålsränta på förmåner samt om kassans rätt att kvitta en grundlöst utbetald förmån.

3.8. Tillsynen över och registreringen av försäkringskassor

I de gällande tillsynsstadgandena föreslås inga större ändringar i sakligt hänseende. Social- och hälsovårdsministeriets prövningsrätt vid tillämpningen av lagen har emellertid inskränkts så att i lagförslaget inte ingår något mot 107 § lagen om understödskassor svarande stadgande om att ministeriet kan meddela undantag från lagens stadganden. I övrigt kvarstår ministeriets tillsynsuppgifter enligt lagförslaget. Uppgifternas innebörd har emellertid preciserats. Ministeriet har givits rätt att förbjuda verkställighet av vissa beslut som kassamötet fattat. Lagförslaget upptar inga stadganden om understödskasseföreningens skyldighet att bistå ministeriet vid tillsynen över kassorna. Pensionsskyddscentralen och folkpensionsanstalten skall enligt förslaget i samma utsträckning som för närvarande övervaka de kassor som bedriver lagstadgad försäkringsverksamhet.

Beroende på typen av försäkringsanstalt finns det för närvarande vissa skillnader i praxis när det gäller registreringen av försäkringsanstalter. Försäkringsbolagen och försäkringsföreningarna antecknas i handelsregistret. Social- och hälsovårdsministeriet för ett koncessionsregister över försäkringsbolagen, ett understödskasseregister, ett register över pensionsstiftelser och ett register över arbetslöshetskassorna. Förslaget till ett försäkringskasseregister bygger på att registreringspraxis i fråga om kassorna skall bibehållas oförändrad, dock så att de separata registren vid pensionskyddscentralen och folkpensionsanstalten dras in och de data som finns i dem överförs till det försäkringskasseregister som skall föras vid social- och hälsovårdsministeriet.

3.9. Likvidation och upplösning

Lagförslaget innehåller mera detaljerade stadganden än den gällande lagen om likvidation och upplösning av en kassa. Likvidationsförfarandet föreslås i så stor utsträckning som möjligt motsvara det som gäller i fråga om

försäkringsbolag och försäkringsföreningar. Likvidationsgrunderna föreslås bli reviderade. En kassa kan träda i likvidation antingen enligt ett tvingande stadgande eller enligt ett frivilligt beslut av kassamötet. Ministeriet ges rätt att förbjuda en kassa att överlåta eller pantsätta sin egendom i sådana fall där ministeriet anser att kassan upplösts eller håller på att upplösas.

3.10. Fusion och ansvarsöverföring

Lagförslaget innebär att den gällande lagens stadganden om fusion helt revideras. Om fusion och ansvarsöverföring föreslås nya exakta stadganden som i tillämpliga delar sammanfaller med de regleringar som gäller i fråga om försäkringsbolag och försäkringsföreningar. Ett av de fusionsförfaranden som föreslås är s.k. kombinationsfusion, dvs. en sådan fusion mellan två eller flera försäkringskassor som leder till att en ny försäkringskassa bildas. Lagförslaget innehåller också ett exakt stadgande om den tidpunkt då fusionen anses ha skett. För fusion och ansvarsöverföring förutsätts social- och hälsovårdsministeriets samtycke. För ansökan om ministeriets samtycke föreslås att en tid utsätts för att fusionen skall kunna slutbehandlas inom en skälig tid. Kassans medlemmar och delägare ges rätt att få förhandsinformation om sådana omständigheter som är relevanta för fusionen.

3.11. Delning

Lagförslaget innehåller också stadganden om delning av en försäkringskassa, dvs. ett förfarande som innebär att en kassas tillgångar delas med en annan kassa. Denna reglering är i första hand tänkt att gälla sjukkassor, inte alls pensionskassor eftersom det i dessa inte förekommer problem av det slag som det är meningen att minska genom regleringen. Det har ansetts vara nödvändigt att stadga om saken bl.a. med tanke på sådana fall då en del av arbetsgivarföretagen inom en arbetsplatskassas verksamhetssektor, t.ex. en enskild industrianläggning, säljs till en ny företagare. Det har förekommit fall där de medlemmar som övergått till en ny arbetsgivare har blivit tvungna att lämna arbetsplatskassan i och med att den nya arbetsgivaren inte kunnat höra till kassans verksamhetssektor.

I en sådan situation kan det vara ändamåls-

enligt att den gamla kassan delas så att de till den nya arbetsgivaren överförda arbetstagarnas andel av kassans tillgångar överförs till den kassa som arbetstagarna anslutit sig till. Behovet av denna reglering har aktualiserats särskilt på grund av att antalet företagsförvärv ökar år från år, vilket har betydelse också för kassornas verksamhet.

Delningen av försäkringskassor måste regleras också av den anledningen att vissa sjukkas-sors egna kapital har stigit oproportionerligt mycket med hänsyn till deras verksamhetsprinciper. I en sådan situation kan det vara oskäligt att de arbetstagare som blir anställda hos en ny arbetsgivare förlorar sin rätt till tillgångarna som blir kvar i den gamla kassan, trots att också de med sina medlemsavgifter har varit med om att bygga upp kassans tillgångar. Sjukkassornas stadgar är i allmänhet så upp-gjorda att en avgående medlem inte har någon rätt till kassans tillgångar.

I samband med företagsförvärv har kassorna antingen velat dela ut en andel av sina tillgångar till de medlemmar som blivit tvungna att lämna kassan eller också har de velat överföra en andel till den nybildade kassan. Dessa förfaranden har emellertid inte godkänts, eftersom medlen enligt gällande tolkning av lagen i så fall skulle ha använts för ett ändamål som är främmande för kassans verksamhet. Ett ofta anlitat förfarande är att kassan upplösts, varefter de återstående tillgångarna fördelats på medlemmarna som, om de så önskat, kunnat bilda två kassor i stället för den upplösta kassan. Upplösningsförfarandet är besvärligt. Ett enklare sätt är att direkt ur den fungerande kassan överföra tillgångar till den kassa som bildas av de arbetstagare som i samband med företagsförvärvet övergår till en ny arbetsgiva-re.

3.12. Skadeståndsskyldighet och straffstadganden

I lagförslagets 14 kap. skall stadgas om en kassas stiftares och organs samt om revisorers, delägares och medlemmars skyldighet att ersätta skada som de förorsakat. Ersättningsgrunderna är desamma som enligt lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar. Förslaget upptar också ett stadgande om jämkning av skadestånd. Verkningarna av ansvarsfrihet som beviljas av kassamötet har in-

skränkts i överensstämmelse med den övriga associationsrätten. För ersättningsrätten föreslås särskilda stadganden om kortare preskriptionstider än den allmänna tioåriga preskriptionstiden.

Lagförslaget 15 kap. innehåller vissa processrättsliga stadganden. Förslaget innehåller också straffstadganden som gäller olovligt bedrivande av försäkringskasseverksamhet, försäkringskassebrott, försäkringskasseförseelse och olovligt yppande av försäkringshemlighet.

3.13. Försäkringskasseföreningen och försäkringskassenämnden

Understödkassorna har enligt 105 § lagen om understödkassor organiserat sig i en förening som lyder under social- och hälsovårdsministeriet. Ministeriet har fastställt föreningens stadgar. Föreningens uppgift är att sköta understödkassornas gemensamma angelägenheter samt att bistå social- och hälsovårdsministeriet vid tillsynen över kassorna. Det behövs fortfarande ett lagstadgat gemensamt organ för försäkringskassorna. Också den försäkringskassenämnd som föreslås bli inrättad i samband med föreningen förutsätter att samtliga kassor är medlemmar i föreningen.

Det har ansetts vara en brist att det inte finns något särskilt rättsmedel för att söka ändring i understödkassornas beslut om tilläggsförmåner. Situationen är en annan när det gäller de lagstadgade förmånerna. I arbetsplatskassornas beslut om ersättningar som avses i sjukförsäkringslagen kan sökas ändring hos de regionala socialförsäkringsnämnderna medan dessas beslut kan överklagas hos prövningsnämnden. I en pensionskassas beslut enligt lagen om pension för arbetstagare och lagen om pension för företagare kan sökas ändring hos pensionsnämnden och vidare hos försäkringsdomstolen.

Den enda möjligheten för en förmånstagare som är missnöjd med en understödkassas tilläggsförmånsbeslut, att få till stånd rättelse har varit att väcka talan mot kassan vid allmän underrätt. Frågan om förmånstagarens rätt till en av kassan beviljad tilläggsförmån har också temporärt kunnat avgöras i de besvärinstanser som avses i sjukförsäkringslagen och lagen om pension för arbetstagare, i det fall att beviljandet av tilläggsförmånen i enlighet med kassans stadgar har bundits till den lagstadgade förmå-

nen. I dessa fall kan det emellertid uppkomma oenighet också om tilläggsförmånens belopp, med påföljande underrättsförfarande.

Den rådande situationen kan inte anses vara tillfredsställande från de försäkrades och förmånstagarnas synpunkt. Rättegångsförfarandet är en utväg som inbegriper möjligheten att genom besvär få ärendet prövat i högre instans. Rättegångsförfarandet uppfyller emellertid endast delvis de krav på snabbhet, smidighet, säkerhet och processekonomi som i allmänhet bör ställas på rättsmedlen inom socialförsäkringen. Det kan antas att det komplicerade rättegångsförfarandet och de kostnader det leder till är bidragande orsaker till att meningskiljaktigheter om understödkassornas tilläggsförmåner ytterst sällan har behandlats i underrätterna. På grund av de fåtaliga målen har det inte uppkommit någon enhetlig rättspraxis i fråga om understödkassornas tilläggsförmåner. Inte heller kan de allmänna domstolarna antas ha någon sådan kännedom om understödkassornas verksamhet som ett rättsmedelsorgan uteslutande för behandling av tilläggsförmånsärenden måste förutsättas ha.

Det finns ett flexibelt rättsmedelssystem för de lagstadgade förmåner som understödkassorna beviljar. Från de försäkrades och förmånstagarnas synpunkt är det viktigt att rättsmedelssystemet är av samma typ när det gäller tilläggsförmånerna. Också social- och hälsovårdsministeriet har ansett det vara viktigt att ett organ av nämndtyp inrättas. År 1983 bad ministeriet Understödkassornas förening utreda möjligheten att inrätta en nämnd för ersättningsärenden. Det beslöts att på försök inrätta en avtalsbaserad ersättningsnämnd med uppgift att behandla meningskiljaktigheter om tilläggsförmåner. Erfarenheterna av nämnden har hittills varit positiva. Med tanke på verksamhetens kontinuitet är det dock viktigt att nämnden ges ordinarie status och att dess uppgifter regleras på lagnivå. Av den anledningen skall enligt lagförslaget inrättas en försäkringskassenämnd som skall verka i samband med försäkringskasseföreningen.

4. Ärendets beredning

4.1. Beredningsorgan

Arbetet på att revidera lagen om understödkassor inleddes redan år 1965, då socialminis-

teriet tillsatte kommissionen för revision av lagstiftningen om understödskassor för att utarbeta de lagförslag den ansåg nödvändiga. Kommissionens betänkande, som bl.a. innehöll ett förslag till en ny lag om försäkringskassor, blev klart år 1969 (kommittébetänkande 1969:B 64). Kommissionens förslag byggde till stor del på lagen om försäkringsbolag från år 1952. Kommissionen ansåg det vara ändamålsenligt att så långt som möjligt förenhetliga alla stadganden om bedrivande av försäkring, oavsett vilka anstaltstyper det var fråga om.

En med tanke på kassornas solvens viktiga reform var att stadganden som motsvarande vad lagen om försäkringsbolag stadgade om verksamhetskapital skulle tas in i lagförslaget. Också stadgandena om avsättande av egna fonder föreslogs bli förenhetligade med dem som gällde försäkringsbolag. Detsamma gällde försäkringstekniska reserverna och placeringen av dessas medel. I lagförslaget beaktades den inverkan som kassornas verksamhet i enlighet med lagen om pension för arbetstagare och sjukförsäkringslagen skulle ha på den nya lagen. Kommissionens betänkande ledde, som en följd av de aktuella planerna på att revidera bokföringslagen och lagen om aktiebolag, emellertid inte till någon genomgripande revision av lagen om understödskassor.

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte år 1978 en arbetsgrupp som gavs i uppdrag att reda ut behovet av ändringar i lagen om understödskassor, särskilt med beaktande av de förändringar som efter det att lagen om understödskassor stiftats hade skett i understödskassornas verksamhet och i den övriga lagstiftning som nära berörde understödskassornas verksamhet. Arbetsgruppen konstaterade att det på grund av att lagen var föråldrad inte var ändamålsenligt att revidera den endast delvis. Inte heller det i understödskassekommissionens betänkande ingående förslaget till lag om försäkringskassor kunde läggas till grund för en totalrevision, eftersom den nya lagen om försäkringsbolag hade trätt i kraft vid ingången av år 1980. Också i annan lagstiftning som direkt eller indirekt berörde lagstiftningen om understödskassor hade det skett betydande ändringar efter det kommissionen givit sitt betänkande.

Arbetsgruppen beredde ett utkast till en ny lag om försäkringskassor, utgående från den nya lagen om försäkringsbolag och med beaktande av de ändringar som gjorts i den övriga

lagstiftningen. Dessutom bereddes utkast till ändringar i vissa lagar som har samband med understödskasseverksamheten samt utkast till statsrådets samt social- och hälsovårdsministeriets beslut avsedda att ges i anslutning till den nya lagen. Arbetsgruppen fick emellertid inte sitt arbete klart inom den utsatta tiden och överlämnade inte heller något betänkande om saken.

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 15 oktober 1986 en kommission för förnyande av lagstiftningen om understödskassor som gavs i uppdrag att i propositionsform bereda ett förslag till revision av lagen om understödskassor. Den skulle i sitt arbete särskilt beakta de förändringar som efter att lagen om understödskassor stiftats hade skett i understödskassornas verksamhet och i den därtill nära anslutna lagstiftningen, samt i tillämpliga delar också de förslag som ingick i betänkandet av den föregående understödskassekommissionen samt det material som arbetsgruppen för revision av lagstiftningen om understödskassor hade överlämnat till social- och hälsovårdsministeriet.

Den föreliggande propositionen med förslag till lag om försäkringskassor är baserad på betänkandet av kommissionen för förnyande av lagstiftningen om understödskassor (kommittébetänkande 1989:16) och utlåtandena om det.

4.2. Utlåtanden

Utlåtanden om betänkandet av kommissionen för förnyande av lagstiftningen om understödskassor har fått från Understödkassornas förening, pensionsskyddscentralen, Pensionsstiftelseföreningen, Helsingfors stadsstyrelse, folkpensionsanstalten, Konsumenternas försäkringsbyrå, Affärsarbetsgivarnas Centralförbund AAC r.f., justitieministeriet, Finlands Aktuarieförening r.f., Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC r.f., Sparbanksförbundet i Finland, Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund, Finska Försäkringsbolagens Centralförbund, Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund TOC r.f. och Arbetspensionsanstaltens Förbund r.f.

I utlåtandena anses det i allmänhet att en totalrevision av lagen om understödskassor är behövlig och viktig. Den föreslagna lagen om försäkringskassor är enligt utlåtandena en om-

fattande och detaljerad reglering, särskilt med beaktande av dess relativt snäva tillämpningsområde. I vissa utlåtanden anses det att den föreslagna lagen är svårbegriplig och lämnar rum för tolkning, eftersom stadganden om olika kassatyper tas in i en och samma lag. Om ett flertal detaljer i förslaget framförs divergerande åsikter, bl.a. om definitionen av begreppet verksamhetssektor och dess inverkan på de gamla kassornas verksamhetskretsar, om kravet på minimimedlemsantal och om begränsning av obligatoriskt medlemskap.

De synpunkter som framförs i utlåtandena har, där det varit möjligt, beaktats vid den slutliga utformningen av propositionen.

5. Förslagets organisatoriska och ekonomiska verkningar

Den föreslagna lagen kommer när den träder i kraft inte att förorsaka staten och kommunerna några nya kostnader. För att kostnaderna för försäkringsinspektionerna skall kunna ersättas blir det visserligen eventuellt nödvändigt att av de medel som uppbärs hos kassorna betala vissa likvidationskostnader och arvoden till förättningsmän, men dessa kostnader kommer sannolikt att vara så obetydliga att de inte har någon förhöjande inverkan på inspektion-

savgiften. Den föreslagna lagen kommer att leda till att alla kassor måste ändra sina stadgar. Detta kommer att åsamka dem extra kostnader. Också försäkringskassenämnden, föreslås bli inrättad i samband med försäkringskassaföreningen, kommer i viss mån att medföra merkostnader för föreningen.

6. Andra omständigheter som inverkat på förslagets innehåll

Den föreslagna lagen om försäkringskassor påverkar inte den övriga associationslagstiftningen inom försäkringsområdet.

Justitieministeriet bereder som bäst en totalrevision av lagen om försäkringsavtal. Av betydelse för detta lagförslag är framför allt de stadganden som gäller personförsäkring.

När denna proposition bereddades beaktades även uppkomsten av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsrådet och dess inverkan på försäkringskasseverksamheten. Avtalets verkningar syns däri att de till Europeiska ekonomiska samarbetsrådet hörande staternas medborgare inte i förslaget har försatts i en sämre ställning än de finska medborgarna när det är fråga om medlemskap i styrelse eller förvaltningsråd samt stiftarens, verkställande direktörens eller revisorns identitet.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

1.1. Lagen om försäkringskassor

1 kap. Allmänna stadganden

I kapitlet definieras en försäkringskassa och stadgas om minimiantalet medlemmar i en sådan. I kapitlet föreslås också stadganden som begränsar kassans verksamhetssektor och rätt att äga företag. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen. Dessutom innehåller kapitlet vissa andra allmänna stadganden om försäkringskassornas verksamhet.

1 §. Paragrafens definition av en försäkringskassa motsvarar i tillämpliga delar 1 § i den gällande lagen. För att understryka att det är försäkringsverksamhet som kassorna bedriver har benämningen understödkassa bytts ut mot försäkringskassa. Den nya benämningen innebär också att terminologin i fråga om försäkringsanstalter blir enhetlig. Till dem skall räknas försäkringsbolag, försäkringsföreningar och försäkringskassor.

En försäkringskassa definieras som en försäkringsanstalt som bedriver social personförsäkring och kan bevilja sådana försäkringsförmåner som nämns i lagförslaget. Verksamheten får dock inte vara liktydig med försäkringsrörelse. Paragrafen ger lika litet som vår övriga lagstiftning någon närmare definition av begreppet försäkringsrörelse. Lagrummet har dock en central betydelse när det gäller att göra skillnad mellan en försäkringskassas respektive ett försäkringsbolags personförsäkring.

Vissa allmänna, för en försäkringsrörelse typiska drag kan nämnas. En försäkringsrörelse kännetecknas av att någon affärsmässigt förbinder sig att mot vederlag fullgöra en viss prestation i det fall att en osäker händelse inträffar. Affärsmässigheten förutsätter i allmänhet att vinst eftersträvas eller eventuellt kan erhållas.

En försäkringskassas verksamhet saknar affärsmässiga drag såtillvida att den inte bedrivs i uttryckligt eller eventuellt vinstsyfte. Även om kassans verksamhet kan vara synnerligen omfattande och t.o.m. överträffa smärre försäkringsbolags verksamhet, bedrivs den dock alltid inom en begränsad sektor där kassan i allmän-

het inte har något behov t.ex. av att marknadsföra försäkringar eller konkurrera om medlemmar med andra kassor.

Sådan fri konkurrens, marknadsföring och strävan efter vinst som väsentligen hör samman med en försäkringsrörelse saknas således i allmänhet i försäkringskasseverksamheten. Allmänna affärsprinciper när det gäller lönsamheten och effektiviteten gäller också försäkringskassorna. För att accentuera skillnaderna mellan försäkringskassor och försäkringsbolag anges i 4 § närmare en försäkringskassas verksamhetssektor.

Den gällande lagens 1 § innehåller vissa stadganden som i dagens läge inte behövs. Understödkassorna beviljar i praktiken inga arbetslöshetsunderstöd, eftersom det är förmånligare att ordna denna verksamhet genom sådana arbetslöshetskassor som avses i lagen om arbetslöshetskassor. Vissa offentligt rättsliga inrättningar som avses i paragrafen, t.ex. pensionskassan för skolornas tjänstemannakår, är inte längre verksamma. Omnämmandet av föreningar som vid sidan av sin egentliga verksamhet också utbetalar sjuk- och begravningshjälp är onödigt i och med att dessa föreningars verksamhet till denna del inte utgör försäkringsverksamhet.

I den inledande meningen till 1 mom. nämns enligt förslaget inte längre avgifter som skall betalas till kassan. Omnämmandet behövs inte längre, eftersom betalningsskyldigheten utgör en självklar del av försäkringsverksamheten. De som är försäkrade i en kassa betalar å andra sidan inte alltid själva försäkringspremier till kassan. Arbetsgivaren kan t.ex. genom sina bidrag svara för kassans kostnader. De arbetsplatskassor som avses i sjukförsäkringslagen uppbär inte heller några försäkringspremier för den lagstadgade verksamheten, utan medlemmen för denna verksamhet får ur folkpensionsanstaltens sjukförsäkringsfond.

I punkterna 1—5 i momentet räknas de förmåner upp som en försäkringskassa kan bevilja. Förteckningen har gjorts med beaktande också av den lagstadgade verksamhet som kassorna för närvarande bedriver. Det måste över huvud taget, om annat inte följer av särskilda skäl, anses vara motiverat att försäkringskassorna med tilläggsförmåner kan ersätta samma förmåner som med lagstadgade förmåner.

I punkt 1 räknas de pensionsförmåner upp som en försäkringskassa kan bevilja. Den gällande lagen inkluderar också arbetslöshets- och deltidspension i dessa förmåner.

I punkt 2 av momemet nämns ersättningar till följd av sjukdom, lyte eller skada. Det begreppsligt motsvarande ordet sjukhjälp frångås, i överensstämmelse med den terminologi som införs i lagförslaget. Med stöd av denna punkt ersätts kostnader som förorsakas t.ex. av läkararvoden, mediciner, sjukhusavgifter, laboratorieundersökningar och fysikalisk vård. Också dagpenning vid sjukdomsrelaterad arbetsförmåga hör till de ersättningar som skall betalas enligt denna punkt.

I punkt 3 skall tas in ett nytt stadgande om ersättning för rehabiliteringskostnader. Eftersom rehabilitering ersätts enligt lagen om pension för arbetstagare, lagen om pension för företagare och lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/91), anses det vara motiverat att införa rehabiliteringsersättning också när det gäller kassornas tilläggförmåner. Med rehabilitering avses i lagförslaget såväl rehabilitering i syfte att förebygga sjukdom eller arbetsförmåga som rehabilitering i syfte att förbättra arbets- och förvärvsförmågan. Den rehabilitering som ersätts skall närmare definieras i kassans stadgar. Rehabiliteringen kan i stadgarna begränsas t.ex. så att den gäller enbart lagstadgad rehabilitering eller också kan den begränsas till att gälla enbart verksamhet som kompletterar lagstadgad verksamhet, t.ex. så att kassan ersätter den självriskandel som eventuellt återstår av kostnaderna för lagstadgad rehabilitering. Enligt stadgarna kan det vara möjligt att betala ersättning också för sådan ersättning som inte över huvud taget har samband med lagstadgad rehabilitering.

I punkt 4 nämns begravningshjälp som en ersättningsform. Det har inte ansetts vara motiverat att ändra denna term, som vedertaget används också i andra sammanhang (t.ex. folkpensionslagen och lagen om pension för arbetstagare).

Förteckningen i punkterna 1—4 över förmåner som kassan kan bevilja är inte uttömmande. Det har t.ex. inte ansetts vara nödvändigt att som en särskild ersättningsform nämna de avgångsbidrag som kassorna redan nu beviljar medlemmar som lämnar sitt arbete. I momemetets 5 punkt har därför intagits ett stadgande som möjliggör också beviljande av andra er-

sättningar än sådana som uttryckligen nämns i lagen. Den som fastställer kassans stadgar, dvs. social- och hälsovårdsministeriet, får pröva om någon annan förmån eventuellt skall hänföras till den sociala personförsäkringsverksamhet som lagen möjliggör.

I paragrafens 2 mom. skall stadgas att försäkringsverksamhet får bedrivas endast av en försäkringskassa som lyder under denna lag, om annat inte stadgas i annan lagstiftning. Om straffpåföljder för olovlig försäkringsverksamhet föreslås stadganden i 162 §.

Också arbetslöshetskassor som lyder under lagen om arbetslöshetskassor är enligt definitionen försäkringskassor. Eftersom det är meningen att lagen om försäkringskassor inte skall tillämpas på arbetslöshetskassor har ett uttryckligt stadgande om saken tagits in i 3 mom.

2 §. Efter det lagen om understödkassor stiftades har kassorna också givits rätt att bedriva lagstadgad verksamhet (APL, FöPL och SFL). I lagen om understödkassor finns emellertid inga stadganden om saken. Indirekt berörs den lagstadgade verksamheten enligt APL och FöPL i vissa av den föreslagna lagens stadganden (4 och 107 a §§). I fråga om den verksamhet som avses i sjukförsäkringslagen har arbetsplatskassornas verksamhet reglerats enbart i sjukförsäkringslagstiftningen. För att bringa klarhet i situationen föreslås i paragrafen ett stadgande enligt vilket lagen om försäkringskassor skall tillämpas på kassor som bedriver lagstadgad verksamhet, om inte något annat följer av speciallagarna.

I den gällande lagen begränsas inte heller de ersättningsfunktioner som en och samma kassa kan sköta. På grund av de varierande ersättningsfunktionerna har i paragrafen tagits in ett stadgande som förbjuder en och samma kassa att bedriva både verksamhet som avses i sjukförsäkringslagen och pensionsförsäkringsverksamhet. Frivilliga sjukförmåner och pensioner kan däremot beviljas av en och samma kassa. Det nya stadgandet bekräftar gällande praxis, eftersom de arbetsplatskassor enligt sjukförsäkringslagen som för närvarande är i funktion enligt sina stadgar inte bedriver någon pensionsförsäkringsverksamhet över huvud taget.

3 §. Paragrafen preciserar innehållet i vissa begrepp som ofta används i lagen.

Försäkringskassa föreslås bli den allmänna benämningen på de anstalter som lagen skall

tillämpas på. Av tradition har kassorna t.ex. i statistiken över understöds-kassor indelats i tre grupper på basis av den huvudsakliga typ av understöd som de beviljar, dvs. sjuk-kassor, pensionskassor samt begravnings- och avgångs-bidragkassor. I den gällande lagen förekommer benämningarna sjuk-kassa och pensions-kassa endast i 8 §, vari stadgas om kassans namn. Eftersom det i lagförslaget finns flera stadganden som gäller enbart sjuk-kassor eller pensionskassor, definieras dessa i punkterna 1 och 2. Syftet med en pensionskassa är huvudsakligen att bevilja pensioner, medan sjuk-kassorna beviljar ersättning till följd av sjukdom. Frågan om pensions- respektive sjukförsäkring-sverksamhetens huvudsakliga syfte skall avgöras från fall till fall. Härvid skall bl.a. beaktas hur stor del av de försäkrade som kan hänföras till den huvudsakliga verksamheten och vilken del av kassans premieinkomster och ersättningsutgifter som kan hänföras till denna verksamhet.

I paragrafens 3 punkt definieras försäkrings-kassans verksamhetssektor. Motsvarande definition finns inte i den gällande lagen. Verksamhetssektorn omfattar de personer som kan vara försäkrade i kassan. Av definitionen följer att en person kan höra till verksamhetssektorn utan att vara medlem i kassan. I det fall att medlemskap är obligatoriskt är alla som hör till verksamhetssektorn medlemmar (15 §). För medlemskap kan å andra sidan uppställas begränsande villkor, t.ex. en viss ålder eller ett arbetsförhållande som pågått en viss tid. Den omständigheten att en person hör till verksamhetssektorn innebär emellertid inga förpliktelser gentemot kassan innan medlemskapet börjat. I vissa verksamma kassors stadgar har verksamhetssektorn definierats så att alla som hör till den inte har rätt att bli medlemmar i kassan. Ett sådant stadgande om verksamhetssektorn måste anses strida mot lagförslagets definition av verksamhetssektorn.

I punkt 4 definieras en kassamedlem. I den gällande lagen finns ingen motsvarande definition. Medlem är den som är försäkrad i kassan och som har rösträtt vid kassamötet. Enligt förslaget skall det bestämmas i kassans stadgar vem som har rösträtt (12 §). I punkten har dessutom tagits in ett förtydligande stadgande om att de som är s.k. biförsäkrade i kassan inte är medlemmar i den. De skall således inte heller beaktas t.ex. vid tillämpning av 6 § om minsta medlemsantal. I praktiken hör sådana biförsäk-

rade som avses här i synnerhet till sådana arbetsplatskassor som lyder under sjukförsäkringslagen, i vilka familjemedlemmarna kan vara försäkrade vid sidan av en egentlig medlem, när det gäller både lagstadgade förmåner och tilläggsförmåner.

I den gällande lagen används termen ”fort-löpande bidrag”. Enligt punkt 5 i denna paragraf avses i lagen med en delägare den som betalar fortlöpande bidrag. Delägaren är i allmänhet arbetsgivare för dem som hör till kassans verksamhetssektor, men lagen ställer inget hinder för att också någon annan som betalar fortlöpande bidrag kan vara delägare. I kassans stadgar skall enligt förslaget bestämmas vilka som är delägare i kassan och hur avgifterna bestäms (12 §). Bidraget skall vara fortlöpande, vilket innebär att betalningsskyldigheten på de villkor som bestäms i kassans stadgar skall gälla tills vidare och kan upphöra endast under de förutsättningar som bestäms i stadgarna, t.ex. genom att en medlem avgår. En tillfällig inbetalning av gåvonatur gör inte betalaren till delägare i den bemärkelse som anges i lagrummet.

4 §. Kassornas verksamhetssektorer har av tradition varit begränsade till sin natur. Verksamhetssektorn har vanligen omfattat en viss arbetsgivares anställda eller en del av dem, t.ex. de som är i arbetstagarställning eller arbetar på en viss ort. Verksamhetssektorn omfattar ofta också anställda hos olika arbetsgivare. Verksamhetssektorn har dessutom kunnat definieras utgående från t.ex. ett visst yrke eller medlemskap i en registrerad förening. En arbetsplats-kassa enligt sjukförsäkringslagen kan inrättas för en eller flera arbetsgivares anställda. Enligt 61 § 1 mom. i lagen begränsas en sådan kassas verksamhetsområde så att om det är fråga om flera arbetsgivare, bör dessas verksamhet anses bilda en administrativ och ekonomisk helhet. Dessutom förutsätts det att synnerliga skäl talar för förfarandet. Stadgandet har tillämpats så att en arbetsplatskassas verksamhetsområde har kunnat omfatta personer som är anställda hos ett moderbolag, dess dotterbolag och med dessa jämförbara övriga sammanslutningar. I administrativt hänseende måste arbetsplats-kassan ha utgjort en sådan helhet att det kan anses ha varit ändamålsenligt att bevilja i sjukförsäkringslagen stadgade förmåner genom den. Det är i sista hand social- och hälsovårdsministeriet som, när det fastställer arbetsplats-kassans stadgar, avgör om de lagstadgade

föresättningsarna finns. Enligt det ministeriebeslut som avses ovan i 2.1.3 skall emellertid folkpensionsanstaltens utlåtande först inhämtas om stadgarna.

Enligt 3 § 1 mom. lagen om pension för arbetstagare kan pensionskydd enligt lagen ordnas också genom en pensionskassa som inrättas för arbetstagare som i enlighet med lagen om understöds-kassor är anställda hos en viss arbetsgivare eller hos företag som hör till en viss grupp av arbetsgivare. I stadgandet anges inte närmare vilka krav som skall ställas på sambandet med en viss grupp av arbetsgivare. Enligt 17 § 1 mom. lagen om pension för företagare skall 3 § 1 mom. lagen om pension för arbetstagare tillämpas också på pensionskydd som avses i lagen om pension för företagare.

I paragrafens 1 mom. räknas de persongrupper upp som kan bilda en försäkringskassas verksamhetssektor. För en kassa som verkar i samband med en enda arbetsgivare uppställs inga begränsningar med avseende på verksamhetssektorn. Om arbetsgivarna är flera, är det alltid möjligt att bedriva försäkringskassaverksamhet, förutsatt att arbetsgivarna bildar en ekonomisk och administrativ helhet. En sådan helhet uppstår närmast i sådana fall då flera företag bildar en koncern. Stadgandet skall tolkas i samband med 61 § 1 mom. sjukförsäkringslagen.

Flera arbetsgivares anställda kan höra till verksamhetssektorn också i det fall att arbetsgivarna bildar en helhet t.ex. på grund av branschlikheter, men inte utgör någon ekonomisk eller administrativ helhet. I så fall förutsätts det emellertid vara motiverat att bedriva kassaverksamhet inom arbetsgivargruppen. Verksamheten skall på ett naturligt sätt anknyta till arbetsgivargruppens övriga verksamhet, och de olika arbetsgivarna skall ha funktionella kontakter sinsemellan. Det kan vara rationellt att inrätta en försäkringskassa t.ex. inom en grupp banker som består av flera självständiga bankarbetsgivare, även om dessa inte bildar någon ekonomisk eller administrativ helhet.

Olika arbetsgivare kan förenas också av någon annan omständighet som är jämförbar med branschlikheter. Till en bankgrupp kan höra självständiga företag, t.ex. ADB-företag som inte bedriver bankverksamhet men dock stöder den med sina tjänster. Det är ändamålsenligt att också dessa företags anställda har en möjlighet att höra till verksamhetssektorn för

bankgrupperingens gemensamma kassa. Frågan om det är motiverat att inom gruppen bedriva kassaverksamhet skall i sista hand avgöras av social- och hälsovårdsministeriet, när detta fastställer kassans stadgar.

Verksamhetssektorn kan slutligen också bildas av en persongrupp som definieras utgående från sin tillhörighet till ett visst yrke eller yrkesområde eller sitt medlemskap i en registrerad förening. T.ex. de som är försäkrade i en kassa enligt lagen om pension för företagare hänförs i allmänhet till kassans verksamhetssektor på basis av sitt yrke eller fack. Också i detta fall förutsätts det vara motiverat att bedriva kassaverksamhet inom gruppen.

I paragrafens 2 mom. finns ett förtydligande stadgande om att verksamhetssektorn kan utgöras också av en viss del av sådana persongrupper som räknas upp i 1 mom. Det krav på att verksamheten skall vara motiverad som ställs i 1 mom. gäller också enligt detta moment.

I vissa kassor är det med stöd av deras stadgar numera möjligt att kvarstå som försäkrad också efter att föresättningsarna för att höra till verksamhetssektorn annars upphör, t.ex. på grund av att arbetsförhållandet avslutats. Enligt 3 mom. skall det vara möjligt att fortsätta förfarandet också under den nya lagens giltighetstid.

Enligt paragrafens 4 mom. kan verksamhetssektorn också omfatta familjemedlemmar i fråga om dem som nämns i 1 mom. samt personer som avgått med pension från sin anställning hos arbetsgivaren jämte familjemedlemmar. Stadgandet gör det möjligt för kassorna att fortsätta sin tidigare praxis. Med avseende på pensionärer ansluter sig stadgandet dessutom till en ändring år 1988 av 61 § sjukförsäkringslagen som innebär att det är möjligt att försäkra pensionärer i arbetsplatskassor också när det gäller förmåner som avses i sjukförsäkringslagen.

5 §. Enligt punkt 4 i 4 § 1 mom. kan en försäkringskassas verksamhetssektor också utgöras av en persongrupp som definierats utgående från sitt medlemskap i en registrerad förening. Av kravet på att verksamheten skall vara motiverad följer att social- och hälsovårdsministeriet när det fastställer kassans stadgar måste granska den registrerade föreningens stadgar för att utröna vem som enligt dem har rätt att bli medlem i föreningen. Eftersom försäkringskassornas registermyndig-

het inte är densamma som föreningarnas, får social- och hälsovårdsministeriet i allmänhet inte reda på ändringar i en förenings stadgar. Detta innebär att verksamhetssektorn kan ändras avsevärt utan att tillsynsmyndigheten har någon möjlighet att ingripa i saken. I 5 § föreslås därför ett stadgande vars syfte är att förhindra att en kassas verksamhetssektor ändras enbart genom ändring av en förenings stadgar.

6 §. I den gällande lagens 3 § stadgas om en understödskassas minsta medlemsantal. Understöds-kassans medlemsantal skall vara minst 30, om kassan beviljar enbart antingen ålderdomspension eller sjukhjälp för samma sjukdom eller sjukdomstillstånd för högst 60 dagar. Stadgandena om minsta medlemsantal graderas därefter beroende på de förmåner som kassan beviljar så att minimimedlemsantalet skall vara störst, dvs. 300, om kassan utan att utge ålderdomspension beviljar invaliditetspension eller familjepension eller ger sjukhjälp för längre tid än 180 dagar. För vissa enligt delningsprincipen fungerande kassor med dispens, dvs. kassor vilkas försäkringstekniska reserver inte uppfyller de krav som stadgas i lagen om understödskassor, har fastställts stadgar enligt vilka det minsta medlemsantalet förutsätts vara betydligt större än vad som stadgas i lagen.

I den föreslagna paragrafens 1 mom. skall stadgas om en försäkringskassas minsta medlemsantal. Kassans minsta medlemsantal skall enligt 12 § anges i stadgarna, och det kan också vara större än det lagstadgade antalet. Medlemsantalet skall vara minst 300, om kassan bedriver sådan verksamhet som avses i SFL, APL och FöPL. Samma krav gäller en försäkringskassa som beviljar invalid- och familjepensioner som tilläggs-pensioner. En kassa som enbart bedriver annan än lagstadgad verksamhet skall ha minst 100 medlemmar.

De föreslagna kraven ändrar inte det minsta medlemsantalet för en arbetsplatskassa som avses i sjukförsäkringslagen, vilket också enligt 3 § lagen om understödskassor är 300. För arbetsplatskassorna har emellertid fastställts stadgar enligt vilka medlemsantalet också kan vara mindre än 300. I fråga om de pensionskassor som bedriver verksamhet enligt APL och FöPL skall kravet på minsta medlemsantal ökas från 50 till 300. Detta kommer emellertid inte att få någon betydelse för redan verksamma kassor, eftersom alla dessa har minst det

antal medlemmar som lagförslaget förutsätter. I fråga om de pensionskassor som bedriver APL-verksamhet kan ökningen av det minsta medlemsantalet anses vara motiverad redan av den anledningen att verksamhetssektorn för en pensionsstiftelse som bedriver APL-verksamhet enligt 3 § 1 mom. lagen om pension för arbetstagare skall omfatta minst 300 arbetstagare. De minimikrav som föreslås i fråga om kassor som enbart beviljar tilläggsförmåner är i många fall strängare än de som kassornas gällande stadgar förutsätter.

Enligt paragrafens 2 mom. kan social- och hälsovårdsministeriet av särskilda skäl bevilja undantag från de minimikrav som stadgas i 1 mom. I lagförslagets 179 § skall stadgas en särskild övergångstid inom vilken en försäkringskassa skall uppfylla den nya lagens minimikrav när det gäller medlemsantalet. Om en kassa inte inom utsatt tid uppfyller den nya lagens krav, kan social- och hälsovårdsministeriet enligt sin prövning godkänna att kassan fortsätter sin verksamhet med ett mindre medlemsantal. Som ett sådant särskilt skäl som lagen anger i dessa undantagssituationer kan anses t.ex. att kassans solvens är tillräckligt väl tryggad med eget kapital eller på annat sätt samt att nivån på kassans förvaltning uppfyller alla de krav som i allmänhet kan ställas på dessa kassor. På motsvarande sätt kan ministeriet för en nyetablerad kassa godkänna ett mindre medlemsantal än lagen förutsätter. I fråga om nya kassor är det emellertid skäl att bevilja undantag relativt restriktivt, eftersom syftet med lagen annars kan fördunklas med påföljd att lagen förlorar sin betydelse.

7 §. I paragrafen skall stadgas vilken verksamhet en försäkringskassa får bedriva. I paragrafen begränsas dessutom kassans rätt till upplåning samt rätten att äga andelar i företag som inte har samband med verksamheten.

I paragrafens 1 mom. sägs att en försäkringskassa inte får bedriva annan verksamhet än sådan social personförsäkring som nämns i 1 §. Avsikten är att kassan inte skall använda sitt kapital för verksamhet som är främmande för dess syften. Följden kan bli att skötseln av den egentliga försäkringsverksamheten och den därmed sammanhängande placeringstryggheten för medlen äventyras.

Det är oförenligt med försäkringsprinciperna att basera verksamheten på lånat kapital. I synnerhet upplåning för placeringsändamål är oacceptabel. Social- och hälsovårdsministeriet

har gett försäkringsbolagen och försäkringsföreningarna anvisningar enligt vilka principen är den att försäkringsrörelsen skall avvägas så att den kan bedrivas utan upplåning.

I lagen om understödskassor finns det knapphändiga stadganden om en kassas rätt att uppta lån. Enligt 7 § 1 mom. 18 punkten skall det nämnas i en understödskassas stadgar huruvida och i vilken utsträckning styrelsen får uppta lån i kassans namn. I 4 § lagen om understödskassor stadgas ett förbud mot att bedriva för kassans ändamål främmande verksamhet. Detta stadgande anses begränsa kassornas rätt att uppta lån. För att klarlägga situationen föreslås i paragrafens 2 mom. att de upplåningsförbud som gäller försäkringsbolag och försäkringsföreningar skall gälla också försäkringskassor. I vissa fall är upplåning emellertid godtagbar och motiverad. Så är enligt undantagsstadgandet fallet då lån tillfälligt behövs för att upprätthålla likviditeten eller för anskaffning av egna verksamhetslokaler. Också i andra fall kan en kassa exceptionellt behöva uppta krediter. Detta kan ske på synnerligen vägande skäl och under förutsättning att ministeriet ger sitt tillstånd.

I 3 mom. begränsas en försäkringskassas rätt att äga företag. Eftersom en kassas verksamhet skall ha samband med den personförsäkring som kassan bedriver, måste också placeringssverksamheten skötas så att kassan inte genom sina placeringar kan anses bedriva för sitt ändamål främmande affärsverksamhet. De stadganden som tagits in i lagförslaget motsvarar i tillämpliga delar begränsningar i lagstiftningen om försäkringsbolag och försäkringsföreningar.

En försäkringskassa får enligt förslaget äga högst 20 procent av ett aktiebolags aktiekapital. Samtidigt begränsas äganderätten till 20 procent av det röstetal som samtliga aktier i bolaget medför. Kassan får emellertid inte i aktier i ett sådant bolag eller i flera bolag som tillhör en och samma koncern placera mera än 10 procent av slutsumman i kassans balansräkning. Begränsningarna gäller inte bolag vilkas verksamhet har samband med försäkringskassans verksamhet, t.ex. bolag som sköter kassans ADB-funktioner, och inte heller bostads- eller fastighetsbolag. Social- och hälsovårdsministeriet kan emellertid enligt lagförslaget i enskilda fall bevilja undantag från lagens krav. Sådana tillstånd förutsätter ändamålsenlighetsprövning.

För att förhindra att en försäkringskassa tillsammans med aktiebolag i vilka kassan har aktiemajoriteten eller motsvarande bestämmanderätt skall kunna kringgå de äganderättsbegränsningar som stadgas i 3 mom., är det enligt 4 mom. förbjudet för kassan att tillsammans med sådana bolag äga mer än den i 3 mom. angivna mängden aktier i andra bolag.

I paragrafens 5 mom. skall stadgas att de begränsningar i äganderätten som anges i paragrafen skall tillämpas också på andra företag än aktiebolag. För att säkra placeringssverksamheten är det nödvändigt att kassan får placera medel endast i företag där kassans ansvar för företagets förbindelser inskränker sig till de placerade medlens belopp. Därför föreslås att en försäkringskassa inte får vara medlem i ett företag där den måste iklå sig ett obegränsat ansvar för företagets förbindelser. Kassan får således inte vara delägare t.ex. i ett öppet bolag eller ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag.

8 §. I samband med sin verksamhet samlar i synnerhet pensionskassorna såsom försäkrings-teknisk ansvarsskuld in kapital som de enligt de principer som gäller inom försäkringsverksamheten skall placera på ett tryggnande och inkomstbringande sätt. Målet bör vara att kapitalet placeras på ett sätt som tryggar de försäkrades och ersättningstagarnas intressen samt bidrar till att hålla försäkringspremierna på en skälig nivå. Dessutom måste kassans likviditet beaktas. Stadganden om placeringsverksamheten finns t.ex. i 60 § folkpensionslagen och i 4 § lagen om pensionsstiftelser. Ett motsvarande stadgande finns också i den paragraf i lagförslaget som det här är frågan om.

En försäkringskassa får enligt 7 § 1 mom. i lagförslaget inte bedriva annan verksamhet än försäkringskasserverksamhet. Av den anledningen stadgas i 8 § dessutom att kassans egendom inte får användas för ändamål som är uppenbart främmande för dess verksamhet. Samma princip framgår av den gällande lagens 31 §.

9 §. Enligt 2 § lagen om understödskassor skall storleken av de understöd för vilka understödskassan svarar fastställas så att ett tryggnande förhållande uppstår mellan försäkringsrisken i det enskilda fallet och den försäkringsrisk som härflyter ur kassans samtliga understöd förbindelser. I den föreslagna paragraf som det här är frågan om sker för försäkringskassornas vidkommande en övergång till den praxis som försäkringsbolagen

och försäkringsföreningarna iakttar. Kassastyrelsens uppgift är således att organisera kassans verksamhet så att ett betryggande förhållande bevaras mellan växlingar i riskutgifterna och kassans risktäckningskapacitet. En tillräcklig solvens kan åstadkommas t.ex. genom återförsäkring, enligt vad som uttryckligen nämns i paragrafen. Ett annat sätt är att skaffa tillräckligt stora egna kapital. Social- och hälsovårdsministeriet kan i egenskap av tillsynsmyndighet vid behov ge kassorna anvisningar om när ett sådant betryggande förhållande kan anses ha uppkommit.

2 kap. Bildande av en försäkringskassa

I kapitlet skall stadgas hur en försäkringskassa bildas. Utöver bestämmelser om de egentliga stiftelseåtgärderna har kapitlet också bestämmelser om stadgarna. Stadganden om bildandet finns för närvarande i 2 kap. lagen om understödskassor och i 1 kap. verkställighetsförordningen.

De föreslagna stadgandena om bildande av en försäkringskassa har i så stor utsträckning som möjligt utformats med motsvarande stadganden i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar som förebild. Jämfört med den gällande lagen har dessa stadganden förnyats bl.a. vad gäller antalet stiftare och detaljregleringen av själva förfarandet.

10 §. I paragrafen anges vilka som kan vara stiftare av en försäkringskassa.

För närvarande förutsätts det att en understödskassa bildas av minst tre som ämnar bli medlemmar i den. Stiftarnas uppgifter är närmast av administrativ art och deras antal saknar betydelse med avseende på kassans verksamhet. Enligt lagen om försäkringsbolag kan ett försäkringsbolag bildas av en enda person eller sammanslutning. Också för bildande av en försäkringsförening räcker det med en enda person eller sammanslutning. Den föreslagna lagen stadgar även den att en kassa kan bildas av en ensam person. Denna princip framgår av paragrafens 1 mom. Stiftarna förutsätts inte ha för avsikt att bli medlemmar i kassan.

Enligt förslaget ingår i paragrafens 1 mom. dessutom stadganden om villkoren för stiftarens behörighet. Avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ålägger en stat som hör till det ekonomiska samarbetsområdet att

avskaffa alla sådana författningar som hindrar medborgarna i de andra medlemsstaterna eller sammanslutningar som har hemort i en annan medlemsstat att etablera ett verksamhetsställe i värdlandet på samma villkor som medborgarna i detta land. Därför kan stiftaren vara en inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet belägen stats medborgare eller sammanslutningar och stiftelser vilkas hemort finns i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Beträffande ett öppet bolag och ett kommanditbolag skall de bolagsmän som personligen svarar för bolagets skyldigheter vara en inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet belägen stats medborgare. Liksom enligt lagen om försäkringsbolag kan även en annan person, sammanslutning eller stiftelse vara stiftare förutsatt att social- och hälsovårdsministeriet gett sitt tillstånd därtill.

Av paragrafens 2 mom. framgår den inom associationsrätten allmänt gällande principen att den som är omyndig eller i konkurs inte får vara stiftare.

11 §. För närvarande skall en understödskassa bildas medelst stiftelseurkund, till vilken fogas förslag till stadgar för understödskassan. Andra stadganden om stiftelseurkundens innehåll ges inte i lagen.

I den föreslagna paragrafen skall stadgas i detalj vad stiftelseurkunden skall innehålla. Stadgandet motsvarar huvudsakligen 2 kap. 3 § lagen om försäkringsbolag och 2 kap. 2 § lagen om försäkringsföreningar.

I paragrafens 1 mom. skall stadgas om datering och undertecknande av stiftelseurkunden. Om stiftarna är flera än en skall var och en underteckna stiftelseurkunden.

Enligt paragrafens 2 mom. skall stiftelseurkunden innehålla förslag till stadgar och i den skall även räknas upp de omständigheter som skall framgå av stiftelseurkunden. Stiftelseurkunden skall således innehålla uppgifter om stiftarna och om sättet för sammankallande av konstituerande stämma. Om försäkringskassan har ett garantikapital eller en grundfond skall detaljerade uppgifter om dem meddelas i stiftelseurkunden.

12 §. Paragrafen anger vad en försäkringskassas stadgar åtminstone skall innehålla. Motsvarande förteckning med 25 punkter finns i 7 § 1 mom. lagen om understödskassor. Utöver dessa minimibestämmelser kan i stadgarna dessutom regleras angelägenheter som förutsätter särskilda bestämmelser. Å andra sidan är

det möjligt att avvika från vad som stadgas i en viss lag, såvida det tas in en bestämmelse om saken i kassans stadgar. Avvikelser från tvingande lagstadganden är dock inte tillåtna.

Punkt 1—3 i paragrafens 1 mom. motsvarar punkt 1 i den gällande lagens 7 §.

Om kassan har ett garantikapital eller en grundfond skall närmare uppgifter om dem framgå av stadgarna. I stadgarna skall också tas in en bestämmelse om ränta på garantikapitalet. Dessutom skall stadgarna innehålla en bestämmelse om återbetalning av garantikapitalet (punkterna 4—5). Enligt punkt 6 skall i stadgarna anges kassans minsta medlemsantal. I lagens 6 § stadgas om det minsta medlemsantalet.

Punkterna 7 och 8 gäller kassans medlemmar och delägare. I stadgarna skall enligt lagförslaget bestämmas vilka som är kassans medlemmar eller övriga försäkrade, hur de avgår och i vilket fall de kan uteslutas ur kassan. Med avvikelse från den gällande lagen skall enligt förslaget motsvarande uppgifter ges också om kassans delägare.

Punkterna 9—11 motsvarar punkterna 11 och 12 i den gällande lagen. Enligt punkt 12 skall i stadgarna anges hur kassans tillgångar skall placeras. Bestämmelsen anknyter till 8 § där det stadgas noggrannare om saken. Enligt punkt 13 skall i stadgarna anges hur stort lån kassan får uppta med styrelsens beslut. I 7 § 2 mom. skall stadgas om kassans rätt att uppta lån överhuvudtaget. Enligt punkt 14 skall i stadgarna också nämnas vilka som är skyldiga att betala försäkringspremier till kassan och hur premierna bestäms. Med försäkringspremie avses i lagförslaget både medlemmarnas avgifter och delägarnas bidrag.

För närvarande kan det bestämmas i stadgarna att de som betalar avgifter till kassan är skyldiga att betala tillskottsavgift. Tillskottsavgift kan enligt den gällande lagens 30 § 1 mom. användas för att täcka underskott i bokslutet. Tillskottsplikten kan vara obegränsad eller begränsad i något avseende som bestäms i stadgarna. I lagförslaget (76 § 1 mom.) begränsas tillskottsplikten så att den högst får uppgå till avgiften för räkenskapsåret. Även om tillskottsplikten är väsentligt begränsad skall det tas in ett omnämnande om den i stadgarna, om en sådan skyldighet anses vara behövlig med hänsyn till kassans verksamhet (punkt 15). Om det däremot inte föreligger någon tillskottsplikt skall detta nämnas i stadgarna. Enligt punkt 16

skall också påföljderna av försummelse att betala försäkringspremie och tillskottsavgift nämnas.

I punkterna 17—19 skall stadgas mera detaljerat än i den gällande lagen om vad som i stadgarna skall nämnas i fråga om styrelsen, revisorerna, förvaltningsrådet och representantskapet. En nyhet jämfört med den gällande lagen är att i stadgarna skall anges avgångsåldern för styrelsemedlemmarna och eventuella förvaltningsrådsmedlemmar samt revisorerna.

Enligt punkterna 20—22 skall i stadgarna tas in närmare bestämmelser om rösträtten vid kassamötet, möteskallelse och om de ärenden som skall behandlas vid ordinarie kassamöte. Regleringen motsvarar i stort sett punkterna 20—22 och 24 i den gällande lagens 7 §.

I förslaget till punkt 23 anges namnteckningsrätten på ett sätt som motsvarar punkt 17 i 7 § i den nuvarande lagen. Också stadgandet i 24 punkt om hur återstående tillgångar skall delas då kassan upplöses överensstämmer i sak med den gällande lagen.

13 §. Enligt paragrafen skall fastställelse av försäkringskassans stadgar och ändringar i dem sökas hos social- och hälsovårdsministeriet.

I samband med att den nya lagen om aktiebolag stiftades slopades för aktiebolagens vidkommande förfarandet att fastställa bolagsordningen. I lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar kvarstår fastställelseförfarandet dock som ett element i social- och hälsovårdsministeriets tillsyn. Av samma orsak skall fastställelseförfarandet enligt förslaget bibehållas när det gäller en försäkringskassas stadgar. Ministeriet får emellertid inte fastställa stadgarna för en kassa som håller på att bildas förrän de som ämnar bli delägare har meddelat att de godkänner de för delägarna bindande förpliktelser som stadgarna anger. Paragrafens 1 mom. motsvarar 6 och 53 §§ lagen om understödskassor.

Med beaktande av försäkringskasseverksamhetens karaktär är det viktigt att en tillsynsmyndighet övervakar att kassorna utvecklas i en sund riktning. Denna tillsyn kan lämpligen ske i samband med att stadgarna och ändringar i dem fastställs, eftersom kassans hela verksamhet uttryckligen är grundad på stadgarna. Enligt paragrafens 2 mom. är således en förutsättning för fastställelse av stadgarna att den tilltänkta försäkringsverksamheten inte anses äventyra en sund utveckling på området. En viktig garanti för en sund kassaverksamhet är

att en nyetablerad kassa från första början har tillräckliga förutsättningar för en framgångsrik verksamhet och att medlemmarna kan lita på kassans förmåga att betala ut de stadgeenliga förmånerna. Innan stadgarna fastställs måste de naturligtvis överensstämma med lagen, t.ex. vad beträffar medlemsantalet och verksamhetssektorn. Ministeriet kan inte uppställa några andra typer av krav för att fastställa stadgarna.

Enligt 3 mom. kan ministeriet som ett villkor för fastställelse av stadgarna uppställa att kassan skaffar ett tillräckligt garantikapital eller en tillräcklig grundfond. Härvid skall särskilt beaktas arten och omfattningen av verksamheten. Om kassans verksamhetssektor är vid och medlemsunderlaget brett eller om delägarna i stor utsträckning deltar i kassans kostnader genom inbetalning av bidrag, kan kassans tillfälliga riskfluktuationer effektivt utjämnas också utan eget kapital. Om kassans medlemsunderlag däremot är litet och verksamhetssektorn snäv och om arbetsgivaren inte understöder kassan med bidrag, kan också en tillfällig ökning av skadekostnaderna äventyra kassans solvens. Tröskeln är lägre för att kräva att sådana kassor håller sig med eget kapital, antingen i form av garantikapital eller en grundfond. Ministeriet kan med stöd av detta stadgande alltid, inte bara när en ny kassa bildas utan också när en tidigare registrerad kassa ändrar sina stadgar, kräva att kassan håller sig med tillräckliga fonder av eget kapital. Ökning av det egna kapitalet i samband med stadgeändringar kan ske i situationer där den sakliga innebörden av stadgeändringarna förutsätter att kassan förbättrar sin solvens.

14 §. Paragrafen behandlar namnet på en försäkringskassa. Enligt paragrafens 1 mom. skall en försäkringskassa alltid ha ett finskspråkigt eller svenskspråkigt namn. Stadgandet hindrar inte att kassan använder sitt namn i översättning till något annat språk, så länge den använder namnet också på någotdera av de inhemska språken. Kassorna kan ha behov av att använda sitt namn t.ex. på samiska eller engelska. Liksom enligt 8 § lagen om understöds-kassor skall i kassans finskspråkiga namn ingå ordet "vakuutuskassa", "sairauskassa" eller "eläkekassa". I kassans svenskspråkiga namn skall ingå orden "försäkringskassa", "sjukkassa" eller "pensionskassa". Däremot behöver motsvarande ord inte ingå på några andra språk.

För att en försäkringskassa klart skall kunna individualiseras och gå att skilja från andra försäkringskassor, måste kassans namn enligt förslaget till 2 mom. klart kunna skiljas från andra försäkringskassors namn. Namnet får inte heller strida mot god sed eller vara vilseledande. Det måste t.ex. så exakt som möjligt svara mot kassans verksamhetssektor eller överhuvudtaget kassans verksamhet. Också en arbetsgivares verksamhet eller namn får enligt nuvarande praxis användas i kassans namn.

För den händelse att kassan ämnar använda sitt namn på två eller flera språk stadgar 3 mom. att varje namnform skall nämnas i kassans stadgar. För undvikande av eventuella förväxlingar måste namnen på de olika språken motsvara varandra.

15 §. Enligt den gällande lagens 104 § kan med arbetsgivarens samtycke i kassans stadgar införas en bestämmelse enligt vilken det är obligatoriskt för dem som är i hans anställning att vara medlemmar i kassan. Medlemskap är för närvarande obligatoriskt i de flesta sjuk-kassor samt i en begravnings- och avgångsbidragskassa. Medlemskapet anses vara ett villkor i anställningsförhållandet. Arbetsgivarens samtycke anses inte förutsätta att arbetsgivaren deltar i kassans verksamhet också genom inbetalning av bidrag. I lagen om understöds-kassor stadgas inte om återkallande av arbetsgivarens samtycke eller om hur länge samtycket gäller. I flera av de kassor som nu är verksamma har samtycket givits för flera decennier sedan.

Obligatoriskt medlemskap i pensionskassor har i allmänhet frångåtts i och med att det skulle vara förenat med en skyldighet att betala medlemsavgift. I de pensionskassor som bedriver APL-verksamhet är medlemskap däremot obligatoriskt för de i kassan försäkrade, med avseende på APL-verksamheten. Denna praxis baserar sig på den av 3 § 1 mom. lagen om pension för arbetstagare framgående principen att arbetsgivaren fritt får välja den pensionsanstalt där han ordnar pensionskydd för sina arbetstagare enligt APL.

Enligt lagförslaget inskränks det obligatoriska medlemskapet till ett fåtal situationer.

Enligt paragrafens 1 mom. skall systemet med obligatoriskt medlemskap kvarstå i stort sett i den nuvarande formen när det gäller sådan verksamhet som stadgas i sjukförsäkringslagen. Den gällande lagstiftningen förutsätter inte obligatoriskt medlemskap på sådana

arbetsplatser som avses i sjukförsäkringslagen, men i praktiken finns det i nästan varje arbetsplatskassas stadgar en bestämmelse om obligatoriskt medlemskap. Enligt momentet kan det i en arbetsplatskassas stadgar i fråga om sådan verksamhet som avses i sjukförsäkringslagen finnas en bestämmelse om obligatoriskt medlemskap. Bestämmelsen kan dock fastställas endast med arbetsgivarens samtycke och under förutsättning att folkpensionsanstalten kräver det. I lagförslagets 179 § stadgas om den övergångstid inom vilken en kassa skall uppfylla de lagstadgade kraven i fråga om obligatoriskt medlemskap. När det gäller tilläggsförmåner kan medlemskapet inte vara obligatoriskt, om kassans medlemmar betalar medlemsavgift.

Det anses vara en brist i den gällande lagen att den saknar stadganden om återkallande av arbetsgivarens samtycke till obligatoriskt medlemskap. Ett stadgande om saken finns i förslaget till 2 mom. Samtycket skall gälla i sex månader efter det att meddelandet om återkallandet har anlänt till kassan.

Enligt paragrafens 3 mom. skall förfarandet med obligatoriskt medlemskap bibehållas oförändrat i fråga om sådan verksamhet som avses i lagen om pension för arbetstagare. Från arbetstagarnas synpunkt kan det vara förmånligt att arbetsgivaren också i andra situationer på egen bekostnad ordnar försäkringsskyddet för sina arbetstagare via en försäkringskassa. Momentet möjliggör ett sådant förfarande också i fortsättningen. Huvudregeln är således den att försäkringsskyddet i sin helhet skall ordnas på arbetsgivarens bekostnad. Ett undantag från denna regel utgör endast det tilläggsförmånssystem som stadgas i 11 § lagen om pension för arbetstagare. I kostnaderna för ett sådant kan också arbetstägarna delta. Regeln om obligatoriskt medlemskap skall enligt förslaget gälla också detta arrangemang.

16 §. I paragrafen skall stadgas om formen för teckning av garantiandelar och om den verkan det har att formkraven åsidosätts samt om verkan av en villkorlig garantiandelsteckning, i det fall att en försäkringskassa som håller på att bildas ämnar avsätta ett garantikapital.

Enligt paragrafens 1 mom. skall teckningen av garantiandelar i en kassa skall ske på en särskild teckningshandling. Denna skall innehålla en kopia av stiftelsurkunden samt social-

och hälsovårdsministeriets beslut om fastställelse av stadgarna. Om det i momentet stadgade formkravet inte har iakttagits vid teckningen av garantiandelarna är följden den att rätts handlingen blir ogiltig såtillvida att kassan inte kan åberopa teckningen och kräva betalning på basis av den. En förutsättning är emellertid att tecknaren underrättar social- och hälsovårdsministeriet om felet innan kassan införts i försäkringskasseregistret. Ministeriet har inte någon skyldighet att granska varje teckningslista för att söka eventuella fel. Ministeriet kan visserligen, om det anses finnas någon orsak, kräva att få granska också teckningslistorna.

I paragrafens 2 mom. skall stadgas om ogiltiga garantiandelsteckningar. Enligt momentet är en teckning ogiltig om den har skett på villkor som strider mot stiftelseurkunden. Ogiltigheten är i den bemärkelsen villkorlig att den förutsätter en anmälan till ministeriet innan kassan har registrerats. Om någon sådan anmälan inte görs, korrigeras ogiltigheten och anteckningen blir bindande för tecknaren.

Med tanke på tredje persons intresse sägs i paragrafens 3 mom. att den som tecknar en garantiandel inte efter att kassan registrerats kan åberopa att ett villkor i stiftelseurkunden inte har blivit uppfyllt. Syftet med stadgandet är att hindra att garantikapitalet minskar efter att kassan registrerats.

17 §. I paragrafen nämns vilka som beslutar om godkännande av garantiandelsteckningarna och om det antal garantiandelar som skall tilldelas tecknarna. Enligt paragrafens 1 mom. skall stiftarna besluta om dessa saker enligt prövning. Den begränsningen uppställs emellertid för prövningen att en stiftare har rätt att få minst det antal garantiandelar som han i stiftelseurkunden uppgivit att han ämnar teckna.

Om stiftarna inte ger tecknarna garantiandelar i enlighet med teckningen, skall de enligt 2 mom. utan dröjsmål underrättas därom.

18 §. Paragrafen innehåller detaljerade stadganden om bildande av en försäkringskassa. Beslut om bildandet skall enligt 1 mom. fattas vid konstituerande stämman. Denna skall hållas inom ett år efter det att social- och hälsovårdsministeriet har fastställt kassans stadgar.

Om bildandet av kassan beslutar enligt 2 mom. antingen stiftarna eller garantiandelsägarna, förutsatt att de sistnämnda enligt kassans stadgar har rösträtt.

Bildandet skall i allmänhet ske så att stiftarna kallar de garantiandelstecknare som de godkänt till en konstituerande stämma, i enlighet med vad som i stiftelseurkunden bestäms om möteskallelsen. Konstituerande stämman kan dock enligt 3 mom. i vissa fall hållas utan någon kallelse. Så är fallet när garantiandelstecknarna inte enligt stadgarna har rösträtt. Det är då uteslutande stiftarna som beslutar om bildandet. Om en kallelse skall utfärdas till konstituerande stämman skall de i momentet nämnda handlingarna hållas tillgängliga före den konstituerande stämman.

Dessa handlingar skall dessutom enligt 4 mom. i original läggas fram vid den konstituerande stämman. Vid stämman skall stiftarna lämna vissa uppgifter om teckningen av garantiandelar. Dessa uppgifter skall också antecknas i stämmans protokoll.

19 §. Denna paragraf i lagförslaget innehåller närmare stadganden om beslutsfattandet vid den konstituerande stämman. I den gällande lagen finns det inga uttryckliga stadganden om under vilka förutsättningar det vid konstituerande stämman är möjligt att fatta beslut om bildande av kassan. Stadgandet motsvarar i sak 2 kap. 9 § lagen om försäkringsföreningar.

I paragrafens 1 mom. skall stadgas om den kvalificerade majoritet som vid den konstituerande stämman förutsätts för beslutet att bilda kassan. Dessutom skall det vid stämman påvisas att kassans stadgar har fastställts och att samtliga andelar av garantikapitalet har tecknats och betalats eller att grundfonden har överlämnats till stiftarna för kassan. Om dessa förutsättningar inte är uppfyllda förfaller bildandet av kassan.

Efter att konstituerande stämman har beslutat bilda kassan skall den enligt 2 mom. för kassan välja en styrelse och revisorer samt, om så bestäms i kassans stadgar, ett förvaltningsråd.

Utöver vad som i denna paragraf sägs om konstituerande stämman skall på den enligt 3 mom. tillämpas vad som i lagförslaget stadgas om kassamötet och kassans stadgar.

20 §. Det sista skedet av bildandet av en försäkringskassa är registreringen av kassan. Enligt 1 mom. skall om bildande av en försäkringskassa inom tre månader från beslutet om bildandet göras anmälan till försäkringskasseregistret. I den gällande lagen stadgas ingen tid för denna anmälan. Lagförslagets 103 § skall stadga om det närmare innehållet i

registeranmälan. Om en registeranmälan inte görs inom den nämnda tiden eller om registrering förvägras, har bildandet förfallit.

Enligt paragrafens 2 mom. skall till registeranmälan fogas styrelsens försäkran och ett intyg av revisorerna. Stadgandet motsvarar 2 kap. 11 § lagen om försäkringsbolag och 2 kap. 11 § lagen om försäkringsföreningar.

21 §. Bildandet av en försäkringskassa förfaller om kassan inte anmäls för registrering inom stadgad tid eller om registreringen av någon orsak förvägras (20 §). I det fall att bildandet förfaller är stiftarna solidariskt ansvariga för återbetalning av garantikapitalet och grundfonden samt avkastningen på dem.

22 §. Paragrafen skall stadga om betalningen av garantiandelar. Stadgandet motsvarar 2 kap. 11 § lagen om aktiebolag och 2 kap. 12 § lagen om försäkringsföreningar. Eftersom garantikapitalet i sin helhet måste vara betalt innan kassan bildas, skall 2—4 mom. i praktiken tillämpas endast då garantikapitalet ökas.

Paragrafens 1 mom. innehåller ett förbud mot underkurs. För en garantiandel skall således betalas ett belopp som minst motsvarar dess nominella värde.

Enligt paragrafens 2 mom. förbjuds en garantiandelstecknare att kvitta en skuld som grundar sig på garantiandelsteckningen mot en fordran på kassan. Skulden kan emellertid kvittas med samtycke av kassans styrelse. Styrelsen skall i så fall pröva att kvittningen inte åsamkar kassan eller dess borgenärer skada. Någon skada uppkommer i allmänhet inte om kassan är solvent och tecknarens motfordran klar och ostridig.

I paragrafens 3 mom. skall stadgas förbud mot att överlåta eller pantsätta en fordran som grundar sig på en garantiandelsteckning. Förbudet innebär också att en sådan fordran inte får utmätas (4 kap. 9 § 2 mom. utsökningslagen). Om kassan försätts i konkurs kommer enligt 45 § konkursstadgan en fordran som grundar sig på en garantiandelsteckning att ingå i konkursboet.

I 4 mom. skall stadgas om betalningsansvaret i samband med överlåtelse av garantiandelar, i det fall att överlåtelsen sker innan garantiandelen är till fullo betald. Förvärvaren är vid sidan av tecknaren ansvarig för betalningen av garantiandelen efter att han anmält sitt förvärv till kassan.

23 §. Paragrafen gäller s.k. kvalificerat bildande, vilket innebär att stiftarna avtalar att

inbetalningen av grundfonden eller teckningen av garantiandelar kan ske genom att i kassan sätts in andra tillgångar än pengar. Enligt paragrafen skall en bestämmelse om ett eventuellt apportvillkor tas in i stiftelseurkunden. Efter att kassan bildats kommer apportvillkoret inte längre att ha någon betydelse för kassan och det är därför inte nödvändigt att ta in det i stadgarna.

På apportegendomen ställs enligt paragrafen det kravet att den skall vara förenlig med verksamhetens syfte. Detta krav anses vara nödvändigt för att kassan i etableringsskedet behöver avsevärda tillgångar för att sköta sina löpande ärenden. Samtidigt måste kassans organisation byggas upp. Kostnaderna är i detta skede således större än under de följande åren. Vid prövningen av om viss egendom kan godtas som apportegendom är det skäl att förvissa sig om att egendomen är korrekt värderad. Det i 22 § 1 mom. nämnda underkursförbudet får med andra ord inte överträdas genom ett apportvillkor. Dessutom måste egendomens art beaktas, liksom även huruvida en erbjuden fastighet är lämplig som verksamhetslokal för kassan eller om egendomen, t.ex. aktier eller andra börsnoterade värdepapper, lätt kan förvandlas i pengar.

24 §. I paragrafen föreslås ett stadgande om verkningarna av avtal och andra rättshandlingar på en försäkringskassas vägnar innan kassan registrerats.

Enligt gällande rätt är utgångspunkten för den föreslagna paragrafen den att försäkringskassan före registreringen inte existerar som en självständig juridisk person. I 1 mom. stadgas således att kassan före registreringen inte får förvärva rättigheter eller ingå förbindelser och inte heller kära eller svara vid eller inge ansökan till domstol eller andra myndigheter. Före registreringen får kassan inte heller värva medlemmar. Motsvarande princip framgår av 12 § i den gällande lagen.

Också före registreringen har de åtgärder rättsverkningar, som kassan vidtar i samband med bildandet. Därför föreslås ett stadgande om att styrelsen kan föra talan i ärenden som gäller bildandet av kassan. För förpliktelser som uppkommit till följd av sådana åtgärder är enligt 2 mom. de som deltagit i åtgärden eller beslutat om den solidariskt ansvariga. Ansvaret övergår dock på kassan efter registreringen, såvida det är fråga om en förpliktelse som följer av stiftelseurkunden eller som upp-

kommit efter den konstituerande stämman. De som handlat på kassans vägnar befrias således från ansvar, oberoende av om den andra parten givit sitt samtycke eller ej. Om det är fråga om förpliktelser som uppkommit före den konstituerande stämman eller som inte nämns i stiftelseurkunden, överförs ansvaret för dem inte med mindre att kassan uttryckligen övertar det. För att de som handlat på kassans vägnar skall befrias från sitt ansvar förutsätts dessutom borgenärernas samtycke.

Den som ingått ett avtal med kassan innan den registrerats har enligt 3 mom. rätt att under vissa förutsättningar frånträda avtalet. Om avtalsparten när avtalet ingicks visste att kassan var oregistrerad, är avtalet bindande för honom. Avtalsparten befrias från avtalet endast om bildandet av kassan förfaller enligt 20 §. Om avtalsparten däremot inte visste att kassan var oregistrerad, har han enligt förslaget i varje fall rätt att frånträda avtalet. Denna rätt upphör emellertid i och med att kassan registreras.

3 kap. Försäkringskassans ledning

Kapitlet innehåller med den övriga associationsrätten överensstämmande stadganden om en försäkringskassas ledning. Kassans ledning skall enligt förslaget bestå av en styrelse och en verkställande direktör eller kassadirektör. Kassan kan också ha ett förvaltningsråd. Den jämfört med den gällande lagen största ändringen är den att lagförslaget också upptar stadganden om verkställande direktören.

Försäkringskassornas förvaltning skiljer sig från övriga sammanslutningars förvaltning genom den paritetsprincip som kassorna skall iaktta. När det väljs en styrelse och eventuellt ett förvaltningsråd för kassan skall kassans medlemmar och delägare således fortfarande, oberoende av varandra välja en viss del av medlemmarna i dessa organ. Lagförslaget innehåller inga förändringar vad beträffar denna praxis. Samma princip skall iakttas vid val av revisorer (56 §).

Enligt 36 § 3 mom. i den gällande lagen har kassans styrelse inte utan kassamötets eller förvaltningsrådets samtycke rätt att sälja kassans egendom eller bevilja inteckning i den. Med den övriga associationslagstiftningen som förebild frångås detta krav också i lagförslaget.

Utöver lagförslagets stadganden finns det

också med sjukförsäkringslagen överensstämmande föreskrifter om sådana arbetsplatskassors styrelser som verkar enligt den. Enligt 61 § 2 mom. sjukförsäkringslagen gäller nämligen i fråga om arbetsplatskassorna i tillämpliga delar vad som i lagen stadgas om socialförsäkringskommissioner.

25 §. I paragrafen skall stadgas om styrelsemedlemmarnas antal, om val av dem och om deras mandatperiod.

Enligt förslaget till 1 mom. bibehålls den gällande lagens krav enligt vilket styrelsen skall ha minst tre medlemmar. Kravet överensstämmer med stadgandena om försäkringsbolags och försäkringsföreningars styrelser. På grund av paritetsprincipen och de övriga verksamhetsprinciper som gäller kassorna har styrelser med endast tre medlemmar i praktiken varit ovanliga. En bidragande orsak har varit att för de arbetsplatskassor som inrättats enligt sjukförsäkringslagen har gällt kravet att kassans styrelse skall ha minst fem medlemmar.

I den gällande lagen finns inga stadganden om suppleanter för styrelsemedlemmarna. Arbetsplatskassornas styrelsemedlemmar förutsätts emellertid ha personliga suppleanter. Enligt lagförslaget är det inte obligatoriskt att välja suppleanter. I kassans stadgar skall nämnas antalet, alternativt det minsta och största antalet, styrelsemedlemmar och eventuella suppleanter samt deras avgångsålder (12 §). Om suppleanter väljs får högst så många väljas som det finns ordinarie styrelsemedlemmar. Om det inte i stadgarna finns några bestämmelser om saken skall kassamötet när det väljer suppleanter besluta i vilken ordning suppleanterna träder i stället för de ordinarie medlemmarna.

Momentet stadgar också om antalet medlemmar i arbetsplatskassornas styrelser samt om personliga suppleanter för dessa. Detta anses motiverat eftersom det i sjukförsäkringslagen inte finns några förtydligande stadganden om saken. Kraven har således hittills härletts ur lagrummet om socialförsäkringskommissioner (SFL 61 § 2 mom.). Enligt 43 § 2 mom. sjukförsäkringslagen skall en socialförsäkringskommission bl.a. ha två läkarmedlemmar. Av denna orsak har i arbetsplatskassornas stadgar tagits in ett stadgande om att en förtroendevald läkare vid behov, utan att vara medlem av styrelsen skall delta i dess sammanträden. Eftersom denna bestämmelse tryggar arbetsplatskassans behov av medicinsk sakkunskap

anses det inte vara nödvändigt att i lagförslaget ta in något stadgande om saken.

Enligt förslaget till 2 mom. är det i allmänhet kassamötet som skall välja styrelsen. I kassor som har ett förvaltningsråd skall detta välja styrelsen, om uppgiften inte enligt stadgarna ankommer på kassamötet (38 § 2 mom.).

På en försäkringskassas styrelse ankommer bl.a. tillsynen över kassans ekonomi (jfr. 33 §). Delägare som betalar bidrag till kassan har således ett särskilt intresse att delta i styrelsens verksamhet. Momentet skall också, liksom den gällande lagen, stadga om en eller flera delägarers rätt att välja en del av styrelsemedlemmarna.

Enligt 32 § 2 mom. i den gällande lagen behöver de som betalar bidrag inte välja styrelsemedlemmar på kassamötet. Enligt lagförslaget skall styrelsemedlemmar väljas av kassamötet, oberoende av om det är medlemmarna eller delägarna som förrättar det. Medlemmarna och delägarna skall på kassamötet genom en särskild valförrättning välja det antal styrelsemedlemmar som stadgarna förutsätter. Det antal styrelsemedlemmar som skall väljas behöver enligt lagförslaget inte längre stå i direkt proportion till medlemsavgifterna och bidragen, vilket däremot den gällande lagen förutsätter. Liksom enligt den gällande lagen får antalet styrelsemedlemmar som delägarna väljer emellertid inte utgöra mer än hälften av det sammanlagda antalet styrelsemedlemmar. Å andra sidan föreligger det inte heller något hinder för att en delägare helt avstår från sin rätt att välja medlemmar i styrelsen.

Från delägarnas synpunkt har det val som kassamötet förrättar en praktisk betydelse i situationer där kassan har flera delägare. Om den har endast en delägare är det i praktiken fråga om att protokollföra vad den som utövar delägarens rösträtt meddelar om valet av styrelsemedlemmar. Med avvikelser från gällande praxis kan en delägare dock inte längre mellan kassamötena byta ut de styrelsemedlemmar som han valt.

Enligt den gällande lagen kan styrelsemedlemmarnas mandatperiod uppgå till högst tre år. I överensstämmelse med den övriga associationslagstiftningen har mandatperioden enligt förslaget till 3 mom. förlängts till högst fyra år.

Begränsningen av mandatperiodens längd gäller enligt förslaget inte kassans verkställande direktör, som enligt en bestämmelse i kassans

stadgar kan väljas till styrelsemedlem för en obestämd tid. När det gäller en sådan arbetsplatskassa som avses i sjukförsäkringslagen kan verkställande direktören emellertid inte väljas till styrelsemedlem för en obestämd tid, eftersom i fråga om en arbetsplatskassas styrelse i tillämpliga delar gäller vad som stadgas om socialförsäkringskommissioner. Mandatperioden för en socialförsäkringskommission är fyra år (SFL 43 §).

I den gällande lagen finns det inga stadganden om när mandatperioden löper ut. Enligt lagförslaget upphör mandatperioden antingen när det kassamöte som förrättat valet avslutas eller vid utgången av en räkenskapsperiod. I förslagets 70 § skall stadgas att försäkringskassans räkenskapsperiod är ett kalenderår.

Enligt paragrafens 4 mom. skall på styrelsens suppleanter tillämpas samma stadganden som på de ordinarie medlemmarna, i sådana fall då de trätt i stället för dessa.

26 §. Paragrafen innehåller ett tvingande stadgande om verkställande direktören för en försäkringskassa. I den gällande lagen finns det inga stadganden om verkställande direktören. Vissa kassor har emellertid enligt sina stadgar anställt en verkställande direktör, som också har benämnts kassadirektör.

Varje kassa skall enligt lagförslaget ha en verkställande direktör. Avsikten är att kassan alltid skall ha någon som sköter kassans angelägenheter under lagstadgad ansvar. Förfarandet stämmer överens med associationslagstiftningen i övrigt.

På grund av de verksamhetsprinciper som försäkringskassorna följer är benämningen verkställande direktör inte lyckad i alla sammanhang. Av den anledningen stadgas i paragrafen att verkställande direktören enligt stadgarna kan benämnas kassadirektör. Också utan något uttryckligt stadgande om saken kan det anses att vissa avledningar av ordet kassadirektör är tänkbara, t.ex. pensionskassadirektör och sjukkassadirektör. I kassans stadgar skall det nämnas att kassan har en kassadirektör som verkställande direktör. Om dennes uppgifter inte motsvarar dem som stadgas i lagen är det skäl att använda andra benämningar, t.ex. kassaföreståndare. De bestämmelser om en verkställande direktör eller kassadirektör som för närvarande ingår i kassornas stadgar innebär i och för sig inte att vederbörande blir verkställande direktör i den bemärkelse som lagen avser. Efter att den föreslagna lagen trätt

i kraft är det å andra sidan inte längre nödvändigt att i stadgarna ta in bestämmelser om andra anställdas uppgifter än verkställande direktörens.

Verkställande direktören kan sköta befattningen som en huvud- eller bisyssla. Med beaktande av kassornas storlek har det inte ansetts nödvändigt att i lagen stadga om vice verkställande direktör.

Det är i regel styrelsen som utnämner verkställande direktören. Om kassan har ett förvaltningsråd är det tänkbart att i stadgarna bestämma att detta skall sköta utnämningen. Däremot kan det inte bestämmas att kassamötet utser verkställande direktör.

27 §. Såsom det redan anförts i motiveringen till 10 § 1 mom. förbjuder Europeiska gemenskapernas grundprinciper, som skall tillämpas i och med att avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsrådet träder i kraft, att en annan inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet belägen stats medborgare försätts i en annan ställning än de finska medborgarna. Därför föreslås det i paragrafens 1 mom. att försäkringskassans styrelsemedlemmar skall vara en inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet belägen stats medborgare. Samma villkor gäller verkställande direktören med det tillägget att han skall vara bosatt i Finland. Kravet gällande bostadsort kan inte anses strida mot diskrimineringsförbudet eftersom det på samma sätt gäller såväl finska som andra inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet belägna staters medborgare. Avsikten med att ställa villkor angående bostadsorten är att underlätta tillsynen över kassan och informationen mellan kassans ledning och medlemmar. Det krav som med stöd av 34 § ställts angående verkställande direktörens bostadsort gäller även den som tecknar kassans namn. För förvaltningsrådets medlemmar gäller enligt 37 § 4 mom. kravet på styrelsemedlemmarnas medborgarskap.

28 §. I paragrafen skall stadgas hur styrelsemedlemmar avgår och skiljs från sitt uppdrag.

Den gällande lagen stadgar inte om hur styrelsemedlemmar kan avgå frivilligt. Enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. kan en styrelsemedlem frånträda sitt uppdrag när som helst, efter att ha underrättat kassans styrelse. En anmälan till styrelsen anses räcka. Förvaltningsrådet behöver inte underrättas särskilt, trots att detta skall välja en ny medlem i stället

för den som avgått. Medlemskapet i styrelsen är ett förtroendeuppdrag som en medlem när som helst kan avsäga sig, utan att anföra några särskilda skäl.

En styrelsemedlem kan enligt förslaget skiljas från sitt uppdrag av den som utsett honom, dvs. kassamötet eller förvaltningsrådet. I beslutet får emellertid endast de delta som har rätt att välja en ny styrelsemedlem i stället för den avsatte. Avsättningsbeslutet behöver inte motiveras. Om en plats i styrelsen blir ledig under en mandatperiod, dvs. om en styrelsemedlem avlider, avgår eller skiljs från uppdraget eller om han inte längre uppfyller de lagstadgade behörighetsvillkoren, skall enligt 2 mom. en suppleant träda i stället. Om en sådan inte finns skall styrelsens övriga medlemmar se till att en ny medlem väljs för den återstående mandatperioden. I det fall att kassamötet väljer styrelsen kan kompletteringen av styrelsen skjutas upp till det kassamöte som också annars skall förrätta valet, såvida styrelsen är beslutför med de återstående medlemmarna och suppleanterna.

Enligt 3 mom. kvarstår social- och hälsovårdsministeriets i den gällande lagens 92 § stadgade rätt att vidta åtgärder i det fall att en försäkringskassa inte har någon i försäkringskasseregistret införd behörig styrelse. Ministeriets behörighet utsträckts enligt lagförslaget också till det fallet att kassan inte har någon i registret införd verkställande direktör.

I paragrafens 4 mom. nämns de personer som i det fall som avses i 3 mom. skall göra ansökan till ministeriet. En sådan ansökan är inte någon förutsättning för vidtagande av åtgärder, utan ministeriet skall vidta i paragrafen förutsatta åtgärder också på eget initiativ, om det på något annat sätt fått reda på hur det förhåller sig.

29 §. Paragrafen innehåller stadganden om styrelsens ordförande. Den gällande lagen har inga motsvarande stadganden. Det har i allmänhet tagits in bestämmelser om ordföranden i kassans stadgar.

Enligt 1 mom. är det i allmänhet styrelsen själv som skall välja ordförande. I samband med att styrelsen väljs kan det också beslutas t.ex. att kassamötet eller förvaltningsrådet skall välja ordförande. Den beslutanderätt som ankommer på kassans organ får enligt kassans stadgar inte begränsas så att ordföranden kan väljas endast bland kassans medlemmar eller

bland de styrelsemedlemmar som delägarna valt.

För styrelsen kan också väljas en vice ordförande. Både ordföranden och vice ordföranden skall väljas bland styrelsens ordinarie medlemmar. I momentet begränsas dessutom verkställande direktörens rätt att vara styrelseordförande. Verkställande direktören får vara ordförande endast i det fall att kassan har ett förvaltningsråd. Förbudet motiveras av att det ankommer på styrelsen att övervaka verkställande direktörens verksamhet. Övervakningen blir inte effektiv om den övervakade står i ledningen för styrelsen. Situationen är en annan i sådana kassor där styrelsen övervakas av ett förvaltningsråd. Det föreligger däremot inget hinder för att utse en vanlig styrelsemedlem till verkställande direktör.

Enligt 2 mom. är det uttryckligen ordföranden som skall sammankalla styrelsen. Det räcker att en medlem kräver att styrelsen sammankallas. Enligt momentet har verkställande direktören rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden. Styrelsen kan dock i enskilda fall förvägra honom rätt att närvara. Detta får emellertid inte ske så ofta att närvarorätten i praktiken förlorar sin betydelse.

30 §. Paragrafen handlar om protokollföringen vid styrelsesammanträdena.

I den gällande lagen finns inga stadganden om styrelsens protokoll. Bestämmelser om protokoll och protokolljustering har i allmänhet tagits in i kassornas stadgar. I fråga om sådana arbetsplatskassor som avses i sjukförsäkringslagen gäller dessutom vad som i 25 § sjukförsäkringsförordningen (473/63) stadgas om protokollets innehåll.

Enligt paragrafen är det obligatoriskt att föra protokoll över styrelsens sammanträden. Lagen stadgar inte närmare om hur protokollet skall utformas. Det kan således uppställas t.ex. som ett kortfattat beslutsprotokoll. Protokollet undertecknas av styrelsens ordförande och protokollföraren. Något särskilt stadgande om protokolljustering föreslås inte och det är således inte nödvändigt med någon ytterligare justering. I kassans stadgar kan det emellertid bestämmas hur protokollen skall justeras eller också kan kassans styrelse fatta ett särskilt beslut om saken. Om protokollet inte justeras vid det följande styrelsesammanträdet är det skäl att välja en protokolljusterare, i synnerhet

i det fall att styrelsens ordförande själv samtidigt är protokollförare.

Verkställande direktören har rätt att få sin avvikande åsikt antecknad i protokollet även om han inte är styrelsemedlem. Att en styrelsemedlem eller verkställande direktören får sin avvikande åsikt antecknad i protokollet räcker emellertid inte alltid för att befria honom från ansvar.

31 §. Paragrafen gäller styrelsens beslutförhet samt om den kvalificerade majoritet som behövs för styrelsebeslut. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen. Kassornas stadgar innehåller emellertid i allmänhet bestämmelser om saken.

Enligt 1 mom. är ett villkor för styrelsens beslutförhet att mer än hälften av medlemmarna eller suppleanterna är närvarande. Detta krav kan skärpas i stadgarna. Beslutförheten räknas på basis av antalet ordinarie styrelsemedlemmar. För beslutsfattandet uppställs dessutom kravet att samtliga styrelsemedlemmar eller suppleanter, om det i praktiken är möjligt, skall beredas tillfälle att delta i sammanträdet. I överensstämmelse med den övriga associationslagstiftningen innehåller förslaget inga detaljerade, tvingande stadganden om hur kallelse till styrelsens sammanträden skall ske.

Enligt 2 mom. kan styrelsen avgöra ärenden med majoritetsbeslut. Om rösterna faller lika gäller den mening som ordföranden biträtt som styrelsens beslut. Med stöd av det tvingande stadgande om saken som tagits in i förslaget skall beslutet vara enhälligt i det fall att styrelsen är beslutför då endast två medlemmar är närvarande. Syftet med stadgandet är att begränsa styrelseordförandens makt i situationer där endast två medlemmar deltar i ett sammanträde som hålls av en styrelse med tre medlemmar. Genom bestämmelser i kassans stadgar är det möjligt att kräva enhälliga beslut eller åtminstone kvalificerad majoritet också i andra situationer.

32 §. Paragrafen behandlar jäv för styrelsemedlemmar och verkställande direktören. Stadgandet gäller enligt 34 § också andra personer som har rätt att teckna kassans namn. I fråga om jäv för styrelsemedlemmarna i en sådan arbetsplatskassa som avses i sjukförsäkringslagen gäller dessutom 71 § sjukförsäkringslagen, enligt vilken angående jäv gäller vad som i rättegångsbalken stadgas om domarjäv. Den föreslagna paragrafen motsvarar till sitt sak-

innehåll 37 § 1 mom. i den gällande lagen. Om jäv för styrelsemedlemmar vid kassamötet skall stadgas i 43 §.

Det kan bli fråga om jäv i synnerhet när det gäller att besluta om beviljande av stadgeenliga förmåner, men också t.ex. till följd av avtal som ingåtts mellan vederbörande och kassan. För att jäv skall föreligga förutsätts det inte någon utredning om att det existerar en faktisk intressekonflikt, utan det räcker att en sådan konflikt konstateras ligga inom möjligheternas gräns. Jävsstadgandet gäller också andra situationer än endast styrelsens sammanträden.

På grund av försäkringskasseverksamhetens natur anses det vara ändamålsenligt med ett jävsstadgande som är strängare än de som förekommer i associationslagstiftningen i övrigt. T.ex. i aktiebolag uppkommer jäv vid avtal mellan bolaget och utomstående först i det fall att en styrelsemedlem eller verkställande direktören i frågan har ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets.

33 §. Arbetsfördelningen mellan en försäkringskassas organ regleras enligt lagförslaget på samma sätt som i associationslagstiftningen i övrigt.

I enlighet med arbetsfördelningen enligt förslaget förutsätts det ett uttryckligt beslut om att ett visst ärende skall ankomma på kassamötet. Förvaltningsrådets uppgifter uppräknas uttömmande i lagen. I övrigt är det styrelsen och verkställande direktören som skall sköta kassans angelägenheter, också utan några uttryckliga stadganden om saken.

Paragrafen gäller arbetsfördelningen mellan styrelsen och verkställande direktören.

Styrelsen är kassans högsta organ. Paragrafens 1 mom. är ett allmänt stadgande om styrelsens uppgifter. Det ankommer på styrelsen att sköta kassans förvaltning samt att sörja för att dess verksamhet ordnas på ett ändamålsenligt sätt. I princip ankommer alla kassans angelägenheter på styrelsen, om annat inte stadgas eller bestäms i lagen eller stadgarna. Utöver detta allmänna stadgande finns det i lagförslaget ett flertal specialstadganden enligt vilka vissa uppgifter ankommer uttryckligen på styrelsen.

Verkställande direktören skall dra försorg om kassans löpande förvaltning. Han står under styrelsens övervakning och skall följa dess anvisningar och föreskrifter. Gränserna för den löpande förvaltningen bestäms enligt

omfattningen av kassans verksamhet och den praxis som utformats inom andra typer av sammanslutningar.

Syftet med den föreslagna regleringen är inte att ändra de uppgifter som enligt den nuvarande lagstiftningen ankommer på styrelsen. Om styrelsens uppgifter finns ett allmänt stadgande i 6 § förordningen angående verkställigheten av lagen om understöds-kassor. Dessutom stadgas i förordningen ett flertal specialuppgifter ankomma på styrelsen, exempelvis skyldigheten att föra en medlemsförteckning. Enligt lagförslaget svarar styrelsen solidariskt för de uppgifter som ankommer på den. Också utan ett uttryckligt stadgande i lagförslaget kan styrelsen fortfarande fördela åligganden mellan sina medlemmar och även ge dem i uppdrag åt personer som inte hör till styrelsen. Anlitandet av utomstående förutsätter inte liksom enligt den gällande lagens 35 § något bemyndigande i kassans stadgar. Vid sådana arbetsplatskassor som avses i sjukförsäkringslagen begränsas fördelningen av uppgifter till kassans funktionärer dock av 47 § 2 mom. sjukförsäkringslagen, enligt vilket avgörandet av lagstadgade ersättningsärenden kan överföras endast i den utsträckning som folkpensionsanstalten uppdragit ärendena åt sina egna funktionärer.

I paragrafens 2 mom. stadgas om uppgiftsfördelningen mellan styrelsen och verkställande direktören i fråga om bokföringen och medelsförvaltningen. Styrelsen skall ordna övervakningen på ett ändamålsenligt sätt. Det är verkställande direktören som har huvudansvaret för att bokföringen är lagenlig och för förvaltningen av medlen.

34 §. Paragrafen gäller företräddandet av kassan och om tecknandet av dess namn.

Enligt 1 mom. har styrelsen en allmän behörighet att utan något särskilt uppdrag företräda kassan. Denna allmänna behörighet skall enligt förslaget begränsas genom tvingande stadganden om arbetsfördelningen mellan styrelsen och kassamötet, eventuella bestämmelser i kassans stadgar samt eventuella beslut av kassans högre organ. Om verkställande direktörens rätt att företräda kassan skall stadgas i 35 §.

Kassans styrelse skall enligt förslaget alltid ha rätt att teckna kassans namn. Om likvidatorernas rätt att teckna kassans namn när en kassa har trätt i likvidation skall stadgas i 117 §.

I en försäkringskassas stadgar skall nämnas

vem som har rätt att teckna kassans namn (12 §). Enligt paragrafens 1 mom. kan det i kassans stadgar bestämmas att namnteckningsrätt utöver kassans styrelse kan beviljas personer i en viss ställning. En sådan med en viss ställning förknippad namnteckningsrätt kan beviljas styrelsens ordförande, en viss styrelsemedlem och verkställande direktören. I kassans stadgar kan dessutom bestämmas att styrelsen kan bevilja vissa personer namnteckningsrätt. Sådana personer är utöver styrelsemedlemmarna och verkställande direktören närmast funktionärer i kassans anställning. I fråga om namntecknarna gäller vad som stadgas om verkställande direktörens behörighet och jäv.

Enligt vad som stadgas i 2 mom. kan namnteckningsrätten begränsas endast så att två eller flera personer tillsammans har rätt att teckna kassans namn. Eftersom någon begränsning av annat slag inte får antecknas i försäkringskasseregistret, får en namntecknares rätt att företräda kassan framdeles inte begränsas enbart till angelägenheter som bestäms i kassans stadgar.

Namnteckningsrätten upphör när innehavaren avgår eller avsätts från det ställning som är förknippad med namnteckningsrätten. Om namnteckningsrätten har grundat sig på styrelsens beslut skall den i dessa fall återkallas genom ett nytt beslut. Enligt 3 mom. kan styrelsen när som helst återkalla sitt bemyndigande till en namntecknare. Gentemot en tredje person i god tro är återkallandet rättsligt bindande först efter att det antecknats i försäkringskasseregistret.

35 §. I paragrafen skall stadgas om verkställande direktörens allmänna behörighet att företräda försäkringskassan. Denna rätt begränsas till att gälla endast de åtgärder som enligt 33 § stadgas ankomma på verkställande direktören. Verkställande direktören kan dessutom ha rätt att teckna kassans namn, men detta är enligt lagförslaget inte obligatoriskt.

36 §. Paragrafen angår sådana inskränkningar i behörigheten som gäller styrelsen och andra företrädare för en försäkringskassa.

I 1 mom. finns en med den övriga associationslagstiftningen överensstämmande generalklausul enligt vilken det är förbjudet för styrelsen, verkställande direktören och namntecknare att vidta åtgärder som är ägnade att bereda en medlem, en delägare eller en annan person orättmätig fördel på kassans, någon annans medlems eller någon annan delägares

bekostnad. Stadgandet gäller förutom rättshandlingar även beslut som har samband med kassans interna angelägenheter.

Paragrafens 2 mom. gäller verkställighet av beslut. Stadgandet gäller utöver egentliga beslut också iakttagande av övriga föreskrifter av högre organ. Det verkställande organet skall undersöka beslutens laglighet. Också utan något uttryckligt lagstadgande är det klart att det utöver lagen och kassans stadgar härvid är skäl att beakta också sådana övriga vederbörligen utfärdade bestämmelser som t.ex. tillsynsmyndigheternas beslut och anvisningar. Ett stadgande om motsvarande beslut av kassamötet ingår i 6 § förordningen om verkställighet av den gällande lagen.

Om ett högre organs beslut är lagstridigt och därmed ogiltigt, får det inte verkställas. Om ett oriktigt beslut inte klandras och således korrigeras i och med att klandertiden löpt ut, kan det därefter verkställas.

37 §. Lagförslagets 37 och 38 §§ innehåller ett flertal stadganden om förvaltningsrådet. Regleringen motsvarar de principer som gäller inom associationslagstiftningen i övrigt. I den gällande lagen ingår stadgandena om förvaltningsrådet i 40 §. Relativt få av de kassor som för närvarande är verksamma har ett förvaltningsråd.

Enligt 1 mom. är det beroende av social- och hälsovårdsministeriets prövning om ett förvaltningsråd skall inrättas. Kassans behörighet förutsätts vara av en viss art och omfattning för att den skall kunna ha ett förvaltningsråd. Det är klart att förvaltningsråd inte kan inrättas för de minsta kassorna. De lagstadgade kriterierna i fråga om verksamhetens art och omfattning uppfylls t.ex. när det gäller stora pensionskassor vilkas medlemskår är spridd över hela landet. I fråga om sådana kassor kan en effektiv övervakning av förvaltningen förutsetta inrättande av ett förvaltningsråd.

Enligt 2 mom. skall förvaltningsrådet ha minst fem medlemmar. I stadgarna skall anges förvaltningsrådets medlemsantal eller också det största och minsta medlemsantalet, medlemmarnas mandatperiod samt deras avgångsålder (12 §).

Förvaltningsrådet skall övervaka den del av kassans förvaltning som sköts av styrelsen och verkställande direktören. För att trygga förvaltningsrådets oavhängighet är det enligt förslaget förbjudet för styrelsemedlemmarna och

deras suppleanter samt verkställande direktören att vara medlemmar av förvaltningsrådet.

I 3 mom. skall stadgas att det är kassamötet som skall välja förvaltningsrådet. I enlighet med paritetsprincipen kan i stadgarna tas in en bestämmelse om att delägarna får välja högst hälften av förvaltningsrådets medlemmar. Också detta val skall förrättas av kassamötet.

I 4 mom. skall stadgas om förvaltningsrådsmedlemmarnas valbarhet och mandatperiod samt om hur de avgår och skiljs från uppdraget. I dessa avseenden iaktas stadgandena om styrelsemedlemmar. Dessutom gäller vissa andra stadganden om styrelsen och dess medlemmar i tillämpliga delar också förvaltningsrådet. Förvaltningsrådet skall således ha en ordförande. Om val av ordföranden och om dennes uppgifter gäller vad som stadgas om styrelseordföranden. Över förvaltningsrådets sammanträden skall uppgöras protokoll på samma sätt som över styrelsens sammanträden. Om förvaltningsrådets beslutförhet samt om den kvalificerade majoritet som förutsätts för dess beslut gäller på motsvarande sätt vad som stadgas i fråga om styrelsen. För förvaltningsrådets medlemmar gäller också samma jävsstadganden som för styrelsemedlemmarna.

38 §. Paragrafen gäller förvaltningsrådets uppgifter. Lagen är såtillvida uttömmande att förvaltningsrådet inte kan åläggas andra uppgifter än de som nämns i lagen. Förvaltningsrådets uppgifter är dels sådana som ankommer på det direkt med stöd av lagen, dels sådana som kan överföras på det enligt stadgarna.

Enligt 1 mom. ankommer det alltid på förvaltningsrådet att övervaka styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt att ge utlåtanden till det ordinarie kassamötet med anledning av bokslutet och revisionsberättelsen. Förvaltningsrådet kan också ge styrelsen anvisningar i ärenden som är av stor betydelse eller principiellt viktiga. Den tillsyn över styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av kassan som är förvaltningsrådets huvuduppgift sker på basis av den information som dessa organ ger. Styrelsen och verkställande direktören är skyldiga att ge förvaltningsrådet de upplysningar det behöver för att fullgöra sina uppgifter.

Om annat inte bestäms i kassans stadgar skall det enligt 2 mom. ankomma på förvaltningsrådet att välja styrelse och bestämma styrelsemedlemmarnas arvode. Enligt vad som bestäms i kassans stadgar kan förvaltningsråd-

et också åläggas att anställa en verkställande direktör och besluta om hans löneförmåner.

I lagförslaget har inte tagits in något med de övriga associationslagarna överensstämmande stadgande om att förvaltningsrådet genom bestämmelser i kassans stadgar kan berättigas att fatta beslut i ärenden som gäller en avsevärd inskränkning eller utvidgning av verksamheten eller väsentlig ändring av den i något annat avseende. I sådana situationer är det i allmänhet motiverat att ändra stadgarna. Den beslutanderätt som tillkommer kassamötet kan således inte överföras på förvaltningsrådet.

4 kap. Kassamötet

I kapitlet skall stadgas om försäkringskassornas kassamöte. Förslaget har i tillämpliga delar uppgjorts med beaktande av stadgandena om försäkringsbolagens bolagsstämmor och försäkringsföreningarnas föreningsstämmor.

39 §. Paragrafen gäller rätten att delta i kassamötet. Om det fall att ett representantskap fungerar som kassamöte skall stadgas i 40 §.

Utgångspunkten för paragrafens 1 mom. är liksom enligt den gällande lagen att medlemmarna och delägarna skall utöva sin beslutanderätt i kassans angelägenheter på kassamötet.

Enligt paragrafens 2 mom. har varje medlem och delägare rätt att delta i kassamötet och att yttra sig under det. Om en revisors rätt att vara närvarande skall stadgas i 67 §. Styrelsens medlemmar och verkställande direktören har redan på grund av sina uppgifter rätt att vara närvarande under kassamötet. Kassamötet kan dessutom alltid besluta att också någon annan person får vara närvarande.

I vissa kassors nuvarande stadgar finns bestämmelser om att de som utövar rösträtt måste anmäla sig hos kassan på förhand för att få delta i kassamötet. Enligt paragrafens 3 mom. kan ett sådant stadgande fortfarande tas in i stadgarna. Den sista anmälningdagen skall emellertid infalla tidigast fem dagar före stämman. Förfarandet med förhandsanmälan kommer i fråga framförallt i större kassor, vilkas mötesarrangemang förutsätter förhandsbesked om deltagarantalet. Förfarandet är emellertid inte överhuvudtaget möjligt i det fall att ett sådant representantskap som avses i 40 § fungerar som kassamöte.

40 §. I paragrafen skall stadgas om en

försäkringskassas representantskap.

Enligt paragrafens 1 mom. kan det bestämmas i stadgarna att beslutanderätten vid kassamötet skall utövas av särskilt valda representanter. Stadgandet avviker från den gällande lagens 41 § såtillvida att representanterna skall väljas bland medlemmarna och delägarna. I praktiken begränsar stadgandet endast medlemmarnas rätt att i representantskapet välja in andra än medlemmar i kassan, eftersom arbetsgivarandelägarna i allmänhet är juridiska personer vilkas beslutanderätt i representantskapet utövas av ombud.

Den gällande lagen stadgar inte om antalet medlemmar i representantskapet och om representanternas mandatperiod. Eftersom representantskapet till sin karaktär är ett kassamöte kan det inte anses vara ändamålsenligt att bilda alldeles små representantskap. Av denna anledning föreslås i 2 mom. ett stadgande enligt vilket representantskapet skall bestå av minst tio representanter. Representanternas mandatperiod föreslås liksom styrelsemedlemmarnas vara högst fyra år.

Det är inte möjligt att i lagstiftningen ta in detaljerade stadganden om representantskapet. Representantskapets medlemsantal, mandatperiod och sättet för val av det skall enligt lagförslaget 12 § nämnas i stadgarna. Därutöver sägs 2 mom. att närmare bestämmelser om val av representantskapet skall tas in i kassans stadgar eller i en särskild valordning. Också i det fall att valordningen utgör en särskild, från stadgarna fristående handling, anses den ingå i stadgarna. Valordningen och eventuella ändringar i den skall dessutom underställas social- och hälsovårdsministeriet för fastställelse.

Med stöd av 107 a § 3 mom. i den gällande lagen har social- och hälsovårdsministeriet kunnat godkänna stadgar som innebär att val av medlemmar till representantskapet för en pensionskassa som bedriver verksamhet enligt lagen om pension för arbetstagare har överförts till de arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer som representerar kassans verksamhetssektor. Det har emellertid inte förekommit behov av ett sådant förfarande och något motsvarande stadgande har därför inte tagits in i lagförslaget.

41 §. Paragrafen gäller rösträtten vid en försäkringskassas kassamöte.

Enligt 1 mom. har varje medlem en röst vid kassamötet. Ett motsvarande stadgande finns i den gällande lagen, men social- och hälsovårds-

ministeriet har med stöd av lagrummet kunnat godkänna stadgar som innebär att röstetalen graderas t.ex. enligt vilka förmåner respektive medlem är berättigad till. Förfarandet har dock varit relativt sällsynt och det har inte heller annars ansetts finnas några särskilda skäl att föreslå att det tas med i den nya lagen.

Den gällande lagen innehåller inga stadganden om rätten att vid kassastämman anlita ombud eller biträden. Enligt vissa kassors stadgar har det varit helt förbjudet att anlita ombud eller också har rätten att anlita ombud varit på så sätt begränsad, att endast en annan kassamedlem har fått vara ombud.

Paragrafens 2 mom. angår möjligheten att anlita ombud vid kassamötet. Medlemmarnas rätt att anlita ombud är ovillkorlig, vilket innebär att det inte längre är möjligt att i stadgarna frånta dem denna rätt. Med beaktande av kassornas snäva verksamhetssektor och arten av kassaverksamheten har det ansetts vara ändamålsenligt att en medlem får befullmäktiga endast en annan medlem som sitt ombud. Enligt förslaget skall anlitanDET av ombud begränsas så att ett ombud får representera högst två andra medlemmar. Ombudet kan inklusive sin egen röst således ha högst tre röster på kassamötet. Utan denna begränsning kunde ett ombud samla in ett stort antal fullmakter med påföljd att beslutanderätten övertas av ett fåtal aktiva medlemmar. En sådan utveckling i försäkringskassornas verksamhet är inte önskvärd.

Ombudet skall på kassamötet uppvisa en daterad och individualiserad fullmakt. Eftersom fullmakten skall vara individualiserad måste en särskild fullmakt alltid utfärdas för varje kassamöte.

Inom den övriga associationslagstiftningen gäller principen att det är tillåtet att anlita biträden i sådana organ som motsvarar kassamötet. Det blir tillåtet att anlita biträde också vid kassamöten, eftersom det i lagförslaget inte finns något uttryckligt förbud mot detta. Det är å andra sidan möjligt att i stadgarna begränsa anlitanDET av biträde, eftersom lagförslaget inte har några närmare stadganden om rätten att anlita biträde. De ärenden som behandlas vid kassamötena är i allmänhet inte av ett sådant slag att det finns något behov av att anlita biträde.

Enligt 3 mom. har en delägare vid kassamötet det antal röster som stadgarna anger. Enligt den gällande lagen är röstetalet bundet till

relationen mellan bidragen och medlemsavgifterna. Denna bundenhet föreslås bli slopad på samma sätt som skett i fråga om styrelsemedlemmarna (25 §). I stället föreslås att det alltjämt stadgas att delägarnas röstetal vid kassamötet inte får överstiga de vid mötet representerade medlemmarnas sammanlagda röstetal. Delägarna kan inte ha ett större röstetal än medlemmarna heller i det fall att de tillfälligt är i majoritet på kassamötet. I stadgarna skall nämnas vilka som har rösträtt vid kassamötet och hur röstetalen fördelar sig (12 §). Det är möjligt att i stadgarna fritt bestämma om fördelningen av delägarnas röstetal, förutsatt att fördelningsgrunden är opartisk. Som fördelningsgrund kan användas t.ex. de bidrag som delägarna betalt till kassan.

Om den rösträtt som tillkommer representantskapets medlemmar skall enligt 4 mom. gälla vad som stadgas om medlemmarnas och delägarnas rösträtt. De representanter som medlemmarna valt har således alltid en röst var. Delägarnas representanter kan också ha något annat röstetal i det fall att delägarnas röstetal enligt kassans stadgar är proportionellt mot de vid mötet närvarande, av kassans medlemmar valda representanternas sammanlagda röstetal. Delägarnas representanter får emellertid inte samtidigt ha ett större röstetal än medlemmarnas representanter. Liksom enligt associationslagstiftningen i övrigt är det enligt momentet också förbjudet för en representant att befullmäktiga någon annan att utöva sin rösträtt vid kassamötet.

42 §. I paragrafen skall stadgas om på vilken ort kassamötet skall hållas. I allmänhet skall det hållas på kassans hemort. I stadgarna skall kassans hemort bestämmas vara någon kommun i Finland (12 §). Den föreslagna regleringen motsvarar nuvarande stadganden.

I kassans stadgar kan också någon annan kommun i Finland bestämmas vara den ort där kassamötet skall hållas. Förfarandet kommer i fråga speciellt i situationer där kassans medlemskår t.ex. på grund av produktionsanläggningarnas placering klart är fördelad mellan olika orter. Enligt förslaget skall det däremot inte längre vara möjligt att i kassans stadgar ta in en bestämmelse om att kassans styrelse kan besluta att kassamötet skall hållas på någon annan ort än kassans hemort eller i en i stadgarna namngiven kommun.

Av synnerligen vägande skäl får kassamötet dock hållas också annorstädes än i en kommun

som nämns i stadgarna. Frågan om huruvida synnerligen vägande skäl är för handen avgörs av social- och hälsovårdsministeriet, som skall ge sitt samtycke till förfarandet. Att kassamötet hålls på någon annan ort kan komma i fråga t.ex. i en sådan situation där en till kassans verksamhetssektor hörande arbetsgivare har lagt ned sin verksamhet i den kommun som nämns i kassans stadgar, med påföljd att det inte längre finns några kassamedlemmar på dessa orter.

43 §. I paragrafen stadgas om medlemmars, delägars, ombuds och styrelsemedlemmars jäv vid kassamötet. I den gällande lagens 44 § stadgas om allmänt jäv vid kassamötet och om särskilt jäv för styrelsemedlemmar.

Delägare och medlemmar är enligt 1 mom. jäviga när det gäller att bevilja sig själva ansvarsfrihet. Denna jävsgrund nämns inte i den nuvarande lagen, men regleringen stämmer överens med den övriga associationsrätten. Det uppstår också jäv vid behandlingen av ärenden om att eventuellt väcka talan mot en medlem eller delägare samt ärenden om att befria en medlem eller delägare från skadeståndsansvar eller någon annan skyldighet. Det blir fråga om jäv både i sådana fall där en medlem eller delägare själv är part och i sådana fall där medlemmen eller delägaren kan emotse en väsentlig fördel som kan strida mot kassans. Dessa jävsstadganden får inte kringgås genom anlitande av ombud.

Att någon är jävig vid ett kassamöte innebär att han inte får rösta i ett ärende och inte heller delta i den föregående behandlingen vid mötet.

I paragrafens 2 mom. finns ett särskilt jävsstadgande som gäller styrelsens medlemmar. Liksom enligt den gällande lagstiftningen är en styrelsemedlem jävig när det gäller att besluta om fastställande av bokslutet eller bevilja ansvarsfrihet. En styrelsemedlem får inte heller vara med om att välja de revisorer som skall granska förvaltningen och räkenskaperna under hans mandatperiod. I momentet finns dessutom ett förtydligande stadgande om att en medlem av förvaltningsrådet inte får delta i beslut om att bevilja förvaltningsrådets medlemmar ansvarsfrihet.

44 §. Paragrafen gäller det ordinarie kassamötet och motsvarar i tillämpliga delar 47 § i den nuvarande lagen.

Enligt 1 mom. skall ordinarie kassamöte hållas inom fyra månader efter räkenskapsperiodens, dvs. kalenderårets utgång. Stadgandet

lämpar sig också för den situationen att räkenskapsperioden har förlängts i enlighet med 70 §. Enligt 47 § 1 mom. i den gällande lagen skall ordinarie kassamöte hållas senast under april månad.

Det har i allmänhet inte varit förenat med svårigheter att hålla det ordinarie kassamötet inom den bestämda tiden. Liksom enligt den gällande lagen kan social- och hälsovårdsministeriet emellertid, med beaktande av arten och omfattningen av kassans verksamhet, fastställa stadgar enligt vilka kassamötet får hållas också vid en senare tidpunkt. Liksom enligt den övriga associationslagstiftningen kan denna tidpunkt emellertid förläggas högst sex månader efter räkenskapsperiodens utgång. Det kan bli aktuellt att förlänga tiden särskilt i sådana större pensionskassor, vilkas bokslut inte kan göras upp förrän de behövliga försäkringstekniska kalkylerna blivit klara.

Ordinarie kassamöte skall hållas minst en gång i året. I kassans stadgar kan det emellertid bestämmas att flera ordinarie kassamöten skall hållas. Om flera möten hålls, skall ett av dem hållas inom den ovan nämnda tiden, och vid detta möte skall de ärenden behandlas som nämns i 3 mom. 1—3 punkten.

Enligt 2 mom. skall vid det ordinarie kassamötet läggas fram bokslutet, dvs. resultaträkningen, balansräkningen och styrelsens verksamhetsberättelse samt revisionsberättelsen. Om kassan har ett förvaltningsråd skall vid kassamötet också läggas fram förvaltningsrådets utlåtande om bokslutet och revisionsberättelsen.

I 3 mom. skall stadgas om ärenden som det ordinarie kassamötet skall besluta om. Ärenden som skall avgöras med stöd av momentets 1—3 punkt är fastställande av resultat- och balansräkningen, användning av överskott eller täckning av underskott samt beviljande av ansvarsfrihet. Vid det ordinarie kassamötet skall dessutom behandlas övriga angelägenheter som enligt lag eller kassans stadgar ankommer på detta.

I kassans stadgar skall nämnas de angelägenheter som det ordinarie kassamötet skall behandla (12 §). I den gällande lagens 47 § 3 mom. förutsätts bl.a. att vid ordinarie möte väljs styrelse och revisorer samt fastställs arvode för dem. Den föreslagna regleringen ger inte anledning att ändra detta förfarande och det finns inte heller något hinder för att beslut i

fråga om dessa ärenden, såsom praxis är vid många kassor, fattas vid ett ordinarie kassamöte som hålls i slutet av året.

Paragrafens 4 mom. gäller s.k. fortsatt möte. Enligt lagrummet kan behandlingen av vissa bokslutsärenden uppskjutas till ett särskilt fortsatt möte, förutsatt att en enkel majoritet av de röstberättigade understöder ett sådant beslut. Det fortsatta mötet skall hållas minst en och högst två månader efter det ordinarie mötet. Förfarandet motsvarar praxis inom den övriga associationslagstiftningen.

45 §. Paragrafen angår extra kassamöte. Stadgandet motsvarar huvudsakligen 48 § i den gällande lagen samt den övriga associationslagstiftningen.

Enligt paragrafens 1 mom. kan styrelsen eller förvaltningsrådet kräva att ett extra kassamöte hålls. Enligt den gällande lagen har förvaltningsrådet ingen ovillkorlig rätt att sammankalla extra möte. Enligt förslaget kan förvaltningsrådet sammankalla ett möte också om det är styrelsens sak att göra det.

Ett extra kassamöte skall enligt 2 mom. hållas också i det fall att medlemmar eller delägare som företräder minst en tiondedel av kassans medlemmars och delägares sammanlagda röstetal skriftligen kräver detta, för behandling av ett av dem uppgivet ärende. I kassans stadgar kan kravet på en tiondedel ytterligare sänkas. I den gällande lagens 41 § stadgas om den rätt som en medlem av representantskapet har att sammankalla representantskapet till extra kassamöte. Enligt den gällande lagen har varje representant rätt att yrka representantskapets sammankallande till extra kassamöte, om inte annorlunda föreskrivs i stadgarna. Enligt förslaget räcker det att denna rätt tillkommer representantskapsmedlemmar som företräder minst en tiondedel av samtliga representanters röstetal. Förslaget avviker från det i 8 kap. 8 § lagen om försäkringsbolag stadgade förfarandet i fråga om ett försäkringsbolags representantskap, som innebär att tiondedelen beräknas utgående från antalet representanter. I en försäkringskassa har samtliga medlemmar av representantskapet inte nödvändigtvis samma röstetal och det är således motiverat att ställa det ifrågavarande minimikravet i proportion till samtliga representanters röstetal.

Enligt den gällande lagen har revisorerna endast gemensamt rätt att kräva sammankallande av extra kassamöte. Enligt lagförslagets 3

mom. har varje revisor rätt att också ensam kräva att ett extra kassamöte sammankallas för behandling av något uppgivet ärende. Samma rätt har också social- och hälsovårdsministeriet.

Tiden för kallelse till ett extra kassamöte har i 4 mom., liksom enligt de övriga associationslagarna, förlängts från en vecka till två veckor.

46 §. Enligt 45 § 2 mom. i den gällande lagen har en röstberättigad rätt att om han så vill få ett ärendet upptaget till behandling på ett kassamöte, om han anmäler därom hos styrelsen minst tio dagar innan kallelsen till mötet skall utfärdas. Denna medlemmarnas och delägarnas rätt skall bibehållas enligt den föreslagna paragrafen. I enlighet med den övriga associationslagstiftningen har stadgandet om den tiden emellertid ändrats så att yrkandet skall framläggas i så god tid att ärendet kan upptas i möteskallelsen.

47 §. Paragrafen anger vem som skall sammankalla kassamötet. Den motsvarar i tillämpliga delar 49 § i den gällande lagen samt 7 kap. 11 § lagen om försäkringsföreningar.

Enligt 1 mom. är det liksom enligt nuvarande praxis i första hand styrelsen som skall sammankalla kassamötet. Om kassan har ett förvaltningsråd, kan sammankallandet enligt stadgarna emellertid åläggas detta.

Vid försummelse att sammankalla kassamötet kan social- och hälsovårdsministeriet enligt 2 mom. sammankalla mötet på kassans bekostnad. Ministeriet kan sammankalla kassamötet om en delägare, en medlem eller någon annan som nämns i momentet gör en ansökan om saken. Ministeriet kan emellertid sammankalla kassamötet också på eget initiativ.

48 §. Paragrafen angår kallelse till kassamöte. Dessa stadganden motsvarar med vissa undantag 7 kap. 12 § lagen om försäkringsföreningar.

Kallelse till kassamöte skall enligt 1 mom. utfärdas tidigast fyra veckor och senast en vecka före mötet. Om medlemmarna och delägarna enligt kassans stadgar måste anmäla sig till kassan för att få delta i mötet, skall minimitiden om en vecka räknas från den sista anmälningdagen. I kassans stadgar kan den för kallelsen fastställda minimitiden förlängas.

Enligt momentet skall en särskild kallelse utfärdas till fortsatt möte, om detta hålls senare än fyra veckor efter det föregående mötet. I

annat fall behöver någon ny möteskallelse inte utfärdas, om mötet inte beslutar annorlunda.

Om kassans stadgar föreskriver att ett visst ärende förutsätter beslut vid två kassamöten, får kallelse till det senare mötet inte utfärdas förrän det första mötet har hållits. En nyhet jämfört med den gällande lagen består i att i kallelsen till det senare mötet skall nämnas det beslut som fattas på det första mötet.

I kassans stadgar skall nämnas på vilket sätt kallelse till ett kassamöte skall tillställas medlemmarna och delägarna (12 §). Enligt 2 mom. kan en kallelse i allmänhet inte utfärdas i enlighet med stadgarna. Av synnerligen välgående skäl kan social- och hälsovårdsministeriet emellertid godkänna också något annat kallellesätt. En sådan situation kan uppkomma t.ex. i det fall att den tidning som kallelsen enligt stadgarna skall publiceras i inte utkommer på grund av en strejk eller då tidningen helt har slutat utkomma.

Den gällande lagen stadgar inte vad en möteskallelse skall innehålla. I det föreslagna momentet har i överensstämmelse med den övriga associationslagstiftningen tagits in ett stadgande enligt vilket i kallelsen skall nämnas de ärenden som upptas till behandling på mötet. Liksom enligt den övriga associationslagstiftningen skall det huvudsakliga innehållet i stadgeändring refereras i möteskallelsen, om kassamötet skall behandla en sådan.

Paragrafens 3 mom. stadgar att de bokslutshandlingar som skall behandlas på kassamötet skall hållas tillgängliga före mötet. De skall framläggas till påseende i kassans kontor eller på någon annan plats som anges i stadgarna. Med kassans kontor avses en på kassans hemort befintlig lokal där kassans anställda arbetar eller där kassans angelägenheter annars sköts. Om kassan inte har något klart definierbart kontor, är det skäl att till stadgarna foga en bestämmelse om var handlingarna skall hållas tillgängliga. Enligt stadgarna kan styrelsen ges i uppdrag att bestämma platsen. Å andra sidan får den inte bestämmas så att handlingarna det de facto blir svårt att ta del av handlingarna. I möteskallelsen skall nämnas var handlingarna kan ses. De gällande stadgandena om bokslutshandlingarnas tillgänglighet finns i 8 § förordningen angående verkställigheten av lagen om understödskassor.

Enligt 4 mom. har de som är röstberättigade, dvs. medlemmarna och delägarna eller dessas representanter, rätt att om de så önskar få

kopior av de i 3 mom. nämnda handlingar som ansluter sig till bokslutet eller stadgeändringar. Med avvikelse från den övriga associationslagstiftningen får kassan ta betalt för kopieringskostnaderna. Detta anses motiverat med beaktande av kassornas stora antal medlemmar och delägare. Den avgift som kassan uppstår skall motsvara kostnaderna för kopieringen och eventuell postning.

49 §. Om kassamötet har fattat beslut i ett ärende vari stadgandena om möteskallelse eller framläggande av handlingar inte har iakttagits, är beslutet ogiltigt. Det kan klandras på det sätt som stadgas i 55 §. Möteskallelsen kan ha varit stridande antingen mot lag eller kassans stadgar. Ett undantag från ogiltighetsregeln är att medlemmarna och delägarna genom ett enhälligt beslut kan åsidosätta reglerna om möteskallelse. Ett sådant beslut förutsätter samtycke av antingen samtliga medlemmar och delägare eller enbart av dem som berörs av försummelsen. Samtycket kan ges före, under eller efter mötet.

Representantskapet i egenskap av kassamöte är enligt förslaget alltid lagligt oavsett om någon möteskallelse har utfärdats, förutsatt att samtliga representanter är närvarande. Mötets beslut kan klandras också om en enda representant är frånvarande, eftersom frånvaron kan bero på någon omständighet i möteskallelsen.

Kassamötet kan i allmänhet fatta beslut endast om sådant som nämns i kallelsen. Som ett undantag kan nämnas behandling av ärenden som enligt lag eller kassans stadgar skall behandlas vid ett visst möte. Sådana ärenden kan upptas till behandling vid detta möte även om de inte nämnts i kallelsen. Kassamötet kan dessutom alltid besluta om sammankallande av ett extra kassamöte, utan att något ärende anges i möteskallelsen.

Även om det inte stadgas om saken i lagen skall det nämnas i kallelsen om det är fråga om ett ordinarie eller ett extra kassamöte. Denna detalj har betydelse såtillvida att vid ett ordinarie kassamöte, utöver de ärenden som särskilt nämns i möteskallelsen, skall behandlas också sådana i kassans stadgar nämnda ärenden som ankommer på det ordinarie kassamötet.

Paragrafen motsvarar huvudsakligen nuvarande stadganden.

50 §. Paragrafen skall stadga om kassamötets ordförande och protokoll. I den gällande

lagen finns inga stadganden om ordföranden men däremot om protokollet vid mötet.

Enligt 1 mom. är det kassamötet som väljer ordföranden. I en försäkringskassas stadgar kan kassamötets beslutanderätt inte kringskäras i detta avseende. Till ordförande kan också väljas någon annan än en person som är röstberättigad på kassamötet.

I 2 mom. finns mera detaljerade stadganden än i den nuvarande lagen om protokollets innehåll, undertecknande, tillgänglighet och förvaring. Det är ordförandens sak att se till att mötesprotokoll förs.

Det är inte nödvändigt att, såsom förutsätts i den övriga associationsrätten, föra någon särskild röstlängd över dem som är närvarande vid kassamötet. De röstberättigade och deras röstetal skall enligt förslaget antecknas direkt i protokollet. För detta förenklade förfarande talar den omständigheten att samtliga medlemmar har en röst vid kassamötet.

Kassamötet skall välja minst en protokolljusterare. Den nuvarande lagen förutsätter att minst två justerare väljs. Eftersom de som deltar i ett kassamöte i allmänhet också är röstberättigade, anses det inte motiverat att avstå från kravet att protokolljusteraren också skall vara röstberättigad vid mötet.

Medlemmarna och delägarna har rätt att mot kostnadsersättning till försäkringskassan få kopior av protokollet eller vissa delar av det. Till denna del motsvarar förfarandet det som i fråga om bokslutshandlingar och stadgeändringar föreslås i 48 § 4 mom.

51 §. Paragrafen angår den majoritet som förutsätts för kassamötets beslut. Motsvarande stadganden finns i den gällande lagens 50 §.

Om det förekommer olika meningar vid kassamötet, vinner den som fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Det som krävs är således absolut, dvs. enkel majoritet. Undantag från denna huvudregel görs i fråga om val. Då räcker det med relativ majoritet, vilket innebär att den blir vald som får flest röster i förhållande till de övriga kandidaterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning. Vid lika röstetal i andra ärenden blir kassamötets beslut den åsikt som ordföranden förenar sig om.

Lagförslaget innehåller flera stadganden enligt vilka kassamötets beslut skall fattas med kvalificerad majoritet. Sådana ärenden är bl.a. ändring av kassan stadgar samt upplösning och fusionering av kassan. Det är också möjligt att i kassans stadgar avvika från de lagstadgade

kraven på enkel respektive kvalificerad majoritet. Sådant avvikelser kan emellertid ske endast i den riktningen att de lagstadgade kraven skärps. I stadgarna kan också tas in en bestämmelse om att ett beslut måste godkännas på två kassastämmor.

52 §. Enligt paragrafen kan endast kassamötet fatta beslut om ändring av stadgarna. Ändringsbeslutet skall vid kassamötet biträdas av minst två tredjedelar av det vid mötet företrädda röstetalet. Motsvarande krav stadgas i den gällande lagens 50 § 2 mom. Detta krav på kvalificerad majoritet kan skärpas i stadgarna.

För fastställandet av stadgeändringar uppställs i paragrafen vissa tilläggsförutsättningar med tanke på situationer där ändringarna direkt gäller delägarnas rättigheter eller skyldigheter gentemot kassan. Dessa stadganden skall tillämpas framför allt i fråga om sådana ändringar av stadgarna som innebär att bidragsbeloppen stiger. Enligt förslaget kan en ändring av stadgarna i dessa fall fastställas endast i det fall att minst två tredjedelar av delägarna har godkänt ändringen. Som godkännande gäller att delägaren vid kassamötet har röstat för ändringen och att denna omständighet kan konstateras. I andra fall förutsätts skriftligt godkännande, som kan ges före eller efter kassamötet. Eftersom delägarnas röstetal vid kassamötet i allmänhet bestäms på basis av omfattningen av delägarnas verksamhet, anses det dessutom vara nödvändigt att förutsätta att de delägars röstetal som godkänt ändringen representerar minst två tredjedelar av samtliga delägars sammanlagda röstetal, om samtliga delägare hade varit närvarande vid mötet.

Den föreslagna regleringen avviker från det förfarande som den nuvarande lagen förutsätter. Stadgandet i 53 § har tolkats så att en förutsättning för fastställande av en stadgeändring i dessa situationer är att alla bidragsbetalare har godkänt den. Också en enda bidragsbetalare kan således hindra att en ändring av stadgarna fastställs. Även om lagrummet ursprungligen var avsett att skydda bidragsbetalarna är det numera oskäligt. Den föreslagna regleringen korgerar detta missförhållande men den kan å andra sidan inte leda till att delägarna försätts i en ojämlik ställning, eftersom ett sådant beslutsfattande vid kassamötet är förbjudet (54 §).

53 §. Det är typiskt för understöds-kassornas verksamhet att det är möjligt att genom stad-

geändringar justera förmånernas belopp och art samt grunderna för beviljandet av förmånerna. Enligt den gällande lagens 52 § 1 mom. utsträcks möjligheten att minska förmånerna emellertid endast till de fall där det inte ännu uppkommit någon rätt att erhålla en förmån. För närvarande får en sådan ändring av stadgarna som avser begränsning av understöd eller rätten till understöd inte tillämpas på understöd som beviljats innan ändringen trädde i kraft.

Också för lagförslaget är utgångspunkten den att en förmån inte i efterskott får minskas genom ändring av stadgarna. Ett stadgande om saken finns i 1 mom. Som gräns nämns i lagrummet ett försäkringsfall, efter vilket en minskning inte längre får göras eftersom den försäkrades rätt till ersättning uppkommer i det ögonblick då fallet inträffar.

När det är fråga om två eller flera på varandra följande försäkringsfall blir det aktuellt att pröva om stadgeändringarna rörande minskning av förmånen skall tillämpas på betalningen av förmånen efter varje försäkringsfall. Vid tillämpningen av lagen om pension för arbetstagare har den principen iakttagits att det första försäkringsfallet är avgörande vid tillämpning av lagändringar. Som ett nytt försäkringsfall har inte betraktats t.ex. att en invalidpension har ombildats till en ålderspension och inte heller att det uppkommit rätt till familjepension efter pensionstagaren.

Samma lösning omfattas när det gäller detta lagförslag. Enligt andra meningens i momentet skall som ett nytt försäkringsfall vid tillämpning av momentet inte anses ombildning av arbetslöshetspension till invalidpension, ombildning av pension till ålderspension och inte heller uppkomst av rätt till familjepension efter en pensionstagare. Det föreslagna stadgandet innebär att om t.ex. pensionen för en person som åtnjuter arbetslöshetspension ombildas till invalidpension och vidare till ålderspension, skall på en sådan persons pensionsrätt inte tillämpas sådana pensionssänkande stadgeändringar som gjorts efter det att rätten till arbetslöshetspension uppkommit.

Orden "begränsning av understöd" i 52 § 1 mom. i den gällande lagen har i praktiken tolkats så att det utöver en minskning av understödets belopp avser också begränsning av dess tillväxt. Också orden "minskning av en förmån" i det föreslagna momentet kan tolkas på samma sätt.

De pensioners tillväxt som pensionskassorna betalar ut regleras vanligen genom ett indexvillkor i stadgarna. Den ovan nämnda tolkningen av paragrafens 1 mom. leder till att inte heller begränsning av indexvillkor får tillämpas på en sådan pension som pensionstagaren har fått rätt till innan ändringen trätt i kraft. Detta kan i sin tur leda till en alltför kraftig ökning av pensionskostnaderna. Med tanke på en rationell kassaverksamhet och för att trygga kassans solvens är det motiverat att indexförhöjningssystemet kan ändras, om förändrade förhållanden förutsätter det. Genom ändring av indexsystemet ändras i så fall inte redan beviljade pensioner, utan det är tvärtom meningen att den framtida utbetalningen av dem skall kunna tryggas.

Av de skäl som anförs ovan föreslås att i 2 mom. att det i 1 mom. nämnda förbudet att minska en förmån inte skall tillämpas på en stadgeändringar som begränsar en förmåns framtida tillväxt. Förslaget innebär att ett indexvillkor i stadgarna kan ändras också i fråga om redan beviljade pensioner och andra förmåner, på så sätt att förmånens tillväxt i framtiden blir svagare än den var då förmånen beviljades. Ett indexvillkor kan dels ändras, dels kan det vid behov också strykas med påföljd att förmånens nominella tillväxt upphör.

I allmänhet har pensionerna i stor utsträckning kunnat hållas ograverade. Pensioner och andra förmåner räknas till de s.k. förvärvade rättigheterna som det är möjligt att på ett eller annat sätt komma åt endast genom lagar som stiftas i grundlagsordning. Denna princip har emellertid inte iakttagits när det varit fråga om att ändra indexsystemet. När det i lagen om pension för arbetstagare stadgade indexsystemet ändrades år 1976 genom lagen angående ändring av 5 d och 9 §§ lagen om arbetspensionslagen skedde detta genom en lag som tillkom i vanlig lagstiftningsordning. Riksdagens grundlagsutskott konstaterade i sitt utlåtande till socialutskottet (GrUU 1/1975 II rd.) att lagändringarna inte leder till att någon pensionstagares pensionsbelopp blir mindre än det var innan ändringarna trädde i kraft.

Inte heller det lagrum som det här är frågan om kan leda till att förmånernas belopp minskas. Lagförslaget kan således behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

54 §. Paragrafen är en s.k. generalklausul som syftar till att skydda enskilda medlemmar,

delägare och minoritetsgrupper mot missbruk från majoritetens sida. Den förbjuder kassamötet att fatta beslut som är ägnade att bereda någon medlem, delägare eller annan en orättmätig fördel på försäkringskassans, en annan medlems eller en delägars bekostnad. För att klausulen skall kunna åberopas förutsätts inte att majoriteten uppsåtligt har försökt bereda sig eller någon annan orättmätig fördel. Den kan åberopas också i det fall att någon sådan avsikt inte kan påvisas. Det föreslagna stadgandet är mera omfattande än den gällande lagens 51 §, som endast förbjuder beslut genom vilket en medlem eller understödstagare försätts i bättre eller sämre ställning i förhållande till andra. Motsvarande generalklausul finns också i andra associationslagar.

55 §. Paragrafen gäller sådana fall då kassamötets beslut är ogiltiga eller kan klandras. Lagförslagets stadganden är mera detaljerade än de stadganden om klander av kassamötets beslut som finns i den gällande lagens 101 §. Den föreslagna regleringen motsvarar i huvudsak de stadganden som iakttas inom den övriga associationslagstiftningen.

Om ett kassamötes beslut är felaktigt kan det i allmänhet klandras. Detta innebär att det felaktiga beslutet skall klandras inom en viss tid, vid äventyr att det annars blir giltigt. Talan skall enligt 2 mom. väckas inom tre månader från beslutet. Enligt den gällande lagen är klandertiden sex månader.

Domstolen har rätt att pröva om ett beslut som borde ha klandrats inom den ovan nämnda tre månaders tiden får klandras efter att tiden löpt ut. Domstolens prövningsrätt gäller endast medlemmarnas och delägarnas rätt att väcka talan. Domstolen kan tillåta att talan väcks, under förutsättning att det finns något godtagbart skäl till dröjsmålet. Dessutom förutsätts att det vore uppenbart oskäligt om beslutet blev gällande. För att talan skall få väckas förutsätts slutligen att mindre än ett år förflutit efter beslutet.

Om kassamötets beslut inte klandras inom de tider som nämns ovan, skall beslutet i allmänhet anses ha varit giltigt från första början. Medan klandertiden löper får det felaktiga beslutet inte verkställas. Styrelsen skall förvissa sig om att kassamötets beslut är giltiga innan de verkställs. I 3 mom. räknas de fall upp där kassamötets beslut är en nullitet. Beslutet behöver i dessa fall inte klandras inom

utsatt tid utan det förblir ogiltigt oberoende av när talan väcks eller ogiltigheten annars åberopas.

Nulliteter är för det första beslut som strider mot tvingande lagstadganden. Nulliteter är för det andra t.ex. sådana i 52 § angivna beslut om delägars rättigheter och skyldigheter som inte godkänts av ett tillräckligt antal delägare. Stadgandet gäller även situationer där ett yrkande om samtycke grundar sig enbart på kassans stadgar. Det tredje nullitetsfallet utgörs av beslut som fattats vid ett möte som inte sammankallats överhuvudtaget eller som sammankallats på ett sätt som väsentligen strider mot stadgandena och bestämmelserna om saken. När stadgandena eller bestämmelserna om möteskallelse väsentligen har överskridits är det fråga om sådana fall där kallelsen är bristfällig i något viktigt avseende, t.ex. så sätt att de ärenden som skall behandlas vid mötet inte alls har angivits i kallelsen.

Domstolen kan enligt 4 mom. ändra kassamötets klandrade beslut, förutsatt att det kan konstateras hurudant beslutet hade bort vara om allt gått rätt till. I annat fall skall domstolen förklara kassamötets beslut vara ogiltigt. Domstolens avgörande är i båda fallen bindande också för de medlemmar och delägare, som inte har förenat sig om talan.

I 5 mom. finns ett stadgande som svarar mot 101 § 3 mom. i den gällande lagen om hur den ekonomiska nytta skall användas som eventuellt uppkommer genom att kassamötets beslut upphävs eller ändras. Den paragraf som det här är frågan om skall enligt 6 mom. i tillämpliga delar tillämpas också på klander av konstituerande stämmans beslut. Motsvarande stadgande finns i den gällande lagens 102 §. Stadgandet har emellertid i förslaget preciserats så att tiden för väckande av talan räknas från den dag då kassan inregistreras och inte från den dag då beslutet fattas.

5 kap. Revision och särskild granskning

I kapitlet skall stadgas om revision och särskild granskning. Kapitlet överensstämmer huvudsakligen med motsvarande stadgandena i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar.

56 §. Paragrafen gäller antalet revisorer och tillsättandet av dem. Stadgandet motsvarar

huvudsakligen 9 kap. 1 § lagen om försäkringsbolag och 9 kap. 1 § lagen om försäkringsföreningar.

Antalet revisorer och revisorssuppleanter skall bestämmas i försäkringskassans stadgar (12 §). För att trygga medlemmarnas och delägarnas intressen skall revisorerna dock vara minst två. I paragrafens 1 mom. skall stadgas om detta minimikrav. Minimikravet är detsamma som i 54 § i den nuvarande lagen.

Revisorerna skall väljas av kassamötet. Enligt den gällande lagen har en bidragsbetalare rätt att välja en revisor. I överensstämmelse med de allmänna principerna för förvaltningen av en försäkringskassa har delägarna också enligt förslaget rätt att välja en del av revisorerna vid kassamötet, dock inte mer än hälften av det sammanlagda antalet. Valet av de övriga revisorerna förrättas av medlemmarna.

Enligt 2 mom. skall kassamötet alltid välja minst två revisorssuppleanter. Det räcker med två suppleanter också i det fall att det finns flera än två ordinarie suppleanter. I fråga om revisorssuppleanterna gäller vad som stadgas om de ordinarie suppleanterna.

57 §. I paragrafen skall stadgas om en revisors mandatperiod och avgång, om skiljande av en revisor från uppdraget samt om förordnande av en ny revisor i vissa fall. Stadgandet motsvarar 9 kap. 2 § lagen om försäkringsföreningar.

Enligt 1 mom. skall mandatperioden för en revisor bestämmas i kassans stadgar. En revisor kan väljas antingen för viss tid eller tills vidare. Om han väljs för viss tid upphör uppdraget i och med att det ordinarie kassamöte avslutas som hålls efter utgången av den sista räkenskapsperioden inom hans mandatperiod. Om en revisor av det ordinarie kassamötet väljs för att granska det löpande årets räkenskaper och förvaltning, fortgår hans mandatperiod till det kassamöte där denna räkenskapsperiods bokslut granskas.

Om revisorn väljs tills vidare, upphör uppdraget då en ny revisor valts i hans ställe.

Paragrafens 2 mom. handlar om en revisors frånträdande av sitt uppdrag och om skiljande av en revisor från uppdraget. En revisor kan frånträda sitt uppdrag när som helst genom att anmäla detta till styrelsen. Han behöver inte motivera sin avgång. Beslut om att skilja en revisor från uppdraget skall fattas på motsvarande sätt som när han blev vald.

Enligt 3 mom. skall styrelsen dra försorg om

att en ny revisor väljs i det fall att ett revisorsuppdrag blir vakant under mandatperioden eller om en revisor förlorar sin behörighet för uppdraget och kassan inte har någon revisorssuppleant. En revisor förlorar sin behörighet t.ex. om han väljs in i kassans styrelse eller om han annars träder i kassans tjänst. Den nye revisorns mandatperiod fortgår den tid som återstår av den föregående revisorns mandatperiod.

58 §. Den gällande lagen stadgar inte något om behörighetsvillkoren för en försäkringskassas revisorer. I de bokföringsanvisningar som social- och hälsovårdsministeriet utfärdat för kassorna betonas det emellertid att minst en av försäkringskassornas revisorer skall vara av Centralhandelskammaren eller en handelskammare godkänd revisor (CGR, GRM). Enligt bokföringsanvisningarna för sjukförsäkringskassorna samt begravnings- och avgångsbidragsskassorna skall revisorerna vara förtrodda med bokföring.

Med beaktande av kassaverksamhetens ekonomiska karaktär är det ändamålsenligt att det stadgas om revisorernas behörighetsvillkor, så som redan gjorts i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar.

Enligt förslaget fastställs i paragrafens 1 mom. de villkor för revisors behörighet som varje revisor skall fylla. Till revisor för en försäkringskassa kan väljas en fysisk person eller ett av Centralhandelskammaren eller en handelskammare godkänt revisionssamfund. Revisorn skall ha den insikt i och erfarenhet av allmän redovisning samt ekonomiska och rättsliga förhållanden som med beaktande av arten och omfånget av försäkringskassans verksamhet krävs för uppdraget. Stadgandet är flexibelt såtillvida att revisorns behörighet beror på kassans storlek och arten av dess verksamhet. Revisorns ekonomiska ansvar förutsätter att han är civilrättsligt myndig. Därför kan en person som är omyndig och i konkurs inte vara revisor. Innehållet i stadgandet motsvarar de krav angående revisors behörighet som framställt i det betänkande som avgetts av kommissionen för utvecklande av revisionssystemet (Kommittebetänkande 1992:14).

Till revisor kan enligt 2 mom. utses en av Centralhandelskammaren eller någon handelskammare godkänd revisionssammanslutning. Denna är skyldig att meddela kassan vem som är huvudansvarig för revisionen. På den huvudansvariges behörighet ställs olika krav beroende på om sammanslutningen är godkänd av

Centralhandelskammaren eller av någon annan handelskammare. På den huvudansvarige tillämpas 60 § om jäv och penninglån från kassan samt 67 § om rätten och skyldigheten att vara närvarande vid kassamötet. Vidare tillämpas på honom denna paragrafs 1 mom.

59 §. I ett försäkringsbolag skall minst en revisor vara godkänd av Centralhandelskammaren. Det finns emellertid ett begränsat antal CGR-revisorer i Finland. De flesta är verksamma i de största städerna. Eftersom ett stort antal försäkringskassor är verksamma på små orter kan det inte förutsättas att alla kassor anlitar CGR-revisorer. I 1 mom. stadgas därför att i stället för en CGR-revisor kan utses en revisor som är godkänd av någon handelskammare.

Paragrafens 2 mom. stadgar att social- och hälsovårdsministeriet på kassans ansökan av särskilda skäl kan bestämma att kassan i stället för en CGR- eller GRM-revisor får utse en revisor med den behörighet som nämns i 58 § 1 mom. Sådan dispens skall i allmänhet beviljas endast då det inte går att få någon CGR- eller GRM-revisor. Dispensen får emellertid inte leda till att nivån på revisionen sjunker. En förutsättning för dispens är därför att den som utses uppfyller de övriga behörighetsvillkoren för revisorer. Social- och hälsovårdsministeriets dispens kan gälla för viss tid eller tills vidare.

60 §. För närvarande får inte utses till revisor den som är anställd i kassans eller en styrelsemedlems tjänst eller står i sådant förhållande till kassan eller en styrelsemedlem som grundar domarjäv. I lagförslaget preciseras jävsgrunderna ytterligare. De motsvarar dem som stadgas i 10 kap. 5 § lagen om aktiebolag och 9 kap. 5 § lagen om försäkringsföreningar. Jäv för en revisor gäller enligt förslaget både i samband med att han utses och därefter. Om revisorn blir jävig under sin mandatperiod, är han skyldig att avgå från uppdraget.

Jäviga att vara revisorer är enligt punkt 1 i 1 mom. försäkringskassans styrelsemedlemmar och verkställande direktör, eftersom de själva är redovisningsskyldiga och deras verksamhet faller inom ramen för revisionen. Också förvaltningsrådets medlemmar är jäviga att vara revisorer, eftersom förvaltningsrådet skall ge utlåtande till kassamötet om revisionsberättelsen. Om kassan äger över 20 procent av aktiekapitalet eller innehar motsvarande bestämmanderätt i en annan sammanslutning, är en sådan sammanlutnings styrelsemedlemmar,

förvaltningsrådsmedlemmar eller verkställande direktör inte så självständiga och opartiska att de kan vara revisorer i försäkringskassan. Jäviga är dessutom de som sköter kassans bokföring och räkenskaper eller övervakar dess förvaltning. Enligt punkt 3 i momentet är också de ovan nämnda personernas närmaste anhöriga jäviga i detta avseende.

Revisor får enligt punkt 2 inte heller den vara som är anställda hos kassan eller som annars intar en underordnad eller beroende ställning i förhållande till kassan eller till en medlem av dess styrelse eller förvaltningsråd, till dess verkställande direktör eller till någon annan som sköter kassans bokföring eller medel eller övervakar dessa funktioner. Jävsstadgandena gäller däremot inte det inbördes förhållandet mellan revisorerna.

Enligt 2 mom. är det ovillkorligen förbjudet för en revisor att ha penninglån hos försäkringskassan eller hos en sammanslutning av vars aktiekapital kassan äger minst 20 procent eller som den har motsvarande bestämmanderätt i. Den som är ekonomiskt beroende av en kassa är inte lämplig att vara dess revisor. Det föreslagna stadgandet innebär att denna omständighet skall undersökas innan kassamötet utser en revisor. Om den som skall utses till revisor har ett lån hos kassan, skall han antingen betala bort lånet innan han tar emot uppdraget eller också avböja uppdraget. Det förbud som momentet stadgar skall iakttas också av kassans styrelse, som beslutar om utlåningen.

61 §. Paragrafen gäller de fall då social- och hälsovårdsministeriet skall förordna en revisor för försäkringskassan. Stadgandet motsvarar huvudsakligen 9 kap. 4 § lagen om försäkringsbolag och 9 kap. 6 § lagen om försäkringsföreningar.

Enligt 1 mom. skall social- och hälsovårdsministeriet förordna en revisor för kassan för det första om för kassan inte i enlighet med 59 § 1 mom. har utsetts någon CGR- eller GRM-revisor, och om kassan inte i enlighet med 2 mom. i den nämnda paragrafen har beviljats dispens. Ministeriet skall för det andra förordna en revisor, om han saknar allmän behörighet eller om han enligt 60 § är jävig. För det tredje skall ministeriet förordna en revisor om någon i kassans stadgar intagen bestämmelse om revisorernas antal eller behörighet har överträtts.

I paragrafens 2 mom. skall med tanke på det

allmänna intresset stadgas att vem som helst får göra en sådan anmälan till ministeriet som avses ovan. Styrelsen har en särskild skyldighet att göra anmälan om att det saknas en behörig revisor, om inte den som det normalt ankommer på att utse revisor omedelbart förrättar valet.

Enligt paragrafens 3 mom. skall ministeriet, innan det utser en revisor, höra kassans styrelse. Ministeriets förordnande är i kraft till dess att för kassan i stadgad ordning har valts en revisor i stället för den som förordnats av ministeriet.

62 §. Paragrafen gäller revisorernas uppgifter. Lagrummet motsvarar 9 kap. 7 § lagen om försäkringsföreningar.

En revisor skall enligt 1 mom. granska kassans bokslut och bokföring samt förvaltning. Revisionens omfattning bestäms av god revisionssed. Revisionen är i första hand en form av laglighetsövervakning, vilket innebär att revisorerna skall övervaka att kassan fungerar i enlighet med lag och sina stadgar. Revisorerna kan i allmänhet inte ingripa i rena ändamålsenlighetsfrågor.

Kassamötet kan ge revisorerna anvisningar som inte får strida mot tvingande stadganden eller bestämmelser eller mot god revisionssed. Revisorerna är enligt 2 mom. skyldiga att iaktta anvisningarna. I anvisningarna kan revisorerna t.ex. åläggas att verkställa minst ett visst antal granskningar under räkenskapsperioden.

63 §. Paragrafen gäller styrelsens och verkställande direktörens skyldighet att medverka till revisionen. För kassans organ gäller denna skyldighet visserligen också utan något uttryckligt stadgande, men för klarhetens skull har ett stadgande om saken tagits in i lagförslaget. Lagrummet motsvarar 9 kap. 8 § lagen om försäkringsföreningar och i stort sett även 10 kap. 8 § lagen om aktiebolag.

Kassans ledning skall ge revisorerna den hjälp och de utredningar som de behöver för revisionen. Om styrelsen och verkställande direktören inte ger revisorerna det material dessa behöver, kan en revisor vägra slutföra sitt uppdrag. I sista hand kan kassamötet entlediga verkställande direktören eller styrelsen, om dessa inte går med på att bistå en revisor.

64 §. En revisor skall enligt paragrafen göra på bokslutet en anteckning om revisionen. Stadgandet motsvarar 9 kap. 9 § lagen om försäkringsföreningar. Anteckningen skall in-

nehålla ett konstaterande om att revisionen verkställts och att en revisionsberättelse överlämnats. Hänvisningen till revisionsberättelsen skall vara uttrycklig. Med ledning av anteckningen skall det kunna konstateras vilket bokslut revisionen har avsett, däremot skall den inte uppta någon bedömning av revisionens sakinnehåll. Anteckningen får således inte innehålla några värdeomdömen. Om en revisor anser att resultat- eller balansräkningen inte kan fastställas, skall han dock för klarhetens skull anteckna detta på bokslutet.

65 §. Den gällande lagen reglerar inte revisionsberättelsens innehåll. Den föreslagna paragrafen stadgar om saken i detalj. Stadgandet motsvarar 9 kap. 10 § lagen om försäkringsföreningar.

En revisionsberättelse skall enligt 1 mom. ges för varje räkenskapsperiod. Berättelsen skall genom styrelsens förmedling överlämnas till kassamötet. På grund av sakens natur skall berättelsen vara skriftlig. Den skall ges till styrelsen senast två veckor före det kassamöte där den skall läggas fram. Denna tid kan i stadgarna bestämmas vara längre. Enligt lagförslagets 71 § 3 mom. skall bokslutet ges till revisorerna minst en månad före kassamötet. Enligt lagförslagets 48 § 3 mom. skall bokslutshandlingarna, även revisionsberättelsen i minst en veckas tid före mötet hållas tillgängliga för de röstberättigade och på begäran sändas till dem.

Om revisorerna inte kan enas om innehållet i revisionsberättelsen, har var och en av dem rätt att föra fram sin ståndpunkt.

Enligt 2 mom. skall revisorerna i revisionsberättelsen yttra sig om huruvida bokslutet är uppgjort i enlighet med gällande stadganden. Stadganden om saken finns i bokföringslagen och bokföringsförordningen (783/73) och lagen om försäkringskassor samt i social- och hälsovårdsministeriets bokföringsanvisningar. Av berättelsen skall framgå revisionsresultatet också till övriga delar. Om revisorerna konstaterar att bokslutet inte ger de upplysningar som förslagets 6 kap. förutsätter, skall de göra en anmärkning om saken i berättelsen samt om möjligt ge kompletterande information i sin berättelse.

Det kan inte förutsättas att revisorerna i alla situationer är på det klara med vem som är ansvarig för en brist eller försummelse som uppdragas i kassans verksamhet. De skall emellertid i sitt uppdrag speciellt fästa uppmärk-

samhet vid det ansvar som vilar på kassans ledning. Om en revisor konstaterar att någon som hör till kassans ledning, en styrelsemedlem, en medlem av förvaltningsrådet eller verkställande direktören har handlat på ett sätt som kan leda till skadeståndsansvar gentemot kassan, skall han enligt 3 mom. göra en anmärkning om saken i revisionsberättelsen. Han är också skyldig att göra en anmärkning om kassans ledning konstateras ha brutit mot den föreslagna lagen eller kassans stadgar, utan att någon skadeståndsskyldighet uppstår på grund därav. I revisionsberättelsen skall också nämnas revisorernas ståndpunkt till frågan om att bevilja kassans ledning ansvarsfrihet. Slutligen har revisorerna rätt att i sin berättelse ge andra uppgifter än sådana som uttryckligen stadgas i lagen. De skall emellertid hålla sig inom ramen för sitt revisionsuppdrag och inte yppa t.ex. affärshemligheter.

Enligt paragrafens 4 mom. skall revisionsberättelsen alltid innehålla ett omnämnande av att resultat- och balansräkningen har fastställts. Revisorerna skall också uttala sin åsikt om styrelsens förslag till åtgärder beträffande kassans överskott eller underskott. Det är framför allt skäl att beakta huruvida styrelsens förslag är uppgjort i enlighet med lag och kassans stadgar. Däremot skall revisorerna inte befatta sig med förslagets ändamålsenlighet.

Social- och hälsovårdsministeriet kan enligt 5 mom. inom ramen för sina tillsynsbefogenheter meddela närmare föreskrifter om revisionsberättelsen. Kassorna är skyldiga att rätta sig efter dessa föreskrifter.

66 §. Revisorerna är också skyldiga att under revisionens gång framföra eventuella anmärkningar till kassans ledning. Enligt paragrafen skall sådana anmärkningar antecknas i ett särskilt protokoll eller i en motsvarande handling. På detta sätt kan också sådana yttranden av revisorerna noteras som inte är egentliga anmärkningar riktade till kassans ledning och som det inte är motiverat att framföra till kassamötet. Ett revisionsprotokoll är inte en offentlig handling. Styrelsen skall förvara protokollet på ett betryggande sätt. Senare revisorer har rätt att ta del av protokollet, eftersom det spelar en viktig roll för revisionens kontinuitet.

67 §. Paragrafen angår en revisors rätt och skyldighet att närvara vid kassamötet. Stadgandet motsvarar 9 kap. 12 § lagen om försäkringsföreningar. Den gällande lagen har inga

stadganden om saken. Eftersom en revisors granskning överhuvudtaget omfattar allt som sker i kassan, måste han ha rätt att delta i kassamötet. Han har härvid också rätt att yttra sig om sådant som hör till hans uppdrag. En revisor är skyldig att delta i ett kassamöte endast när mötet behandlar bokslutet eller andra frågor som kan anses förutsätta hans närvaro.

68 §. Paragrafen skall stadga om en revisors rätt och skyldighet att ge upplysningar om kassan. Stadgandet motsvarar 9 kap. 13 § lagen om försäkringsföreningar. Något motsvarande stadgande finns inte i den gällande lagen.

En revisor är också utan något uttryckligt stadgande om saken skyldig att ge upplysningar till kassans styrelse och de övriga revisorerna. Också förvaltningsrådet har en vidsträckt rätt att få upplysningar av revisorerna. Kassans medlemmar och delägare samt helt utomstående personer kan en revisor däremot ge upplysningar endast i en sådan omfattning att kassan inte orsakas olägenheter. En revisor måste själv bedöma om så är fallet. Av likställhetsprincipen följer att upplysningar som givits en enskild medlem eller delägare om möjligt skall ges också de övriga medlemmarna och delägarna. Det är här fråga endast om sådan information som en revisor fått i samband med att han fullgjort sina uppgifter. En revisors tystnadsplikt fortsätter att gälla också efter att han slutfört revisorsuppdraget. Om revisorn bryter mot sin tystnadsplikt, kan han bli skadeståndsskyldig samt i enlighet med lagförslagets 165 § eventuellt föremål för straffrättsliga påföljder.

Kassamötets relation till revisorerna är enligt 2 mom. en annan än de enskilda medlemmarnas och delägarnas. Mötet har i princip rätt att få all den information om kassan som revisorerna kommit i besittning av. En revisor kan emellertid vägra ge upplysningar som kunde åsamka kassan betydande men.

69 §. Paragrafen gäller s.k. särskild granskning, som är en form av minoritetsskydd. Den gällande lagen stadgar inte något om denna typ av granskning. Stadgandet motsvarar 9 kap. 14 § lagen om försäkringsföreningar.

En enskild medlem eller delägare i en försäkringskassa har enligt 1 mom. rätt att kräva särskild granskning av ärenden som hänför sig till en viss redan avslutad period eller av vissa åtgärder eller omständigheter. Granskningen kan avse både förvaltningen och bokföringen. Förslag om särskild granskning

skall göras vid kassamötet. En förutsättning är att röstberättigade med minst en tredjedel av det vid mötet företrädde röstetalet understöder förslaget. När dessa villkor är uppfyllda kan en delägare eller medlem inom en månad efter kassamötet hos social- och hälsovårdsministeriet ansöka om att en granskare skall förordnas.

Innan ministeriet avgör ärendet skall det enligt 2 mom. höra kassans styrelse. Om granskningen gäller en viss persons åtgärder skall denne höras. Ministeriet är inte skyldigt att bifalla ansökan enbart på den grunden att de formella förutsättningarna är för handen, utan det skall pröva om det anförts vägande skäl till stöd för ansökan. Om vägande skäl anses föreligga, skall ministeriet förordna en eller flera granskare. Ministeriet har prövningsrätt i fråga om vem och hur många som förordnas till granskare. Vid prövningen beaktar ministeriet granskningens art och omfattning. Också en revisionssammanslutning kan utses att verkställa särskild granskning.

På den som verkställer den särskilda granskningen skall de flesta stadgandena om revision tillämpas, även om han inte kan anses vara en revisor i egentlig mening. Ett uttryckligt stadganden om saken föreslås i 3 mom. Stadgandena om frånträdande av ett revisorsuppdrag och om skiljande från uppdraget gäller inte särskilda granskare. Social- och hälsovårdsministeriet, som förordnat granskaren, kan också befria honom från uppdraget. En särskild granskare behöver inte vara CGR- eller GRM-revisor.

När den särskilda granskningen är slutförd skall granskaren ge ett utlåtande om den till kassamötet. Utlåtandet skall enligt 4 mom. under minst en vecka före kassamötet hållas tillgängligt för medlemmarna och delägarna. När kassamötet behandlar granskningen skall de allmänna stadgandena om kassamötet iaktas. En granskare har rätt till arvode av kassan.

6 kap. Bokslut

På en understöds-kassas löpande bokföring skall utöver 25—31 §§ lagen om understöds-kassor tillämpas den allmänna bokföringslagstiftningen samt de anvisningar som social- och hälsovårdsministeriet meddelar.

Lagförslagets bokslutsstadganden är i många avseenden nya jämfört med den nuvarande

lagen. Förslaget innehåller exakta anvisningar om bokslutets innehåll samt om de utredningar som skall fogas till det. För att förbättra bokslutets informationsvärde är det skäl att i bokslutet föra in uppgifter som gör det möjligt att jämföra olika års resultat sinsemellan. En nyhet är också skyldigheten att uppege beskattningens värde på fastigheter och aktier samt den finansieringsanalys som skall fogas till verksamhetsberättelsen. För uppskrivning av värdet på kassans tillgångar behövs enligt förslaget inte längre ministeriets samtycke. Utöver de ovan nämnda omständigheterna stadgas i det föreslagna kapitlet om fondering av kassans eget kapital samt om täckande av underskott.

70 §. Paragrafen skall stadga om en försäkringskassas räkenskapsperiod, om bokslutets innehåll samt om social- och hälsovårdsministeriets rätt att utfärda bestämmelser om bokslutsangelägenheter. Stadgandet motsvarar 10 kap. 1 § lagen om försäkringsbolag och 10 kap. 1 § lagen om försäkringsföreningar. Med avvikelse från lagen om försäkringsbolag föreslås i bokslutskapitlet inga stadganden om ansvarsskuld och täckning. De stadgandena finns i förslagets 7 kap.

Paragrafens 1 mom. definierar en försäkringskassas räkenskapsperiod. I enlighet med 25 § i den gällande lagen är räkenskapsperioden i allmänhet ett år. I undantagsfall, dvs. i samband med att verksamheten inleds eller avslutas, kan räkenskapsperioden av ändamålsenlighetsskäl vara kortare eller längre, dock högst 18 månader.

Paragrafens 2 mom. skall stadga om bokslutets innehåll. Det skall omfatta en resultaträkning, en balansräkning samt styrelsens verksamhetsberättelse. Enligt den gällande lagen ingår verksamhetsberättelsen inte i bokslutet.

I en försäkringskassas bokföring skall i första hand iakttas lagen om försäkringskassor samt social- och hälsovårdsministeriets anvisningar. Därutöver tillämpas på bokföringen de allmänna bokföringsstadgandena. Denna princip framgår av 3 mom. Ett motsvarande stadgande finns också i den gällande lagen.

71 §. Denna paragraf gäller datering och undertecknande av bokslutet samt om anteckning av en styrelsemedlems eller verkställande direktörens avvikande åsikt i bokslutet. Vidare skall enligt den till bokslutet fogas resultat- och balansräkningen för den föregående räkenskapsperioden samt bokslutshandlingarna till-

ställas revisorerna. Stadgandet motsvarar 10 kap. 2 § lagen om försäkringsföreningar.

Enligt 1 mom. skall styrelsen och verkställande direktören datera och underteckna bokslutet. Vid oenighet om bokslutet kan styrelsemedlemmarna och verkställande direktören föga sin avvikande åsikt till det.

För att förbättra bokslutets informationsvärde föreslås i 2 mom. att till bokslutet skall fogas också den föregående räkenskapsperiodens resultat- och balansräkning. Försäkringskassan kan av någon orsak göra ändringar i resultaträkningen eller balansräkningen under räkenskapsperioden. Om så har skett, skall uppgifterna i det tidigare bokslutet ändras så att det gamla och det nya bokslutet blir sinsemellan jämförbara.

Revisorerna skall enligt 65 § överlämna revisionsberättelsen till styrelsen senast två veckor före det kassamöte som behandlar bokslutet. I paragrafens 3 mom. skall stadgas om den tid inom vilken bokslutet senast skall överlämnas till revisorerna. Tiden är en månad före det ordinarie kassamötet. För revisionen skall således reserveras minst två veckor.

72 §. Paragrafen gäller skyldigheten att i anslutning till resultat- och balansräkningen ge vissa tilläggsuppgifter och specialutredningar. Om uppgifterna och utredningarna inte ingår i resultaträkningen och balansräkningen skall de ges i form av bilagor. Det är enligt förslaget inte tillåtet att ge uppgifterna enbart i verksamhetsberättelsen. Paragrafen motsvarar 10 kap. 9 § lagen om försäkringsbolag och 10 kap. 8 § lagen om försäkringsföreningar.

Enligt punkt 1 skall försäkringskassan tillhöriga aktier i aktiebolag och andelar i andra företag specificeras på det sätt som social- och hälsovårdsministeriet bestämmer. Eftersom ministeriet överhuvudtaget ger detaljerade föreskrifter om kassornas resultat- och balansräkningar kan också den upplysningsskyldighet som avses här härledas ur dem. Avsikten är att aktierna och andelarna, med tanke på jämförbarheten, skall specificeras på det sätt som redan nu gäller i fråga om försäkringsbolagen och försäkringsföreningarna.

Enligt punkt 2 skall, om kassan har garantiandelar av olika slag, garantikapitalet fördelas enligt de olika slagen. Om kassan har förvärvat egna garantiandelar skall också dessas antal och nominella värde uppges.

Enligt punkt 3 skall beskattningsvärdet anges för fast egendom och aktier som hör till

anläggnings- och investeringstillgångarna. Eftersom flera år kan ha förflutit sedan egendomen anskaffades, och penningvärdet således har förändrats, ger bokföringsvärdet inte en riktig bild av egendomens gängse värde. Inte heller beskattningsvärdet representerar i allmänhet det faktiska gängse värdet, men det ger dock en tillförlitligare bild av egendomens värde än den som bokföringsvärdet ger. I fråga om aktier kan beskattningsvärdet användas, eftersom detta anger de rätta relationerna mellan de olika aktiernas värde.

Enligt punkt 4 skall en särskild redogörelse ges för större förändringar i bokslutet. Syftet med stadgandet är att boksluten för olika räkenskapsår skall kunna jämföras sinsemellan. Skyldigheten att ge en redogörelse gäller betydande förändringar i avskrivningarna, antingen vad beträffar beloppen eller beräkningsgrunderna. Det kan t.ex. vara fråga om en övergång från konstanta till regressiva avskrivningar. En redogörelse skall ges också för alla sådana i bokslutet ingående poster som på ett avgörande sätt inverkar på möjligheterna att jämföra resultatet med föregående bokslut eller som i något annat avseende är betydande.

73 §. I denna paragraf föreslås stadganden om på vilket sätt sådana lån skall uppges i bokslutet som en försäkringskassa eventuellt gett medlemmar i sina förvaltningsorgan och vissa av deras anhöriga.

Lånen skall specificeras i en bilaga till balansräkningen, i enlighet med vad social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer i sina bokslutsanvisningar. Syftet med stadgandet är att förhindra missbruk i samband med utlåning till medlemmar i styrelsen och förvaltningsrådet, verkställande direktören eller dessa närmaste anhöriga.

74 §. Paragrafen anger vad en försäkringskassas verksamhetsberättelse skall innehålla. Stadgandet motsvarar i stort sett 10 kap. 10 § lagen om försäkringsbolag samt 10 kap. 9 § lagen om försäkringsföreningar.

Syftet med verksamhetsberättelsen är att komplettera resultaträkningen och balansräkningen med fakta om sådana viktiga omständigheter som inte framgår av de övriga bokslutshandlingarna. Syftet med berättelsen är också att göra det lättare att läsa resultaträkningen och balansräkningen. Verksamhetsberättelsen är enligt 70 § 2 mom. en obligatorisk del av bokslutet.

Paragrafens 1 mom. innehåller ett allmänt

stadgande om hur verksamhetsberättelsen skall göras upp och vilka uppgifter som skall framgå av den. Verksamhetsberättelsen skall innehålla uppgifter om sådana för bedömningen av försäkringskassans ställning och verksamhetsresultat viktiga omständigheter, som inte framgår av resultat- eller balansräkningen. Också andra omständigheter som är av vikt för kassan skall redas ut. T.ex. om kassan utvidgar sin verksamhetssektor eller börjar bevilja förmåner som på ett avgörande sätt ökar ersättningsutgifterna, skall en redogörelse för dessa omständigheter ges i verksamhetsberättelsen. Eftersom händelser som har inträffat efter bokslutsdagen på ett väsentligt sätt kan påverka kassans ekonomiska tillstånd och ställning, skall också sådana händelser rapporteras i verksamhetsberättelsen.

Eftersom kassans verksamhetsförutsättningar på ett synnerligen väsentligt sätt kan påverkas av en fusion, ansvarsöverföring eller delning, skall enligt 2 mom. en redogörelse också för sådana händelser ges i verksamhetsberättelsen.

Verksamhetsberättelsen skall enligt 3 mom. vidare innehålla styrelsens förslag till åtgärder beträffande kassans överskott eller underskott.

Enligt 4 mom. skall till kassans verksamhetsberättelse fogas en finansieringskalkyl varav framgår anskaffningen och användningen av medel under räkenskapsperioden. Finansieringskalkylens form och innehåll anges inte närmare i förslaget, utan social- och hälsovårdsministeriet skall vid behov ge föreskrifter om saken i sina bokföringsanvisningar.

75 §. Enligt 27 § i den nuvarande lagen skall en understödskassa ha en reservfond. Har kassan en premiereserv, behöver någon reservfond dock inte bildas, utan i så fall skall kassan ha en säkerhetsfond. Kassorna kan också ha andra fonder för eget kapital än de som lagen stadgar. T.ex. sjukkassorna har i allmänhet en s.k. tilläggsunderstödsreserv, till vilken kan överföras den del av överskottet som enligt lagen inte behöver överföras till de lagstadgade fonderna.

Till reservfonden skall enligt den gällande lagen, såsom en resultaträkningspost, avsättas minst fem procent av de avgifter som sammanlagt uppburits under räkenskapsåret. Av det överskott som bokslutet utvisar skall minst 20 procent avsättas till reservfonden. Om reservfonden uppgår till ett minst lika stort belopp som det, vilket i medeltal under de närmast

föregående tre räkenskapsåren uppburits i avgifter, är avsättning till reservfonden inte längre obligatorisk. Om kassan har en säkerhetsfond, skall det överskott som bokslutet utvisar i sin helhet avsättas till denna. Utgör säkerhetsfonden minst fem procent av premiereserven, när det är fråga om en säkerhetsfond som skall bildas för tryggande av understöd i ett för allt, därjämte ytterligare två promille av det belopp som dessa belopp uppgår till, är avsättning till säkerhetsfonden inte längre obligatorisk. Reservfondens och säkerhetsfondens tillgångar får enligt den gällande lagen inte utan social- och hälsovårdsministeriets samtycke användas för annat ändamål än till täckande av förlust.

Vid beredningen av lagförslaget övervägdes alternativet att i den nya lagen ta in liknande stadganden om verksamhetskapital och minimibeloppen eget kapital, som i lagen om aktiebolag. En sådan lösning ansågs emellertid med beaktande av särdragen i kassornas verksamhet inte vara genomförbar. Av den anledningen föreslås att i den nya lagen inte tas in några stadganden om verksamhetskapital.

De nuvarande stadgandena om fonder för eget kapital är onödigt invecklade. Metoden att via resultaträkningen avsätta medel till kassans reservfond kan t.o.m. anses strida mot de allmänna bokföringsprinciperna. Eftersom kassornas solvens kan tryggas genom att i lagen tas in för samtliga kassor gemensamma stadganden om försäkringsteknisk ansvarsskuld och eftersom social- och hälsovårdsministeriet har en möjlighet att kräva att kassan skaffar ett tillräckligt garantikapital eller en tillräckligt stor grundfond, kan de gällande stadgande förenklas på så sätt att kassorna förutsätts ha endast en reservfond. Därmed blir det möjligt att slopa stadgandena om en säkerhetsfond. Även metoden att via resultaträkningen avsätta medel till reservfonden frångås.

I 1 mom. finns ett med dessa principer överensstämmande stadgande om reservfonder och avsättning till dem. I 174 § 2 mom. anges dessutom hur reservfonder och säkerhetsfonder som bildats enligt den gällande lagen skall ombildas till sådana reservfonder som avses i den nya lagen.

Liksom enligt den gällande lagen skall till reservfonden avsättas minst 20 procent av det överskott som bokslutet utvisar. När reservfonden uppgår till medeltalet av avgiftsintäkterna under räkenskapsperioden och de två föregående räkenskapsperioderna, behöver avsättning

till den inte längre göras. Därefter kan överskott avsättas t.ex. till tilläggsunderstödsreserven. En sådan i stadgarna bestämd formfri fond kan användas i första hand till att i enlighet med 76 § 1 mom. täcka underskott. Fondens medel kan också användas till betalning av sådana extra ersättningar som är beroende av prövning.

I 2 mom. skall stadgas om användning av reservfonden. Den får användas endast för att täcka underskott som utvisas av en fastställd balansräkning, förutsatt att underskottet inte kan täckas i enlighet med 76 § 1 mom., dvs. med oanvända överskottsmedel eller frivilliga fonder. För andra ändamål får reservfonden inte användas. Det är alltid kassamötet som beslutar om användningen.

Stadgandena om reservfondens fulla belopp måste revideras, eftersom i synnerhet sjukkasornas fonder har vuxit till belopp som är oproportionerligt stora i förhållande till verksamhetens omfattning. Enligt den nuvarande lagen kan en reservfond som uppgår till fullt belopp inte minskas ens i det fall att kassans verksamhet av någon orsak minskat i omfattning, om inte bokslutet samtidigt utvisar ett underskott som kan täckas med reservfonden.

I 3 mom. skall stadgas att social- och hälsovårdsministeriet kan ge kassan tillstånd att av särskilda skäl minska reservfonden. Sådana skäl kan vara t.ex. att ansvaret överförs, att kassan delas eller att ett stort antal medlemmar lämnar kassan, med påföljd att kassans verksamhet minskar så mycket i omfattning att reservfonden blir oproportionerligt stor i förhållande till verksamheten.

Huvudregeln är den att ministeriet inte kan ge en kassa tillstånd att minska sin reservfond under den lagstadgade gränsen. Det fulla beloppet beräknas emellertid retroaktivt, utgående från medeltalet av räkenskapsperiodens och de två föregående räkenskapsperiodernas avgiftsintäkter. Det blir således möjligt att i takt med att verksamhetens volym minskar reducera en överstor reservfond endast stegvis, under de tre följande åren. Ministeriet kan därför i undantagsfall i sådana situationer ge en kassa tillstånd att hålla sig med en reservfond som underskrider det fulla beloppet.

För närvarande finns det inga uttryckliga stadganden om andra fonder än reserv- och säkerhetsfonder. En kassa kan dock ha också formfria fonder, vilket konstateras under paragraf. För undvikande av oklarheter skall stad-

gas i 4 mom. att formfria fonder avsätts och används enligt vad som bestäms i stadgarna. Om kassans bokslut utvisar underskott, skall fonderna dock, oberoende av vad stadgarna bestämmer, enligt 76 § 1 mom. i första hand användas till att täcka underskottet.

76 §. Paragrafen anger hur en försäkringskassas underskott skall täckas, hur tillskottsavgift skall uttaxeras hos medlemmarna och delägarna, följderna av försummelse att betala tillskottsavgift samt förutsättningarna för indrivning av avgiften. Stadgandet motsvarar till sina principer i den gällande lagens 30 §.

I 1 mom. skall stadgas i vilken ordning underskott skall täckas. I första hand skall överskott från tidigare räkenskapsperioder användas, i andra hand fonderade medel. Efter att överskottsmedlen har använts skall eventuellt återstående underskott täckas med medel ur sådana formfria fonder som avses i 75 § 4 mom. Vad stadgarna bestämmer om dessa fonders användningsändamål hindrar inte att de används för att täcka underskott. Därefter används reservfonden och en eventuell grundfond samt i sista hand garantikapitalet.

Om hela underskottet inte kan täckas på det sätt som beskrivs ovan, skall de som under räkenskapsperioden varit skyldiga att göra inbetalningar till kassan påföras en tillskottsavgift. Skyldigheten att betala tillskottsavgift föreslås dock, liksom enligt den gällande lagen, vara beroende av om det finns en bestämmelse om saken i stadgarna. Med betalningsskyldiga avses i detta lagrum både medlemmarna och delägarna. Med avvikelse från vad som stadgas i lagen om understödsfonder begränsas emellertid tillskottsavgiften till högst beloppet av den avgift som skall uppbäras för räkenskapsperioden. Den skall dessutom stå i proportion till denna. Den tredje begränsningen är att tillskottsavgiften med högst 20 procent får överstiga det bristande underskottsbeloppet.

Om den som påförts tillskottsavgift inte betalar denna inom utsatt tid, skall avgiften enligt 2 mom. utan dröjsmål drivas in genom utsökning. För den händelse att indrivningen av tillskottsavgiften misslyckas stadgar momentet att det bristande beloppet skall fördelas mellan de övriga betalningsskyldiga. Dessas betalningsskyldighet är dock begränsad till beloppet av deras egen tillskottsplikt, med andra ord högst till den avgift som skall betalas för räkenskapsåret. Ytterligare en förutsättning är att det fortfarande finns ett behov att få in

det bristande beloppet. Om kassan på något annat sätt har fått in pengar att täcka underskottet med, skall åtgärder inte vidtas för att förmå de övriga medlemmarna eller delägarna att betala den bristande tillskottsavgiften.

För att underlätta indrivningen skall i 3 mom. stadgas att tillskottsavgiften jämte dröjsmålsränta får drivas in genom utsökning, utan dom och utslag, med iakttagande av lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61).

77 §. I 70 § 3 mom. skall stadgas om social- och hälsovårdsministeriets rätt att med beaktande av särdragen i försäkringskassornas verksamhet meddela föreskrifter om deras bokföring. Enligt den föreslagna paragrafen har ministeriet dessutom rätt att meddela föreskrifter och utlåtanden om tillämpning av detta kapitel, för att kassorna till dessa delar skall kunna samordna sin verksamhet. Kassorna är skyldiga att iakttä föreskrifter som ministeriet meddelar inom ramen för sin behörighet. Stadgandet motsvarar 10 kap. 11 § lagen om försäkringsbolag och 10 kap. 12 § lagen om försäkringsföreningar.

7 kap. Försäkringspremier och ansvarsskuld

I detta kapitel har sammanförts stadgandena om försäkringspremier och ansvarsskuld. Motsvarande stadganden finns i den gällande lagens 5 kap. och i verkställighetsförordningens 2 kap.

Enligt förslaget skall en försäkringskassas ansvarsskuld definieras på olika sätt beroende på om det är fråga om en pensionskassa eller en kassa som bedriver annan verksamhet. För de sistnämnda kassorna uppställs lindrigare krav på ansvarsskulden än för pensionskassorna, delvis beroende på social- och hälsovårdsministeriets prövning.

Social- och hälsovårdsministeriet har i vissa fall tillåtit fungerande pensionskassor att minska sin ansvarsskuld under det belopp som stadgas i den gällande lagens 20 §. I lagförslaget anses det emellertid vara ändamålsenligt att i detta avseende försätta samtliga pensionskassor i samma ställning. För att den nya lagen inte oskäligt skall försvåra dessa enligt fördelningsprincipen fungerande pensionskassors

verksamhetsförutsättningar, upptar 180 § en övergångsperiod inom vilken underskottet i ansvarsskulden skall vara täckt.

78 §. Enligt paragrafen skall såsom för närvarande social- och hälsovårdsministeriets fastställelse sökas för försäkringspremierna eller deras beräkningsgrunder. En avgift kan bestämmas enbart enligt kassans stadgar eller också med stöd av särskilda grunder. Enligt 81 § 2 mom. skall premierna och grunderna bestämmas med beaktande främst av de försäkrade förmånerna.

79 §. Paragrafen gäller en pensionskassas ansvarsskuld. Om andra försäkringskassors ansvarsskuld skall stadgas i 80 §.

Enligt 1 mom. skall ansvaret för en pensionskassas stadgeenliga förbindelser bokföras som ansvarsskuld. Denna består av premieansvaret och ersättningsansvaret. Den gällande lagens benämning "fond" används i lagförslaget endast på egna kapitalposter.

Paragrafens 2 mom. definierar en pensionskassas premieansvar. Den föreslagna regleringen avviker från den gällande lagen såtillvida att endast pensionskassor, med de undantag som nämns i 80 § 2 mom., förutsätts ha ett premieansvar, medan också försäkringskassor som beviljar sjukhjälp för längre tid än ett år förutsätts ha en premiereserv. Det ansvar som en kassa förorsakas av löpande pensioner skall dessutom inte, såsom enligt den gällande lagen, längre inkluderas i premieansvaret, utan det hänförs enligt förslaget till ersättningsansvaret. Det föreslagna stadgandet motsvarar i tillämpliga delar 10 kap. 3 § 2 mom. lagen om försäkringsföreningar och 10 kap. 2 § 2 mom. lagen om försäkringsbolag.

Paragrafens 3 mom. gäller om en försäkringskassas ersättningsansvar. Momentet motsvarar 10 kap. 3 § 3 mom. lagen om försäkringsföreningar och 10 kap. 2 § 3 mom. lagen om försäkringsbolag. I momentet ingår liksom i den övriga försäkringslagstiftningen ett stadgande om ett riskteoretiskt beräknat utjämningsbelopp.

80 §. Enligt 20 § 1 mom. i den gällande lagen skall också sådana kassor ha en premiereserv, vilka beviljar sjukhjälp för en längre sammanhängande tid än ett år. Social- och hälsovårdsministeriet har kunnat bestämma att en premiefond skall bildas också annars, om särskilda skäl förutsatt det. I praktiken har utöver pensionskassorna endast vissa begravnings- och avgångsbidragskassor haft premie-

reserver. Samtliga kassor har däremot varit tvungna att hålla sig med sådana ersättningsreserver som stadgas i 21 § lagen om understödkassor.

I denna paragraf skall stadgas om andra försäkringskassors än pensionskassors ansvarsskuld. Paragrafen innehåller ett tvingande stadgande om ersättningsansvaret, men det blir beroende av social- och hälsovårdsministeriets prövning om premieansvaret skall inkluderas i ansvarsskulden.

Ersättningsansvaret skall enligt 1 mom. motsvara de vid utgången av räkenskapsperioden obetalda ersättningsbelopp som skall betalas med anledning av inträffade försäkringsfall. Det krav på ett utjämningsbelopp som skall iaktas i fråga om pensionskassor (79 § 3 mom.) skall således inte gälla övriga pensionskassor.

Enligt 2 mom. kan social- och hälsovårdsministeriet bestämma att ansvarsskulden skall innefatta också premieansvaret, såvida omfattningen av kassans verksamhet, förmånernas art eller något annat särskilt skäl kräver det. Om den tid inom vilken det härvid uppkommande underskottet skall täckas skall stadgas i 82 § 2 mom.

81 §. Paragrafen anger de grunder som skall iaktas i en försäkringskassas verksamhet. Enligt 1 mom. skall kassan i sin verksamhet iaktta av social- och hälsovårdsministeriet fastställda grunder, i vilka bestäms hur ansvarsskulden beräknas samt om fribrev och återköp.

I 2 mom. skall stadgas om de principer som kassan skall iaktta när den bestämmer försäkringspremierna och de grunder som avses i 1 mom. Ett av de krav som skall ställas på kassan är att den är solvent, vilket innebär att det finns garantier för att medlemmarna och de övriga förmånstagarna får vad som tillkommer dem. Avsikten med att trygga kassans solvens är således att tillgodose de försäkrades förmåner. Av denna princip följer att kassans premieintäkter skall vara tillräckligt stora för att täcka kassans ansvar. I momentet sägs därför att premierna skall bestämmas eller grunderna för dem uppgöras så att de försäkrades förmåner tryggas. Också grunderna för ansvarsskulden skall fastställas enligt samma princip.

Utöver principen att de försäkrades förmåner skall tryggas skall också skälighetsprincipen iaktas inom försäkringsverksamheten.

Enligt lagförslaget skall skälighetsprincipen uttryckligen iaktas när det gäller grunderna

för fribrev och återköp. För att denna princip tas in i lagen talar framför allt den sociala betydelsen av de förmåner som kassorna beviljar. Inom kassornas verksamhet skall denna princip tillämpas liksom inom försäkringsverksamheten i övrigt. Det är inte möjligt att exakt definiera innebörden av skälighetsprincipen. Uppfattningarna om vad som är skäligt kan variera beroende på utvecklingen inom försäkringsverksamheten och samhället i övrigt.

Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 13 kap. 2 och 5 §§ lagen om försäkringsbolag. Den föreslagna regleringen innebär inte någon förändring i kassornas nuvarande praxis.

82 §. Enligt den gällande lagens 23 § kan den större ansvarsskulden till följd av en ändring i beräkningsgrunderna för premiereserven täckas inom högst 15 år, i enlighet med en plan som social- och hälsovårdsministeriet godkänt. Motsvarande stadgande ingår i paragrafens 1 mom. Maximitiden har dock förkortats till tio år. I praktiken har det inte förekommit något behov av längre frister.

Paragrafens 2 mom. stadgar hur ansvaret skall täckas i det fall att social- och hälsovårdsministeriet bestämmer att någon annan kassa än en pensionskassas ansvarsskuld skall inbegripa premieansvar. Maximitiden för täckande av ansvaret skall i så fall vara tio år. Av särskilda skäl kan ministeriet emellertid förlänga tiden till högst 15 år. Den förlängda tiden kan tillämpas närmast i fråga om större begravnings- och avgångsbidragsskassor, såvida ministeriet under den nya lagens giltighetstid bestämmer att de skall bygga upp ett premieansvar.

83 §. Paragrafen anger hur täckningen för en försäkringskassas ansvarsskuld skall förtecknas. Den gällande lagstiftningens stadganden om täckning finns i 24 § lagen om understödkassor och i 4 § i den gällande lagens verkställighetsförordning.

Enligt den gällande lagen skall kassor som beviljar pensioner eller sjukhjälp för en längre sammanhängande tid än ett år, ha en mot hela ansvarsskulden svarande förtecknad täckning för de nämnda understödtyperna. Vissa pensionskassor har emellertid haft rätt att med social- och hälsovårdsministeriets samtycke hålla sig med en mindre förtecknad täckning än lagen kräver.

Enligt 1 mom. gäller täckningskravet i första hand pensionskassans premieansvar och ersättningsansvar. På grund av den ringa betydelsen

av dessa kassors ansvarsskuld har det inte ansetts nödvändigt att utsträcka täckningskravet till att gälla andra kassor Om social- och hälsovårdsministeriet med stöd av 80 § 2 mom. föreskriver att också någon annan kassas än en försäkringskassas ansvarsskuld skall inkludera premieansvar, gäller kravet på förteckning av täckningen också detta. Täckningen för ansvarsskulden skall förtecknas i sin helhet. Det utjämningsbelopp som ingår i ansvarsskulden skall emellertid inte beaktas när beloppet av den täckning räknas ut som skall förtecknas.

Paragrafens 2 mom., som anger vad den förtecknade täckningen skall bestå av, motsvarar 10 kap. 3 § 1 mom. 1—6 punkten lagen om försäkringsbolag.

Enligt 3 mom. kan den förtecknade täckningen ersättas med en återförsäkring hos en finsk försäkrare. Stadgandet motsvarar i tillämpliga delar 10 kap. 3 § 2 mom. lagen om försäkringsbolag.

I 4 mom. skall, liksom i 10 kap. 3 § 3 mom. lagen om försäkringsbolag, stadgas att värdepapper och förbindelser som hänför sig till den förtecknade täckningen skall förvaras åtskilda från kassan övriga egendom. Förfarandet motsvarar de föreskrifter som social- och hälsovårdsministeriet har meddelat för kassorna med stöd av den gällande lagen.

Enligt 5 mom. skall social- och hälsovårdsministeriet meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av paragrafen.

8 kap. Begränsning av en försäkringskassas ansvar samt utbetalning av förmåner

Detta kapitel i lagförslaget skall reglera en försäkringskassas ansvar i det fall att en medlem eller någon annan förmånstagare har underlåtit att uppfylla de skyldigheter som han har enligt lag eller kassans stadgar. Det stadgar också om medlemmarnas och förmånstagarnas upplysningsskyldighet och försummelse av den, uppsåtligt framkallande av pensionsfall samt om otillräknelighet och nödläge. Vidare innehåller kapitlet stadganden om vissa sådana omständigheter som utbetalning av förmåner och preskription, dröjsmålsränta och dröjsmålsförhöjning samt om kassans rätt att kvitta en överbetald förmån mot senare ersättningsposten. Slutligen har kapitlet stadganden om medlemmarnas rätt till kassans tillgångar samt om vissa i kapitlet angivna beloppss indexbun-

denhet. Motsvarande stadganden finns i den gällande lagen.

Kapitlets stadganden gäller enligt 95 § inte försäkringskassornas lagstadgade verksamhet.

Kapitlet beaktar i tillämpliga delar vissa nya principer som har anknytning till den totalrevision av lagen om försäkringsavtal som justitieministeriet bereder. Det är t.ex. fråga om en medlemsaspirants upplysningsskyldighet och konsekvenserna av att han inte fullgör den, lämnande av oriktiga uppgifter i samband med ansökan om ersättning samt om uppsåtligt framkallande av försäkringsfall.

84 §. Paragrafen anger om den skyldighet som den som ansöker om medlemskap har att ge kassan upplysningar samt om följderna av att han åsidosätter denna skyldighet. Ett motsvarande stadgande finns i den gällande lagen.

Enligt 1 mom. kan en försäkringskassa av den som ansöker om medlemskap, innan denne antagits till medlem, begära uppgifter som kan ha betydelse för bedömningen av kassans ansvarighet. Upplysningsskyldigheten innebär att den som vill bli medlem skall svara på de frågor som kassan ställer. Kassan får begära upplysningar till dess den fattat beslutet om medlemsansökningen. Ända till dess kan kassan t.ex. ta upp nya frågor med anknytning till riskbedömningen. Upplysningsskyldigheten gäller endast den som vill bli medlem, inte t.ex. familjemedlemmar som skulle bli s.k. biförsäkrade. Kassan kan dock till sökanden ställa också frågor också om familjemedlemmarna, såvida uppgifter om dem har betydelse för kassans ansvar.

Upplysningsskyldigheten gäller endast omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av kassans ansvar. Det är således vanligen fråga om sökandens ålder, hälsotillstånd och yrke. Den omständighet som frågan gäller behöver inte ensam för sig vara av betydelse för ansvarsbedömningen. Kassan kan också fråga om t.ex. lindriga sjukdomar, för att få en totalbild av sökandens hälsotillstånd.

Enligt förslaget skall den som vill bli medlem ge korrekta och fullständiga svar på kassans frågor. Sökanden behöver således inte ge några uppgifter på eget initiativ, utan han skall endast svara på frågor.

Enligt 2 mom. går kassan fri från ansvar för försäkringsfall, om en blivande medlem förfarit svikligen när han lämnade uppgifter i enlighet med 1 mom. Förslaget innebär att de som

förfarit svikligen får kvarstå som medlem och att kassan har rätt till premie för medlemskapstiden. Kassan har enligt förslaget inte heller någon direkt rätt att med stöd av detta stadgande utesluta en medlem.

Det är fråga om svikligt förfarande också i det fall att den som ansöker om medlemskap har gett kassan oriktiga uppgifter i syfte att på oriktiga grunder få ut ersättning eller på något annat sätt bereda sig ekonomisk nytta på kassans bekostnad. Enbart det faktum att en sökande uppsåtligen har gett oriktiga uppgifter behöver inte nödvändigtvis betyda att det är fråga om svikligt förfarande.

Momentet skall tillämpas endast i det fall att en bestämmelse om saken har tagits in i kassan stadgar. Detta för att den som vill bli medlem, redan genom att i ansökningskedet studera kassans stadgar skall få veta sina skyldigheter och påföljderna vid överträdelse av dem.

I paragrafens 3 mom. skall stadgas om fall där kassan uppsåtligen eller av vårdslöshet har givits oriktiga uppgifter. Om den som vill bli medlem endast gjort sig skyldig till lindrig vårdslöshet påverkar försummelsen inte kassans ansvar. Vårdslösheten anses inte vara lindrig enbart på den grunden att den som ansöker om medlemskap inte kände till vilken betydelse den undanhållna informationen hade från kassans synpunkt. Denna omständighet kan visserligen ha betydelse för bedömningen av graden av vårdslöshet, t.ex. i det fall att någon fråga i kassans formulär är så svårtolkad att sökanden inte exakt kan veta vad han skall svara.

Om en försäkringskassa har avslagit en medlemsansökan i det fall att den fått korrekta och fullständiga svar på sina frågor går den, liksom enligt 2 mom., fri från ansvar för ett eventuellt försäkringsfall. Av avgörande betydelse är vilken kassans bedömning av medlemsansökningen skulle ha varit om svaren hade varit korrekta och fullständiga.

Enligt 4 mom. kan ersättningen jämkas i det fall att en strikt tillämpning av principerna för upplysningsskyldigheten skulle leda till ett uppenbart oskäligt resultat från en medlems eller någon annan försäkrads synpunkt. Jämkningsmöjligheten skall enligt förslaget gälla de fall som avses i paragrafens 2 och 3 mom. Det är meningen att jämningsmöjligheten skall tillgripas endast i undantagsfall. I allmänhet anses det inte vara fråga om oskälighet i det fall att en medlem är i en svår ekonomisk

situation. Jämkningsstadgandet skall inte utan vidare tillämpas heller i det fall att det saknas ett orsakssamband mellan en undanhållen uppgift och ett försäkringsfall.

En försummelse av upplysningsskyldigheten kan åberopas också mot en sådan biförsäkrad som den som vill bli medlem har undanhållit eller meddelat oriktiga uppgifter om. Även med denna utgångspunkt kan det ibland vara oskäligt att en blivande medlems förfarande tillmäts en avgörande betydelse när det är fråga om att bedöma en annan försäkrads rätt till ersättning.

Utöver de ovan nämnda stadgandena som begränsar kassans ansvar kan den i sina stadgar ta in också andra begränsningsvillkor, enligt vilka t.ex. kostnader i samband med vissa sjukdomar inte ersätts över huvud taget eller endast delvis.

85 §. Paragrafen skall tillämpas i det fall att den som ansöker om ersättning efter ett försäkringsfall har gett kassan oriktiga eller bristfälliga uppgifter som har betydelse för erhållandet av förmånen eller dess storlek. Stadgandet gäller både medlemmar och andra försäkrade. För att det skall anses vara fråga om svikligt förfarande förutsätts sökanden inse att uppgiften är riktig samt även dess betydelse för kassan. Hans avsikt med förfarandet skall vara att få ut ersättning av kassan. Paragrafen gäller både grunden för förmånen och dess belopp.

Enligt förslaget kan ersättningen antingen förvägras eller sänkas, beroende på vad som med beaktande av omständigheterna är skäligt. Som en sådan omständighet som avses i paragrafen skall enligt förslaget beaktas närmast gärningens grovhetsgrad samt de personliga skäl som har bidragit till att sökande förfarit svikligen. Utgångspunkten är den att ersättningen kan sänkas. Endast i de allra grävsta fallen kan det bli fråga om att ersättning helt förvägras. I den gällande lagens 57 § stadgas om verkan av att någon efter ett försäkringsfall givit oriktiga eller bristfälliga uppgifter.

Rätten att vägra eller sänka ersättningen följer direkt av lag. Denna paragraf förutsätter inte att det föreskrivs om saken i kassans stadgar. Det oaktat är det önskvärt att kassorna i sina stadgar tar in en föreskrift som överensstämmer med detta lagstadgande, och även trycker föreskriften på sina blanketter för sökande av ersättning.

86 §. Enligt paragrafen kan en försäkrings-

kassa i vissa situationer antingen helt eller delvis vägra betala ut en stadgeenlig förmån.

I 1 mom. skall stadgas om den inom försäkringsbranschen allmänt vedertagna principen att en försäkringskassa går fri från ansvar om den försäkrade eller en annan förmånstagare har framkallat försäkringsfallet uppsåtligen. Uppsåt förutsätter i allmänhet att vederbörande har insett att försäkringsfallet är en oundviklig följd av hans handlande. Däremot förutsätts gärningsmannen inte uttryckligen ha eftersträvat försäkringsfallet och inte heller behöver han ha framkallat det i syfte att få ersättning. Stadgandet gäller endast förmåner som betalas ut till vederbörande själv.

Paragrafens 2 mom. anger följderna av att ett försäkringsfall framkallats genom grov vårdslöshet. Enligt förslaget kan en förmån i så fall förvägras eller också kan utbetalningen av en redan beviljad förmån avbrytas. Alternativt kan förmånen sänkas. I allmänhet blir det fråga om att förvägra en förmån i det fall att vederbörandes handlande varit så vårdslöst att det närmar sig uppsåt. I andra fall skall ersättningen däremot i första hand jämkas. Jämkningsen skall göras på ett sätt som med beaktande av förhållandena är skäligt. Det blir närmast fråga om att ta hänsyn till omständigheterna kring försäkringsfallet. Ersättningen skall sänkas i relation till hur klandervärt förfarande det är fråga om. Bedömningen kan också ta hänsyn till den försäkrades ersättningsbehov, även om avgörandet inte skall grunda sig enbart på den synpunkten. Liksom 1 mom. skall även 2 mom. tillämpas endast med avseende på den försäkrade eller förmånstagare vars handlande det är fråga om.

I samband med den lagstadgade verksamhet som kassorna bedriver kan det bli aktuellt att tillämpa 8 b § lagen om pension för arbetstagar och 26 § 1 mom. sjukförsäkringslagen. Det sistnämnda stadgandet gäller enbart dagpenningar men inte sjukkostnadsersättningar. Det föreslagna stadgandet har således ett vidsträckt tillämpningsområde.

Enligt 3 mom. kan i kassans stadgar bestämmas att vad som stadgas i 2 mom. skall tillämpas också i det fall att förmånstagaren direkt förhindrar sitt tillfrisknande eller vägrar underkasta sig av läkare föreskriven undersökning eller vård. Något motsvarande stadgande finns inte i lagen om understödskassor, men liknande bestämmelser finns framför allt i sjukkassornas stadgar. I en försäkringskassas

lagstadgade verksamhet skall beaktas 8 b § 1 mom. lagen om pension för arbetstagar och 26 § 2 mom. sjukförsäkringslagen. Den som är försäkrad enligt dessa stadganden kan utan att gå miste om förmåner vägra underkasta sig livsfarliga undersöknings- och vårdåtgärder. I det moment som det här är frågan om används det lindrigare uttrycket ”åtgärder som medför allvarlig fara för hälsan”.

87 §. Paragrafen angår de verkningar som den försäkrades eller förmånstagarens minderårighet eller otillräknelighet eller ett eventuellt nödläge har på beviljandet av förmåner.

Från straffrättslig synpunkt kan mot en här nämnd person inte åberopas 86 § 1 mom., som gäller om den verkan det har på beviljandet av en förmån att förmånstagaren framkallat försäkringsfallet uppsåtligen. Enligt 3 kap. 1 § strafflagen går den som inte har fyllt 15 år fri från straff. Otillräknelighet på grund av sinnessillståndet avser samma fall som 3 kap. 3 § strafflagen. I det sistnämnda fallet kan otillräkneligheten bero t.ex. på ålderdomssvaghet. Däremot kan inte ens en kraftig berusning åberopas som grund för otillräknelighet i straffrättsligt avseende.

Enligt 3 kap. 10 § strafflagen avses med nödtillstånd den situationen att någon har begått en straffbar gärning för att rädda sin eller annans person eller egendom ur trängande fara. Det föreslagna stadgandet går emellertid längre än det straffrättsliga begreppet. Enligt förslaget får 86 § 1 mom. inte åberopas om förmånstagaren har handlat för att förhindra person- eller egendomsskada under sådana förhållanden att åtgärden kan anses vara försvarlig. Stadgandet kan tillämpas t.ex. i det fall att den som har försökt rädda en druckande själv har insjuknat. Det kan vara fråga om ett sådant nödläge som avses i den föreslagna paragrafen också vid ett försök att rädda sin egen eller någon annans egendom undan en eldsvåda.

88 §. Paragrafen anger hur en ansökan om förmåner skall göras. Något motsvarande stadgande finns inte i den gällande lagen, men däremot stadgas det i verkställighetsförordningens 33 § om sökandens skyldighet att tillstålla kassan utredningar om försäkringsfallet. Kassornas stadgar innehåller i allmänhet preciserande stadganden om ansökningsförfarandet. Kassorna kan i allmänhet också med stöd av sina stadgar utfärda närmare anvisningar om ansökningsförfarandet. I fråga om

kassornas lagstadgade verksamhet är det skäl att beakta att stadganden om ansökningsförfarandet när det gäller respektive förmåner finns i 30 § sjukförsäkringslagen, 14 § sjukförsäkringsförordningen, 11 § förordningen om pension för arbetstagare och 8—11 §§ förordningen om pension för företagare.

Enligt den föreslagna paragrafen skall en ansökan om förmåner vara skriftlig. Förfarandet förutsätter en särskild ansökan som sökanden har undertecknat. Lagens krav på ansökningsförfarandet uppfylls t.ex. inte i det fall att sjukkostnadsersättningar betalas ut mot enbart verifikat.

Ett av syftena med den föreslagna paragrafen är att precisera och begränsa sökandens utredningsskyldighet. Sökanden skall till försäkringskassan lämna in sådana handlingar och uppgifter som kan läggas till grund för bedömningen av kassans ansvar. På basis av dem skall kassan kunna konstatera om något försäkringsfall föreligger, hur stor förmån som skall betalas ut och till vem den skall betalas. Liksom enligt gällande praxis skall det allttjämt vara möjligt att i kassans stadgar närmare ange vilka utredningar som behövs, t.ex. verifikat, läkarintyg, ämbetsbevis och dödsattester.

Enligt förslaget är sökanden skyldig att ge in de utredningar som skäligen kan avkrävas honom, med beaktande också av kassans möjligheter att skaffa utredning. Om det med beaktande av kassans sakkunskap, erfarenhet och organisation är relativt enkelt för den att själv skaffa utredningen, är det skäl att förfara på detta sätt, trots att också den som ansöker om ersättning kunde skaffa utredningen. Vid prövningen av vad sökanden skäligen kan förväntas klara av är det skäl att utöver åtgärdernas art och kostnader beakta också betydelsen av den omständighet som skall redas ut. Om det är fråga om en från ersättningssynpunkt väsentlig omständighet, kan sökandens insats förutsättas vara större än om det är fråga om en mindre betydelsefull omständighet.

89 §. Paragrafen angår de tider som gäller vid ansökningar om förmåner samt den längsta tid för vilken pension kan betalas retroaktivt. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen, men kassorna har vanligen i sina stadgar tagit in detaljerade bestämmelser om de tider som det här är frågan om. I fråga om kassornas lagstadgade verksamhet finns det särskilda stadganden i respektive lagar.

Paragrafens 1 mom. gäller ansökan om andra förmåner än pension. Det är t.ex. fråga om dagpenningar, sjukkostnadsersättningar och begravningsbidrag. Enligt huvudregeln skall ansökan om förmåner lämnas in inom ett år efter att rätten uppkommit. Ansökningstiden kan genom en bestämmelse i stadgarna förlängas, däremot inte förkortas. Förmåner kan beviljas med iakttagande av skälighetsprövning i det fall att ansökan har försenats. Skälighetsprövning skall tillämpas också i sådana fall då stadgarna anger en ansökningstid som är kortare än den lagstadgade minimtiden.

Det föreslagna momentet motsvarar i tillämpliga delar 30 § 3 mom. sjukförsäkringslagen. Den i sjukförsäkringslagen stadgade ansökningstiden är visserligen kortare, dvs. sex månader, men också i fråga om de förmåner som avses i den lagen kan skälighetsprövning tillämpas.

Paragrafens 2 mom. gäller retroaktiv betalning av pensioner. På grund av pensionernas stora kapitalvärde vore det oskäligt om rätten till pension helt gick förlorad av den anledningen att pensionsansökningen av okunskap eller någon annan orsak har lämnats in för sent. Å andra sidan är det skäligt att till skydd för pensionskassans egen verksamhet fastställa en maximitid för vilken pension kan betalas retroaktivt från ansökningen. Enligt det föreslagna momentet betalas pension inte retroaktivt för längre tid än ett år före månaden efter den då ansökan om pension inlämnades. Stadgandet gäller samtliga pensionstyper och motsvarar det förfarande som 4 § 3 mom. och 4 b § 1 mom. lagen om pension för arbetstagare stadgar i fråga om invalidpensioner och familjepensioner. I fråga om andra pensionstyper är 4 § 2 mom., 4 c § 2 mom. och 4 g § 1 mom. lagen om pension för arbetstagare strängare än det föreslagna stadgandet.

90 §. Paragrafen gäller betalning av små pensioner i ett för allt till pensionstagaren. Det i paragrafen angivna minimipensionsbeloppet 50 mark i månaden är enligt 94 § bundet till APL-index. I 19 b § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare stadgas om ett motsvarande förfarande för lagstadgade pensioner. Liksom lagstadgade pensioner skall också engångsbetalningar av frivilliga tilläggs-pensioner räknas ut enligt grunder som social- och hälsovårdsministeriet bestämmer.

91 §. Paragrafen gäller förhöjning av en förmån vid dröjsmål med utbetalningen av den.

Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen. Visserligen stadgar 60 § lagen om understöds-kassor att en understöds-kassa bör avgöra ärenden som gäller beviljande av understöd senast 30 dagar efter att ansökan om understödet inkommit till densamma. Om utbetalningen har tagit längre tid i anspråk kan det bli aktuellt att tillämpa räntelagen (633/82).

Inom den lagstadgade verksamhet som pensionskassorna bedriver har dröjsmålsförhöjningen bestämts i enlighet med 19 d § lagen om pension för arbetstagare. Till sjukförsäkringslagen har änsålänge inte fogats några stadganden om dröjsmålsförhöjning eller -ränta.

Den föreslagna paragrafens 1 och 2 mom. gäller sådan förhöjning av en förmån som skall betalas med anledning av dröjsmål med utbetalning av en pension eller dagpenning. Stadgandena motsvarar i sak 19 d § lagen om pension för arbetstagare. Den årliga dröjsmålsräntan är 16 %. Dröjsmålstiden räknas från det att tre månader förflutit efter utgången av den månad då den försäkrade till kassan har lämnat in tillräckliga uppgifter för att ärendet skall kunna avgöras. Någon förhöjning behöver emellertid inte betalas om förmånen inte kunnat betalas på grund av s.k. force majeure. Mindre förhöjningar än 15 mark betalas inte ut. Beloppet är enligt 94 § bundet till APL-indexet.

Paragrafens 3 mom. är ett förtydligande stadgande enligt vilket räntelagen skall tillämpas vid dröjsmål med andra förmåner än pensioner och dagpenningar. Den årliga dröjsmålsräntan skall också i så fall vara 16 procent.

Enligt 4 mom. kan social- och hälsovårdsministeriet utfärda föreskrifter om tillämpning av denna paragraf. Motsvarande stadgande finns i 19 d § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare.

92 §. Paragrafen gäller kvittning av en utan fog betald förmån mot framtida förmåner. I den gällande lagen finns inget motsvarande stadgande. Enligt 57 § 3 mom. sjukförsäkringslagen kan belopp som skall återkrävas kvittas mot senare ersättningsbelopp. Enligt 4 c § 6 mom. lagen om pension för arbetstagare är kvittning möjlig endast vid återkrav av arbetslöshetspension. I andra situationer än de som nämns ovan har kvittning hittills kunnat ske endast med förmånstagarens samtycke.

Att en förmån utbetalas utan fog kan bero på ett felaktigt förmånsbeslut eller på något misstag i samband med utbetalningen. Av de

allmänna principerna för återbetalning av grundlöst utbetalda förmåner följer att ett överbetalt belopp skall betalas tillbaka. Inom kassornas lagstadgade verksamhet har återkravet emellertid kunnat lämnas därhän, om den felaktiga utbetalningen inte har föranletts av svikligt förfarande (APL 21 a § 3 mom.) eller av svikligt förfarande eller grovt vållande (SFL 57 § 1 mom.). Enligt sjukförsäkringslagen kan återkrav dessutom lämnas därhän om det belopp som skall återkrävas är ringa. I kassornas stadgar har motsvarande stadganden kunnat tas in i fråga om deras övriga verksamhet.

En kassas beslut om återkrav är inte ett sådant beslut enligt 3 kap. 1 § utsökningslagen som kan läggas till grund för utsökning. Om förmånstagaren inte frivilligt går med på att betala tillbaka en överbetald förmån och inte heller godkänner att ett överbetalt belopp kvittas mot framtida betalningar, återstår utvägen att väcka talan i en allmän underrätt, med åtföljande utsökning. Förfarandet är onödigt komplicerat, särskilt i situationer där en person som fått en felaktig betalning kvarstår som förmånstagare i kassan också efter den grundlösa betalningen.

Enligt paragrafens första mening är det möjligt för en försäkringskassa att kvitta en grundlös förmån mot senare utbetalningar. Kvittning kan ske endast i det fall att det från förmånstagarens sida är fråga om svikligt förfarande eller grov oaktsamhet. Kvittning får således verkställas endast mot betalningar som skulle ske till den person som gjort sig skyldig till det svikliga förfarandet. Om en grundlös förmån beror på ett fel vid utbetalningen torde någon kvittningsrätt i allmänhet inte uppkomma, eftersom felet vanligen inte kan härledas till förmånstagaren. Både i fråga om felaktiga beslut och felaktiga utbetalningar är det dessutom, också utan något uttryckligt lagstadgande, möjligt att överväga en eventuell jämkning av det belopp som skall återindrivas, om särskilda skäl talar för ett sådant förfarande.

Paragrafens andra mening begränsar möjligheten att verkställa kvittning mot förmånsrater, eftersom avsikten inte är att oskäligt försämra förmånstagarens utkomst kring kvittningstidpunkten. Kvittningsbeloppet kan enligt förslaget i allmänhet uppgå till högst en sjättedel av det nettobelopp som kvittningen riktas mot. Stadgandet skall tillämpas närmast på utbetalningar av pensioner och dagpenningar. Förfarandet motsvarar det som nämns i 25 §

lagen om statens pensioner (280/66) och 11 § lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare.

93 §. Paragrafen gäller en avgående medlems rätt till kassans tillgångar.

För närvarande har en kassamedlem i vissa situationer rätt att återfå de medlemsavgifter som han betalt, utan ränta, om han har fått rätt till förmåner från kassan först efter att medlemskapet upphört. En sådan situation har kunnat uppkomma t.ex. till följd av att det i kassans stadgar ingår en karenregel för utbetalningen av förmåner. Enligt lagförslaget 3 § 4 punkten är en kassamedlem emellertid en i kassan försäkrad person, vilket innebär att den gällande lagens stadgande inte behövs i den nya lagen.

I motsvarighet till den gällande lagen skall enligt 1 mom. en medlem som avgått från kassan i allmänhet inte ha någon rätt till kassans tillgångar. I stadgarna kan dock bestämmas t.ex. att medlemsavgifterna skall återbetalas. Ett undantag utgör också de i 2 mom. reglerade situationer som har samband med utfärdande av fribrev.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett i tillämpliga delar mot gällande lagen svarande stadgande om fribrev som utfärdas till en medlem som avgått. Om fribrevets återköpsvärde är mindre än 25 000 mark, kan det dock betalas i pengar till den medlem som avgått. Enligt lagförslaget 94 § skall markbeloppet bindas till APL-indexet. Om fribrevets återköpsvärde är mindre än en femtedel av det belopp som nämns ovan får det utan ansökan betalas i pengar, om så bestäms i stadgarna. Syftet med stadgandet är å ena sidan att klarlägga den praxis som uppkommit med stöd av den nuvarande lagen samt å andra sidan att minska antalet små fribrevspensioner, vilka åsamkar kassorna oskäligt stora kostnader.

94 §. Enligt paragrafen skall vissa av de belopp som anges i kapitlet bindas till APL-indexet. Lagrummet gäller det största återköpsvärdet på fribrev som skall returneras, maximibeloppet av pensioner som skall betalas i ett för allt samt den maximiförhöjning av en förmån som skall betalas för dröjsmålstid. I lagens ikraftträdelse- och övergångsstadganden anges till vilket års index beloppen skall bindas (189 §).

95 §. Kapitlet innehåller ett flertal stadganden om sådant som regleras genom specialstadganden i sjukförsäkringslagen, lagen om pen-

sion för arbetstagare och lagen om pension för företagare. Förslaget till ny lag om försäkringsavtal gäller inte heller lagstadgade försäkringar. Av dessa orsaker har de föreslagna stadgandena begränsats till att gälla enbart sådana frivilliga tilläggsförmåner som kassorna beviljar.

9 kap. Tillsynen över försäkringskassorna

Tillsynen över kassorna ankommer enligt den gällande lagen på social- och hälsovårdsministeriet. Stadganden om saken finns i gällande 13 kap. och i verkställighetsförordningens 8 kap. Tillsynen sköter ministeriet i praktiken främst utgående från den statistik och de övriga handlingar som tillställs den. Kassorna har också övervakats i samband med fastställandet av deras stadgar. Egentlig granskning av kassorna från ministeriets sida har inte förekommit i någon större utsträckning. Folkpensionsanstalten och pensionskyddscentralen inspekterar däremot regelbundet de kassor som bedriver lagstadgad verksamhet.

Det kapitel som det här är fråga om innehåller stadganden om tillsynen över försäkringskassorna. Enligt lagförslaget skall social- och hälsovårdsministeriets övervakning bibehållas i den nuvarande omfattningen. Ministeriets tillsynsuppgifter preciseras i förhållande till den gällande lagen. I lagförslaget 166 § skall stadgas om verkställigheten av beslut och föreskrifter som ministeriet meddelar med stöd av denna lag.

96 §. Paragrafens 1 mom. innehåller ett mot 89 § lagen om understöds-kassor svarande stadgande om att social- och hälsovårdsministeriet skall utöva tillsyn över försäkringskassorna. Ministerierna ges också uttryckligen rätt att meddela föreskrifter kassornas verksamhet. Stadgandet innebär emellertid inte någon förändring jämfört med gällande praxis, eftersom denna befogenhet anses ingå i ministeriets allmänna tillsynsuppgift.

Med stöd av 107 a § lagen om understöds-kassor har vissa tillsynsuppgifter i samband med pensionskassornas APL- och FöPL-verksamhet överförts på pensionskyddscentralen. På motsvarande sätt har vissa tillsynsuppgifter i samband med sjuk-kassornas SFL-verksamhet med stöd av 61 § 2 mom. sjukförsäkringslagen överförts på folkpensionsanstalten (se avsnitt 2.1.3.). Det är ändamålsenligt att motsvarande

tillsyn i fråga om den lagstadgade verksamheten alltjämt ankommer på de nämnda inrättningarna. I paragrafens 2 mom. föreslås därför ett stadgande om att social- och hälsovårdsministeriet kan bestämma att tillsynsuppgifter rörande de pensionskassor som bedriver verksamhet i enlighet med lagen om pension för arbetstagare och lagen om pension för företagare skall överföras på pensionskyddscentralen. På motsvarande sätt kan ministeriet bestämma att tillsynsuppgifter rörande de sjukkassor som bedriver verksamhet i enlighet med sjukförsäkringslagen skall överföras på folkpensionsanstalten. Oavsett uppgiftsöverföringen kommer den allmänna tillsynsbehörigheten med avseende på kassornas verksamhet att kvarstå hos ministeriet.

Enligt 27 § förordningen angående verkställigheten av lagen om understödkassor skall den lagstadgade förening som kassorna bildat, dvs. Understödkassornas förening, bl.a. biträda social- och hälsovårdsministeriet vid tillsynen över kassorna. Föreningen har emellertid inte spelat någon större roll vid tillsynen. Eftersom å andra sidan också pensionskyddscentralen och folkpensionsanstalten skall sköta tillsynsuppgifter, kommer dessas insats i förening med preciseringen av ministeriets tillsynsbefogenheter att utgöra en tillräcklig garanti för tillsynens effektivitet. Enligt lagförslaget skall därför föreningen inte ha några tillsynsuppgifter.

97 §. Paragrafen skall stadga om en försäkringskassas skyldighet att lämna uppgifter till social- och hälsovårdsministeriet, folkpensionsanstalten och pensionskyddscentralen.

Enligt 1 mom. skall kassan varje år tillstålla ministeriet bokslutet, revisorernas utlåtande om det samt protokollet från det kassamöte som har fastställt bokslutet. Samma skyldighet har kassan för närvarande. Handlingarna skall sändas in inom en månad från det kassamöte där bokslutet har fastställts, med andra ord inom en månad från det ordinarie kassamötet. Utöver de ovan nämnda handlingarna skall kassan tillstålla ministeriet en enligt formulär som ministeriet fastställt uppgjord berättelse över sin verksamhet. Berättelsen skall i allmänhet sändas in tillsammans med bokslutet och revisorernas utlåtande. I enskilda fall kan ministeriet emellertid förlänga inlämningstiden.

Utöver de nämnda handlingarna skall en försäkringskassa enligt 2 mom. inom en skälig tid ge ministeriet också andra för tillsynen

behövliga uppgifter. Även om det inte finns något uttryckligt stadgande om saken i den gällande lagen, har ministeriet ansetts ha denna rätt i egenskap av tillsynsmyndighet.

Eftersom pensionskyddscentralen och folkpensionsanstalten är med social- och hälsovårdsministeriet jämförbara tillsynsmyndigheter är det viktigt att också dessa, vid sidan av ministeriet, har rätt att få uppgifter av kassorna. I 3 mom. fastställs denna princip. För närvarande regleras rätten i de beslut av statsrådet och socialministeriet som nämns i avsnitt 2.1.3. Enligt besluten skall de kassor som står under pensionskyddscentralens och folkpensionsanstaltens tillsyn tillstålla dessa inrättningar samma handlingar och uppgifter som de tillståller ministeriet.

98 §. I 1 mom. föreslås ett stadgande om ministeriets granskningsrätt. Denna rätt preciseras i förslaget i förhållande till den gällande lagen på så sätt att ministeriets representant skall ha en uttrycklig rätt att närvara vid de möten som kassans beslutande organ håller. Representanten skall ha rätt att delta i diskussionen och att få de anmärkningar införda i protokollet som han anser vara påkallade, men han har inte rätt att delta i beslutsfattandet. Dessutom ges ministeriet enligt 2 mom. rätt att omhänderta handlingar för granskning. Motsvarande stadganden finns i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar.

99 §. Paragrafen gäller de påföljder som social- och hälsovårdsministeriet kan använda mot en försäkringskassa. Om denna inte följer lag, sina stadgar, de för försäkring fastställda grunderna eller av social- och hälsovårdsministeriet med stöd av den föreslagna lagen meddelade föreskrifter, eller om grunderna för kassans verksamhet inte längre stämmer överens med lag, skall ministeriet enligt 1 mom. uppmana kassan att rätta till saken inom en viss tid. Denna får inte utan tvingande skäl vara längre än sex månader. En nyhet jämfört med den gällande lagen är att ministeriet enligt 2 mom. har rätt att förbjuda verkställigheten av beslut som gäller sådana omständigheter som nämns ovan eller, om beslutet redan har verkställts, förplikta kassan att vidta åtgärder för att åstadkomma rättelse.

Om det kan befaras att kassan inte rättar sig efter ministeriets uppmaning eller förbud, kan ministeriet enligt 3 mom. förena sitt beslut med vite. Vite kan lämpligen föreläggas i sådana fall där det felaktiga förfarandet eller försummel-

sen varit så obetydliga att det inte finns någon anledning att tillgripa strängare tvångsmedel. För närvarande kan ministeriet i egenskap av tillsynsmyndighet be länsstyrelsen förelägga vite i sådana fall då en kassa inte rättar sig efter ministeriets föreskrifter. I och med att ministeriet själv kan förelägga vite blir tillsynsåtgärderna effektivare och snabbare.

I ett beslut om föreläggande av vite får ändring inte sökas genom besvär, eftersom beslutet inte innebär någon betalningsförpliktelse för kassan. Först om kassan inte ens efter att vitet förelagts vidtar de åtgärder som ministeriet kräver, skall vitet dömas ut. Det beslutet kan överklagas på normalt sätt. Om utdömandet av vite beslutar länsstyrelsen i Nylands län, eftersom det är ändamålsenligt att vitesärendena oberoende av kassans hemort behandlas av en och samma länsstyrelse. Ärendet anhängiggörs vid länsstyrelsen på ministeriets begäran. Ministeriet skall tillställa länsstyrelsen en utredning om den uppmaning eller det förbud den utfärdat för kassan samt om det vite varmed ministeriet förenat uppmaningen eller förbudet. Samtidigt skall ministeriet an hålla om att vitet skall dömas ut med anledning av underlåtenheten.

För den händelse att kassan inte iakttar ministeriets uppmaning eller förbud, trots att vite eventuellt förelagts och dömts ut, skall enligt 4 mom. ministeriet bestämma att kassans verksamhet delvis skall avslutas eller att kassan skall upplösas.

Ministeriet har i princip fri prövningsrätt när det gäller att bedöma när ett felaktigt förfarande eller en försummelse är av det slaget att det kan bestämmas att verksamheten skall installas eller kassan upplösas. Prövningsrätten begränsas emellertid av principen att det tvångsmedel som används skall stå i en rimlig proportion till det felaktiga förfarandet. För helt små förseelser skall med andra ord inte tillgripas så långtgående tvångsmedel som avslutande av verksamheten. En sådan åtgärd skall i allmänhet vidtas endast i undantagsfall, t.ex. när försummelser leder till att de försäkrade förmånerna inte längre kan tryggas. Objektivitetsprincipen innebär att fri prövning inte berättigar till godtycke utan att de tvångsmedel som anlitas alltid skall kunna motiveras och försvaras på objektiva grunder.

För klarhetens skull sägs i momentet ytterligare att när en kassan skall upplösas genom

ministeriets beslut, skall i tillämpliga delar iakttas vad 11 kap. stadgar med tanke på sådana situationer.

100 §. Paragrafen handlar om social- och hälsovårdsministeriets befogenheter i det fall att en försäkringskassa inte har någon behörig styrelse. Paragrafen motsvarar i stort sett 7 kap. 4 § lagen om försäkringsbolag och 6 kap. 4 § 3 mom. lagen om försäkringsföreningar. Ett liknande stadgande finns också i lagen om understödkassor.

Enligt 1 mom. bibehålls social- och hälsovårdsministeriets rätt att förordna en eller flera sysslomän att sköta kassans angelägenheter i det fall att kassan inte har någon styrelse eller styrelsen inte sköter sina åligganden. Sysslomännen träder i stället för styrelsen och handlar med dess makt och på dess ansvar. Sysslomännen skall sköta kassans åligganden till dess att kassamötet har valt en ny styrelse eller den tidigare styrelsen förmår sköta kassans angelägenheter.

Enligt 2 mom. skall kassan till sysslomännen betala ett arvode samt kostnadsersättning. Eftersom det mellan kassan och sysslomännen kan uppkomma oenighet om arvodet, skall social- och hälsovårdsministeriet godkänna dess storlek. På så sätt kan det övervakas att arvodet hålls inom skäliga gränser. Om kassans ekonomiska tillstånd är så dåligt att tillgångarna inte räcker för betalning av arvoden och ersättningar, kan det vara svårt att få sysslomän. Av denna anledning föreslås att den bristande delen skall betalas av de medel som uppbärs hos kassorna som ersättning för försäkringsinspektionens kostnader.

101 §. Enligt paragrafen kan social- och hälsovårdsministeriet förbjuda en kassa att överlåta eller pantsätta egendom som den har i sin besittning. Stadgandet skall tillämpas i det fall att ministeriet anser att en kassa befinner sig i eller håller på att hamna i ett sådant läge att den bör upplösas. Stadgandet anses behövas för att i en likvidationssituation trygga de försäkrade intressena. Motsvarande stadgande finns i 14 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag och i 13 kap. 3 § lagen om försäkringsföreningen.

10 kap. Försäkringskasseregistret

Kapitlet innehåller stadganden om registrering av försäkringskassor. Motsvarande

stadganden finns i den gällande lagens 11 kap. och i ikraftträdelseförordningens 5 kap.

102 §. I 1 mom. skall stadgas om den allmänna principen för registreringen, dvs att i det försäkringskasseregister som förs av social- och hälsovårdsministeriet skall införas anmälningar som gäller försäkringskassorna samt myndigheternas beslut och tillkännagivanden.

I egenskap av registerförare har social- och hälsovårdsministeriet rätt att meddela föreskrifter om hur registeranmälningarna skall göras. Denna princip framgår av 2 mom.

Det är offentlighetsprincipen som förutsätter att kassorna skall lämna uppgifter till registret. Principen underlättar tillsynen och dessutom har den betydelse när det gäller att tillgodose utomståendes behov av information. De uppgifter som vanligen efterfrågas är personalia om förvaltningsorganens medlemmar och kassornas namntecknare. Med tanke på registeruppgifternas offentlighet stadgar 3 mom. att var och en har rätt att få uppgifter ur försäkringskasseregistret och de därtill hörande handlingarna. Vem som helt får således studera registerhandlingarna samt rekvirera utdrag och kopior av dem. Uppgifter kan också begäras per telefon.

103 §. De anmälningar som skall göras till försäkringskasseregistret indelas enligt lagförslaget i grundanmälningar och ändringsanmälningar, liksom de anmälningar som görs till handelsregistret.

Paragrafens 1 mom. stadgar vad som skall ingå i en grundanmälan som görs i samband med bildande av en försäkringskassa. Motsvarande stadgande finns i den gällande lagen.

En grundanmälan enligt lagförslaget skiljer sig från anmälan enligt den gällande lagen närmast i fråga om kassans namn, postadress, garantikapital och grundfond samt i fråga om verkställande direktören och förvaltningsrådet.

Enligt 2 mom. skall en anmälan som gäller bildande av en kassa undertecknas av varje styrelsemedlem.

104 §. Eftersom de anteckningar som införs i försäkringskasseregistret inte kungörs och inte heller utan något särskilt stadgande meddelas kassan, har i lagförslaget tagits in ett stadgande enligt vilket social- och hälsovårdsministeriet utan dröjsmål skall underrätta kassan om att grundanmälan har antecknats i registret. Motsvarande stadgande finns i 65 § 1 mom. lagen om understödskassor.

105 §. Paragrafens 1 mom. gäller om änd-

ringansmälan. En försäkringskassa skall anmäla till registret om det sker en ändring i en omständighet som tidigare har antecknats i registret. Enligt den gällande lagen är anmälningstiden trettio dagar. Anmälan skall enligt förslaget undertecknas av minst en styrelsemedlem eller alternativt av verkställande direktören.

Enligt den gällande lagen behöver social- och hälsovårdsministeriet inte på tjänstens vägnar registerföra t.ex. stadgeändringar. Ministeriet har visserligen i praktiken infört sådana ändringar i samband med att de fastställts. För att situationen skall bli klarlagd sägs i 2 mom. att ministeriet på tjänstens vägnar skall registerföra ändringar som det fastställts i en försäkringskassas stadgar. En sådan anteckning skall göras också då ministeriet bestämmer att en kassas verksamhet delvis skall avslutas eller kassans upplösas, då ministeriet utser en syssloman att sköta kassans angelägenheter samt då kassan förbjuds att överlåta eller pantsätta egendom som den har i sin besittning.

106 §. Från en försäkringskassas borgenärs och övriga avtalsparters synpunkt är det viktigt att få information om en kassas ekonomiska situation, i synnerhet om den är så dålig att kassan inte kan svara för sina förbindelser. Information av detta slag kan lätt kontrolleras genom försäkringskasseregistret. I paragrafen sägs därför att domstolen utan dröjsmål skall anmäla till försäkringskasseregistret att en kassas borgenärer har meddelats offentlig stämning eller att kassan har avträtt sin egendom till konkurs eller att beslut har fattats om att egendomen skall avträdas till konkurs. Domstolen skall underrätta registret också om att konkurs skall avskrivs på grund av kassans ringa tillgångar eller om att konkursbeslutet har upphävts. Motsvarande stadgande finns i 19 § 1 § handelsregisterlagen (129/79) och 68 § lagen om understödskassor.

107 §. Det är förenligt med god förvaltnings sed att den som till en myndighet sänt in en felaktig eller bristfällig handling skall beredas tillfälle att rätta denna. Denna princip, som framgår av 9 § lagen om förvaltningsförfarande (598/82), ingår även i denna paragraf. Innehållsmässigt motsvarar paragrafen 21 § handelsregisterlagen.

I sådana fall då en anmälan till försäkringskasseregistret är bristfällig skall anmälaren enligt 1 mom. beredas tillfälle att yttra sig eller att komplettera eller rätta sin anmälan. Om det

inte föreligger några andra hinder för registreringen, skall anmälaren på motsvarande sätt beredas tillfälle att yttra sin åsikt om saken. Om anmälaren förhåller sig passiv, dvs. varken gör någon rättelse eller yttrar sig om saken, förfaller ärendet. Därförinnan skall anmälaren dock ytterligare uppmanas att vidta åtgärder inom två månader.

Om det föreligger hinder för registreringen även efter det att anmälaren uttalat sin åsikt om saken, skall ministeriet enligt 2 mom. besluta vägra registrering. Detta beslut kan överklagas på normalt sätt. Innan beslutet ges kan ministeriet dock enligt prövning ge en ny rättelseuppmaning, om det anser att det föreligger skäl därtill.

108 §. Paragrafen skall i överensstämmelse med 23 § handelsregisterlagen stadga om domstolens skyldighet att meddela om ett sådant laga kraft vunnet avgörande vari det konstateras att ett registrerat beslut är ogiltigt eller att en viss, i försäkringskasseregistret antecknad uppgift annars är oriktig. När social- och hälsovårdsministeriet har fått vetskap om det laga kraft vunna domstolsavgörandet, skall det avföra anteckningen ur registret. I den gällande lagen finns inte något motsvarande stadgande. Endast i det fall att kassamötets beslut har klandrats och domstolen har beslutat förbjuda dess verkställighet skall domstolen för närvarande sända ett meddelande om sitt beslut till social- och hälsovårdsministeriet.

109 §. Social- och hälsovårdsministeriet har i egenskap av den myndighet som sköter försäkringskasseregistret rätt att bestämma hur det skall utformas, utvecklas och över huvud taget föras i praktiken. Denna princip framgår av denna paragraf. Stadgandet gör det t.ex. möjligt att vid registerföringen anlita automatisk databehandling.

11 kap. Likvidation och upplösning

Kapitlet innehåller med den övriga associationslagstiftningen överensstämmande stadganden om likvidation och upplösning av försäkringskassor. Motsvarande stadganden i den gällande lagen finns i 12 kap.

Under likvidationen är det meningen att de åtgärder skall vidtas som förutsätts för upplösning av kassan.

Förslaget syftar till en betydligt mera detaljerad reglering än den gällande lagen. Å andra

sidan har förslaget t.ex. inga stadgandena om ett särskilt utredningsbo, eftersom dessa i praktiken förlorat sin betydelse. Detsamma gäller social- och hälsovårdsministeriets förordnande av ombudsmän.

Lagförslagets stadganden om likvidation och konkurs skall i tillämpliga delar, enligt 20 § lagen om pensionsstiftelser, gälla också pensionsstiftelser.

110 §. Enligt paragrafen är det i allmänhet kassamötet som beslutar att en försäkringskassa skall träda i likvidation. Om motsvarande förfarande stadgas i den gällande lagens 50 och 70 §§. Social- och hälsovårdsministeriet har emellertid i egenskap av tillsynsmyndighet föreslås dock i 112 § 3 mom. få rätt att i vissa undantagsfall besluta om likvidation.

111 §. Paragrafen innehåller stadganden både om obligatorisk och om frivillig upplösning av en kassa.

Paragrafens 1 mom. gäller situationer där det är nödvändigt att börja upplösa en kassa. Motsvarande stadganden finns i den gällande lagens 69 §. Lagförslaget har inte något mot punkt 3 i den gällande lagens 69 § svarande stadgande om att en kassa skall upplösas då styrelsen inte vidtagit åtgärder för att ändra avgifterna och understöden i syfte att förbättra kassans solvens. Ett sådant stadgande anses inte vara behövligt eftersom de övriga tillsynsmetoder som står till buds sannolikt räcker för att trygga kassans solvens.

Momentets 1 punkt gäller den situationen att kassans medlemsantal inte uppfyller de krav som lagen eller kassans stadgar ställer. Stadgandet skiljer sig från 69 § 1 punkten i den gällande lagen såtillvida att den situation är avgörande som råder vid utgången av kalenderåret. Om medlemsantalet under två på varandra följande kalenderår har varit för litet och om det inte är sannolikt att det under de följande fyra månaderna uppgår till det antal som krävs, skall kassan upplösas. Stadgandet överensstämmer med 2 § i förordningen om pension för arbetstagare, som gäller minimiantalet arbetstagare inom en pensionsstiftelses verksamhetskrets.

Det föreslagna stadgandet är ändamålsenligt med tanke på tillsynen över kassorna eftersom tillsynsmyndigheten, dvs. social- och hälsovårdsministeriet, med hjälp av kassornas statistik kan kontrollera deras medlemsantal varje årsskifte. Om en kassa inte har vidtagit sådana upplösningsåtgärder som lagen förutsätter kan

ministeriet uppmana kassan att på det sätt som lagen förutsätter fatta beslut om att avsluta kassans verksamhet.

Momentets 2 punkt motsvarar i tillämpliga delar 69 § 2 mom. i den gällande lagen och gäller sådana situationer där kassans ekonomiska situation varaktigt har försämrats till den grad att det inte finns några förutsättningar för fortsatt verksamhet. Enligt stadgandet får kassan uppvisa transitoriskt underskott endast tillfälligt och underskottet skall i så fall täckas under de två följande räkenskapsperioderna. I annat fall skall kassan upplösas. Stadgandet gäller också situationer där kassans eventuella garantikapital eller grundfond underskrider det belopp som anges i stadgarna. Även om det inte förekommer några transitoriska underskott skall också garantikapitalet och grundfonden betalas upp till sina fulla belopp under de två följande räkenskapsperioderna.

I 76 § föreslås möjligheten att uppbära tillskottsavgift i situationer där det uppkommer ett transitoriskt underskott. Möjligheten att uppbära tillskottsavgift leder sannolikt till att det relativt sällan blir aktuellt att upplösa en kassa på grund av ett transitoriskt underskott. Denna paragraf kan således närmast tillämpas i situationer där det inte i tillräcklig utsträckning går att uppbära tillskottsavgifter. Om kassans tillgångar inte räcker till för betalning av de kända skulderna kan följden också bli att den försätts i konkurs.

Momentets 3 punkt gäller situationer där det är obligatoriskt att upplösa en kassa på grund av en bestämmelse i stadgarna. Stadgarna kan innehålla också andra än lagstadgade bestämmelser om obligatorisk upplösning. Det kan t.ex. vara fråga om villkor som innebär att kassan får fortsätta med sin verksamhet endast under förutsättning att ett tillräckligt antal nya medlemmar ansluter sig inom en i stadgarna bestämd tid.

Paragrafens 2 mom. sammanhänger med 1 punkten i 1 mom., enligt vilken en kassa trots att medlemsantalet minskat kan fortsätta med sin verksamhet om medlemsantalet sannolikt under de fyra månader som följer efter kalenderåret kommer att stiga över det i lagen eller kassans stadgar angivna mimimiantalet. Med social- och hälsovårdsministeriets samtycke kan kassan i en sådan situation fungera i högst ett kalenderår. Om medlemsantalet inte heller därefter har stigit till den siffra som krävs, skall kassan upplösas. En förutsättning

för ministeriets samtycke är emellertid att de försäkrade förmånerna inte äventyras.

Paragrafens 3 mom. gäller frivillig upplösning av en försäkringskassa. En kassa kan när som helst upplösas frivilligt, utan att det föreligger några särskilda grunder. I fråga om pensionskassorna kan ett sådant beslut emellertid fattas först efter det att en ansvarsöverföring skett. Stadgandet skall fungera som en spärr mot komplikationer i samband med att avtal om ansvarsöverföring inte fås till stånd när en kassa trätt i likvidation.

112 §. Paragrafen gäller om den kvalificerade majoritet vid kassamötet som förutsätts för beslut om att kassan skall träda i likvidation samt om likvidationens början. Paragrafen innehåller också stadganden med tanke på den situationen att kassan inte fattar något beslut om att träda i likvidation, trots att tvingande skäl föreligger.

För kassamötets beslut om att kassan skall träda i likvidation förutsätts enligt 1 mom. majoritet av olika storlek beroende på om likvidationsgrunden är obligatorisk eller frivillig. Om likvidationsgrunden är obligatorisk räcker det med enkel majoritet. För frivillig likvidation förutsätts samma majoritet som när det gäller ändring av kassans stadgar, dvs. 2/3 av det vid mötet företrädda röstetalet. I kassans stadgar kan kraven på kvalificerad majoritet skärpas i fråga om frivillig likvidation. Momentet motsvarar i sak den gällande lagens 50 § 2 mom. och 13 kap. 1 § 4 mom. lagen om försäkringsföreningar.

Paragrafens 2 mom. skall stadga om likvidationens begynnelsestidpunkt. Likvidationen börjar i allmänhet den dag då beslutet därom fattas. Om upplösningen sker frivilligt kan kassamötet också besluta att likvidationen skall börja vid någon senare tidpunkt. Momentet motsvarar i sak 13 kap. 1 § 5 mom. lagen om försäkringsföreningar.

Om en försäkringskassa inte beslutar att kassan skall träda i likvidation, trots att lagen eller kassans stadgar förutsätter ett sådant beslut, kan kassan enligt 3 mom. försättas i likvidation genom social- och hälsovårdsministeriets beslut. Om ministeriets rätt att besluta om upplösning av en kassa skall stadgas i 99 §. Styrelsen är skyldig att ansöka om upplösning hos ministeriet. En sådan ansökan får göras också av en enskild styrelsemedlem, kassans verkställande direktör eller en revisor. Ministeriets beslut kan i detta fall verkställas oavsett

besvär (166 §). Om styrelsemedlemmarna eller verkställande direktören inte vidtar åtgärder för att lämna in en ansökan, kan det enligt 4 mom. bli fråga om skadeståndsskyldighet gentemot kassan.

Paragrafens 3 och 4 mom. stämmer i tillämpliga delar överens med den princip som framgår av 13 kap. 2 § 4 och 5 mom. lagen om försäkringsföreningar. Den här föreslagna paragrafens 4 mom. är emellertid lindrigare än motsvarande stadganden i lagen om försäkringsföreningar, eftersom styrelsen och verkställande direktören i en försäkringsförening är solidariskt ansvariga för de förpliktelser som föreningen åsamkas.

113 §. Paragrafen stadgar om en försäkringskassas organ under likvidationen. Stadgandet motsvarar 13 kap. 4 § lagen om försäkringsföreningar.

Samtidigt som kassamötet beslutar om likvidationen skall det enligt 1 mom. välja minst en likvidator som under likvidationen skall sköta kassans angelägenheter i stället för styrelsen, verkställande direktören och ett eventuellt förvaltningsråd. Antalet likvidatorer kan väljas fritt. T.ex. stadgarnas bestämmelser om antalet styrelsemedlemmar kan inte tillämpas i detta fall. En styrelsemedlem och verkställande direktören kan väljas till likvidator. Social- och hälsovårdsministeriet har enligt förslaget rätt att förordna en likvidator utöver dem som kassamötet valt. Denna rätt har enligt den gällande lagens 84 § 2 mom. tillkommit ministeriet endast i det fall att kassan haft ett särskilt utredningsbo. Ministeriet har också enligt den gällande lagens 70 § 2 mom. kunnat förordna en ombudsman att jämte likvidatorerna verkställa likvidationen.

Om förordnandet av likvidatorer skall enligt 116 § 1 mom. göras en anmälan till försäkringskassaregistret. Om anmälningsskyldigheten försummas eller om inga likvidatorer har valts, skall social- och hälsovårdsministeriet förordna en interimistisk likvidator. Ett sådan förordnande kan ges på ministeriets eget initiativ. Det kan också ges på ansökan av en medlem, delägare, medlem av representantskapet, borgenär eller av någon annan vars rätt kan vara beröende av att kassan har någon som företräder den. Den interimistiske likvidatorn skall sammankalla kassamötet, som förrättar val av ordinarie likvidatorer för kassan. När dessa har valts upphör den interimistiske likvidatorns uppdrag.

Om det är ministeriet som bestämmer att kassan skall träda i likvidation skall det samtidigt enligt 2 mom. förordna en eller flera likvidatorer.

Av 3 mom. framgår principen att likvidatorerna i allmänhet är i samma ställning som kassans styrelsemedlemmar. Med avvikelse från vad som är fallet enligt associationslagstiftningen i övrigt skall likvidatorernas ställning också motsvara verkställande direktörens. På likvidatorerna tillämpas emellertid inte t.ex. stadgandena om styrelsens mandatperiod. Likvidatorernas uppgifter är också snävare än styrelsens, eftersom kassan inte längre bedriver normal verksamhet. Likvidatorernas uppgifter inskränker sig enbart till att upplösa kassan.

Av 4 mom. framgår att revisorernas uppdrag inte upphör när kassan träder i likvidation. Också under likvidationen skall i tillämpliga delar iakttas vad lagförslaget säger om revision och särskild granskning. För att påskynda likvidationsförfarandet har till slutet av momentet fogats ett stadgande om revisorernas skyldighet att till sin berättelse foga ett uttalande om huruvida likvidationen i onödan har förhalats.

114 §. Kassamötet skall enligt förslaget bevara sin ställning som kassans organ under likvidationen. På mötet skall under likvidationen i huvudsak tillämpas samma stadganden som annars. T.ex. ordinarie kassamöten skall hållas också medan likvidationen pågår. Denna paragraf i lagförslaget motsvarar i sak 13 kap. 5 § lagen om försäkringsföreningar.

115 §. Paragrafen gäller likvidatorernas skyldighet att uppgöra bokslut efter att likvidationen börjat. Stadgandena överensstämmer med 13 kap. 6 § lagen om försäkringsföreningar, med det undantaget att motsvarande skyldighet enligt den sistnämnda lagen ankommer på styrelsen och verkställande direktören. I lagen om understödkassor stadgas att styrelsen i sådana situationer skall ge likvidatorerna redovisning för sin förvaltning. Redovisningen skall framläggas för revisorerna och kassamötet.

Den föreslagna regleringen grundar sig på ändamålsenlighetssynpunkter. När en kassa har trätt i likvidation har likvidatorerna trätt i stället för styrelsen och verkställande direktören (113 § 1 mom.). Eftersom även bokföringsmaterialet i och med att likvidationen börjat har omhändertagits av likvidatorerna, är det ändamålsenligt att likvidatorerna uppgör och undertecknar bokslutet, även om det tidsmäs-

sigt hänför sig till tiden före likvidationen. Det är således likvidatorerna som skall uppgöra bokslutet, medan det är styrelsen och de övriga redovisningsskyldiga som skall beviljas ansvarsfrihet. Det är nämligen på de sistnämndas ansvar som kassan har verkat under räkenskapsperioden.

När likvidationen har börjat skall likvidatorerna enligt 1 mom. göra upp bokslutet för den tid före likvidationen, för vilken bokslut ännu inte förelagts kassamötet. Bokslutet skall så snart som möjligt presenteras för kassamötet. I fråga om bokslutet gäller i tillämpliga delar vad lagförslaget säger om bokslutet och revisionsberättelsen.

Enligt 2 mom. skall för den i 1 mom. angivna tiden uppgöras ett särskilt bokslut, om den inkluderar föregående räkenskapsperiod. Den i lagförslagets 70 § 1 mom. stadgade möjligheten att förlänga räkenskapsperioden i samband med att kassans verksamhet upphör gäller således inte det bokslut som skall uppgöras för det sista verksamhetsåret före likvidationen.

116 §. Paragrafen stadgar om hur anmälningar om likvidation skall göras till försäkringskasseregistret. Motsvarande stadgande om registeranmälningar ingår i den gällande lagen.

Enligt 1 mom. skall likvidatorerna göra anmälan till försäkringskasseregistret om likvidationsbeslutet och om valet av likvidatorer. Den gällande lagens 70 § 2 mom. stadgar om kassans allmänna skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten, dvs. social- och hälsovårdsministeriet, om motsvarande saker. Denna anmälan till ministeriet har haft en betydelse särskilt i sådana fall där likvidationen inte har börjat omedelbart efter beslutet. Något motsvarande stadgande föreslås dock inte i den nya lagen, eftersom likvidatorernas meddelande måste anses vara tillräckligt redan av den anledningen, att social- och hälsovårdsministeriet fungerar både som tillsynsmyndighet och registerförare. Något stadgande av det slag som finns i den gällande lagen behövs inte heller för den skull att det inte ansetts nödvändigt att i den nya lagen stadga om möjligheten att förordna särskilda ombudsmän för likvidationen.

Liksom enligt den gällande lagen måste det till försäkringskasseregistret göras också en anmälan om rätten att teckna kassans namn. Likvidatorerna tecknar kassans namn tillsam-

mans, men kassamötet kan också besluta annat om namnteckningsrätten (117 §). Om t.ex. varje likvidator har beviljats individuell namnteckningsrätt, skall en anmälan om saken göras till registret.

I momentet föreslås dessutom ett stadgande om det närmare innehållet i den registeranmälan som skall göras till ministeriet. Till denna del motsvarar stadgandet det förfarande som 23 § handelsregisterförordningen (208/79) stadgar om anmälningar i samband med likvidation. En anmälan som avses i momentet skall undertecknas av samtliga likvidatorer.

Paragrafens 2 mom. gäller den situationen att social- och hälsovårdsministeriet har bestämt att kassan skall träda i likvidation eller förordnat likvidatorer. Ministeriet skall i vartdera fallet på eget initiativ och utan någon särskild anmälan göra en anteckning om saken i försäkringskasseregistret.

117 §. Enligt paragrafen är huvudregeln den att försäkringskassans namn under likvidationen skall tecknas av likvidatorerna tillsammans. Trots att likvidatorerna träder i stället för styrelsen kan lagförslagets stadganden om namnteckningsrätten (34 §) inte tillämpas på dem. Detsamma gäller motsvarande bestämmelser i kassans stadgar. Enligt paragrafen ges kassamötet emellertid en möjlighet att besluta annorlunda om tecknande av kassans namn. Om flera likvidatorer har valts, kan det vara ändamålsenligt att var och en av dem har rätt att teckna kassans namn ensam. Namnteckningsrätten kan också ges t.ex. två likvidatorer tillsammans. Paragrafen ställer inget hinder heller för att kassamötet ger någon annan än en likvidator namnteckningsrätt. Även om det knappast finns något allmänt behov av en sådan lösning kan det ibland vara motiverat att bevilja t.ex. en sådan person namnteckningsrätt som hjälper likvidatorerna med upplösningen av kassan utan att själv vara likvidator, t.ex. en person i kassörsställning.

118 §. Paragrafen gäller bokslut under likvidationstiden. Stadgandet motsvarar i tillämpliga delar 13 kap. 9 § lagen om försäkringsföreningar och 75 § i den gällande lagen.

Likvidatorerna är skyldiga att uppgöra ett bokslut för varje räkenskapsperiod och att inom fyra månader efter räkenskapsperiodens slut lägga fram det för kassamötet. Enligt den gällande lagen är motsvarande tid två månader, i den övriga associationslagstiftningen tre

månader. Den föreslagna fyramånaderstiden motsvarar den tid som stadgas för ordinarie kassamöte.

Likvidationen av en kassa skall om möjligt slutföras inom två år efter likvidationens början. Likvidatorerna skall i sin verksamhetsberättelse ange skälen till att likvidationen eventuellt dragit ut på tiden. Motsvarande stadgande finns i den gällande lagen.

119 §. Till likvidatorernas första uppgifter hör att söka offentlig stämning på försäkringskassans borgenärer. Likvidatorerna skall också så snabbt som möjligt omsätta kassans egendom i pengar, förutsatt att det kan ske utan att orsaka uppenbar skada. Stadgandet gäller dock inte den situationen att likvidatorernas uppgift består i att åstadkomma ett avtal om överföring av kassans ansvar (jfr. 122 § 1 mom.). Likvidatorerna skall därutöver så snabbt som möjligt betala kassans skulder.

Närmare stadganden om betalning av skulderna finns i 120 §.

Denna paragraf i lagförslaget motsvarar den gällande lagens 72 § 3 mom. samt i stort sett 13 kap. 8 § lagen om försäkringsföreningar.

120 §. Paragrafen skall stadga om betalning av en försäkringskassas skulder samt om delning av dess tillgångar.

Enligt 1 mom. får delning av tillgångarna ske först efter den inställelседag som är utsatt i den offentliga stämningen på borgenärerna, förutsatt att alla kända skulder har betalats eller tillräcklig säkerhet för betalningen av skulderna har ställts. Först återbetalas eventuellt garantikapital med ränta. Därefter skall de återstående tillgångarna delas på det sätt som bestäms i kassans stadgar.

Förfarandet motsvarar det som stadgas i den gällande lagens 76 §. I lagen om understödkassor stadgas dessutom att de återstående tillgångarna på det sätt som närmare bestäms i stadgarna skall delas mellan medlemmarna i förhållande till de medlemsavgifter de betalt. Något motsvarande stadgande finns inte i lagförslaget. I kassans stadgar skall liksom enligt lagen om understödkassor fortfarande bestämmas hur de återstående tillgångarna skall användas då kassan upplöses (12 §). Eftersom den nya lagen medför att delningen kommer att ske uteslutande enligt kassans stadgar, kan i kassans stadgar inte längre tas in någon bestämmelse om att de återstående tillgångarna skall delas på det sätt som föreslås

i lagen. Motsvarande, till lagen om understödkassor hänvisande bestämmelser finns i kassornas gällande stadgar.

Momentet innehåller dessutom ett stadgande enligt vilket det, om den egendom som skall delas är obetydlig, kan föreskrivas i kassans stadgar att om delningssättet kan beslutas på något annat sätt. En förutsättning är emellertid att det finns bestämmelser om förfarandet i kassans stadgar. Tillgångarna kan i så fall t.ex. skänkas till allmännyttig verksamhet som har samband med kassans verksamhet. Vid prövningen av om det belopp som skall delas är obetydligt är det skäl att beakta åtminstone delningskostnaderna, i det fall att de som kunde få andelar är påfallande många.

Paragrafens 2 mom. har ett stadgande för den situationen att delningen av medlen fördröjs. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen. För att likvidationen inte skall ta onödigt lång tid i anspråk på grund av smärre skiftesandelar som inte lyfts, kan sådana andelar enligt lagförslaget tillfalla staten eller användas för något ändamål som står kassans verksamhet nära. En förutsättning är att tillgångarna inte inom två år har kunnat delas på det sätt som stadgarna förutsätter. Tiden räknas från likvidationens början. Förfarandet skall basera sig på social- och hälsovårdsministeriets föreskrift, som det givit på anmälan av likvidatorerna.

121 §. Paragrafen gäller de försäkrades och förmånstagarnas förmånsrätt till tillgångarna i en försäkringskassa som trätt i likvidation. Ett motsvarande stadgande finns i den gällande lagens 83 §.

Enligt paragrafen har de försäkrade och förmånstagarna samma förmånsrätt till kassans tillgångar som innehavaren av en handpant. Denna förmånsrätt försämrar emellertid inte den rätt som tillkommer innehavaren av en handpant eller i egendom beviljad inteckning. Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 15 kap. 10 § 1 mom. lagen om försäkringsbolag.

122 §. Paragrafen innehåller stadganden för det fall att en försäkringskassa som trätt i likvidation inte lyckats ingå ett ansvarsöverföringsavtal med en annan försäkringskassa eller ett försäkringsbolag. Paragrafen tillämpas endast på försäkringskassor med premieansvar. För att likvidationen inte i onödan skall förlängas, stadgar paragrafen om specialåtgärder i en sådan situation. Paragrafen motsvarar

i tillämpliga delar 15 kap. 14 § lagen om försäkringsbolag och 87 § lagen om understöds-kassor.

Denna paragraf i lagförslaget skall tillämpas närmast när det är fråga om obligatorisk upplösning av en försäkringskassa. Vid frivillig upplösning kan paragrafen tillämpas endast på andra kassor än pensionskassor, eftersom en pensionskassa med stöd av 111 § 3 mom. kan träda i frivillig likvidation först efter att ansvarsöverföring har skett.

Enligt 1 mom. skall social- och hälsovårdsministeriet bestämma den tidpunkt då kassans egendom skall förvandlas till pengar, om inte ansvarsöverföringen har skett inom två år efter likvidationens början. För dessa medel skall liksom enligt den gällande lagen köpas en mot andelen i kassans ansvarsskuld svarande andel i en annan försäkringskassa eller ett försäkringsbolag.

Enligt 2 mom. kan smärre andelar av ansvarsskulden dock överlåtas i pengar, förutsatt att andelen är mindre än det maximibelopp som social- och hälsovårdsministeriet fastställt. Enligt den gällande lagen har beloppet varit bundet till APL-indexet. På 1984 års indexnivå uppgick det till 3 000 mark. Om kassan inte lyckas ingå ett skäligt avtal om köp av förmåner med någon annan försäkringskassa eller ett försäkringsbolag skall tillgångarna i förhållande till andelen i ansvarsskulden fördelas mellan dem som enligt kassans stadgar har rätt därtill. Det är i sista hand social- och hälsovårdsministeriet, vars godkännande förutsätts för delning av tillgångarna, som tar ställning till om avtalen är skäliga. Momentet skall inte överhuvudtaget tillämpas på ansvar som följer av lagen om pension för arbetstagare och lagen om pension för företagare, eftersom i dessa lagar angivna andelar i ansvarsskulden inte kan överlåtas i pengar, utan alltid skall användas för att ta motsvarande försäkring i en annan pensionskassa eller ett försäkringsbolag.

Paragrafens 3 mom. gäller likvidatorernas skyldighet att göra upp en förteckning över de proportionstal enligt vilka fördelningen skall verkställas. Vidare stadgar momentet att förteckningen skall hållas tillgänglig på social- och hälsovårdsministeriet samt om hur det skall meddelas att förteckningen hålls tillgänglig. Slutligen stadgar momentet om rätten att hos ministeriet söka rättelse i proportionstalen. Vad 124 § stadgar om klander av egendoms-

skifte kan inte tillämpas på sådan delning som avses i denna paragraf.

123 §. Denna paragraf i lagförslaget innehåller betydligt mera detaljerade stadganden om slutredovisning än 77 § lagen om understöds-kassor. Paragrafen motsvarar 13 kap. 12 § lagen om försäkringsföreningar.

Sedan likvidatorerna slutfört sitt uppdrag skall de enligt 1 mom. ge en slutredovisning över likvidationsförfarandet. Slutredovisningen skall bestå av en berättelse som omspannar hela likvidationstiden, inklusive en redogörelse för skiftet av kassans tillgångar. Till berättelsen skall fogas bokslutshandlingarna för hela likvidationstiden. Med anledning av berättelsen skall revision verkställas.

Enligt 2 mom. skall berättelsen och revisionsberättelsen godkännas av ett kassamöte, som skall hållas så snart som möjligt efter att likvidatorerna fått tillgång till revisionsberättelsen.

124 §. Paragrafen gäller klander av likvidatorernas slutredovisning. Stadgandet motsvarar den gällande lagens 78 §. Den i gällande lag stadgade ettåriga klandertiden från det slutredovisningen förelagts kassamötet har dock förkortats till tre månader. Med avvikelse från den gällande lagen skall det föreslagna stadgandet gälla också klander av likvidatorernas delning i det fall att kassans ansvarsskuld inte inkluderar något premieansvar (jfr 122 §). Till denna del motsvarar stadgandet 13 kap. 10 § 2 mom. lagen om försäkringsföreningar.

125 §. Paragrafen angår den tidpunkt när en försäkringskassa anses vara upplöst samt om förvaring av de handlingar som ansluter sig till slutredovisningen.

Enligt 1 mom. anses en försäkringskassa vara upplöst när slutredovisningen har lagts fram vid kassamötet. Motsvarande princip framgår av den gällande lagens 77 §. För att upplösningen skall anses ha ägt rum förutsätts naturligtvis att slutredovisningen godkänns. I annat fall måste likvidationen fortsättas. Likvidatorerna skall anmäla om upplösningen till försäkringskasseregistret.

Den gällande lagen förutsätter att också pensionstagarna skall underrättas om det kassamöte som behandlar slutredovisningen. Detta stadgande har bortlämnats såsom onödigt, eftersom pensionstagarna i allmänhet inte är medlemmar i kassan och således inte kan delta i beslutsfattandet vid kassamötet.

Enligt 2 mom. skall slutredovisningshand-

lingarna förvaras i tio år på ett sätt som social- och hälsovårdsministeriet godkänner. Ministeriet kommer att meddela närmare anvisningar om förvaringen av handlingarna i det skedet då likvidatorerna underrättar ministeriet om sin egen förvaringsplan. Utöver ministeriets anvisningar är det skäl att beakta även bokföringslagens stadganden om förvaring av bokföringsmaterial.

Denna paragraf har i tillämpliga delar utformats med beaktande av 13 kap. 13 § 1 mom. och 14 § lagen om försäkringsföreningar.

126 §. Paragrafen skall stadga om avslutande av en försäkringskassas likvidation samt om upplösning av kassan genom social- och hälsovårdsministeriets beslut. Ett förenklat upplösningsförfarande är ändamålsenligt i det fall att kassans återstående tillgångar inte räcker till betalning av likvidationskostnaderna. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 13 kap. 18 § lagen om försäkringsföreningar.

Om kassans tillgångar inte räcker för betalning av likvidationskostnaderna, kan likvidatorerna i stället för att försätta kassan i konkurs underrätta social- och hälsovårdsministeriet om saken. I fråga om en sådan arbetsplatskassa som avses i sjukförsäkringslagen är det emellertid skäl att först reda ut om folkpensionsanstalten i enlighet med 63 § 2 mom. sjukförsäkringslagen kan delta i likvidationskostnaderna. Ministeriet kan efter att ha fått likvidatorernas meddelande bestämma att likvidationen skall avslutas och förklara kassan upplöst. I så fall skall vad som i detta kapitel stadgas om uppgörande av bokslut och framläggande av bokslutet för kassamötet, om offentlig stämning, om slutredovisning och om klander av slutredovisningen inte iakttas. Till den anmälan som görs till ministeriet skall fogas ett av en revisor utfärdat intyg om att kassans skulder är betalda.

Om upplösningsförfarandet förorsakar kostnader som inte kan täckas med kassans tillgångar, skall återstoden av likvidationskostnaderna betalas av de medel som uppburits hos försäkringskassorna med stöd av lagen om bestridande av kostnaderna för försäkringsinspektionen (479/44). Därefter skall ministeriet utan någon särskild anmälan från likvidatorerna avföra kassan ur registret.

127 §. Paragrafen handlar om fortsatt likvi-

dation. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen.

Paragrafens 1 mom. svarar mot 13 kap. 19 § i lagen om försäkringsföreningar. Likvidationen kan enligt detta moment i vissa situationer fortsättas efter det att kassan upplösts. För det första kan den fortsättas om det yppar sig nya tillgångar. Utom i det fallet att kassan kan få tillgångar utifrån, kan också en oskiftad betydande skiftesandel leda till att likvidationen fortsätter (jfr 120 § 2 mom.). För det andra kan det bli nödvändigt att fortsätta likvidationen i det fall att det väcks talan mot kassan. Utredningen kan förutom i de situationer som nämns ovan fortsättas också av andra orsaker, t.ex. om det med anledning av klander visar sig att fördelningen av tillgångarna är felaktig (jfr 124 §).

Det ankommer på de tidigare likvidatorerna att fortsätta likvidationen. De skall anmäla till försäkringskasseregistret att likvidationen fortsätter och sammankalla den fortsatta likvidationens första kassamöte. Om kassan inte längre har några behöriga likvidatorer, skall social- och hälsovårdsministeriet förordna en interimistisk likvidator antingen på eget initiativ eller på särskild ansökan, enligt vad som föreslås i 113 § 1 mom. Också den interimistiske likvidatorns uppgifter bestäms i enlighet med detta moment.

Av kostnadsskäl är det inte någon idé att fortsätta likvidationen, om det inte yppar sig några betydande nya tillgångar. Paragrafens 2 mom. stadgar därför att om användningen av tillgångarna i så fall kan beslutas också utan fortsatt likvidation. Likvidatorerna kan anhålla om att social- och hälsovårdsministeriet fattar ett sådant beslut. Antingen tillfaller tillgångarna i så fall staten eller också kan de användas för något ändamål som nära ansluter sig till kassans verksamhet. Stadgandet motsvarar i fråga om smärre oskiftade andelar det förfarande som anges i 120 § 2 mom.

128 §. Paragrafen stadgar om avslutande av en likvidation genom kassamötets beslut. Stadgandet motsvarar i stort sett 13 kap. 20 § lagen om försäkringsföreningar. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen.

Enligt 1 mom. kan kassamötet besluta om avslutande av likvidationen och om fortsättande av kassans verksamhet i det fall att kassan trätt i likvidation frivilligt. Beslutet om avslutande av likvidationen förutsätter samma kvalificerade majoritet som beslutet om att träda i

likvidation. Om de lagstadgade majoritetskraven har skärpts genom kassans stadgar, skall stadgarna tillämpas också när det gäller beslutsfattandet om att avsluta likvidationen. Beslutet om att avsluta likvidationen får dock inte fattas förrän revisorerna har givit ett utlåtande om saken.

Beslut om att avsluta likvidationen får inte fattas om det under likvidationen har yppat sig också en lagstadgad upplösningsgrund, som alltjämt är för handen. Detsamma gäller den situationen att kassans tillgångar redan har hunnit skiftas eller att kassan har överfört sitt ansvar på en annan försäkringskassa eller på ett försäkringsbolag.

När kassamötet beslutar att likvidationen skall avslutas och kassans verksamhet fortsätts, skall enligt 2 mom. samtidigt väljas en styrelse eller, beroende på stadgarna, ett förvaltningsråd.

Enligt 3 mom. skall likvidatorerna till försäkringskasseregistret göra anmälan om beslutet att avsluta likvidationen och om valet av en ny styrelse samt eventuellt ett förvaltningsråd. Kassan kan fortsätta sin verksamhet först efter att anteckningar om dessa saker har införts i registret. Till skydd för borgenärerna sägs i momentet dessutom att en eventuell offentlig stämning på borgenärerna är utan verkan då likvidationen har avslutats.

129 §. Paragrafen innehåller specialstadganden om en försäkringskassas konkurs. I övrigt skall på en försäkringskassas konkurs tillämpas allmänna konkursrättsliga regler. Paragrafen motsvarar i sak 13 kap. 21 § lagen om försäkringsföreningar.

En försäkringskassas egendom kan enligt 1 mom. avträdas till konkurs endast genom styrelsens beslut. Om kassan har trätt i likvidation är det likvidatorerna som skall fatta beslut om att försätta den i konkurs. Under konkursen företräds kassan av styrelsen och verkställande direktören eller av de likvidatorer som har valts före konkursens början. Det finns inget hinder för att under konkursen välja nya styrelsemedlemmar eller likvidatorer.

Enligt förslaget 106 § skall domstolen anmäla till social- och hälsovårdsministeriet att en försäkringskassa försatts i konkurs. Domstolen skall dessutom enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen, på social- och hälsovårdsministeriets framställning, förordna en god man som skall delta i konkursboets förvaltning. Enligt den gällande lagens 79 § har

ministeriet rätt att förordna en ombudsman att jämte gode männen eller sysslomännen förvalta boet.

Enligt 3 mom. gäller under konkursen vad som i 121 och 122 §§ stadgas om förmånsrätt när det är fråga om de försäkrades och förmånstagarnas andel i ansvarsskulden.

Om kassans skulder när konkursen avslutas är större än tillgångarna, skall kassan upplösas. Kassan anses enligt 4 mom. upplöst när konkursförvaltningen avgivit sin slutredovisning. Konkursförvaltningen skall underrätta försäkringskasseregistret om att kassan har upplösts. Anmälan skall undertecknas av minst en medlem av konkursförvaltningen.

Om egendom återstår när konkursen avslutas skall kassan inte upplösas. Enligt 5 mom. skall kassamötet i så fall sammankallas för att besluta att kassan skall träda i likvidation. Om kassan redan hade trätt i likvidation när den försattes i konkurs, skall likvidationen fortsättas i enlighet med 127 §.

130 §. Försäkringskassan skall avsluta sin försäkringsverksamhet i och med att likvidationen eller konkursen börjar. Denna paragraf i förslaget innehåller mot 81 § lagen om understöds-kassor svarande stadganden om att nya medlemmar i så fall inte längre får antas och att kassan inte längre får uppbära några försäkringspremier. Förmåner som förfallit till betalning efter den dag likvidationen eller konkursen började får inte heller betalas ut. Detta gäller emellertid inte konkurstida pensionsrater, förutsatt att pensionen beviljats innan konkursen började. Dessutom förutsätts att betalningen inte kränker medlemmarnas, förmånstagarnas eller borgenärernas intressen.

131 §. Med stöd av 71 § 1 mom. i den gällande lagen skall under likvidationstiden understöds-kassans namn tecknas med tillägg av orden ”i likvidation”. Den föreslagna paragrafen ger uttryck för den i 31 § 2 mom. firmalagen (128/79) angivna principen att kassans namn under konkurs eller likvidation skall tecknas med tillägg som anger det ändrade förhållandet. Paragrafen skall stadga att, om en kassa har trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall till dess namn fogas orden ”i likvidation” respektive ”i konkurs”.

12 kap. Fusion och ansvarsöverföring

Lagförslaget 12 kap. gäller fusion och an-

svarsöverföring. I den gällande lagen finns inga fusionsstadganden. Stadganden om ansvarsöverföring finns i den gällande lagens 12 kap. och i verkställighetsförordningens 7 kap. Lagförslaget innehåller detaljerade stadganden om fusion och ansvarsöverföring, vilka i tillämpliga delar stämmer överens med 16 kap. lagen om försäkringsbolag och 14 kap. lagen om försäkringsföreningar. I förslaget 140 och 141 §§ beaktas också motsvarande reglering i lagen om aktiebolag.

132 §. Enligt det allmänna stadgandet i 1 mom. kan en försäkringskassa träffa avtal om fusion med en annan försäkringskassa eller överföra sitt ansvar på en annan försäkringskassa eller på ett försäkringsbolag. Liksom enligt lagarna om övriga försäkringsassociationer skall social- och hälsovårdsministeriets samtycke utverkas för åtgärden.

Enligt 2 mom. skall fusionsavtalet godkännas av både den överlåtande och den övertagande försäkringskassans kassamöte. Detta gäller även avtal om ansvarsöverföring. Kassamötets godkännande beslut förutsätter i den överlåtande kassan samma kvalificerade majoritet som vid beslut om att en kassa frivilligt skall träda i likvidation. Beslutet skall således fattas med två tredjedels majoritet av det vid mötet företrädde röstetalet, om inte kassans stadgar förutsätter en ännu större majoritet. För den övertagande kassans vidkommande räcker det för fusion och övertagande av ansvaret däremot med enkel majoritet, om inte kassans stadgar föreskriver något annat.

I 3 mom. ges, för att förbättra informationen om kassorna, en förteckning över de handlingar som under minst två veckor före det kassamöte som beslutar om fusionen eller överlåtande av försäkringsbeståndet skall på kassans kontor skall hållas tillgängliga för medlemmarna samt för delägarna eller representantskapet. Förteckningen stämmer i stort sett överens med vad som stadgas i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar. Handlingarna skall också läggas fram på det kassamöte som beslutar om fusionen eller ansvarsöverföringen.

För att informationen om att handlingarna finns tillgängliga effektivt skall fås fram till medlemmarna och delägarna, sägs i 4 mom. att ett meddelande om saken skall ingå i kallelsen till det kassamöte som skall behandla fusionen eller ansvarsöverföringen.

I vissa situationer kan det vara ändamålsen-

ligt att kassan överför endast en del av sitt ansvar på en annan kassa eller ett försäkringsbolag. För själva överföringsförfarandet har denna omständighet emellertid inte någon betydelse, utan kassan skall också i så fall iakttas samma förfarande som om hela ansvaret överfördes. Denna princip framgår av 5 mom.

133 §. Paragrafen handlar om s.k. kombinationsfusion, som innebär att de kassor som fusioneras bildar en ny försäkringskassa. Att bilda en ny försäkringskassa i samband med en fusion mellan två kassor kan vara ett ändamålsenligt alternativ t.ex. då kassornas verksamhet, i fråga om förmånerna eller verksamhetssektorn, uppvisar så stora olikheter att något sedvanligt fusionsavtal inte är möjligt. Stadgandet motsvarar 16 kap. 2 § lagen om försäkringsbolag och 14 kap. 3 § lagen om försäkringsföreningar.

På en kombinationsfusion tillämpas de normala regler som refereras ovan i samband med 132 §. Denna princip framgår av paragrafens 1 mom.

I samband med bildandet av den nya försäkringskassan behöver inte uppgöras någon särskild stiftelseurkund. Denna ersätts enligt 2 mom. av fusionsavtalet. Detta skall därför innehålla ett förslag till stadgar för den nya kassan. Vidare skall det framgå av avtalet hur kassans styrelse och övriga ledning väljs. Momentet stadgar också om tidpunkten för dessa val. Eftersom social- och hälsovårdsministeriets samtycke skall utverkas för fusionen och likaså ministeriets fastställelse av stadgarna, kan valen således inte förrättas förrän fusionsavtalet godkänts och dessutom dessa förutsättningar uppfyllts.

134 §. Enligt 24 § lagen om pensionsstiftelser kan en pensionsstiftelse helt eller delvis överföra sitt ansvar på en försäkringskassa. Enligt den föreslagna paragrafen skall vad 132 § stadgar om ansvarsöverföring i tillämpliga delar iakttas också när en pensionsstiftelse överför sitt ansvar eller en del av det på en försäkringskassa. Lagen om försäkringskassor skall iakttas endast med avseende på den övertagande försäkringskassan.

135 §. En försäkringskassa får endast med social- och hälsovårdsministeriets samtycke uppgå i en annan försäkringskassa eller överföra sitt ansvar på en annan kassa eller ett försäkringsbolag. Utöver ministeriets samtycke förutsätter fusionen domstols tillstånd. Den föreslagna paragrafen säger hur ministeriets

samtycke skall sökas. Stadgandet motsvarar 16 kap. 3 § lagen om försäkringsbolag och 14 kap. 4 § lagen om försäkringsföreningar.

Eftersom både en fusion och en ansvarsöverföring djupt griper in i en kassas verksamhet anses det vara nödvändigt att föreslå särskilda tider för ansökan om ministeriets samtycke och domstols tillstånd, för att det skall vara möjligt att inom en skäligen tid få vetskap om huruvida åtgärden kommer att träda i kraft. För ansökan om ministeriets godkännande anger 1 mom. en två månaders tid, som räknas från det att kassan eller försäkringsbolaget har godkänt avtalet om fusionen eller ansvarsöverföringen. Om åtgärden förutsätter en ändring av kassans stadgar, skall fastställelse av ändringen sökas inom samma tid. När det gäller fastställelse av den nya försäkringskassans stadgar i samband med en kombinationsfusion skall samma tid iakttagas.

Paragrafens 2 mom. skall liksom lagarna om övriga typer av försäkringsanstalter gälla ministeriets skyldighet att kungöra en ansökan om fusion eller ansvarsöverföring.

Paragrafens 3 mom. gäller om omfattningen av ministeriets prövningsrätt vid bedömningen av om en ansökan kan bifallas. Prövningsrätten är i detta fall bunden. Ministeriet kan således förvägra samtycke endast i det fall att åtgärden kränker de förmåner som försäkringarna omfattar. Ministeriet skall således närmast undersöka om fusionen eller ansvarsöverföringen kränker medlemmarnas, de övriga förmånstagarnas eller delägarnas rättigheter.

Paragrafens 4 mom. anger tidpunkten för ansvarsöverföringen. Om fusionstidpunkten stadgas i lagförslagets 139 §. Huvudregeln är den att ansvarsöverföringen sker i och med att ministeriet ger sitt samtycke till åtgärden. Enligt förslaget kan ministeriet dock på ansökan bestämma någon annan tidpunkt för överföringen, t.ex. ett årsskifte.

Enligt 5 mom. förfaller fusionen eller ansvarsöverföringen om ministeriets samtycke inte söks inom föreskriven tid, dvs. inom två månader. Den förfaller också i det fall att ministeriet vägrar ge sitt samtycke.

136 §. En fusion har betydelse dels för kassan själv, dels för utomstående. Fusionen skall införas i försäkringskasseregistret för att det skall vara lätt att få information om den. Ministeriet skall enligt förslaget utan någon särskild anmälan föra in uppgifter om en fusion i registret.

137 §. I samband med en fusion är det viktigt att se till att den överlåtande kassans borgenärer inte lider några rättsförluster. Denna paragraf i lagförslaget, vilken innebär att kassorna åläggs att ansöka om domstols tillstånd för fusionen, är avsedd att skapa sådana garantier. Förfarandet är huvudsakligen detsamma som enligt 14 kap. 5 § 1 mom. lagen om aktiebolag och 14 kap. 6 § lagen om försäkringsföreningar.

Enligt 1 mom. skall både den överlåtande och den övertagande kassan inom två månader efter social- och hälsovårdsministeriets samtycke ansöka om domstolens tillstånd att verkställa fusionsavtalet. Ansökan skall riktas till domstolen på den överlåtande kassans hemort eller, när det är fråga om en kombinationsfusion, till domstolen på den hemort som den övertagande kassans stadgar anger. Till ansökan skall fogas en utredning om att fusionsavtalet registrerats samt en förteckning över den överlåtande kassans borgenärer. Följden av en försummelse att ansöka om domstolens tillstånd är att fusionen förfaller.

Paragrafens 2 mom. handlar domstolens kungörelseförfarande. Syftet med förfarandet är att så effektivt som möjligt informera kassornas kända och okända borgenärer om fusionen. Kungörelsen skall sättas upp på domstolens anslagstavla och två gånger publiceras i den officiella tidningen. Dessutom skall domstolen på eget initiativ underrätta social- och hälsovårdsministeriet och alla kända borgenärer om ansökningen samt, i den situation som särskilt anges i 141 §, även patent- och registerstyrelsen för anteckning i handelsregistret.

Enligt 3 mom. skall domstolen ge tillstånd till fusionen efter att det utretts att den överlåtande kassans borgenärer har fått full betalning eller säkerhet för sina fordringar eller att de inte motsatt sig ansökan. Domstolen skall underrätta social- och hälsovårdsministeriet om att den bifallit eller avslagit ansökan. När det är fråga om en sådan fusion mellan ett aktiebolag och en försäkringskassa, som avses i 141 §, skall en anmälan också göras till patent- och registerstyrelsen för anteckning i handelsregistret.

138 §. Paragrafens 1 mom. handlar den registeranmälan som skall göras om domstolens tillstånd. Denna anmälan är avgörande för fusionstidpunkten (139 §). De kassor som deltar i fusionen skall anmäla om domstolens

tillstånd till social- och hälsovårdsministeriet för anteckning i försäkringskasseregistret inom två månader efter det att tillståndsbeslutet vunnit laga kraft. Följden av att registeranmälan försummas är att fusionen förfaller. Vid en kombinationsfusion skall utöver domstolens tillstånd, på det sätt som 103 § stadgar göras en anmälan om bildande av den nya kassan.

Om fusionen förfaller av den orsaken att ansökan om domstolens tillstånd inte gjorts inom utsatt tid, skall social- och hälsovårdsministeriet enligt paragrafens 2 mom. på anmälan av den överlåtande kassan göra en anteckning om saken i försäkringskasseregistret. Också i det fall att kassorna inte inom utsatt tid gör någon registeranmälan om domstolens tillstånd, skall ministeriet göra en anteckning i registret om att fusionen förfallit.

139 §. Paragrafen anger fusionstidpunkten, som är beroende av om det är fråga om en normal fusion eller en kombinationsfusion.

Enligt 1 mom. anses fusionen i normala fall ha inträffat när domstolens tillstånd till fusionen har antecknats i försäkringskasseregistret. När det är fråga om en kombinationsfusion måste däremot den övertagande kassan existera innan fusionen kan anses ha skett. Före registreringen kan försäkringskassan inte förvärva rättigheter eller ingå förbindelser. En kombinationsfusion anses därför ha skett först när både domstolens tillstånd och bildandet av den övertagande kassan har registrerats.

I 2 mom. konstateras att den överlåtande kassans tillgångar och skulder vid den fusions-tidpunkt som nämns i 1 mom. övergår till den övertagande kassan samt att den överlåtande kassans medlemmar och delägare samtidigt blir medlemmar och delägare i den övertagande kassan. Det är fråga om en s.k. generalsucceSSION, som innebär att den övertagande kassan träder i stället för den överlåtande kassan och blir avtalspart i förhållande till de avtal och förbindelser som den sistnämnda kassan ingått. På den övertagande kassan överförs emellertid inte den överlåtande kassans rätt att i enlighet med 151—153 §§ kräva skadestånd.

140 §. Paragrafen handlar om en försäkringskassas rätt och skyldighet att lösa in aktier i ett aktiebolag vari kassan har bestämmanderätt. Paragrafen motsvarar i stort sett 16 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag och 14 kap. 8 § lagen om aktiebolag. Inlösningsförfarandet kan vara ett ändamålsenligt sätt att rationalisera kassans funktioner. Paragrafen syftar samtidigt

till att trygga minoritetsaktieägarnas ställning, eftersom en sådan aktieägare enligt förslaget har rätt att yrka att kassan löser in hans aktier. Regleringen kommer att få betydelse särskilt för pensionskassornas verksamhet.

Enligt 1 mom. uppkommer inlösningsrätt om kassan ensam eller tillsammans med en sammanlutning vari kassan innehar över hälften av aktiekapitalet eller av det röstetal som aktierna medför eller motsvarande bestämmanderätt, äger mer än nio tiondedelar av aktiebolagets aktier.

För att minoritetsdelägarnas rättigheter skall kunna tryggas föreslås att för de aktier som inlöses skall betalas gängse pris. Minoritetsdelägarna skall enligt förslaget ha rätt att kräva att deras aktier blir inlösta om de i momentet nämnda förutsättningarna är för handen. Envar aktieägare kan kräva att försäkringskassan löser in hans aktier, även om de övriga minoritetsaktionärerna inte skulle vara intresserade av inlösnings.

Det är meningen att ett frivilligt inlösningsavtal skall kunna ingås mellan parterna. Om något sådant avtal inte fås till stånd, skall försäkringskassan hänskjuta ärendet till domstol. Domstolen fastställer därefter inlösningsvillkoren. Om en aktieägare som hör till minoriteten föreslår inlösnings skall han hänskjuta ärendet till domstol. Stadgandet i 2 mom. gäller sådana tvister. Kassan skall underrätta aktiebolagets styrelse om att något inlösningsavtal inte kunnat träffas. Styrelsen skall därefter hos domstol ansöka om att en god man förordnas för att medan tvisten pågår bevaka bolagets okända aktieägares intressen. Stadgandet kan tillämpas också när ägarna till aktier som skall inlösas inte vill medverka till inlösningsförfarandet.

Paragrafens 3 mom. handlar det förfarande som skall iaktas efter att avtal nåtts om inlösningspriset eller när domstolens beslut om inlösningspriset har vunnit laga kraft. Enligt momentet skall på inlösningsförfarandet i tillämpliga delar iaktas vad lagen om aktiebolag stadgar om inlösningsförfarande mellan ett moderbolag och ett dotterbolag.

Aktieägaren skall inom en månad efter att överenskommelse om inlösningspriset träffats eller domstolens beslut om detta vunnit laga kraft, mot erhållande av vederlaget överlämna aktiebrevet. Om aktieägaren inte förfar på detta sätt skall kassan nedsätta beloppet hos överexekutor. Har aktieägaren inte gjort inlös-

ningsrätten tvistig eller har beslutet om inlösningsrätten inte vunnit laga kraft, skall kassan ha rätt att få aktiebrevet mot att den ställer säkerhet för inlösningspriset. Med avvikelse från lagen om aktiebolag är det enligt lagförslaget social- och hälsovårdsministeriet som skall godkänna den säkerhet kassan ställer. Försäkringskassan anses bli ägare till en aktie i och med att inlösningspriset nedsatts eller säkerhet ställts. Om den tidigare aktieägaren inte har överlämnat aktiebrevet inom ett år från det att kassan blev ägare till aktien, kan ett nytt aktiebrev utfärdas för kassan.

Det inlösningsförfarande som avses i 14 kap. 8 § lagen om aktiebolag skall inte tillämpas på bostadsaktiebolag. På motsvarande sätt skall inte heller det inlösningsförfarande som avses i lagen om försäkringskassor enligt det föreslagna 4 mom. i denna paragraf tillämpas på bostadsaktiebolag. Det skulle strida mot de sociala målsättningarna i lagen om bostadsaktiebolag om försäkringskassorna fick rätt att lösa in ett bostadsaktiebolags återstående aktier och sålunda kunde tvinga aktieägarna att flytta från sina bostäder.

141 §. Paragrafen handlar i överensstämmelse med 16 kap. 7 § lagen om försäkringsbolag och 14 kap. 7 § lagen om aktiebolag om ett förenklat fusionsförfarande i situationer där en försäkringskassa äger hela aktiestocken i ett aktiebolag.

I det fall som avses i paragrafen leder en fusion inte till några intressekonflikter mellan de fusionerade associationerna. Kassamötets medverkan är i ett sådant fall inte nödvändig, utan det räcker att styrelserna beslutar om fusionen. Kassan skall göra en anmälan om fusionsavtalet till försäkringskasseregistret och bolaget skall göra en anmälan till handelsregistret. Fusionsavtalet skall verkställas med iakttagande av detta kapitel stadganden om registrering av fusionsavtal, ansökan om domstols tillstånd samt registrering av fusionen.

13 kap. Delning

Detta kapitel handlar om delning av en försäkringskassa, vilket innebär att kassans tillgångar delas med en annan kassa. Motsvarande stadganden finns inte i den gällande lagen.

En delning måste begreppsligt skiljas från överföring av ansvar. En ansvarsöverföring

innebär att den försäkringstekniska ansvarsskulden och dess täckning överförs till en övertagande kassa. Vid en delning är det däremot endast fråga om att dela skillnaden mellan tillgångarna och skulderna mellan två eller flera kassor.

142 §. I paragrafen skall stadgas om vilka typer av kassor som kan delas. Problem av det slag som det är meningen att regleringen skall minska förekommer framför allt i samband med sjukkassor. Vad detta kapitel stadgar skall således i första hand tillämpas på sjukkassor. Det finns emellertid inga hinder för att dela också begravnings- och avgångsbidragsskassor. Däremot har det i praktiken inte förekommit något behov av att dela pensionskassor. Delningsstadgandena skall således inte tillämpas på pensionskassor.

143 §. Paragrafen innehåller ett grundläggande stadgande om de förutsättningar under vilka en kassa kan delas och om hur de avgående medlemmarnas andel av kassans tillgångar skall räknas ut.

Enligt 1 mom. är det en förutsättning för delning att minst en tiondedel av en försäkringskassas medlemmar avgår från kassan och blir medlemmar i en annan kassa. En delning kan omfatta flera kassor om medlemmar flyttar till två eller flera kassor, förutsatt att minst en tiondedel av den s.k. primärkassans medlemmar flyttar över till envar av dem. Om de medlemmar som avgår inte flyttar över till någon annan kassa, har primärkassan ingen skyldighet att överlåta tillgångar. Det är således inte möjligt att genomföra delning av en kassa t.ex. i det fall att medlemmarna i samband med en massuppsägning blir arbetslösa. Tiondedelskravet har uppställts för att det inte är ändamålsenligt att verkställa någon delning på grund av obetydliga medlemsöverflyttningar.

Den övertagande kassan kan antingen vara en fungerande kassa eller också kan de avgående medlemmarna bilda en helt ny övertagande kassa. En delning kan ske endast mellan kassor som huvudsakligen bedriver liknande verksamhet. Om t.ex. en sjukkassas medlemmar flyttar över till en pensionskassa har den förstnämnda kassan inte någon skyldighet att överlåta tillgångar till den sistnämnda. Smärre olikheter i kassornas verksamhet hindrar emellertid inte en delning. Om medlemmar flyttar mellan två arbetsplatser och respektive kassors tilläggsför-

måner avviker från varandra i kvantitativt eller kvalitativt hänseende, kan denna omständighet inte hindra en delning.

För att det skall bli fråga om en delning förutsätts att överflyttningen av medlemmar till en kassa sker inom en relativt kort tidsrymd. Av denna anledning skall i stadgarna tas in en bestämmelse om den tid inom vilken överflyttningen till den andra kassan skall ske. För att inte denna stadgeenliga delningsform skall kunna utsträckas till att gälla också medlemsbortfall som sker under en längre period, anges i momentet ett år som längsta tid för medlemsavgången. Paragrafen anger inte när denna ett års tid börjar löpa. I praktiken kommer detta emellertid inte att föranleda några problem eftersom delningsförfarandet vanligen aktualiseras i samband med företagsförvärv, dvs. när en viss andel av medlemskåren lämnar kassan på en gång. I ett sådant sammanhang kan det enkelt konstateras om det finns delningsförutsättningar eller ej.

Om de ovan relaterade förutsättningarna uppfylls skall den överlåtande kassan till den övertagande, dvs. nya kassan överlämna en mot de i 149 § 2 mom. nämnda medlemmarnas skiftesandel svarande del av sina nettotillgångar. I det nämnda lagrummet är det fråga om de till en annan kassa överflyttade medlemmar som har behållit sitt medlemskap ännu i det skedet då styrelsen meddelar den överlåtande kassan om de nya medlemmar som den övertagande kassan fått. Om de överflyttade medlemmarna vid tidpunkten för meddelandet inte längre är medlemmar heller i den nya kassan, skall deras skiftesandel av tillgångarna kvarstå i den gamla kassan.

Delningen skall ske utgående från kassans nettotillgångar, dvs. det som återstår efter att skulderna dragits av från tillgångarna. Kassans samtliga skulder, inklusive den försäkringstekniska ansvarsskulden, kvarstår således hos den kassa som delas. Nettotillgångarna räknas ut på basis av egendomens gängse värde. Dessutom skall alla bokföringsmässiga poster, t.ex. reserveringar och bokförda förhandskostnader, beaktas när tillgångarna reds ut.

Det är inte alltid ändamålsenligt att dela en försäkringskassa, även om de lagstadgade förutsättningarna är uppfyllda. Utgångspunkten för regleringen är att en delning skall kunna göras endast i det fall att kassans stadgar medger det. Sålunda blir det möjligt att beakta

kassans individuella förhållanden vid prövningen av om delningsstadgandena skall tillämpas på kassan eller ej.

Paragrafens 2 mom. gäller beräkningen av de medlemmars andel av en kassas nettotillgångar vilka flyttar över till en annan kassa. Enligt momentet kan kassan ta in en bestämmelse i sina stadgar också om detta. Om stadgarna inte innehåller någon sådan bestämmelse skall varje medlems skiftesandel räknas ut i proportion till den andel som hans för dem fem föregående kalenderåren betalda medlemsavgifter utgör av kassans sammanlagda medlemsavgiftsintäkter. När proportionstalet räknas ut skall de bidrag inte beaktas som delägarna betalat. Förslaget innebär att en medlem som avgår får ut en andel som korrelerar med hur länge han varit medlem. I sjukförsäkringskassornas stadgar finns det i allmänhet en liknande bestämmelse om fördelningen av kassans medel till medlemmarna i samband med kassans upplösning.

144 §. Paragrafen handlar om hur delningsprocessen sätts igång.

Enligt stadgandet skall avgående medlemmar inom tre månader efter utgången av den tid inom vilken medlemmarnas avgång skall ske skriftligen meddela kassans styrelse att de flyttar över till en annan kassa eller bildar en ny kassa. För att undvika någon längre ovissheit om kassans framtid skall meddelandet göras inom en relativt kort tid efter utgången av den bestämda tiden. Meddelandet kan göras av varje medlem personligen eller också kan ett gemensamt meddelande undertecknas av varje medlem. Om anmälningsskyldigheten försummas förfaller delningsprocessen, varefter kassan inte längre har någon skyldighet att överlämna tillgångar.

145 §. Paragrafen gäller kassans delningsbeslut.

Enligt detta lagrum är det kassamötet som skall besluta om delningen. Beslutet fattas med enkel majoritet. Kassamötets beslut är emellertid endast konstaterade till sin natur, eftersom den övertagande eller nya kassan fått rätt till en del av primärkassans tillgångar redan i det skede då de i 143 § stadgade materiella delningsförutsättningarna blev uppfyllda. Kassamötet skall således fatta ett positivt beslut, om det finns förutsättningar för ett sådant. I annat fall skall styrelsen ansöka om delning hos social- och hälsovårdsministeriet. Om inte heller styrelsen vidtar åtgärder kan en ansökan om

delning göras av en styrelsemedlem, verkställande direktören, en revisor eller en avgående medlem.

Styrelsen för primärkassan, dvs. den kassa som skall delas, skall utan dröjsmål sammankalla ett kassamöte för att fatta beslut om delningen, efter det att styrelsen fått meddelande från de avgående medlemmarna om att de flyttar över till en annan kassa. Om det enligt stadgarna ankommer på förvaltningsrådet att sammankalla kassamötet, är det detta som skall sända kallelsen. Sammankallandet skall ske utan dröjsmål, med andra ord så snart som det i praktiken är möjligt. Innan kallelsen sänds ut skall styrelsen förvissa sig om att det i stadgarna finns en bestämmelse om delning och att ett tillräckligt antal avgående medlemmar inom utsatt tid gjort en sådan anmälan som avses i 144 §.

146 §. Denna paragraf handlar om den för delningen förutsatta utredningen av nettotillgångarna samt om den därmed sammanhängande revisionen.

Efter att kassamötet beslutat om delningen skall styrelsen enligt 1 mom. räkna ut nettotillgångarna. Detta skall ske inom tre månader efter kassamötets beslut. Utredningen av nettotillgångarna kan ta en avsevärd tid i anspråk, särskilt när det är fråga om stora kassor. Tre månader kan således visa sig vara en alltför kort tid. Social- och hälsovårdsministeriet kan på ansökan förlänga tiden till högst sex månader.

Styrelsen skall också göra upp ett förslag till delning av tillgångarna samt till de avgående medlemmarnas skiftesandel. Därefter skall revisorerna på begäran ge sitt utlåtande. Utlåtandet skall ges inom sex månader från begäran. Revisorerna skall i utlåtandet särskilt fästa avseende vid om tillgångarna blivit rätt uträknade, t.ex. om fastigheter har beaktats enligt gängse värde, samt vid att skiftesandelarna blivit rätt uträknade.

Delningen kan bli en utdragen process speciellt i sådana fall då de avgående medlemmarna i sin helhet flyttar över till en nybildad kassa. Det är därför nödvändigt att i lagen exakt ange enligt vilken tidpunkt primärkassans tillgångar och skulder med tanke på delningsprocessen skall bestämmas samt hur medlemmarnas andel av kassans tillgångar skall beräknas. Ett stadgande om saken finns i 2 mom. Det föreslås att kassans tillgångar och skulder skall räknas ut per det datum då

kassamötet eller social- och hälsovårdsministeriet fattade beslut om delningen. Om en förutsättning för att kassamötets beslut skall vara giltigt enligt stadgarna är att ärendet behandlats vid två möten, skall nettotillgångarna räknas per det datum då det senare mötesbeslutet tillkom.

147 §. Liksom en fusion förutsätter också en delning social- och hälsovårdsministeriets samtycke. För delningen behövs emellertid domstols samtycke inte sökas. Den paragraf som det här är fråga om stadgar om utverkande av ministeriets tillstånd. Stadgandet har utformats med tanke på att ansökningsförfarandet vid en delning i så stor utsträckning som möjligt skall stämma överens med förfarandet vid en fusion.

Efter att revisorerna gett styrelsen sitt utlåtande om delningsförslaget skall ministeriets samtycke sökas inom sex månader. Om denna tid inte iakttas, förfaller delningen. I så fall blir styrelsemedlemmarna i enlighet med de principer som framgår av 14 kap. skadeståndsskyldiga med avseende på de medel som den övertagande eller nya kassan inte har fått.

Ministeriet skall behandla ansökan med iakttagande av samma förfarande som vid en fusion mellan kassor. Ministeriet skall således införa en kungörelse om ansökningsförfarandet i den officiella tidningen samt ålägga primärkassan att på det sätt som anges i stadgarna underätta sina medlemmar och delägare om kungörelsen. Ministeriet skall ge sitt samtycke till delningen förutsatt att den inte kränker de försäkrades intressen och att det inte heller föreligger några andra skäl som talar mot den. Ett sådant annat skäl kan vara t.ex. att den kassa som delas och den nya kassa som bildas kommer att utgöra så små enheter att de i praktiken inte har några verksamhetsförutsättningar. En delning kan i vissa fall kränka primärkassans borgenärs intressen, en omständighet som kan utgöra ett hinder för delningen.

148 §. En delning är en så viktig händelse i en kassas verksamhet att det är skäl att den antecknas i försäkringskasseregistret. När social- och hälsovårdsministeriet har givit sitt samtycke till delningen skall den enligt paragrafen registreras utan någon särskild anmälan.

149 §. Den övertagande eller nya kassan har rätt till en del av primärkassans tillgångar redan i det skedet då delningsförutsättningarna har uppkommit. Det är emellertid ändamålsenligast att överföra tillgångarna först efter att

det konstaterats vilka medlemmar som varaktigt flyttat över till den andra kassan. Av den anledningen skall den övertagande eller nya kassans styrelse enligt 1 mom. underrätta primärkassan för det första om vilka av de personer som gjort en anmälan enligt 144 §, som blivit medlemmar i den övertagande eller nya kassan. Detta meddelande skall göras för att det skall kunna konstateras att minst 10 procent av primärkassans medlemskår flyttat över. Det krävs emellertid inte att alla de som gjort en övergångsanmälan faktisk flyttar till den andra kassan. För det andra skall styrelsen uppge också vilka av de personer som gjort en anmälan enligt 144 § som vid den aktuella tidpunkten fortfarande är medlemmar i den övertagande eller nya kassan.

Den sistnämnda anmälan har betydelse med avseende på den i 2 mom. nämnda överlåtelsen av tillgångarna. I momentet anges nämligen vilka medlemmars skiftesandel av primärkassans tillgångar som överförs till den andra kassan. Till denna medlemskategori hör de vilka vid tidpunkten för den anmälan som avses i 1 mom. är medlemmar i den övertagande eller nya kassan. Till kategorin hänförs inte de som flyttat över till den andra kassan men som vid anmälnings tidpunkten inte längre är medlemmar i den. Detta för att säkerställa att endast till den andra kassan varaktigt överflyttade medlemmars skiftesandel följer med dem. Det är inte ändamålsenligt att en kassas tillgångar börjar delas på grund av sporadiska medlemsflyttningar. Det föreslagna stadgandet innebär att den medlemsgrupp vars andel av tillgångarna överförs också kan utgöra mindre än tio procent av primärkassans medlemskår.

Om från en primärkassa till en annan kassa också flyttar över medlemmar som inte har gjort någon sådan anmälan som avses i 144 §, har deras överflyttning inte någon betydelse med tanke på delningsprocessen.

150 §. Från samtliga parters synpunkt är det ändamålsenligt att delningen kan slutföras så snabbt som möjligt. Denna paragraf innehåller ett stadgande för den situationen att bildandet av den nya kassan drar ut på tiden. Enligt förslaget skall den nya kassan anmälas för registrering inom ett år efter att social- och hälsovårdsministeriet givit sitt samtycke, vid äventyr att primärkassans skyldighet att överlåta tillgångar annars förfaller. Ett år är i allmänhet en tillräckligt lång tid för att bilda en kassa. Det finns inte något hinder för att

åtgärder för att bilda en ny kassa vidtas redan innan ministeriet givit sitt samtycke, om det kan befaras att bildandet annars inte hinner slutföras inom utsatt tid.

14 kap. Skadeståndsskyldighet

Detta kapitel innehåller särskilda skadeståndsstadganden för försäkringskassor. Lagförslaget ersättningsstadganden följer samma ansvarsprinciper som de övriga associationslagarna. T.ex. stiftarnas skadeståndsskyldighet är lika omfattande som de egentliga förvaltningsorganens. Förvaltningsorganens och revisorernas ersättningsansvar skall enligt förslaget utvidgas i förhållande till medlemmarna och delägarna samt utomstående personer. Ett uttryckligt stadgande föreslås om medlemmarnas, delägarnas och representantskapets skadeståndsskyldighet. Kapitlet handlar också om jämkning av skadeståndsskyldigheten. Utöver stadganden om den materiellrättsliga skadeståndsskyldigheten finns i kapitlet stadganden om väckande av ersättningstalan samt om ansvarsfrihet och talerättens preskription.

151 §. Paragrafen stadgar om förvaltningsorganens skadeståndsskyldighet. Lagrummets första mening gäller ersättningsskyldigheten gentemot kassan och den andra meningen ersättningsskyldigheten gentemot medlemmarna, delägarna och utomstående.

Styrelsemedlemmarnas och förvaltningsrådets medlemmars ersättningsskyldighet gentemot kassan är enligt förslaget lika omfattande som enligt den gällande lagens 39 och 40 §§. Av förslaget 113 § 3 mom. följer att samma regler skall iakttas också i fråga om en kassas likvidatorer. Verkställande direktörens ansvar är enligt förslaget lika omfattande som de övriga förvaltningsorganens, vilket innebär att verkställande direktören ansvarar för skada som han åsamkat kassan uppsåtligt eller av oaktsamhet. Ett lika omfattande ersättningsansvar har också stiftarna, som enligt 11 § i den gällande lagen är ansvariga endast för återbetalningen av vad de som tecknat garantiandelar erlagt. Den rätt till ersättning som paragrafen stadgar utsträcks till att gälla också medlemmar, delägare och andra personer. Som andra personer kommer i fråga t.ex. kassans borgenärer. Den ersättningsskyldighet som gäller i förhållande till dessa personkategorier är emellertid snävare än ersättningsansvaret gentemot

själva försäkringskassan. Skadeståndsskyldighet kan nämligen uppkomma endast för överträdelse av den föreslagna lagen, kassans stadgar eller de för försäkring fastställda grunderna. Förvaltningsrådets medlemmar är däremot skyldiga att till kassan betala ersättning för all skada som de förorsakat av oaktsamhet.

Med skada avses i lagförslaget sådan skada som skall ersättas i enlighet med allmänna skadeståndsrättsliga principer. Med skada avses t.ex. inte att förmåner som kassan beviljat minskas genom ändring av stadgarna.

En förutsättning för att skadeståndsskyldighet skall uppkomma är att någon av dem som nämns i paragrafen har förorsakat skada i sitt uppdrag. Vad uppdraget innefattar bestäms enligt lag, kassans stadgar och kassamötets beslut. Om en skada har förorsakats genom handlande som inte kan hänföras till uppdraget, skall allmänna skadeståndsrättsliga principer tillämpas.

152 §. Paragrafen handlar revisorernas skadeståndsskyldighet. Stadgandet motsvarar 15 kap. 2 § lagen om aktiebolag samt 15 kap. 2 § lagen om försäkringsföreningar.

Enligt paragrafens 1 mom. har en revisor i princip samma ansvar som de personer som nämns i 151 §. Ansvaret förutsätter uppsåt eller oaktsamhet. En revisors uppdrag är av en annan karaktär än förvaltningsorganens, dvs. han ansvarar endast om det råder ett orsaks samband mellan skadan och hans egen verksamhet. Det är vanligen fråga om en försummelse. En revisors skadeståndsansvar är enligt den gällande lagen begränsat till enbart kassan. Förslaget utvidgar skadeståndsansvaret till att gälla även medlemmarna, delägarna och utomstående, i enlighet med den princip om framgår av den andra meningen i 151 §. En förutsättning är att revisorn har handlat i strid med den föreslagna lagen eller kassans stadgar.

Om en revisor anlitar biträde svarar han också för skada som biträdet förorsakat. Biträdets eget ansvar gentemot kassan bestäms enligt de regler som framgår av 4 kap. skadeståndslagen (412/74).

När en revisionsammanslutning har valts till revisor, skall den utse en huvudansvarig för revisionen. Denne har enligt 2 mom. samma ansvar som en enskild revisor, således också ett personligt ansvar. Därutöver är även revisionsammanslutningen ansvariga. Denna och den huvudansvarige svarar solidariskt för skada.

153 §. En nyhet jämfört med den gällande

lagen är denna paragrafs stadgande om medlemmarnas, delägarnas och representantskapets skadeståndsskyldighet. Stadgandet motsvarar i tillämpliga delar 15 kap. 3 § lagen om aktiebolag samt 15 kap. 3 § lagen om försäkringsföreningar. I lagen om understödskassor finns inga stadganden om dessas ersättningskyldighet.

Enligt lagförslaget har medlemmarna, delägarna och representantskapet en uttrycklig skyldighet att ersätta skada som de har åsamkat kassan, en medlem, en delägare eller någon annan. En förutsättning för att skadeståndsansvar skall uppkomma är i enlighet med andra meningen i 151 § att den som orsakat skadan har handlat i strid med lagen om försäkringskassor, kassans stadgar eller de för försäkring fastställda grunderna. I förhållande till förvaltningsorganens ansvar är emellertid medlemmarnas m.fl:s ansvar såtillvida lindrigare att det förutsätter antingen uppsåt eller grov oaktsamhet.

Ersättningsansvar som avses i denna paragraf kan uppkomma genom att en medlem eller delägare vid kassamötet eller en medlem av representantskapet vid dettas möte medverkar till ett beslut som strider mot den föreslagna lagen eller kassans stadgar. Det kan vara fråga t.ex. om ett beslut som strider mot bokföringsstadgandena. Dessutom förutsätts att vederbörande visste eller hade bort veta att beslutet stred mot lag eller kassans stadgar. Ersättningsansvaret kan basera sig på verksamhet också annorstädes än under ett kassamöte eller representantskapsmöte.

154 §. Paragrafen handlar jämkning av ersättningsskyldigheten och om ansvarets fördelning mellan flera skadeståndsskyldiga. Något motsvarande stadgande finns inte i den gällande lagen. Stadgandet motsvarar 17 kap. 2 § lagen om försäkringsbolag och 15 kap. 4 § lagen om försäkringsföreningar.

Den skadeståndsskyldige skall i allmänhet betala full ersättning. Från denna regel stadgas dock undantag bl.a. i skadeståndslagen. Med beaktande av den utveckling som skett inom skadeståndsrätten är det påkallat att också skadestånd som avses i den föreslagna lagen kan jämkas. I paragrafens 1 mom. finns en hänvisning till skadeståndslagen till den del det är fråga om jämkning av skadestånd samt fördelning av skadeståndsansvar mellan flera skadeståndsskyldiga.

Enligt 2 kap. 1 § 2 mom. skadeståndslagen

kan skadeståndet jämkas, om skadeståndsskyldigheten befinns oskäligt betungande med hänsyn till skadevållarens och den skadelidandes ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har skadan vållats uppsåtligen, skall likväl fullt skadestånd utdömas, såvida det ej av särskilda skäl prövas skäligt att nedsätta skadeståndet. I 6 kap. 1 § skadeståndslagen finns ett jämningsstadgande för den situationen att den skadelidande medverkat till skadan eller att någon annan omständighet som ej hörde till den skadevållande handlingen även har bidragit till skadans uppkomst.

Har två eller flera orsakat en skada skall på fördelningen av skadeståndsansvaret mellan dem tillämpas 6 kap. 2 och 3 §§ skadeståndslagen. De ersättningskyldiga är i regel solidariskt ansvariga i förhållande till den skadelidande. Den som inte dömts att betala full ersättning svarar dock endast för det utdömda beloppet. Mellan de skadeståndsskyldiga skall skadeståndsbeloppet fördelas enligt vad som prövas skäligt med hänsyn till den större eller mindre skuld som ligger envar skadeståndsskyldig till last, den fördel skadefallet måhända medfört och övriga omständigheter. Den som erlagt skadestånd utöver sin egen andel har rätt att av envar av de övriga skadeståndsskyldiga erhålla vad han för dennes del betalt. Har någon av de skadeståndsskyldiga kommit på obestånd eller är hans vistelseort okänd, skall envar av de övriga skadeståndsskyldiga betala sin andel av bristen.

Paragrafens 2 mom. har skärpts i fråga om möjligheten att jämka skadeståndet med avseende på stiftare, styrelsemedlemmar, medlemmar av förvaltningsrådet, verkställande direktören och revisorerna. Skadeståndet kan för deras vidkommande jämkas endast i det fall att de gjort sig skyldig till lindrig vårdslöshet. Dessa organs uppgifter är av det slaget att de personer som sköter dem bör lyda under ett strängare ansvar än t.ex. vanliga medlemmar.

155 §. I denna och i följande paragraf skall stadgas om väckande av skadeståndstalan för kassans räkning med stöd av 151—153 §§ samt om den verkan som ett beslut om ansvarsfrihet har. Stadgandet motsvarar 15 kap. 5 § lagen om aktiebolag samt 15 kap. 5 § lagen om försäkringsföreningar. Förslaget innehåller inga stadganden om hur skadeståndsansvaret skall realiseras i det fall att skada har åsamkats en medlem, en delägare eller en utomstående. I

dessa fall kan de skadelidande väcka talan mot skadevållaren, om förlikning inte nås i ärendet eller om det inte har avtalats att ärendet skall behandlas i skiljemannaförfarande.

Parterna kan sinsemellan också avtala om ersättning för en skada som åsamkats kassan. Om förlikning inte nås, skall ärendet enligt 1 mom. tas upp vid kassamötet, som beslutar om talan skall väckas eller ej. I kassans stadgar kan behandlingen av sådana ärenden hänskjutas till skiljemän. Om en ersättningstalan grundar sig på en straffbar gärning, behöver ärendet inte behandlas vid ett kassamöte, utan talan kan väckas av styrelsen. Om styrelsen inte väcker talan, har social- och hälsovårdsministeriet rätt att förordna ett ombud som skall driva åtalet för kassans räkning. Ministeriets befogenhet i detta avseende gäller närmast situationer där det är fråga om ett viktigt allmänt intresse. Vid smärre förseelser är det i allmänhet inte skäl att anlita ombud. Ombudet har rätt till arvode och kostnadsersättning av kassans medel. Arvodet skall godkännas av ministeriet. Om kassans medel inte förslår för betalning av arvodet och ersättningen, skall den bristande delen betalas av de medel som uppbärs hos kassorna som avgift för försäkringsinspektionen.

Frågan om skadeståndstalan skall väckas eller ej kan avgöras antingen i samband med beviljandet av ansvarsfrihet eller i något annat sammanhang. Ansvarsfriheten hör normalt till de frågor som det ordinarie kassamötet skall behandla. Att kassamötet beviljat ansvarsfrihet utgör i allmänhet, liksom ett beslut om att inte väcka skadeståndstalan, ett hinder för att väcka talan senare. Så är emellertid inte fallet om kassamötet har givits oriktiga eller bristfälliga uppgifter i ett ärende. I ett sådant fall kan kassamötet besluta väcka skadeståndstalan senare. Ett stadgande om saken finns i 2 mom.

Om en försäkringskassa försätts i konkurs, övergår dess rätt att yrka skadestånd med stöd av 151—153 §§ från kassan till konkursboet. Om kassan har avstått från att kräva ersättning, har dess rätt till ersättning upphört. För att förhindra att kassan genom att avstå från sin rätt till ersättning strax före konkursens början berövar konkursboet möjligheten att utöva kassans talerätt, sägs i 3 mom. att konkursboet får föra talan oavsett kassans beslut om att avstå från ersättning, förutsatt att konkursansökan har lämnats in till domstolen inom två år från kassamötets beslut.

156 §. Om kassamötet har beslutat bevilja ansvarsfrihet eller att inte väcka skadeståndstalan, får skadestånd för kassans räkning inte längre yrkas genom domstol, med undantag av de fall som nämns i 155 § 2 och 3 mom. Denna paragraf i lagförslaget innehåller emellertid ytterligare ett undantag från den nämnda regeln, i och med att den ger en kvalificerad minoritet möjlighet att väcka självständig talan för kassans räkning. Stadgandet motsvarar i sak 15 kap. 6 § lagen om aktiebolag, 17 kap. 3 § lagen om försäkringsbolag och 15 kap. 6 § lagen om försäkringsföreningar. Om minoritetens rätt att väcka talan stadgas i 103 § lagen om understödkassor.

En förutsättning för att en kvalificerad minoritet skall ha rätt att väcka talan är enligt 1 mom. att ersättningsärendet i form av en fråga om ansvarsfrihet eller på annat sätt har behandlats av kassamötet eller representantskapsmötet och att en minoritet bestående av minst en tredjedel av det vid mötet företrädde rösttalet har röstat mot beslutet att bevilja ansvarsfrihet eller beslutet att inte väcka skadeståndstalan. Minoritetskravet är strängare än enligt lagen om understödkassor, där det krävs en fjärdedels minoritet.

Talan kan enligt 2 mom. väckas av medlemmar, delägare eller medlemmar av representantskapet, vilkas röstetal motsvarar det som nämns i 1 mom. Det behöver emellertid inte vara fråga om samma personer som de vilka vid kassamötet eller representantskapsmötet har motsatt sig beslutet att bevilja ansvarsfrihet eller att avstå från att väcka talan. Det utgör inget hinder för fortsatt talan att någon av dem som deltagit i väckandet av talan avstår från den, och inte heller att de som fortsätter att driva talan inte längre företräder en så stor minoritet som krävs för att väcka talan.

Enligt 3 mom. skall talan anhängiggöras inom en viss tid, dvs. tre månader från kassamötets beslut. Om talan väcks med anledning av en särskild granskning som krävts av en medlem eller delägare, skall tiden räknas från det att utlåtande över granskningen har lagts fram på kassamötet eller ansökan om förordnande av granskare avlagits.

Paragrafens 4 mom. anger att de som väckt talan skall svara för rättegångskostnaderna. De har dock rätt att få ersättning för kostnaderna av kassan i den mån de medel som kassan vunnit genom rättegången räcker för ändamå-

let. Principen är densamma som enligt 101 § 3 mom. i den gällande lagen.

157 §. I 1 mom. skall stadgas om särskilda preskriptionstider i sådana fall då skadeståndstalan väcks för en försäkringskassas räkning. Dessa preskriptionstider är kortare än den allmänna tio års preskriptionstiden för väckande av talan. De särskilda preskriptionstiderna skall enligt förslaget inte gälla sådana fall då skadeståndstalan väcks på grund av en straffbar gärning. I de fallen preskriberas talerätten tidigast samtidigt som åtalsrätten. Paragrafens 2 mom. gäller det fall som avses i 155 § 3 mom., dvs. att ett konkursbo har rätt att driva talan trots att ansvarsfrihet beviljats. Om den i 1 mom. nämnda tiden för väckande av talan för en kassas räkning har löpt ut när det blir aktuellt att väcka talan, kan talan det oaktat väckas ännu inom en månad efter konkursbevakningen.

15 kap. Särskilda stadganden

I kapitlet med särskilda stadganden föreslås bl.a. straffstadganden om försäkringskassebrott och -förseelse samt för olovligt yppande av försäkringshemlighet. I kapitlet finns också ett straffstadgande om olovligt bedrivande av försäkringskasseverksamhet. Vidare skall det stadgas om möjligheten att anlita skiljemannaförfarande samt om rättegångsförfarandet i fråga om försäkringskassor. De flesta av stadgandena i detta kapitel har inga motsvarigheter i lagen om understödkassor.

158 §. Paragrafen handlar om forum vid sådan talan för kassans räkning som avses i 155 och 156 §§. Enligt allmänna processrättsliga stadganden skall talan i allmänhet föras vid allmän underrätt på svarandens hemort. Eftersom svaranden inte alltid är bosatt på kassans hemort och eftersom praktiska skäl kan förutsätta att talan väcks vid domstolen på kassans hemort, föreslås även denna domstol vara behörig. Stadgandet gäller också det fallet att ett skadeståndsyrkande grundar sig på en straffbar gärning. Var talan sist och slutligen väcks blir beroende av kåranden. Paragrafen motsvarar 16 kap. 1 § lagen om aktiebolag samt 16 kap. 1 § lagen om försäkringsföreningar.

159 §. Paragrafen skall stadga om hur en försäkringskassa instäms som svarande. Dessutom anger den hur styrelsen kan väcka talan

mot kassan. Stadgandet motsvarar 16 kap. 2 § lagen om aktiebolag och 16 kap. 2 § lagen om försäkringsföreningar.

Kassan anses enligt 1 mom. ha blivit instämd när en stämning delgivits en styrelsemedlem. Förutom av styrelsemedlemmarna kan en stämning tas emot av verkställande direktören samt av envar som har rätt att teckna kassans namn. Enligt 36 § 1 mom. lagen om understöds-kassor kan en stämning delges endast en styrelsemedlem som är berättigad att teckna kassans namn.

Vill styrelsen väcka talan mot kassan skall den enligt 2 mom. sammankalla kassamötet för val av ett ombud som skall företräda kassan. Det av mötet valda ombudet företräder kassan i de angelägenheter som ansluter sig till talan. I ett sådant fall blir kassan instämd i och med att stämningen läggs fram på kassamötet. Om detta stadgas för närvarande i 36 § 2 mom. lagen om understöds-kassor.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett specialstadgande om klandertiden i det fall att styrelsen vill klandra kassamötets beslut. Kassamötets beslut skall i allmänhet klandras inom tre månader efter att det fattats. Styrelsen bibehåller emellertid sin talerätt om kallelse till det kassamöte som avses i 2 mom. sker inom tre månader från det kassamöte vars beslut skall klandras, även om själva mötet hålls efter att klandertiden löpt ut.

160 §. Paragrafen handlar om förbud mot att verkställa kassamötets beslut. Stadgandet motsvarar dem som gäller övriga associationer.

Domstolen kan förbjuda verkställighet av ett mötesbeslut om en talan rörande beslutet har väckts vid domstol. Motsvarande rätt har domstolen enligt 101 § 2 mom. lagen om understöds-kassor. Med avvikelse från den gällande lagen kan också domstolens ordförande eller härads-hövdingen utfärda ett interimistiskt verkställighetsförbud. Förbudet skall enligt förslaget vara i kraft till dess att klandertalan upptas till behandling i domstolen. Domstolen beslutar då på yrkande av käranden om förbudet skall förlängas eller ej. Domstolen kan emellertid, om skäl därtill yppar sig, återkalla sitt verkställighetsförbud.

Enligt paragrafens 2 mom. kan ett verkställighetsförbud överklagas endast i samband med huvudsaken, dvs. avgörandet av klandertalan. Även om detta följer redan av allmänna processrättsliga principer, är det motiverat att ta in ett stadgande om saken i lagen. Domstolen

skall enligt förslaget på tjänstens vägnar under-
rätta social- och hälsovårdsministeriet om verk-
ställighetsförbudet.

161 §. Paragrafen handlar om skiljemanna-
förfarande vid tvister mellan kassan och dess
ledning, en medlem eller en delägare. Stadgan-
det motsvarar 16 kap. 4 § lagen om aktiebolag
och 16 kap. 4 § lagen om försäkringsförening-
ar, med det undantaget att skiljemannaförfa-
rande endast kan tillämpas vid tvister om
sådan skadeståndsskyldighet som avses i lag-
förslagets 14 kap.

I stället för att tvister av detta slag behandlas
vid domstol kan de enligt 1 mom. genom en
bestämmelse i försäkringskassans stadgar över-
föras på skiljemän för avgörande. I så fall
ersätter denna stadgelse ett sådant
avtal som avses i lagen om skiljemannaförfa-
rande (46/28). Tvister av det slag som nämns i
momentet handlar om skadeståndsskyldighet
enligt lagförslagets 14 kap. mellan å ena sidan
kassan och å andra sidan dess ledande perso-
ner, delägare eller medlemmar. Genom en
skiljemannaklausul i kassans stadgar är det
också möjligt att hänskjuta endast en viss typ
av tvister till skiljemannaförfarande, medan
övriga tvister hänskjuts till allmänna domsto-
lar.

Som kassans motpart nämns i paragrafen
uttryckligen styrelsen och dess medlemmar
samt verkställande direktören, revisorerna,
medlemmarna och delägarna. Stadgandet gäller
enligt 113 § 3 mom. även likvidatorerna. Det
skall även tillämpas på de nämnda personernas
suppleanter samt på särskilda granskare.

På en tvist som skall avgöras genom skilje-
mannaförfarande tillämpas de i samband med
159 § relaterade stadgandena om det ombud
som skall utses till företrädare för kassan samt
om den tid inom vilken en tvist skall hänskju-
tas till skiljemannaförfarande.

162 §. Vissa straffstadganden finns i 96—
99 §§ lagen om understöds-kassor. I de para-
graferna straffbeläggs olovligt bedrivande av
understöds-kasseverksamhet, försurmande att
inlämna anmälningar och uppgifter till myn-
digheterna, överträdelse av vissa förbud, läm-
nande av oriktiga eller vilseledande uppgifter,
olovligt yppande av uppgifter samt svikligt
förskaffande av understöd eller försök därtill.

Lagförslagets straffstadganden har samman-
ställts i fyra paragrafer. Den paragraf som det
här är fråga om handlar om olovligt bedrivande
av försäkringsverksamhet. I 163 § räknas

vissasådana gärningar uppsom utgör försäkringskassabrott. Lindrigare försäkringskasseförseelser regleras i 164 § medan 165 § skall stadga straff för olovligt yppande av försäkringshemlighet.

Enligt 1 § 2 mom. får försäkringskasserverksamhet bedrivas endast av en försäkringskassa som lyder under denna lag. Lagförslagets 111 § 1 mom. reglerar de situationer där en försäkringskassa skall träda i likvidation och upplösas. Handlingar som strider mot dessa stadganden kriminaliseras i paragrafens 1 punkt som olovligt bedrivande av försäkringsverksamhet.

Lagförslagets 130 § skall stadga att en försäkringskassa som har trätt i likvidation eller försatts i konkurs inte får anta nya medlemmar eller uppbära kassan tillkommande avgifter och inte heller betala ut förmåner. Enligt 99 § 4 mom. kan social- och hälsovårdsministeriet bestämma att kassans verksamhet delvis skall avslutas eller att kassan skall upplösas. Verksamhet som strider mot det nämnda förbudet och ministeriets föreskrift skall också betraktas som olovligt bedrivande av försäkringskasserverksamhet och således straffbeläggas.

Såsom straff för olovligt bedrivande av försäkringsverksamhet skall, om gärningen inte är ringa, stadgas böter eller fängelse i högst ett år. Straffskalan är strängare än enligt 96 § lagen om understödkassor, som enbart stadgar böter som straff. Det anses ändamålsenligt att förenhetliga lagförslagets straffskala med den som stadgas i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar.

163 §. I paragrafen skall stadgas straff för försäkringskassabrott. Under denna brottsbenämning sammanställs samtliga de mot denna lag stridande allvarligare gärningar som till sin straffbarhet kan jämföras med olovligt bedrivande av försäkringskasserverksamhet. De straffbara gärningar som nämns i paragrafen motsvarar i tillämpliga delar de gärningar som i 18 kap. 4 § lagen om försäkringsbolag kriminaliseras som försäkringsbolagsbrott och i 16 kap. 8 § lagen om försäkringsföreningar som försäkringsföreningsbrott.

Punkt 1. Enligt denna punkt är det straffbart att meddela social- och hälsovårdsministeriet oriktiga uppgifter i en handling som skall inges med stöd av lagen. Den gällande lagens 97 § stadgar straff för inlämnande av oriktiga eller vilseledande uppgifter och motsvarar således

också denna punkt i den föreslagna paragrafen. Myndigheternas tillsyn över försäkringskassorna baserar sig väsentligen på de uppgifter som har lämnats in till ministeriet. Denna straffpåföljd är således motiverad som en garanti för att korrekta uppgifter lämnas in.

Punkt 2. Enligt denna punkt är det straffbart att vara mellanhand för någon annan i syfte att kringgå förbud och begränsningar som gäller rösträtten. Stadgandet gäller inte andra rättigheter än rätten att rösta vid kassamötet eller representantskapsmötet. Enligt stadgandet är det förbjudet att vara mellanhand både för en delägare och för en medlem. För att gärningen skall vara straffbar behöver den inte ha förövats i vinningssyfte. Gärningen är straffbar också i det fall att mellanhandens deltagande i en omröstning inte har påverkat mötets beslut. Lagen om understödkassor innehåller inte någon motsvarande kriminalisering.

Punkt 3. Enligt denna punkt är det straffbart att bryta mot lagens stadganden om uppgörande av bokslut eller revisionsberättelse eller om avgivande av slutredovisning över en kassas likvidation. Stadgandet stämmer överens med motsvarande straffstadganden i lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar. Något motsvarande stadgande finns inte i lagen om understödkassor.

Punkt 4. Social- och hälsovårdsministeriet kan med stöd av 101 § förbjuda en kassa att överlåta eller pantsätta egendom som den har i sin besittning. Egendomsöverlåtelse eller pantsättning i strid med förbudet straffbeläggs i punkten.

Straffet för de gärningar som räknas upp ovan föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas på annat ställe i lag.

164 §. Paragrafen innehåller en förteckning över lindrigare gärningsformer, dvs. försäkringskasseförseelser.

Punkt 1. Liksom enligt lagen om försäkringsbolag och lagen om försäkringsföreningar föreslås det vara straffbart att bryta mot stadgandet om att kassamötets protokoll skall hållas tillgängliga. Skyldigheten att hålla kassamötets protokoll tillgängliga följer av lagförslagets 50 §.

Punkt 2. Enligt denna punkt är det straffbart att skifta en kassas medel i strid med denna lag. Stadganden om delning av tillgångarna finns bl.a. i lagförslagets 11 kap. om likvidation och upplösning samt i 13 kap. om delning. Enligt

denna punkt i den föreslagna paragrafen är det också straffbart att skifta en kassas tillgångar i strid med stadgarna.

Punkt 3. Lagförslagets 7 § 2 och 3 mom. innehåller detaljerade stadganden om en kassas rätt att uppta lån samt om hur stor andel av ett annat företag en försäkringskassa kan äga. En försäkringskassa måste ansöka om social- och hälsovårdsministeriets tillstånd för att äga en större del av ett företag än den lagstadgade eller för att uppta lån i vissa fall. Enligt denna punkt är det straffbart för en kassa att inte ansöka om ministeriets tillstånd.

Punkt 4. Enligt denna punkt kan en försäkringskassaförseelse också bestå i att någon underlåter att tillställa en myndighet en anmälan eller någon annan uppgift enligt denna lag. Motsvarande straffstadgande finns i 96 § 2 mom. lagen om understödskassor.

Punkt 5. Lagförslagets 19 § 1 mom. skall stadga om de förutsättningar som skall konstateras vara uppfyllda innan ett beslut om bildande av en kassa fattas. Om ett beslut om att bilda en kassa fattas trots att någon av de lagstadgade förutsättningarna för beslutet saknas, är förfarandet straffbart enligt denna punkt.

För de förseelser som nämns i denna paragraf döms gärningsmannen till böter, om inte gärningen är ringa eller om inte strängare straff stadgas på annat ställe i lag.

165 §. Paragrafen gäller straff för yppande av försäkringshemlighet. Ett motsvarande sekretesstadgande finns i 98 § lagen om understödskassor. Sekretessplikten gäller personer som fått reda på uppgifter vid fullgörande av uppdrag som avses i denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser, dvs. medlemmar av styrelsen och förvaltningsrådet, verkställande direktören, revisorerna, särskilda granskare, kassans anställda, social- och hälsovårdsministeriets tjänstemän, försäkringskassaföreningens anställda, försäkringskassenämndens medlemmar och anställda samt pensionsmyndighetens och folkpensionsanstaltens anställda.

Sekretessplikten omfattar enligt 1 mom. dels uppgifter om en försäkringskassas eller någon annans ekonomiska ställning, affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd. Styrelsemedlemmarnas, verkställande direktörens och revisorernas sekretessplikt begränsar deras skyldighet att ge information till kassamötet, representantskapet och förvaltningsrådet.

et. Det är skäl att särskilt observera att en arbetsgivare som är delägare endast i sin egenskap av delägare och genom förmedling av kassans förvaltningsorgan har rätt att få upplysningar om kassans interna angelägenheter.

Bl.a. de pensioner och övriga utkomstförmåner som understödskassorna betalar ut blev utmätningsbara år 1990. Den upplysningsskyldighet som arbetsgivarna och myndigheterna har enligt 4 kap. 18 e § 3 mom. utsökningslagen kan inte som sådan tillämpas på kassorna. Paragrafens 2 mom. stadgar därför, för att göra det möjligt att verkställa utsökning, att sekretesstadgandet inte skall gälla utsökningsmyndigheterna. En försäkringskassa skall enligt stadgandet utan hinder av 1 mom. på begäran av en utmätningsman uppges beloppet av pensioner och annat utkomstskydd som den betalar ut samt vilka andra inrättningar som vederligen betalar utkomstskydd till förmånstagaren.

För brott mot sekretessplikten är det enligt paragrafen möjligt att liksom enligt den gällande lagen ådöma endast böter. Liksom enligt lagen om understödskassor är brottet ett målsägandebrott, vilket innebär att målsäganden har rätt att besluta om åtal skall väckas eller ej.

166 §. Liksom i den gällande lagens 95 § 2 mom. sägs i denna paragraf att vissa beslut och föreskrifter av social- och hälsovårdsministeriet får verkställas trots att besvär anförts. Denna princip bibehålls i lagförslaget, för att effektiviteten och snabbheten i ministeriets tillsyn skall kunna garanteras.

Stadgandet gäller för det första de åtgärder som ministeriet enligt lagförslagets 28 § skall vidta i det fall att kassan inte har någon styrelse eller verkställande direktör. För det andra gäller stadgandet beslut eller bestämmelser som ministeriet utfärdar med stöd av sina i 9 kap. stadgade tillsynsbefogenheter. För det tredje är det fråga om den situation som avses i paragrafen, dvs. att ministeriet har beslutat att kassan skall träda i likvidation och i det sammanhanget har utsett en likvidator för kassan.

167 §. Om sådana handlingars offentlighet som en myndighet har i sin besittning stadgas i lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/51). Lagen gäller även handlingar som innehåller uppgifter om försäkringskassor. Myndigheter är t.ex. social- och hälsovårdsministeriet samt patent- och registerstyrelsen.

Den tillsyn över försäkringsanstalterna som

statsmakten utövar inkluderar den s.k. offentlighetsprincipen, som innebär att försäkringsanstalterna åläggs att offentliggöra information som gör det möjligt att bedöma deras verksamhet och tillstånd.

I överensstämmelse med denna princip sägs i 1 mom. att social- och hälsovårdsministeriet får publicera statistik och därmed jämförbar information som belyser försäkringskassornas verksamhet, ställning och utveckling. För att statistiken och informationen skall kunna användas vid jämförelser förutsätts den i fråga om samtliga kassor vara uppgjord på enahanda grunder. Ministeriet får däremot inte publicera de särskilda uppgifter eller utredningar som det får in t.ex. om någon enskild kassas tillstånd, resultat eller organisation.

Försäkringsbolagens och försäkringsföreningarnas officiella bokslutsuppgifter är offentliga. Av den anledningen samt med beaktande av kassornas karaktär och den offentlighetsprincip som gäller inom deras verksamhet, är det ändamålsenligt att också försäkringskassornas bokslutsuppgifter är offentliga. Ett stadgande om saken finns i 2 mom. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll den gällande lagen.

168 §. Paragrafen gäller försäkringskassornas gemensamma organ. Stadganden om saken finns i 105 § lagen om understödkassor samt i 9 kap. förordningen angående verkställigheten av lagen om understödkassor.

Enligt paragrafen skall försäkringskassorna tillhöra en förening som står under social- och hälsovårdsministeriets tillsyn. I enlighet med den gällande lagens terminologi ändras föreningens nuvarande namn (understödkasseföreningen) till försäkringskasseföreningen. Med beaktande av föreningens lagstadgade uppgifter föreslås det att dess stadgar i överensstämmelse med nuvarande praxis skall fastställas av social- och hälsovårdsministeriet. I stadgarna bestäms föreningens uppgifter och förvaltning samt försäkringskassornas skyldighet att delta i föreningens utgifter. Föreningens i 27 § förordningen angående verkställighet av lagen om understödkassor stadgade skyldighet att delta i tillsynen över kassorna bortfaller. Enligt nuvarande praxis skall Understödkassornas förening till social- och hälsovårdsministeriet meddela styrelsemedlemmarnas namn och adress samt motsvarande uppgifter om namntecknarna. Det är meningen att denna praxis skall fortsätta. Ett stadgande om saken skall

tas in i förordningen om verkställighet av den föreslagna lagen.

169 §. Denna paragraf skall stadga om försäkringskassenämnden vid försäkringskasseföreningen. Inom understödkasseföreningen finns för närvarande en ersättningsnämnd som emellertid inte är lagstadgad utan baserar sig på avtal. Nämndens uppgift skall vara att ge utlåtanden i ärenden som ansluter sig till beviljandet av tilläggsförmåner.

Paragrafens 1 mom. är ett grundläggande stadgande om att det skall finnas en försäkringskassenämnd i samband med försäkringskasseföreningen.

Nämndens uppgift är enligt 2 mom. att ge utlåtanden samt rekommendationer till avgöranden i försäkringskasseärenden mellan å ena sidan en kassa och å andra sidan dess medlemmar, delägare och förmånstagare. Avsikten är att nämndens behörighet skall vara så omfattande som möjligt. Till behörigheten hör för det första att ge rekommendationer om sådana meningsskiljaktigheter mellan en kassa och en försäkrad där det är fråga om tolkning av kassans stadgar i ersättningsfall. Dessutom kan nämnden ge utlåtanden och rekommendationer också om associationsrättsliga och förfoganderättsliga frågor som gäller förhållandet mellan en medlem och kassan, respektive en delägare och kassan. Behörigheten inskränks till försäkringskasseärenden, vilket innebär att den ena parten alltid skall vara en försäkringskassa. Nämnden skall emellertid inte ge beslutsrekommendation om det är känt att samma ärende är anhängigt vid domstol eller att ärendet avgjorts vid domstol.

I vissa fall kan det vara ändamålsenligt att nämndens sakkunskap kan utnyttjas också av myndigheterna, när dessa behandlar försäkringskasseärenden. Av den anledningen skall nämnden enligt det föreslagna stadgandet ge också sådana utlåtanden som myndigheter begär i försäkringskasseärenden.

Enligt 3 mom. kan nämnden inte be om utlåtanden eller beslutsrekommendationer om sådan lagstadgad verksamhet som en försäkringskassa bedriver. I fråga om de förmåner som avses i sjukförsäkringslagen, lagen om pension för arbetstagare och lagen om pension för företagare kan en förmånstagare anlita de rättsmedel som dessa lagar stadgar. Med tanke på en enhetlig avgörandepraxis och för undvikande av överlappande rättsmedel är

det motiverat att försäkringskassenämnden inte prövar tvister som uppkommer i samband med lagstadgade försäkringar.

Paragrafens 4 mom. angår nämndens sammansättning. Den skall ha en ordförande och en viceordförande samt minst fem andra medlemmar som social- och hälsovårdsministeriet förordnar för högst tre år i sänder. Ordföranden och viceordföranden skall ha avlagt juris kandidatexamen och vara förtrogna med domarvärv. Samtliga medlemmar skall vara förtrogna med försäkringskassereferenden. För att nämndens sakkunskap skall kunna tryggas är det skäl att i mån av möjligheter eftersträva att åtminstone en av dess medlemmar är försäkringsmatematiker och en läkare. Nämnden skall dessutom vid behov kunna höra sakkunniga. Minst två av medlemmarna skall enligt förslaget förordnas på försäkringskasserefereringens förslag, som skall innefatta minst fyra kandidater. Det föreligger inte något hinder för att föreningen föreslår samtliga medlemmar i nämnden. Nämnden kan vid behov indelas i sektioner.

Enligt 5 mom. skall de arvoden och övriga kostnader som följer av nämndens verksamhet betalas av försäkringskasserefereringens medel. Närmare stadganden om nämndens förvaltning och verksamhet ges i nämndens reglemente, som skall fastställas av social- och hälsovårdsministeriet. Innan ministeriet fastställer reglementet skall det höra försäkringskasserefereringen.

Vid behandling av ärende som rör t.ex. rätten till invalidpension av kassans medlem, behöver nämnden upplysningar om medlemmens hälsotillstånd. Sådana upplysningar är dock sekretessbelagda och personer verksamma inom hälso- eller sjukvården har sålunda inte rätt att ge information om dem utan tillstånd av ifrågavarande person. Begäran om tillstånd kunde fördröja ärendets behandling. Det är även tänkbart att personen vägrar bevilja begärt tillstånd om att erhålla upplysningar, när dessa gäller utredning av personens egen delaktighet. Därför föreslås i paragrafens 6 mom. att nämnden skall ges rätt att erhålla den upplysning som är nödvändig för utredning av ärende under behandling, utan att vad som övrigt stadgas om sekretess hindrar detta.

170 §. Enligt den gällande lagen är understödskassorna inte skyldiga att anställa en försäkringsmatematiker. Med beaktande av arten och omfattningen av försäkringskassornas

verksamhet är det ändamålsenligt att de anlitar en försäkringsmatematiker. Ett stadgande om saken finns i 1 mom. Lagrummet förutsätter inte att försäkringsmatematikern skall vara heltidsanställd. Hans uppgift är att uppgöra försäkringstekniska kalkyler och utredningar och han skall uppfylla de behörighetskrav för försäkringsbolags matematiker som social- och hälsovårdsministeriet fastställt med stöd av 18 kap. 8 § 1 mom. lagen om försäkringsbolag. Uppgifterna förutsätter att vederbörande är särskilt förtrogen med försäkringsmatematik.

I 2 mom. sägs liksom i 18 kap. 8 § 2 mom. lagen om försäkringsbolag att kassan skall anmäla till ministeriet om att den anställt en försäkringsmatematiker och när denne avgått.

171 §. Enligt paragrafen skall en pensionskassa undergå en försäkringsteknisk analys vartannat år eller oftare. Enligt den gällande lagen skall sådan analys göras minst en gång på tio år. Social- och hälsovårdsministeriet kan, om det anser det vara motiverat, bestämma att en kassa skall analyseras vid behov. Skyldigheten att undergå analys gäller inte enbart sjukkassor som betalar sjukersättningar. Om emellertid kassans ansvarsskuld inkluderar sådant premieansvar som avses i 79 § 2 mom., skall en försäkringsteknisk analys utföras oberoende av kassatypen. Den som utför analysen skall uppfylla de i 170 § stadgade villkoren för försäkringsmatematiker.

172 §. Enligt paragrafen utfärdas närmare stadganden om verkställigheten av den föreslagna lagen genom förordning.

16 kap. **Ikraftträdelse- och övergångsstadganden**

173 §. Lagens ikraftträdelsedatum lämnas öppet i förslaget. Lagen skall träda i kraft vid ingången av ett kalenderår, eftersom försäkringskassornas räkenskapsperiod är ett kalenderår. Avsikten är att den föreslagna lagen (den nya lagen) skall ersätta den gällande lagen om understödskassor (den gamla lagen). Samtidigt upphävs den verkställighetsförordning som givits med stöd av den sistnämnda.

174 §. Paragrafens 1 mom. innehåller ett förtydligande stadgande om att en registrerad understödskassa i och med den nya lagens ikraftträdande blir en sådan försäkringskassa som avses i den. Om ordet "understöds-kassa"

ingår i kassans namn kan detta emellertid inte ersättas med ordet "försäkringskassa" förrän en stadgeändring har genomförts och det nya namnet införts i registret. Det understöds-kasseregister som förs vid social- och hälsovårdsministeriet ombildas i det ögonblick lagen träder i kraft till försäkringskasseregistret, medan understöds-kasseföreningen ombildas till försäkringskasseföreningen.

Momentet innehåller dessutom ett förtydligande stadgande om att den gamla lagen efter att den nya lagen trätt i kraft skall tillämpas endast i sådana fall som särskilt nämns i detta kapitel.

Den nya lagen innehåller inte några mot den gamla lagens 28 § svarande stadganden om säkerhetsfond. I 2 mom. föreslås därför att säkerhetsfonderna i och med att den nya lagen träder i kraft ombildas till reservfonder. Också på de reservfonder som avses i den gamla lagen skall den nya lagens stadganden om reservfond tillämpas.

175 §. En försäkringskassas stadgar blir i och med att den nya lagen träder i kraft ogiltiga till den del de inte stämmer överens med den nya lagens tvingande stadganden. I 1 mom. har för klarhetens skull tagits in ett stadgande om att i stället för stadgebestämmelser som strider mot den nya lagen skall iakttas den nya lagen.

Paragrafens 2 mom. ålägger försäkringskassorna att inom en bestämd tid ändra sina stadgar i överensstämmelse med den nya lagen. Ändringarna skall göras så snart som möjligt efter att den nya lagen trätt i kraft. För stadgeändringarna skall inom två år från den nya lagens ikraftträdande utverkas social- och hälsovårdsministeriets fastställelse. Om en försäkringskassa försummar att ändra sina stadgar inom utsatt tid kan ministeriet använda sig av de tvångsmedel som avses i lagförslagets 99 §.

I 178 § skall stadgas om ändring av en försäkringskassas stadgar i överensstämmelse med den nya lagen, i det fall att kassans beslut fattas efter att den nya lagen stadfästs men innan den trätt i kraft.

176 §. Eftersom det i lagen om understöds-kassor inte finns några stadganden som begränsar en kassas verksamhetssektor, har det varit möjligt att i vissa kassors stadgar godkända bestämmelser som ökar verksamhetssektorn utöver vad som är tillåtet enligt lagförslagets 4 §. Enligt lagförslagets 175 § skall kassan i en sådan situation så snart den nya

lagen trätt i kraft rätta sig efter dess stadganden om verksamhetssektorn. Härav följer att sådana medlemmar och delägare i en kassa som faller utanför verksamhetssektorn skulle bli tvungna att lämna kassan.

Avsikten med den nya lagen är emellertid inte att de som lagligen blivit medlemmar och delägare i en kassa skall bli tvungna att avgå från kassan på grund av att dess verksamhetssektor ändras. Av denna anledning finns i paragrafen ett undantagsstadgande enligt vilket sådana kassamedlemmar och arbetsgivar-delägare som faller utanför kassans nya verksamhetssektor får kvarstå inom kassans verksamhetssektor också efter att lagen trätt i kraft. Också de som är biförsäkrade i kassan, t.ex. familjemedlemmar till egentliga medlemmar, får kvarstå inom verksamhetssektorn.

Undantagsstadgandet gäller dels de medlemmar och delägare som har anslutit sig till en kassa före den nya lagens ikraftträdande, dels personer som trätt i en delägars anställning efter lagens ikraftträdande. Däremot får kassan inte anta nya medlemmar i strid mot den nya lagen.

Enligt 175 § 2 mom. skall kassans stadgar ändras i överensstämmelse med den nya lagen inom två år efter att den trätt i kraft. Stadgandet gäller också kassans verksamhetssektor sådan den fastställts i stadgarna under den gamla lagens giltighetstid. Eftersom kassan enligt den ifrågavarande paragrafen kan hålla kvar också alla sådana medlemmar och delägare som faller utanför dess verksamhetssektor enligt den nya lagen, skall till stadgarnas bestämmelse om verksamhetssektorn av denna anledning fogas en undantagsbestämmelse om dessa medlemmar och delägare. För undantagsbestämmelsen skall social- och hälsovårdsministeriets fastställelse ansökas inom samma tid som när det gäller andra stadgeändringar.

177 §. I paragrafen sägs att en kassa som anmälts till registrering före den nya lagens ikraftträdande får registreras i enlighet med den gamla lagen också i det fall att registreringen sker efter att den nya lagen trätt i kraft. Stadgarna skall emellertid också i detta fall ändras i överensstämmelse med den nya lagen, inom den tid som anges i 175 § 2 mom. Detsamma gäller stadgeändringar för vilka fastställelse sökts före den nya lagens ikraftträdande, men som har fastställts därefter.

178 §. Enligt paragrafen är det möjligt för en kassa att göra de erforderliga ändringarna i

sina stadgar efter att den nya lagen stadfäst men innan den trätt i kraft. En ansökan om fastställelse av en stadgeändring kan således göras före den nya lagens ikraftträdande. Det är emellertid möjligt att registrera ändringen endast på så sätt att den träder i kraft tidigast samtidigt som den nya lagen.

179 §. Kraven på kassornas minimimedlemsantal har enligt 6 § 1 mom. skärpts i jämförelse med den gällande lagen. Vissa fungerande kassor har i sina stadgar sådana bestämmelser om minimimedlemsantalet som inte fyller den nya lagens krav. Dessutom står ett flertal av kassornas stadgebestämmelser om obligatoriskt medlemskap i strid med den nya lagens 15 §. Enligt den paragraf som det här är fråga om skall kassorna uppfylla den nya lagens krav, såväl i fråga om minimimedlemsantalet som i fråga om obligatoriskt medlemskap, inom två år efter att den nya lagen trätt i kraft. Om kraven på minimimedlemsantal inte uppfylls måste kassan upplösas. Social- och hälsovårdsministeriet kan emellertid av synnerligen vägande skäl förlänga tiden till högst fem år, under förutsättning att de försäkrade förmånerna inte därigenom äventyras. Dessutom kan ministeriet med stöd av 6 § 2 mom. av särskilda skäl, t.ex. med beaktande av kassans solvens och verksamhetsnivå, bevilja kassan undantagstillstånd att fortsätta verksamheten med ett mindre medlemsantal än det lagstadgade.

180 §. Vissa pensionskassor har med social- och hälsovårdsministeriets tillstånd fått hålla sig med en mindre ansvarsskuld än lagen förutsätter. Avsikten är att dessa undantag skall dras in i och med att den nya lagen träder i kraft. För att täckningen av ansvaret inte skall bli oskäligt betungande för dessa kassor, stadgar denna paragraf att underskottet skall täckas inom 15 år efter lagens ikraftträdande. Social- och hälsovårdsministeriet skall godkänna en plan enligt vilken underskottet täcks under den ifrågavarande perioden.

181 §. Social- och hälsovårdsministeriet har enligt 107 § lagen om understödskassor beviljat understödskassorna också andra undantag från lagens stadganden än de som nämns i motiveringen till 180 §. T.ex. i fall då en sjukkasse betalat lön under sjukdomstid till medlemmarna som kompletterande dagpenning, har arbetsgivarens bidrag på grund av ministeriets undantagstillstånd inte behövt beaktas vid uträkningen av den fulla reservfondens belopp. I och med att den nya lagen träder i kraft

måste kassorna rätta sig efter dess stadganden i stället för undantagstillstånden. För många kassor kan emellertid anpassningen till den nya lagens krav innebära avsevärda svårigheter, om de inte ges en tillräckligt lång övergångstid. Av denna anledning stadgar paragrafen att undantag som ministeriet beviljat gäller i två år efter att den nya lagen trätt i kraft.

I vissa fall kan det vara motiverat att förlänga undantagens giltighet också efter den tvååriga övergångsperioden. Enligt förslaget kan ministeriet på ansökan av kassan förlänga undantagens giltighetstid till högst fem år. Förlängningsansökan skall göras till ministeriet inom den tvååriga övergångsperioden. Kassan har ingen absolut rätt att få förlängt tillstånd. Ministeriet har fri prövningsrätt i saken. Kassan har inte heller rätt till maximal förlängningstid, utan ministeriet kan enligt prövning förlänga undantagstillståndet också för en kortare tid än fem år. Avsikten är att ministeriet i det enskilda fallet skall undersöka om det från kassaverksamhetens synpunkt är ändamålsenligt att förlänga undantaget. Paragrafen skall stadga ett ovillkorligt förbud att förlänga undantag endast i det fall att de försäkrade förmånerna äventyras.

182 §. Enligt 7 § 3 mom. begränsas en försäkringskassas rätt att äga aktier i aktiebolag i väsentliga avseenden. Enligt paragrafens 5 mom. gäller inskränkningarna i äganderätten också andra företag än aktiebolag.

I lagen om understödskassor finns det inga stadganden som begränsar kassornas äganderätt. Vissa kassors ägarandelar kan därför eventuellt överstiga de lagstadgade gränserna. Om en kassa under den gamla lagens giltighetstid lagligen har blivit ägare till aktier, får den nya lagens ikraftträdande inte betyda att kassan blir tvungen att sälja en del av sitt överstora aktieinnehav. I denna paragraf finns därför ett undantagsstadgande enligt vilket en försäkringskassa fortfarande får äga de aktier och andelar som den fick äga innan den nya lagen trädde i kraft. Å andra sidan får en sådan kassa inte längre öka sin relativa andel av ägande- eller bestämmanderätten utöver den andel som den innehade innan lagen trädde i kraft. Den ägarandel som kassan innehade när lagen trädde i kraft skapar emellertid inte någon permanent ny övre gräns för dess tillåtna ägarandel. Om den relativa ägarandelen således i något skede efter lagens ikraftträdande har sjunkit, men alltså överstiger den

lagstadgade övre gränsen, får ägarandelen inte på nytt stiga från denna lägre nivå.

183 §. Paragrafen anger i överensstämmelse med 17 kap. 5 § lagen om försäkringsföreningar vilkendera lagen som skall tillämpas i samband med upplösning av en kassa och överföring av ansvaret. Enligt 1 mom. skall ett ärende som gäller upplösning av en försäkringskassa behandlas i enlighet med den gamla lagen, om offentlig stämning har sökts innan den nya lagen trätt i kraft. Enligt 2 mom. är det i fråga om en ansvarsöverföring avgörande när social- och hälsovårdsministeriets samtycke har sökts. Om ministeriets samtycke har sökts före den nya lagens ikraftträdande, skall ärendet behandlas i enlighet med den gamla lagen.

184 §. Paragrafens 1 mom. nämner att kassorna inom två år från lagens ikraftträdande skall ändra sammansättningen av sina förvaltningsorgan i överensstämmelse med den nya lagen. Verkställande direktören skall utses och anmälas till försäkringskasseregistret inom tre månader efter att kassan har med den nya lagen överensstämmande och fastställda stadgar, av vilka det framgår vilket organ det ankommer på att välja verkställande direktör. Paragrafens 2 mom. gäller de inom kassans förvaltning verksamma personernas rätt att kvarstå i sina uppdrag i det fall att de inte uppfyller den nya lagens krav. De nämnda personerna får kvarstå till dess att nya val förrättas. Nya val skall förrättas inom två år efter att lagen trätt i kraft.

Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 17 kap. 6 § lagen om försäkringsföreningar.

185 §. Paragrafen innehåller ett mot 17 kap. 7 § lagen om försäkringsföreningar svarande stadgande om att en under den gamla lagens giltighetstid utfärdad kallelse till kassamöte skall anses laglig om den har utfärdats enligt den gamla lagen, också i det fall att själva mötet hålls efter att den nya lagen trätt i kraft.

186 §. Lagförslagets stadganden om när kassamötets beslut är ogiltiga och om klander av mötets beslut skiljer sig i många avseenden från den gällande lagen. Av den anledningen innehåller denna paragraf ett mot 17 kap. 8 § lagen om försäkringsföreningar svarande stadgande om att en talan eller ett annat rättsligt yrkande skall avgöras i enlighet med den gamla lagen, om talan har anhängiggjorts eller skiljemannaförfarandet inletts innan den nya lagen trätt i kraft.

187 §. Bokslut för tiden före den nya lagens ikraftträdande skall uppgöras i enlighet med den gamla lagen. Om ett bokslut efter att den nya lagen trätt i kraft uppgörs för en räkenskapsperiod som börjat före den nya lagens ikraftträdande, skall bokslutet enligt denna paragraf uppgöras enligt den gamla lagens bokslutsstadganden. Stadgandet motsvarar 17 kap. 9 § lagen om försäkringsföreningar.

188 §. Stadganden om understöds-kassornas verksamhet finns också t.ex. i skattelagstiftningen. Eftersom det inte är ändamålsenligt att göra ändringar i den övriga lagstiftningen enbart av terminologiska skäl, har i denna paragraf tagits in ett förtydligande stadgande om att det som på annat ställe i lag stadgas om understöds-kassor skall gälla också försäkrings-kassor. På motsvarande sätt skall hänvisningar till lagen om understöds-kassor efter den nya lagens ikraftträdande avse denna lag.

189 §. I lagförslagets 8 kap. nämns vissa belopp som är bundna till det löneindex som avses i lagen om pension för arbetstagare. Det är meningen att beloppen skall bindas till det för år 1991 fastställda löneindextalet.

1.2. Sjukförsäkringslagen

61 §. Paragrafens 2 mom. innehåller ett stadgande om social- och hälsovårdsministeriets rätt att på folkpensionsanstalten överföra uppgifter som gäller registrering av arbetsplatskassor och tillsynen över dessas verksamhet. Stadgandet föreslås bli upphävt såsom överflödigt, eftersom ett stadgande om ministeriets rätt i detta avseende ingår i 96 § 2 mom. förslaget till lag om försäkringskassor. Det är dessutom meningen att inregistreringen av arbetsplatskassorna skall överföras från folkpensionsanstalten till social- och hälsovårdsministeriet.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Lagförslagets 172 § innehåller en fullmakt att utfärda förordning om verkställighet av lagen. Dessutom blir det nödvändigt att ersätta statsrådets samt social- och hälsovårdsministeriets beslut om tillsynen över och registreringen av kassorna. Social- och hälsovårdsministeriet skall i samband med att den nya lagen träder i

kraft meddela anvisningar och föreskrifter t.ex. om kassornas bokföring och bokslut. Närmare stadganden om försäkringskassenämndens förvaltning och verksamhet ges i nämndens reglemente, som skall fastställas av social- och hälsovårdsministeriet.

3. Ikraftträdande

Lagförslaget innebär genomgripande ändringar bl.a. i förhållande till den gällande lagens stadganden om bokslut. Kassornas räkenskapsperiod är ett kalenderår. Lagen bör därför träda i kraft den första dagen av det kalenderår som följer efter dess antagande och stadfästelse. För de kassor som är verksamma reserveras i lagförslaget 16 kap. i många avseenden en relativt lång övergångsperiod. T.ex. underskott i ansvarsskulden skall täckas inom 15 år efter lagens ikraftträdande.

4. Lagstiftningsordning

De pensioners tillväxt som pensionskassorna betalar ut regleras vanligen genom ett index-

villkor i stadgarna. I lagförslaget 53 § 2 mom. föreslås ett stadgande enligt vilket ett indexvillkor i stadgarna kan ändras också i fråga om redan beviljade pensioner och andra förmåner, på så sätt förmånens tillväxt i framtiden blir svagare än den var då förmånen beviljades, ett indexvillkor kan dels ändras, dels kan det vid behov också strykas med fåföljd att förmånens nominella tillväxt upphör.

I allmänhet har pensionerna i stor utsträckning kunnat hållas ograverade. Pensionerna och andra förmåner räknas till de s.k. förvärvade rättigheterna som det är möjligt att på ett eller annat sätt komma åt endast genom lagar som stiftas i grundlagsordning. Denna princip har emellertid inte iakttagits när det varit fråga om att ändra indexsystemet eftersom ändringen av index inte leder till att någon pensionstagarens pensionsbelopp blir mindre än det var innan ändringarna trädde i kraft. Därför föreslås att lagförslaget skall behandlas i den vanliga lagstiftningsordning som 66 § riksdagsordningen stadgar.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om försäkringskassor

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

En försäkringskassa är en försäkringsanstalt som, utan att bedriva affärsmässig försäkringsverksamhet, inom sin verksamhetssektor beviljar

1) ålders-, invalid-, arbetslöshets-, familje- och deltidspensioner,

2) ersättning till följd av sjukdom, lyte eller skada,

3) ersättning i syfte att förebygga sjukdom eller arbetsoförmåga eller för kostnaderna för rehabilitering som avser att förbättra arbets- och förvärvsförmågan,

4) begravningshjälp, eller

5) andra förmåner som kan anses falla inom social personförsäkring.

Om inte annorlunda stadgas i någon annan lag, får verksamhet bedrivas av en försäkringskassa som lyder under denna lag.

Denna lag gäller inte arbetslöshetskassor som avses i lagen om arbetslöshetskassor (603/84).

2 §

På en försäkringskassa som bedriver verksamhet enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61), lagen om pension för företagare (468/69) eller sjukförsäkringslagen (364/63) skall denna lag tillämpas, om inte något annat följer av de nämnda lagarna. En och samma kassa får inte bedriva både verksamhet som avses i sjukförsäkringslagen och pensionsförsäkring.

3 §

I denna lag avses med

1) *pensionskassa* en försäkringskassa vars huvudsakliga syfte är att bevilja pensioner,

2) *sjukkassa* en försäkringskassa vars huvudsakliga syfte är att bevilja ersättning till följd av sjukdom,

3) *verksamhetssektor* de personer som kan vara försäkrade i kassan,

4) *medlem* en person som är försäkrad i

försäkringskassan och som har rösträtt vid kassamötet; den vars status som försäkrad är beroende av en annan persons försäkring är inte medlem i kassan, samt med

5) *delägare* den som betalar fortlöpande bidrag.

4 §

En försäkringskassas verksamhetssektor kan bestå av

1) arbetstagare hos en och samma arbetsgivare,

2) arbetstagare som är anställda hos två eller flera arbetsgivare, om arbetsgivarna bildar en ekonomisk och administrativ helhet,

3) arbetstagare hos två eller flera arbetsgivare, om arbetsgivarna på grund av branschlikheter eller någon annan omständighet bildar en sådan helhet att det är motiverat att bedriva försäkringskasseverksamhet inom denna grupp, samt av

4) en persongrupp som har definierats utgående från sitt yrke eller ett yrkesområde eller sitt medlemskap i en registrerad förening, om det är motiverat att bedriva försäkringskasseverksamhet inom denna grupp.

Kassans verksamhetssektor kan också utgöras av en viss del av sådana persongrupper som anges i 1 mom.

Till kassans verksamhetssektor kan också höra personer som hade varit tvungna att lämna kassan, om deras försäkring i den inte hade förlängts.

Verksamhetssektorn kan också omfatta familjemedlemmar i fråga om dem som nämns i 1 mom. samt personer som avgått med pension från sin anställning hos arbetsgivaren jämte familjemedlemmar.

5 §

En försäkringskassas verksamhetssektor skall definieras så att dess omfattning inte kan påverkas genom ändring av en registrerad förenings stadgar.

6 §

Om en försäkringskassa bedriver lagstadgad

verksamhet som avses i 2 § eller beviljar invalid- eller familjepensioner, skall den ha minst 300 medlemmar. En kassa som enbart bedriver annan än lagstadgad verksamhet skall ha minst 100 medlemmar.

Social- och hälsovårdsministeriet kan av särskilda skäl bevilja undantag från 1 mom.

7 §

En försäkringskassa får inte bedriva annan verksamhet än försäkringskasseverksamhet enligt i 1 §.

Kassan skall dimensionera sin verksamhet så att den kan bedrivas utan upplåning. Kassan får dock uppta för skötseln av likviditeten nödvändiga kortfristiga krediter, krediter för att på ett ändamålsenligt sätt skaffa egna verksamhetslokaler samt, med social- och hälsovårdsministeriets tillstånd, av synnerligen välgående skäl andra nödvändiga krediter.

En försäkringskassa får inte utan ministeriets tillstånd av ett aktiebolags aktiekapital äga mera än ett belopp som motsvarar 20 procent av bolagets aktiekapital och det röstetal som samtliga aktier medför. Det belopp som kassan placerar i aktier i ett sådant bolag eller i flera bolag som hör till samma concern får utan ministeriets tillstånd uppgå till högst 10 procent av slutsumman av kassans balansräkning. De begränsningar som stadgas i detta moment gäller inte bolag vars verksamhet kan anses ansluta sig till kassans verksamhet och vara ändamålsenligt från dess synpunkt, ej heller bostads- eller fastighetsbolag.

När de i 3 mom. angivna begränsningarna tillämpas på en försäkringskassa, skall också sådana andra aktiebolags aktieinnehav och bestämmanderätt beaktas i vilka kassan har mer än hälften av aktiekapitalet eller av det röstetal som aktierna medför.

Vad 3 och 4 mom. stadgar om aktiebolags aktiekapital och de röstetal som aktierna medför skall tillämpas på motsvarande bestämmanderätt också i andra företag. En försäkringskassa får inte vara delägare i ett företag för vars förbindelser kassan blir obegränsat ansvarig.

8 §

En försäkringskassa skall placera sina medel på ett betryggande och inkomstbringande sätt samt med beaktande av kassans likviditet. Kassans medel får inte användas för ändamål

som är uppenbart främmande för dess verksamhet.

9 §

En försäkringskassa skall genom återförsäkring eller på annat sätt ordna sin verksamhet så att det uppkommer ett med hänsyn till de försäkrade förmånerna betryggande förhållande mellan sannolika växlingar i riskutgifterna och kassans risktäckningskapacitet.

2 kap.

Bildande av en försäkringskassa

10 §

En försäkringskassa kan bildas av en eller flera stiftare. Stiftare skall vara finsk medborgare eller en annan inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet belägen stats medborgare eller en sammanslutning eller stiftelse vars hemort finns i Finland eller i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Ett öppet bolag eller kommanditbolag kan vara stiftare, om de bolagsmän som personligen svarar för bolagets förpliktelser är finska medborgare eller en annan Europeiska ekonomiska samarbetsområde belägen stats medborgare. Med social- och hälsovårdsministeriets tillstånd kan även någon annan person, sammanslutning eller stiftelse vara stiftare.

Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara stiftare.

11 §

Över bildandet skall upprättas en stiftelseurkund som skall dateras och undertecknas av stiftarna.

Stiftelseurkunden skall innehålla förslag till stadgar för kassan och i den skall även anges

1) stiftarnas yrke, medborgarskap, hemort och postadress, samt

2) när och hur konstituerande stämma skall sammankallas.

Om försäkringskassan har ett garantikapital eller en grundfond, skall dessutom anges

1) garantikapitalets eller grundfondens belopp och i fråga om grundfonden vem som tillskjutit den,

2) det belopp som för varje andel av garantikapitalet (*garantiandel*) skall inbetalas till kassan,

3) det antal garantiandelar som stiftarna förbinder sig att teckna,

4) den tid inom vilken andra än av stiftarna tecknade garantiandelar skall tecknas, samt

5) den tid inom vilken tecknade garantiandelar skall betalas.

12 §

I försäkringskassans stadgar skall anges

1) kassans namn,
2) den kommun i Finland som är kassans hemort,

3) kassans verksamhetssektor,

4) garantikapitalet, om kassan har ett sådant, garantiandelarnas nominella värde samt vad som föreskrivs om ränta på garantikapitalet och återbetalning av detta,

5) minsta grundfonden, om kassan har en sådan,

6) kassans minsta medlemsantal,

7) vilka som är medlemmar eller andra försäkrade i kassan, hur de avgår och under vilka förutsättningar de kan uteslutas ur kassan,

8) vilka som är delägare i kassan, hur en delägare avgår och under vilka förutsättningar han kan uteslutas ur kassan,

9) förmånerna och deras storlek eller beräkningsgrund,

10) förutsättningarna för att få förmåner,

11) betalningstiden för förmånerna,

12) hur kassans tillgångar skall placeras,

13) hur stort lån kassan får ta upp genom styrelsens beslut,

14) vilka som är skyldiga att betala försäkringspremier till kassan och hur dessa fastställs,

15) premiebetalarnas ansvar för kassans förbindelser och ansvarets omfattning (*tillskottsplikt*),

16) följden av försummelse att betala försäkringspremie och tillskottsavgift,

17) antalet eller minsta och största antalet styrelsemedlemmar och eventuella suppleanter för dem samt revisorer och revisorssuppleanter, samt deras mandatperiod och avgångsålder,

18) om kassan har ett förvaltningsråd, dettas uppgifter, mandatperiod, medlemsantal eller minsta och största medlemsantal samt medlemmarnas avgångsålder,

19) om kassan har ett såsom kassamöte fungerande representantskap, dess medlemsantal och mandatperiod samt sättet för val av medlemmarna,

20) vem som har rösträtt vid kassamötet och hur rösterna fördelas,

21) hur kallelse till kassamötet och andra

tillkännagivanden till medlemmarna och delägarna skall utfärdas,

22) de ärenden som skall behandlas vid ordinarie kassamöte,

23) vem som har rätt att teckna kassans namn, samt

24) hur återstående tillgångar skall delas då kassan upplöses.

13 §

Fastställelse av försäkringskassans stadgar och ändringar i dem skall sökas hos social- och hälsovårdsministeriet. En förutsättning för fastställelse av stadgarna för en kassa som håller på att bildas är att de som ämnar bli delägare har godkänt dem.

Ministeriet skall fastställa stadgarna eller ändringar i dem, om den tilltänkta försäkringsverksamheten inte anses äventyra en sund utveckling på området.

Som ett villkor för fastställelse av stadgarna eller ändringar i dem kan ministeriet uppställa att kassan skaffar ett grundkapital eller en grundfond som står i proportion till arten och omfattningen av verksamheten.

14 §

En försäkringskassa skall ha antingen ett finsk- eller svenskspråkigt namn. Det finskspråkiga namnet skall innehålla ordet "vakuutuskassa". En pensionskassas namn kan dock i stället innehålla ordet "eläkekassa" och en sjukkassas namn ordet "sairauskassa". En försäkringskassas svenskspråkiga namn skall på motsvarande sätt innehålla ordet "försäkringskassa", "pensionskassa" eller "sjukkassa".

Försäkringskassans namn skall klart skilja sig från andra försäkringskassors namn. Namnet får inte strida mot god sed eller vara vilseledande.

Om en försäkringskassa ämnar använda sitt namn på två eller flera språk, skall varje namnform nämnas i kassans stadgar. Till sitt innehåll skall namnformerna på de olika språken motsvara varandra.

15 §

En försäkringskassa som bedriver verksamhet som avses i sjukförsäkringslagen kan på yrkande av folkpensionsanstalten i sina stadgar ha en bestämmelse om att medlemskap i kassan, i fråga om den verksamheten, är obligatoriskt för de arbetstagare som hör till kassans verksamhetssektor. En sådan bestäm-

melse i kassans stadgar får endast fastställas med arbetsgivarens samtycke.

Om ett samtycke som nämns i 1 mom. återkallas, är det dock i kraft ännu sex månader efter att meddelande om återkallelsen har kommit till kassan.

Om en arbetsgivare antingen på egen bekostnad eller i ett fall som avses i 11 § lagen om pension för arbetstagare ordnar sina arbetstgares försäkringsskydd i en försäkringskassa så att arbetstagarna skall delta i kostnaderna, kan i kassans stadgar med hänsyn till detta arrangemang tas in en bestämmelse om obligatoriskt medlemskap.

16 §

Om en försäkringskassa som håller på att bildas har ett garantikapital, skall garantiandelarna tecknas på en handling (*teckningshandling*), i vilken har kopierats stiftelseurkunden och social- och hälsovårdsministeriets beslut om fastställelse av stadgarna. Kassan kan inte åberopa en på annat sätt gjord garantiandelsteckning, om tecknaren innan kassan har registrerats underrättat social- och hälsovårdsministeriet om felet.

Har en garantiandel tecknats på villkor som inte är förenliga med bestämmelserna i stiftelseurkunden, är teckningen ogiltig. Om ministeriet inte har underrättats om ogiltigheten före registreringen av kassan, är teckningen dock bindande. Tecknaren kan i detta fall inte åberopa villkoret.

Sedan kassan registrerats kan en tecknare inte såsom grund för teckningens ogiltighet åberopa att ett villkor i stiftelseurkunden inte har blivit uppfyllt.

17 §

Om godkännande av teckning och om det antal garantiandelar som skall tilldelas tecknarna beslutar stiftarna. Har en stiftare i stiftelseurkunden uppgivit att han tecknar ett visst antal garantiandelar, skall honom tilldelas minst detta antal.

Fördelas garantiandelarna inte enligt teckningen, skall stiftarna utan dröjsmål underrätta tecknarna därom.

18 §

Beslut om bildande av försäkringskassan fattas vid en konstituerande stämma. Denna skall hållas inom ett år efter att stadgarna har fastställts.

Om bildande av kassan beslutar stiftarna. Har garantiandelsägarna enligt kassans stadgar rösträtt, beslutar de om bildandet.

Är det uteslutande stiftarna som beslutar om bildandet av kassan, kan den konstituerande stämman hållas utan kallelse. I annat fall skall stiftarna kalla de garantiandelstecknare som de har godkänt till den konstituerande stämman, så som anges i stiftelseurkunden. Stiftelseurkunden, social- och hälsovårdsministeriets beslut att fastställa stadgarna och teckningsurkunden skall genom stiftarnas försorg under minst en vecka före stämman hållas tillgängliga för tecknarna på en plats som nämns i kallelsen.

Vid den konstituerande stämman skall stiftarna lägga fram de originalhandlingar som nämns i 3 mom. Stiftarna skall även uppge det antal garantiandelar som motsvarar de godkända teckningarna, garantiandelarnas fördelning mellan tecknarna och det belopp av garantiandelarna som är betalt. Dessa uppgifter skall intas i stämmans protokoll.

19 §

Försäkringskassan är bildad, om bildandet vid en konstituerande stämma som hållits inom den i 18 § 1 mom. angivna tiden har understötts av flertalet av de vid stämman närvarande eller representerade stiftarna eller av en majoritet av garantiandelsägarna, och om det vid den konstituerande stämman kan visas att kassans stadgar har blivit fastställda och att samtliga andelar av dess garantikapital har tecknats och betalats eller att grundfonden har överlämnats till stiftarna för kassan. I annat fall skall bildandet av kassan anses ha förfallit.

När kassan är bildad skall den konstituerande stämman förrätta de val som enligt stadgarna ankommer på kassamötet.

I övrigt skall angående den konstituerande stämman i tillämpliga delar iakttas vad denna lag och försäkringskassans stadgar föreskriver om kassamötet.

20 §

Om bildande av en försäkringskassa skall inom tre månader från beslutet därom göras anmälan till försäkringskassaregistret. Har kassan inte inom den nämnda tiden anmälts för registrering eller förvägrats registrering, har bildandet förfallit.

Till registeranmälan skall fogas en försäkran av kassans samtliga styrelsemedlemmar om att

kassan har bildats med iakttagande av denna lag och att garantikapitalet och grundfonden är i kassans besittning. Till anmälan skall även fogas ett intyg av kassans revisorer om att stadgandena om inbetalning har iakttagits.

21 §

Om bildandet av försäkringskassan förfaller, är stiftarna solidariskt ansvariga för återbetalning av garantikapitalet och grundfonden samt avkastningen på dem.

22 §

Det belopp som skall betalas för en garantiandel får inte vara mindre än andelens nominella värde.

En skuld som grundar sig på teckning av en garantiandel kan endast med styrelsens samtycke kvittas mot en fordran på försäkringskassan. Samtycke får inte ges, om kassan eller dess borgenärer skulle orsakas skada därav.

Kassan får inte överlåta eller pantsätta en fordran som grundar sig på teckning av en garantiandel. Om kassan försätts i konkurs, ingår fordran i dödsboet.

Överlåts en garantiandel innan det belopp som skall erläggas för den blivit till fullo betalt, är även förvärvaren, sedan han anmält sitt förvärv till kassan, ansvarig för betalningen.

23 §

Har stiftarna avtalat att inbetalningen av grundfonden eller teckningen av garantiandelar kan ske genom att i försäkringskassan sätts in annan egendom är pengar (*apportegendom*), skall en bestämmelse om saken tas in i stiftelseurkunden. Apportegendomen skall vara förenlig med syftet med den försäkringsverksamhet som kassan bedriver.

24 §

Före registreringen får försäkringskassan inte förvärva rättigheter eller ingå förbindelser, ej heller kära eller svara vid eller inge ansökan till domstol eller andra myndigheter. Styrelsen kan dock föra talan i ärenden som gäller bildandet av kassan.

För förpliktelser som uppkommit före registreringen genom åtgärder som har vidtagits på kassans vägnar, ansvarar de som deltagit i åtgärderna eller beslutat om dem solidariskt. Ansvaret för förpliktelser som följer av stiftel-

seurkunden eller uppkommit efter den konstituerande stämman övergår dock på kassan sedan denna har registrerats.

Har avtal på kassans vägnar innan den registrerats ingåtts med någon som visste att kassan var oregistrerad, kan denne, om inte något annat överenskommits, frånträda avtalet i det fall att registreringsansökningen inte har gjorts inom den i 20 § angivna tiden eller om registreringen har förvägrats. Om medkontrahenten inte visste att kassan var oregistrerad, kan han tills kassan registreras frånträda avtalet.

3 kap.

Försäkringskassans ledning

25 §

En försäkringskassa skall ha en styrelse med minst tre medlemmar. I styrelsen kan dessutom finnas högst lika många suppleanter som medlemmar. Styrelsen för en arbetsplatskassa som avses i 61 § sjukförsäkringslagen skall dock ha minst fem medlemmar jämte personliga suppleanter för dem.

Styrelsen väljs av kassamötet. I kassans stadgar kan bestämmas att delägarna har rätt att välja högst hälften av styrelsens medlemmar. Delägarna får inte delta i valet av de övriga styrelsemedlemmarna. Om val av styrelse för en kassa som har ett förvaltningsråd stadgas i 38 § 2 mom.

Styrelsens mandatperiod skall upphöra senast under den fjärde räkenskapsperioden efter valet, antingen när det kassamöte som förrättar nyval avslutas eller vid utgången av räkenskapsperioden. I kassans stadgar kan bestämmas att verkställande direktören får väljas till styrelsemedlem på obestämd tid.

Vad som i denna lag stadgas om styrelsemedlemmarna skall på motsvarande sätt tillämpas på deras suppleanter.

26 §

En försäkringskassa skall ha en verkställande direktör. I kassans stadgar kan bestämmas att denne skall benämnas kassadirektör. Verkställande direktören skall utses av styrelsen eller, om så bestäms i stadgarna, av förvaltningsrådet.

27 §

Verkställande direktören skall vara finsk medborgare eller en annan inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet belägen stats medborgare och vara bosatt i Finland. Styrelsemedlemmarna skall vara finska medborgare eller en annan inom Europeiska ekonomiska området belägen stats medborgare.

Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara styrelsemedlem eller verkställande direktör.

28 §

En styrelsemedlem kan frånträda sitt uppdrag före mandatperiodens slut. Styrelsen skall i så fall underrättas om avgången. En styrelsemedlem kan skiljas från sitt uppdrag av den som har utsett honom.

Om en plats i styrelsen blir ledig under mandatperioden eller om en styrelsemedlem förlorar sin behörighet för uppdraget enligt 27 § och någon suppleant inte finns, skall styrelsens övriga medlemmar dra försorg om att en ny medlem väljs för den återstående mandatperioden. Ankommer valet på kassamötet kan det dock, om styrelsen med sina återstående medlemmar och suppleanter är beslutför, uppskjutas till den följande kassastämman vid vilken styrelseval även annars skall förrättas.

Har kassan inte en i försäkringskasseregistret antecknad behörig styrelse, skall social- och hälsovårdsministeriet sammankalla kassamötet eller, om styrelsen skall utses av förvaltningsrådet, detta för att välja styrelse. Har kassan inte en i registret antecknad verkställande direktör, skall ministeriet sammankalla styrelsen eller, om verkställande direktören skall utses av förvaltningsrådet, detta för att välja verkställande direktör. Om styrelse eller verkställande direktör inte väljs eller om anmälan därom inte utan dröjsmål görs till försäkringskasseregistret, skall ministeriet förordna en eller flera sysslomän att sköta kassans angelägenheter till dess en styrelse eller verkställande direktör har valts och antecknats i registret.

Ansökan till ministeriet får i det fall som avses i 3 mom., om inte ministeriet redan vidtagit behövliga åtgärder, göras av en styrelsemedlem, verkställande direktören eller en delägare eller borgenär eller av någon annan vars rätt kan vara beroende av att kassan har en behörig styrelse och en verkställande direktör.

29 §

Styrelsen skall ha en ordförande. Ordföranden väljs av styrelsen, om inte något annat bestäms i stadgarna eller har beslutats vid valet av styrelse. Faller rösterna lika i styrelsen, avgörs ordförandevalet genom lottning. Verkställande direktören får vara styrelseordförande endast i det fall att kassan har ett förvaltningsråd.

Ordföranden skall se till att styrelsen sammanträder vid behov. Han skall sammankalla styrelsen om en styrelsemedlem kräver det. Verkställande direktören har, även då han inte är medlem av styrelsen, rätt att närvara och yttra sig vid styrelsen sammanträden, om inte styrelsen för något visst fall beslutar annorlunda.

30 §

Vid styrelsens sammanträde skall föras protokoll som undertecknas av sammanträdets ordförande och protokollföraren. Styrelsemedlemmarna och verkställande direktören har rätt att få sin avvikande mening antecknad i protokollet.

31 §

Styrelsen är beslutför då mer än hälften av dess medlemmar är närvarande, om inte ett större antal krävs enligt stadgarna. Beslut får dock inte fattas, om inte samtliga styrelsemedlemmar såvitt möjligt beretts tillfälle att delta i behandlingen av ärendet. Vid förhinder för en styrelsemedlem skall den suppleant som träder i hans ställe beredas sådant tillfälle.

Som styrelsens beslut gäller, om kvalificerad majoritet inte krävs enligt stadgarna, den åsikt som mer än hälften av de närvarande biträtt eller, då rösterna faller lika, den åsikt som ordföranden omfattar. Är styrelsen beslutför då endast två medlemmar är närvarande, förutsätts dessa vara ense om besluten.

32 §

En styrelsemedlem eller verkställande direktören får inte delta i behandlingen av ärenden som gäller förhållandet mellan honom och försäkringskassan eller hans privata intressen över huvud taget.

33 §

Styrelsen skall sköta försäkringskassans förvaltning och sörja för att dess verksamhet ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Verkställan-

de direktören sköter kassans löpande förvaltning enligt styrelsens anvisningar och föreskrifter. Åtgärder som med beaktande av omfattningen och arten av kassans verksamhet är ovanliga eller vittsyftande får verkställande direktören vidta endast om styrelsen befullmäktigat honom därtill eller om styrelsens beslut inte kan inväntas utan att kassans verksamhet orsakas väsentlig olägenhet. I sistnämnda fall skall styrelsen så snart som möjligt underrättas om åtgärden.

Styrelsen skall sörja för att tillsynen över bokslutet och medelsförvaltningen är ändamålsenligt ordnad. Verkställande direktören skall se till att kassans bokföring är lagenlig och att medelsförvaltningen är ordnad på ett betryggande sätt.

34 §

Styrelsen företräder försäkringskassan och tecknar dess namn. I stadgarna kan bestämmas att en styrelsemedlem eller verkställande direktören har rätt att teckna kassans namn eller att styrelsen kan ge en av sina medlemmar, verkställande direktören eller någon annan sådan rätt. Vad som i 27 och 32 §§ stadgas om verkställande direktören gäller även en namntecknare som inte är styrelsemedlem eller verkställande direktör.

Namnteckningsrätten kan begränsas så att två eller flera har rätt att teckna namnet endast gemensamt. Någon annan begränsning får inte antecknas i försäkringskassaregistret.

Styrelsen kan när som helst återkalla en namnteckningsrätt.

35 §

Verkställande direktören har rätt att företräda försäkringskassan i de ärenden som enligt 33 § ankommer på honom.

36 §

Styrelsen eller någon annan i 34 § angiven företrädare för försäkringskassan får inte företa rättshandlingar eller vidta andra åtgärder som är ägnade att bereda en medlem, en delägare eller någon annan orättmätig fördel på kassans eller någon annan medlems eller delägares bekostnad.

En företrädare för kassan får inte iaktta ett av kassamötet eller av något annat organ fattat beslut som är ogiltigt på grund av att det strider mot denna lag eller stadgarna.

37 §

Social- och hälsovårdsministeriet kan med beaktande av arten och omfattningen av en försäkringskassas verksamhet fastställa stadgar enligt vilka kassan skall ha ett förvaltningsråd.

Förvaltningsrådet skall ha minst fem medlemmar. Verkställande direktören och styrelsemedlemmarna får inte höra till förvaltningsrådet.

Förvaltningsrådet väljs av kassamötet. I stadgarna kan bestämmas att delägarna har rätt att välja högst hälften av förvaltningsrådets medlemmar. Delägarna får inte delta i valet av de övriga medlemmarna.

Vad som i 25 § 3 och 4 mom. samt i 27 och 28 §§ stadgas om styrelsemedlemmarna och deras suppleanter skall på motsvarande sätt tillämpas på förvaltningsrådets medlemmar och suppleanter. Om förvaltningsrådet och dess medlemmar gäller dessutom i tillämpliga delar vad 29—32 §§ stadgar om styrelsen och dess medlemmar.

38 §

Förvaltningsrådet skall övervaka styrelsens och verkställande direktörens skötsel av försäkringskassans förvaltning och till det ordinarie kassamötet ge utlåtande om bokslutet och revisionsberättelsen. Styrelsen och verkställande direktören skall ge förvaltningsrådet och en medlem av detta de upplysningar som de anser sig behöva för skötseln av sitt uppdrag. En medlem av förvaltningsrådet skall begära upplysningarna vid dess sammanträde. Förvaltningsrådet kan ge styrelsen anvisningar i frågor som är av stor betydelse eller principiellt viktiga.

Förvaltningsrådet skall välja styrelse och fastställa styrelsemedlemmarnas arvode, om inte valet av styrelse enligt stadgarna ankommer på kassamötet. I stadgarna kan även bestämmas att förvaltningsrådet skall utse verkställande direktören samt besluta om hans löneförmåner. Om förvaltningsrådets rätt att kräva sammankallande av extra kassamöte och sammankalla kassamöte stadgas i 45 och 47 §§. Förvaltningsrådet får inte anförtros andra än i denna lag nämnda uppgifter.

4 kap.

Kassamötet

39 §

Medlemmarna och delägarna utövar vid

försäkringskassans kassamöte sin rätt att besluta i kassans angelägenheter.

Varje medlem och delägare har rätt att delta i kassamötet och att där yttra sig.

I stadgarna kan bestämmas att en medlem och delägare för att få delta i kassamötet måste anmäla sig hos kassan senast en i möteskallelsen utsatt dag som kan infalla tidigast fem dagar före mötet.

40 §

I stadgarna kan bestämmas att beslutanderätten vid kassamötet inte skall utövas av medlemmarna och delägarna utan av representanter som dessa valt bland sig (*representantskap*).

Representantskapet skall bestå av minst tio representanter. Mandatperioden för representantskapet kan vara högst fyra år. Närmare bestämmelser om val av representantskapet skall tas in i stadgarna eller i en särskild valordning.

41 §

Vid ett kassamöte har varje medlem en röst.

En medlem utövar sin rätt vid kassamötet antingen personligen eller genom ombud. Endast någon annan medlem av kassan får vara ombud, och ett ombud har rätt att företräda högst två medlemmar. Ombudet skall uppvisa en daterad och individualiserad fullmakt.

Vid kassamötet har en delägare det antal röster som bestäms i stadgarna. En delägare eller, om de är flera, delägarna gemensamt får dock inte ha ett större röstetal än de vid mötet företrädda medlemmarnas sammanlagda röstetal. Den som utövar en delägars rösträtt skall uppvisa en daterad och individualiserad fullmakt.

Om beslutanderätten vid kassamötet tillkommer valda representanter, gäller i fråga om deras rösträtt på motsvarande sätt vad som stadgas om medlemmars och delägars rösträtt. En medlem av representantskapet får inte befullmäktiga en annan att utöva sin rösträtt vid mötet.

42 §

Kassamötet skall hållas på försäkringskassans hemort, om det inte i stadgarna bestäms att mötet skall eller kan hållas på någon annan namngiven ort i Finland. Av synnerligen välgående skäl får kassamötet med social- och hälso-

vårdsministeriets samtycke hållas på någon annan ort.

43 §

Vid ett kassamöte får en medlem eller delägare, själv eller genom ombud, eller en medlem av representantskapet inte rösta i ett ärende som angår beviljande av ansvarsfrihet för honom, talan mot honom eller hans befriande från skadeståndsskyldighet eller från annan förpliktelse gentemot försäkringskassan. Han får inte heller rösta i ett ärende som gäller talan mot en annan eller dennes befriande från en förpliktelse, om han i ärendet har att emotse en väsentlig fördel som kan strida mot kassans. Vad som här sägs om en medlem gäller även hans ombud.

En styrelsemedlem får inte delta i beslut om fastställande av bokslutet eller beviljande av ansvarsfrihet, ej heller i val av de revisorer som skall granska förvaltningen och räkenskaperna under hans mandatperiod. En medlem av förvaltningsrådet får inte delta i beslut om att bevilja förvaltningsrådets medlemmar ansvarsfrihet.

44 §

Ordinarie kassamöte skall hållas inom fyra månader efter utgången av räkenskapsperioden. Social- och hälsovårdsministeriet kan dock med beaktande av försäkringskassans art och omfattning fastställa stadgar enligt vilka kassamötet får hållas också senare, dock inte mer än sex månader efter räkenskapsperiodens slut.

Vid mötet skall bokslutet och revisionsberättelsen läggas fram samt, om försäkringskassan har ett förvaltningsråd, dess utlåtande i saken.

Mötet skall besluta om

- 1) fastställande av resultat- och balansräkningen,
- 2) åtgärder på grund av överskott eller underskott enligt den fastställda balansräkningen,
- 3) ansvarsfrihet för styrelsens och förvaltningsrådets medlemmar samt verkställande direktören, samt om
- 4) övriga angelägenheter som enligt denna lag eller stadgarna hör till det ordinarie kassamötet.

Beslut i ett ärende som avses i 3 mom. 1—3 punkten skall dock uppskjutas till fortsatt möte som hålls en viss dag, minst en månad och

högst två månader därefter, om röstberättigade som har majoriteten av det vid mötet företrädade röstetalet kräver det. Beslutet får inte uppskjutas på nytt.

45 §

Extra kassamöte skall hållas när styrelsen eller förvaltningsrådet anser att det finns skäl därtill.

Om medlemmar och delägare som företräder minst en tiondel eller en i stadgarna bestämd mindre del av medlemmarnas och delägarnas sammanlagda röstetal skriftligen kräver, skall extra kassamöte hållas för behandling av ett av dem uppgivet ärende. Samma rätt har medlemmar av representantskapet vilkas röstetal utgör minst en tiondel av samtliga representanters röstetal.

Extra kassamöte skall också hållas om social- och hälsovårdsministeriet eller en revisor skriftligen kräver detta för behandling av något uppgivet ärende.

Kallelse till mötet skall utfärdas inom 14 dagar efter att ett krav som avses i 2 eller 3 mom. har framställts.

46 §

En medlem eller delägare har rätt att få ett uppgivet ärende behandlat vid kassamötet, genom att skriftligen kräva detta hos styrelsen i så god tid att ärendet kan tas upp i möteskallelsen.

47 §

Kassamötet sammankallas av styrelsen. Har försäkringskassan ett förvaltningsråd, kan i stadgarna likväl bestämmas att detta skall sammankalla mötet.

Om ett kassamöte som skall hållas enligt denna lag, kassans stadgar eller kassamötets beslut inte har sammankallats i föreskriven ordning, skall social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av en medlem av styrelsen eller förvaltningsrådet, verkställande direktören, en revisor, en kassamedlem, en delägare eller en medlem av representantskapet sammankalla mötet på kassans bekostnad. Ministeriet kan sammankalla kassamötet även om någon ansökan som avses här inte görs.

48 §

Kallelse till kassamöte skall utfärdas tidigast fyra veckor och, om inte en längre tid föreskrivs i stadgarna, senast en vecka före mötet

eller den sista anmälningdagen enligt 39 § 3 mom. Uppskjuts beslutet i ett ärende som skall behandlas vid kassamötet till fortsatt möte, skall en särskild kallelse utfärdas till detta, om det hålls mera än fyra veckor senare. Förutsätter ett besluts giltighet enligt stadgarna att det fattas vid två möten, får kallelse till det senare mötet inte utfärdas förrän det första mötet har hållits. I kallelsen skall nämnas det beslut som har fattats vid det första mötet.

Kallelsen skall utfärdas enligt stadgarna. Av synnerligen vägande skäl får kallelsen med social- och hälsovårdsministeriets samtycke utfärdas också på något annat sätt. I den skall nämnas de ärenden som skall tas upp vid mötet. Om ärendet gäller ändring av stadgarna, skall ändringens huvudsakliga innehåll anges.

Om bokslutet skall behandlas på kassamötet, skall bokslutshandlingarna eller kopior av dem minst en vecka före mötet hållas tillgängliga för de röstberättigade i försäkringskassans kontor eller på någon annan plats som anges i stadgarna. På motsvarande sätt skall förfaras om kassamötet skall behandla ett ärende som gäller ändring av stadgarna. I möteskallelsen skall uppges att handlingarna finns tillgängliga.

De som är röstberättigade vid kassamötet har rätt att mot ersättning av kassans kostnader få kopior av de handlingar som avses i 3 mom.

49 §

Har denna lag eller stadgarnas bestämmelser om möteskallelse eller tillhandahållande av handlingar inte iakttagits i ett ärende, får beslut inte fattas utan samtycke av de medlemmar eller delägare som berörs av försummelsen. Om valda representanter har beslutanderätten vid kassamötet, är detta dock lagligt oavsett hur kallelsen skett, förutsatt att samtliga representanter är närvarande. Skall ett visst ärende enligt lagen eller stadgarna behandlas vid kassamötet, får detta fatta beslut i ärendet även om det inte har nämnts i möteskallelsen. Kassamötet kan likaså alltid besluta sammankalla ett extra kassamöte för behandling av ett visst ärende.

50 §

Kassamötet skall välja en ordförande för sig. Ordföranden skall se till att protokoll förs vid mötet. I detta skall antecknas de närvarande röstberättigade och deras röstetal, de vid mötet fattade besluten samt, då omröstning

skett, röstningsresultatet. Protokollet skall justeras och undertecknas av ordföranden och minst en röstberättigad som valts av mötet. Det skall senast två veckor efter mötet hållas tillgängligt för medlemmarna och delägarna på försäkringskassans kontor. Protokollen skall förvaras på ett betryggande sätt. Medlemmarna och delägarna har rätt att mot ersättning av kassans kostnader få kopior av kassamötets protokoll eller utdrag ur det.

51 §

Om inte något annat följer av denna lag eller stadgarna, gäller som kassamötets beslut den mening som mer än hälften av de avgivna rösterna har biträtt eller, vid lika röstetal, som ordföranden omfattar. Vid val anses den vald som får flest röster. Faller rösterna lika, avgörs val genom lottning. När beslutanderätten i något ärende tillkommer endast en del av medlemmarna eller delägarna skall iaktas vad som stadgas i denna paragraf.

52 §

Beslut om att ändra stadgarna fattas av kassamötet. Ett beslut om ändring av stadgarna är giltigt endast om det har bitratts av medlemmar och delägare eller representantskapsmedlemmar som har minst två tredjedelar eller en i stadgarna angiven större andel av det vid mötet företrädde röstetalet. Om en stadgeändring direkt angår en delägars rättigheter eller skyldigheter krävs, utöver vad som annars föreskrivs, för fastställelse av ändringen att delägaren har godkänt den vid kassamötet eller annars. Finns det flera delägare, krävs för fastställelse av ändringen att minst två tredjedelar av samtliga delägare har godkänt ändringen vid kassamötet eller annars. Dessutom förutsätts att de delägare som har godkänt ändringen företräder minst två tredjedelar av det röstetal som delägarna sammanlagt skulle ha haft, om samtliga delägare hade varit representerade vid kassamötet.

53 §

En stadgeändring som gäller minskning av en förmån får inte tillämpas på ett försäkringsfall som har inträffat innan ändringen trätt i kraft. Som nytt försäkringsfall anses vid tillämpning av detta moment inte ombildning av arbetslöshetspension till invalidpension, ombildning av pension till ålderspension eller

uppkomst av rätt till familjepension efter en pensionstagare.

Vad som stadgas i 1 mom. skall inte tillämpas på en stadgeändring som begränsar en förmåns framtida tillväxt.

54 §

Kassamötet får inte fatta beslut som är ägnade att bereda en medlem, en delägare eller någon annan en orättmätig fördel på försäkringskassans eller någon annan medlems eller delägars bekostnad.

55 §

Har ett beslut vid ett kassamöte inte tillkommit i behörig ordning eller strider det annars mot denna lag, försäkringskassans stadgar eller de fastställda försäkringsgrunderna, kan en medlem, en delägare, en medlem av representantskapet, kassans styrelse, en styrelsemedlem eller verkställande direktören väcka talan mot kassan om ogiltigförklaring eller ändring av beslutet.

Talan skall väckas inom tre månader från beslutet. Har en medlem eller delägare haft godtagbar anledning till dröjsmål och vore det uppenbart oskäligt mot honom om beslutet blev gällande, får talan väckas inom ett år från beslutet. Om talan inte väcks inom föreskriven tid, skall beslutet anses vara giltigt.

Vad som stadgas i 2 mom. gäller dock inte, om

1) beslutet är sådant att det inte lagligen kan fattas ens med samtliga medlemmars, delägars eller representanters samtycke,

2) beslutet enligt lag eller kassans stadgar förutsätter samtycke av samtliga eller vissa delägare och sådant samtycke inte har givits, eller om

3) kallelse till mötet inte har utfärdats eller om de gällande stadgandena eller bestämmelserna om möteskallelse väsentligen har överskridits.

Har domstolen förklarat kassamötets beslut ogiltigt eller ändrat det, gäller avgörandet även de medlemmar och delägare som inte har förenat sig om talan. Domstolen kan ändra kassamötets beslut endast om det kan konstateras vilket innehåll beslutet borde ha haft.

Om kassamötets beslut upphävs eller ändras, skall det som vinnas tillfalla kassan. De som väckt talan har dock rätt att av kassan få ersättning för sina rättegångskostnader i den

mån de medel som genom rättegången vunnits till kassan räcker för ändamålet.

Vad som stadgas ovan gäller i tillämpliga delar också klander av den konstituerande stämmans beslut. Den tid som avses i 2 mom. räknas dock härvid från den dag då kassan registrerades.

5 kap.

Revision och särskild granskning

56 §

En försäkringskassa skall ha minst två revisorer. Revisorerna väljs av kassamötet. I kassans stadgar kan likväl bestämmas att delägarna har rätt att utse högst hälften av revisorerna. Delägarna får inte delta i valet av de övriga revisorerna.

Utöver de ordinarie revisorerna skall väljas minst två revisorssuppleanter. Vad som i denna lag stadgas om revisorer skall på motsvarande sätt tillämpas på suppleanterna.

57 §

Mandatperioden för en revisor skall bestämmas i stadgarna. Revisorns uppdrag upphör då det ordinarie kassamöte avslutas som hålls efter utgången av den sista räkenskapsperioden i hans mandatperiod eller, om revisorn valts tills vidare, då en ny revisor har valts i hans ställe.

En revisor kan frånträda sitt uppdrag genom att anmäla detta till styrelsen, även om hans mandatperiod inte har löpt ut. Revisorn kan skiljas från sitt uppdrag av den som utsett honom.

Blir en revisors uppdrag vakant under mandatperioden eller förlorar han sin behörighet för uppdraget, skall styrelsen, om någon revisorssuppleant inte längre finns, dra försorg om att en ny revisor väljs för den återstående mandatperioden.

58 §

En revisor skall vara en fysisk person eller ett i 2 mom. avsett samfund. Revisorn skall ha den insikt i och erfarenhet av allmän redovisning samt ekonomiska och rättsliga förhållanden och revision som med beaktande av arten och omfånget av försäkringskassans verksamhet

krävs för uppdraget. Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara revisor.

Till revisor kan utses en av Centralhandelskammaren eller någon annan handelskammare godkänt revisionsamfund. Vad detta kapitel stadgar om en revisor som godkänts av Centralhandelskammaren skall på motsvarande sätt tillämpas på sammanslutning som godkänts av Centralhandelskammaren, och vad det stadgar om en revisor som godkänts av en handelskammare skall på motsvarande sätt tillämpas på sammanslutning som godkänts av en handelskammare. En sammanslutning som utsetts till revisor skall meddela kassans styrelse vem som är huvudansvarig för revisionen. I en sammanslutning som godkänts av Centralhandelskammaren skall denne vara en av Centralhandelskammaren godkänd revisor och i en sammanslutning som godkänts av någon annan handelskammare en av Centralhandelskammaren eller handelskammaren godkänd revisor. På honom skall tillämpas 60 och 67 §§.

59 §

En försäkringskassa skall ha minst en revisor som är godkänd av Centralhandelskammaren eller någon handelskammare.

Social- och hälsovårdsministeriet kan av särskilda skäl på ansökan bestämma att en kassa, i stället för en av Centralhandelskammaren eller någon handelskammare utsedd revisor, får välja en revisor med den behörighet som nämns i 58 § 1 mom.

60 §

Revisor får inte vara den som är

1) medlem av försäkringskassans styrelse eller av en sådan sammanslutnings styrelse eller förvaltningsråd, i vilken kassan äger över 20 procent av aktiekapitalet eller innehar motsvarande bestämmanderätt, den som är verkställande direktör eller den som har till uppgift att sköta kassans bokföring eller medelsförvaltning eller övervakningen därav,

2) anställd hos kassan eller som annars intar en underordnad eller beroende ställning i förhållande till kassan, en medlem av dess styrelse eller någon annan som nämns i 1 punkten, eller är

3) make eller syskon till någon i 1 eller 2 punkten nämnd person eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande släkt-

skap eller svågerlag eller i sådant svågerlag att den ene är gift med den andres syskon.

En revisor får inte ha penninglån hos försäkringskassan eller någon annan sammanlutning som nämns i 1 mom. 1 punkten.

61 §

Social- och hälsovårdsministeriet skall på anmälan för försäkringskassan förordna en revisor som uppfyller behörighetsvillkoren,

1) om någon revisor inte har utsetts enligt 59 §,

2) om en revisor inte har i 58 § 1 mom. angiven behörighet eller om han är jävig enligt 60 §, eller

3) om någon bestämmelse i kassans stadgar om revisorernas antal eller behörighet har överträtts.

Anmälan får i de fall som nämns i 1 mom. göras av vem som helst. Styrelsen är skyldig att göra anmälan, om inte den som skall utse revisor utan dröjsmål väljer en revisor som uppfyller behörighetsvillkoren.

Innan ett i denna paragraf nämnt förordnande meddelas skall kassans styrelse höras. Förordnandet gäller till dess för kassan har valts en revisor i stället för den som ministeriet förordnat.

62 §

En revisor skall i den omfattning som god revisionssed förutsätter granska bokslutet och bokföringen samt försäkringskassans förvaltning.

Revisorn skall följa de särskilda anvisningar som kassamötet har meddelat, om de inte står i strid med lag, kassans stadgar eller god revisionssed.

63 §

Styrelsen och verkställande direktören skall bereda revisorn tillfälle att verkställa granskning i den omfattning som denne anser motiverad samt ge de upplysningar och den hjälp som revisorn begär.

64 §

När revisionen är slutförd skall revisorn på bokslutet göra en anteckning som hänvisar till revisionsberättelsen. Om revisorn anser att resultat- eller balansräkningen inte bör fast-

ställas, skall han även göra en anteckning om detta.

65 §

Revisorerna skall för varje räkenskapsperiod avge en revisionsberättelse till kassamötet. Berättelsen skall överlämnas till styrelsen senast två veckor före det ordinarie kassamötet.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida bokslutet har gjorts upp enligt gällande stadganden. Ger bokslutet inte de upplysningar som 6 kap. förutsätter, skall revisorerna nämna detta och, om så kan ske, ge dessa upplysningar i sin berättelse.

Om det vid granskningen befinns att en styrelsemedlem, verkställande direktören eller en medlem av förvaltningsrådet har gjort sig skyldig till en handling eller försummelse som kan medföra skadeståndsskyldighet eller annars brutit mot denna lag eller stadgarna, skall en anmärkning om saken göras i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett utlåtande om ansvarsfrihet. Revisorerna har även i övrigt rätt att i sin berättelse nämna fakta som de anser att delägarna bör få kännedom om.

Revisionsberättelsen skall alltid innehålla ett särskilt uttalande om fastställande av resultat- och balansräkningen samt om det i verksamhetsberättelsen intagna förslaget till åtgärder i fråga om kassans överskott eller underskott.

Social- och hälsovårdsministeriet kan dessutom meddela närmare föreskrifter om revisionsberättelsen.

66 §

Anmärkningar som en revisor har framställt till styrelsen eller verkställande direktören skall antecknas i ett protokoll eller i någon annan handling som skall överlämnas till styrelsen och förvaras på ett betryggande sätt.

67 §

En revisor har rätt att närvara vid kassamötet. Han skall vara tillstades, om de frågor som behandlas är av den art att hans närvaro är nödvändig.

68 §

En revisor får inte ge medlemmar, delägare eller utomstående sådana uppgifter om försäkringskassans angelägenheter som han fått kännedom om i sitt uppdrag och som kan vara menliga för kassan.

Revisorn skall på uppmaning informera kassamötet om allt som gäller kassan, om inte informationen åsamkar kassan väsentligt men.

69 §

En medlem eller delägare i försäkringskassan kan kräva särskild granskning av kassans förvaltning och bokföring under en viss avslutad period eller av vissa åtgärder eller omständigheter. Förslag härom skall göras vid ett ordinarie kassamöte eller vid det kassamöte där ärendet enligt möteskallelsen skall behandlas. Har de röstberättigade med minst en tredjedel av det vid mötet företrädda röstetalet biträtt förslaget, kan en medlem eller delägare inom en månad efter kassamötet hos social- och hälsovårdsministeriet anhålla om att granskare skall förordnas.

Innan en granskare förordnas skall ministeriet höra kassans styrelse och, om granskningen enligt ansökan gäller en bestämd persons åtgärder, även denne. Ansökan skall bifallas om det anses föreligga vägande skäl för granskningen. Ministeriet kan förordna en eller flera granskare.

På en granskare som avses i denna paragraf skall på motsvarande sätt tillämpas vad som i 58, 60, 63, 66 och 67 §§ stadgas om revisor.

Över granskningen skall ges ett utlåtande till kassamötet. Utlåtandet skall under minst en vecka före kassamötet hållas tillgängligt för medlemmarna och delägarna på kassans kontor och utan dröjsmål sändas till de medlemmar och delägare som begär det. Det skall också läggas fram på kassamötet. Granskaren har rätt till arvode av kassan.

6 kap.

Bokslut

70 §

En försäkringskassas räkenskapsperiod är kalenderåret. När kassans verksamhet inleds eller avslutas får räkenskapsperioden vara kortare eller längre än ett kalenderår, dock högst 18 månader.

För varje räkenskapsperiod skall uppgöras ett bokslut som omfattar en resultaträkning, en balansräkning och en verksamhetsberättelse.

I kassans bokföring skall, utan hinder av vad som stadgas i någon annan lag, iakttagas detta kapitel samt sådana av social- och hälsovårds-

ministeriet meddelade föreskrifter som följer av försäkringsverksamhetens speciella karaktär.

71 §

Styrelsen och verkställande direktören skall datera och underteckna bokslutet. Har en styrelsemedlem eller verkställande direktören framfört en avvikande åsikt om bokslutet skall, ett uttalande som återger den fogas till bokslutet, om han så kräver.

Till bokslutet skall fogas resultaträkningen och balansräkningen för den föregående räkenskapsperioden. Har specificeringen av poster i resultaträkningen eller balansräkningen ändrats under räkenskapsperioden, skall uppgifterna i det tidigare bokslutet om möjligt sammanställas så att de kan jämföras med det senare bokslutet.

Bokslutet skall tillställas revisorerna minst en månad före det ordinarie kassamötet.

72 §

I resultat- eller balansräkningen eller i en bilaga skall lämnas följande uppgifter:

1) försäkringskassans aktier i aktiebolag och andelar i andra företag skall specificeras på det sätt som social- och hälsovårdsministeriet bestämmer,

2) om kassan har garantiandelar av olika slag, skall garantikapitalet fördelas enligt de olika slagen av garantikapital; likaså skall anges hur många egna garantiandelar kassan innehar samt deras nominella värde,

3) för fast egendom och aktier som hör till anläggnings- och investeringstillgångarna skall anges beskattningsvärdet, fördelat på motsvarande balansräkningsposter, och

4) om räkenskapsperiodens avskrivningar i fråga om belopp och beräkningsgrunder avsevärt avviker från avskrivningarna i närmast föregående bokslut, skall avvikelsen motiveras; även i övrigt skall redogörelse ges för sådana i räkenskapsperiodens resultat ingående intäktsoch kostnadsposter som på ett betydelsefullt sätt inverkar på möjligheten att jämföra resultatet med närmast föregående bokslut eller annars är av avsevärd betydelse.

73 §

Har en försäkringskassa beviljat medlemmar av styrelsen eller förvaltningsrådet eller verkställande direktören penninglån, skall dessa anges i en bilaga till balansräkningen, enligt

vad social- och hälsovårdsministeriet bestämmer.

Med dem som nämns i 1 mom. jämställs deras makar och syskon samt de som står i rätt upp- eller nedstigande släktskaps- eller svågerlagsförhållande med dessa eller i sådant svågerlag att den ene är gift med den andres syskon.

74 §

Verksamhetsberättelsen skall göras upp enligt god bokföringssed och i den skall ges uppgifter om sådana för bedömningen av försäkringskassans ställning och verksamhetsresultat viktiga omständigheter, för vilka det inte redogörs i resultat- eller balansräkningen, samt om händelser som är av vikt för kassan.

Har kassan under räkenskapsperioden genom fusion, delning eller ansvarsöverföring övertagit eller överlämnat tillgångar eller skulder, skall en redogörelse för saken ges i verksamhetsberättelsen.

Styrelsen skall i verksamhetsberättelsen lägga fram förslag till åtgärder beträffande kassans överskott eller underskott.

Till kassans verksamhetsberättelse skall fogas en finansieringskalkyl. I denna skall redogöras för anskaffningen och användningen av medel under räkenskapsperioden.

75 §

Försäkringskassan skall ha en reservfond, till vilken årligen skall avsättas minst 20 procent av det överskott som bokslutet utvisar. När reservfonden är minst lika stor som medeltalet av avgiftsintäkterna under räkenskapsperioden och de två föregående räkenskapsperioderna, är avsättningen till reservfonden inte längre obligatorisk.

Reservfonden får enligt kassamötets beslut minskas endast för att täcka underskott som utvisas av en fastställd balansräkning.

Utan hinder av 2 mom. kan social- och hälsovårdsministeriet på ansökan ge kassan tillstånd att av särskilda skäl minska reservfonden, i allmänhet dock inte så att den underskrider reservfondens fulla belopp enligt 1 mom.

Kassan kan också ha andra fonder som skall avsättas och användas enligt vad stadgarna bestämmer.

76 §

Om försäkringskassans bokslut uppvisar ett underskott, skall detta i första hand täckas

med överskott från tidigare räkenskapsperioder, därefter med de fonder som avses i 75 § 4 mom. Därefter skall till täckande av underskottet användas reservfonden, grundfonden och garantikapitalet. Kan underskottet inte täckas, skall de som under räkenskapsperioden varit skyldiga att göra inbetalningar utan dröjsmål påföras en tillskottsavgift till kassan, om det i kassans stadgar finns en bestämmelse om tillskottsplikt. Tillskottsavgiften skall stå i proportion till och vara högst lika stor som den avgift som skall betalas för räkenskapsperioden. Tillskottsavgiften får med högst 20 procent överstiga det bristande beloppet.

Om den betalningsskyldige inte inom utsatt tid betalar en tillskottsavgift som påförts honom, skall avgiften utan dröjsmål drivas in genom utsökning. Kan tillskottsavgiften inte drivas in skall det bristande beloppet, i den mån det är motiverat att driva in det, fördelas mellan de övriga betalningsskyldiga. Därvid skall dock begränsningen i 1 mom. beaktas.

Tillskottsavgifter jämte dröjsmålsräntor får indrivas genom utsökning utan dom och utslag enligt lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61).

77 §

Social- och hälsovårdsministeriet kan med dela föreskrifter och ge utlåtanden om tillämpningen av detta kapitel.

7 kap.

Försäkringspremier och ansvarsskuld

78 §

För de försäkringspremier som skall betalas till en försäkringskassa eller för premieberäkningsgrunderna skall sökas social- och hälsovårdsministeriets fastställelse.

79 §

Ansvaret för en pensionskassas stadgeenliga förbindelser skall bokföras som ansvarsskuld. Denna utgörs av premie- och ersättningsansvaret.

Premieansvaret motsvarar kapitalvärdet av de utbetalningar som beror på framtida försäkringsfall enligt gällande förbindelser samt av övriga utgifter för dessa förbindelser, minskat med kapitalvärdet av framtida försäkringspremier.

Ersättningsansvaret motsvarar obetalda er-

sättningsbelopp och andra belopp som skall betalas med anledning av inträffade försäkringsfall samt ett för skaderika år riskteoretiskt beräknat utjämningsbelopp.

80 §

Ansvarsskulden för andra försäkringskassor än pensionskassor består av ett ersättningsansvar motsvarande de vid utgången av räkenskapsperioden obetalda ersättningsbelopp som skall betalas med anledning av inträffade försäkringsfall.

Utöver vad 1 mom. stadgar kan social- och hälsovårdsministeriet bestämma att ansvarsskulden skall innefatta också det premieansvar som avses i 79 § 2 mom., om omfattningen av kassans verksamhet, förmånernas art eller något annat särskilt skäl kräver det.

81 §

I försäkringsverksamhet skall iakttas av social- och hälsovårdsministeriet fastställda grunder, i vilka bestäms

- 1) hur ansvarsskulden beräknas, samt
- 2) om fribrev och återköp.

De grunder som nämns i 1 mom. 1 punkten och i 78 § skall utarbetas och de premier som nämns i det sistnämnda lagrummet skall bestämmas med beaktande främst av de försäkrade förmånerna, medan de grunder som nämns i 1 mom. 2 punkten skall utarbetas med beaktande främst av skälighetssynpunkter.

82 §

Ändras grunderna för ansvarsskulden, skall de nya grunderna tillämpas också på dem som blivit medlemmar före ändringen, om inte särskilda grunder fastställs för dem. Om ansvarsskulden enligt de nya grunderna är större än enligt de gamla grunderna, kan social- och hälsovårdsministeriet bevilja försäkringskassan tillstånd att till denna del hålla ansvarsskulden lägre under en viss tid, dock högst tio år. Skillnaden kan årligen minskas enligt en plan som ministeriet har godkänt.

I det fall som avses i 80 § 2 mom. kan premieansvaret hållas lägre under högst tio år räknat från ministeriets föreskrift. Ministeriet kan av särskilda skäl förlänga denna tid med högst fem år. Skillnaden skall årligen minskas enligt en plan som ministeriet har godkänt.

83 §

Täckningen för den ansvarsskuld som avses i 79 § och 80 § 2 mom. skall enligt social- och hälsovårdsministeriets föreskrifter förtecknas. Vid beräkningen av den förtecknade täckningen skall likväl inte beaktas det utjämningsbelopp som ingår i ansvarsskulden.

Den förtecknade täckningen skall bestå av

- 1) obligationer och andra skuldförbindelser som har utfärdats eller garanterats av finska staten, en kommun eller ett kommunalförbund,
- 2) obligationer som hänför sig till obligationslån som har upptagits av en finsk hypoteksförening eller bankinrättning,
- 3) fordringsbevis för vilka en finsk bankinrättning är ansvarig,
- 4) skuldförbindelser för vilka säkerheten utgörs av inteckning i fast egendom i Finland eller i anläggning på annans grund och i legorätten till själva grunden, dock endast på villkor att försäkringskassans fordran samt de fordringar som har samma eller bättre förmånsrätt inte sammanlagt överstiger 70 procent eller, om det är fråga om egendom som tillhör ett företag vari kassan har ovillkorlig bestämmanderätt, 85 procent av det värde som den intecknade egendomen kan anses ha enligt en kompetent fackmans uppskattning,

5) fast egendom i Finland, dock så att det förtecknade egendomsvärdet och de fordringar till säkerhet för vilka inteckning har fastställts i denna egendom sammanlagt inte överstiger 85 procent av egendomens värde, beräknat enligt 4 punkten, eller

6) andra värdepapper och förbindelser som med hänsyn till beskaffenheten och tryggheten kan likställas med dem som nämns i 1—4 punkten och i vilka täckningen med ministeriets samtycke kan placeras.

Likvärdig med förtecknad täckning anses en finsk återförsäkrares ansvarig för en ansvarsskuld som avses i denna paragraf, om inte återförsäkraren har trätt i likvidation eller är i en ställning som avses i 14 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag (1062/79) samt de delar av obetalda försäkringspremier som vid beräkningen av premieansvaret har antagits vara betalda.

Värdepapper och förbindelser som hänför sig till den förtecknade täckningen skall förvaras åtskilda från kassans övriga egendom.

Social- och hälsovårdsministeriet skall meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av denna paragraf.

8 kap.

Begränsning av en försäkringskassas ansvar samt utbetalning av förmåner

84 §

En försäkringskassa kan av den som ansöker om medlemskap, innan denne antas till medlem, begära uppgifter som kan ha betydelse för bedömningen av kassans ansvarighet. Den som vill bli medlem skall ge korrekta och fullständiga svar på kassans frågor.

Har den som vill bli medlem handlat svikligt när han lämnade uppgifter enligt 1 mom., är kassan fri från ansvar för ett försäkringsfall, om så bestäms i kassans stadgar.

Vad som stadgas i 2 mom. gäller också då den som vill bli medlem uppsåtligen eller av vårdslöshet, som inte kan anses vara obetydlig, har försummat sin upplysningsplikt och han i detta fall inte skulle ha antagits till medlem även om han givit korrekta och fullständiga svar.

Vad som stadgas i 2 och 3 mom. tillämpas inte, om följderna skulle bli uppenbart oskäliga för en medlem eller någon annan försäkrad.

85 §

Om den som ansöker om ersättning efter ett ersättningsfall svikligen har gett försäkringskassan oriktiga eller bristfälliga uppgifter som är av betydelse för erhållandet av en förmån enligt kassans stadgar eller för förmånens storlek, kan förmånen förvägras eller nedsättas enligt vad som med beaktande av förhållandena är skäligt.

86 §

Försäkringskassan är fri från ansvar gentemot en försäkrad eller förmånstagare som uppsåtligen har framkallat försäkringsfallet.

Har en försäkrad eller någon annan förmånstagare framkallat försäkringsfallet genom grov vårdslöshet, kan en förmån som tillkommer honom förvägras eller sänkas eller utbetalningen av en redan beviljad förmån avbrytas, enligt vad som är skäligt med beaktande av förhållandena.

Vad som stadgas i 2 mom. skall tillämpas också då en försäkrad eller någon annan förmånstagare uppsåtligen har förhindrat sitt tillfrisknande eller utan godtagbart skäl vägrat gå med på av läkare föreskriven undersökning eller vård, med undantag av åtgärder som

medför allvarlig fara för hälsan, om en bestämmelse om detta har tagits in i kassans stadgar.

87 §

Försäkringskassan får inte för att slippa ifrån eller begränsa sitt ansvar åberopa 86 § 1 mom., om den försäkrade eller förmånstagaren var i den ålder eller i ett sådant sinnestillstånd att han inte kunnat dömas till straff för brott eller om den försäkrade eller förmånstagaren i syfte att förhindra person- eller egendomsskada handlat under sådana förhållanden att åtgärden kan anses vara försvarlig.

88 §

En ansökan om förmån skall vara skriftlig. Sökanden skall till försäkringskassan lämna in sådana handlingar och uppgifter som kan läggas till grund för bedömningen av kassans ansvar och som skäligen kan krävas av honom, med beaktande också av kassans möjligheter att skaffa utredning.

89 §

Ansökan om någon annan förmån än pension skall för att rätten till den inte skall gå förlorad lämnas in inom ett år efter att rätten uppkom, om inte en längre tid föreskrivs i stadgarna. En förmån kan dock helt eller delvis beviljas också på en försenad ansökan, om det måste anses oskäligt att förvägra den.

Pension betalas inte retroaktivt för längre tid än ett år före månaden efter den då pensionsansökan om pension lämnades in.

90 §

Försäkringskassan har rätt att i ett för allt betala ut ålders- eller familjepension eller på fribrev baserad invalidpension som är mindre än 50 mark i månaden. Engångsbetalningen skall räknas ut enligt de grunder som social- och hälsovårdsministeriet bestämmer.

91 §

När det uppstår dröjsmål med utbetalningen av pension eller dagpenning skall försäkringskassan betala den försenade ersättningen förhöjd för dröjsmålstiden. Förhöjningen utgör per år 16 procent, och den skall räknas för varje dag av dröjsmålstiden. Denna anses börja när tre kalendermånader har förflutit från utgången av den kalendermånad då den försäkrade till kassan har lämnat in ansökan samt de handlingar och upplysningar som nämns i

88 §. Förhöjningen av ett förmånsbelopp som på basis av samma beslut skall betalas senare skall dock räknas från förfallodagen.

När en förmån som avses i 1 mom. inte av skäl som beror av förmånstagaren har kunnat betalas i rätt tid är kassan inte skyldig att betala förmånen förhöjd för en längre tid än från den dag då hindret, enligt vad kassan känner till, har upphört. Om betalningen av en förmån försenas till följd av ett lagstadgande, på grund av ett avbrott i de allmänna kommunikationerna eller i den allmänna betalningsrörelsen eller till följd av något liknande övermäktigt hinder, är kassan inte skyldig att betala förmånen förhöjd för den dröjsmålstid som orsakas av ett sådant hinder. Mindre förhöjningar än 15 mark skall inte betalas.

Vid dröjsmål med andra förmåner än sådana som avses i 1 mom. tillämpas räntelagen (633/82).

Social- och hälsovårdsministeriet kan meddela föreskrifter om tillämpningen av denna paragraf.

92 §

Om den försäkrade eller någon annan förmånstagare i strid med försäkringskassans stadgar har fått större förmåner än han skulle ha rätt till och om detta har berott på hans eller hans ombuds svikliga förfarande eller grova vårdslöshet, kan det överbetalda beloppet kvittas mot de ersättningsbelopp som skall betalas till honom senare. Mot ett förmånsbelopp får dock inte kvittas mer än en sjättedel av den del av förmånsbeloppet som återstår efter förskottsinnehållning enligt med lagen om förskottsuppbörd (418/59).

93 §

En medlem som avgått från försäkringskassan har, då kassan fortsätter sin verksamhet, ingen andel i dess tillgångar, om inte något annat bestäms i stadgarna.

Har en medlem avgått innan ett försäkringsfall inträffat, har han dock utan hinder av 1 mom. såsom fribrev rätt till minst en mot hans egna avgifter svarande andel av premieansvaret. Denna andel kan utan kungörelseförfarande överföras till ett försäkringsbolag eller en annan försäkringskassa. Om fribrevets återköpsvärde är mindre än 25 000 mark, skall det på ansökan betalas till den som avgått. Är fribrevets återköpsvärde mindre än en femtedel av

det belopp som nämns ovan, får det utan ansökan betalas i pengar, om så bestäms i stadgarna.

94 §

De belopp som stadgas i 90 §, 91 § 2 mom. och 93 § 2 mom. skall kalenderårsvis justeras med anledning av förändringarna i landets allmänna lönenivå, enligt det löneindex som årligen fastställs för tillämpningen av 9 § lagen om pension för arbetstagare.

95 §

Detta kapitel skall inte tillämpas på förmåner som avses i sjukförsäkringslagen, lagen om pension för arbetstagare eller lagen om pension för företagare.

9 kap.

Tillsynen över försäkringskassorna

96 §

Tillsynen över försäkringskassornas verksamhet utövas av social- och hälsovårdsministeriet. Ministeriet har rätt att meddela föreskrifter om denna.

Ministeriet kan bestämma att tillsynsuppgifter som gäller de pensionskassor som bedriver verksamhet enligt lagen om pension för arbetstagare och lagen om pension för företagare skall överföras på pensionskyddscentralen. Likaså kan ministeriet bestämma att tillsynsuppgifter som angår de sjukkassor som bedriver verksamhet enligt sjukförsäkringslagen skall överföras på folkpensionsanstalten.

97 §

En försäkringskassa skall varje år inom en månad från det kassamöte där bokslutet har fastställts till social- och hälsovårdsministeriet lämna in bokslutet, revisorernas utlåtande och protokollet från det nämnda kassamötet, och samtidigt eller vid en senare tidpunkt som ministeriet bestämmer en berättelse över sin verksamhet enligt formulär som ministeriet har fastställt.

Kassan skall inom en skälig tid som ministeriet bestämmer lämna detta också andra för den tillsyn som stadgas i denna lag behövliga uppgifter än de som avses i 1 mom.

Kassan skall också tillställa folkpensionsanstalten och pensionskyddscentralen de hand-

lingar och uppgifter som avses i 1 och 2 mom., om ministeriet har överfört tillsynsuppgifter på dessa inrättningar.

98 §

Social- och hälsovårdsministeriet har rätt att när som helst granska en försäkringskassas verksamhet. En representant för ministeriet har rätt att närvara vid de möten där beslutanderätten i kassans angelägenheter utövas, att delta i diskussionen och att få de anmärkningar införda i protokollet som han anser vara påkallade.

Av särskilda skäl kan ministeriet omhänderta handlingar som tillhör kassan. Denna skall på begäran avgiftsfritt få kopior av handlingarna.

99 §

Om en försäkringskassa inte följer lag, sina stadgar, de för försäkring fastställda grunderna eller av social- och hälsovårdsministeriet med stöd av denna lag meddelade föreskrifter eller om grunderna för dess verksamhet inte längre stämmer överens med lag, skall ministeriet uppmana kassan att rätta till saken inom en utsatt tid som inte utan tvingande skäl får vara längre än sex månader.

Ministeriet har rätt att förbjuda verkställigheten av beslut som kassamötet, förvaltningsrådet eller styrelsen har fattat i ett ärende som nämns i 1 mom. Har beslutet redan verkställts, kan ministeriet förplikta kassan att vidta åtgärder för att få till stånd en rättelse.

En uppmaning eller ett förbud som nämns ovan kan förenas med vite. I ett beslut där vite har förelagts får ändring inte sökas genom besvär. Vitet döms ut av länsstyrelsen i Nylands län.

Om en uppmaning eller ett förbud enligt denna paragraf inte iakttas, kan ministeriet bestämma att kassans verksamhet delvis skall avslutas eller att den skall upplösas. När kassan upplöses skall i tillämpliga delar iakttas 11 kap.

100 §

Har en försäkringskassa ingen styrelse eller sköter styrelsen inte sina åligganden, kan social- och hälsovårdsministeriet förordna en eller flera sysslomän att handha kassans angelägenheter till dess en ny styrelse har valts eller den tidigare styrelsen på nytt börjar sköta sina åligganden.

Till sysslomännen skall av kassans medel betalas ett av ministeriet godkänt arvode samt kostnadsersättning. Om kassans medel inte räcker för betalning av arvoden och ersättningar, skall den bristande delen täckas av de medel som uppbärs hos kassorna som ersättning för försäkringsinspektionens kostnader.

101 §

Anser social- och hälsovårdsministeriet att en försäkringskassa är eller håller på att råka i ett sådant tillstånd att den bör upplösas, kan ministeriet förbjuda kassan att överlåta eller pantsätta egendom som den har i sin besittning.

10 kap.

Försäkringskasseregistret

102 §

I försäkringskasseregistret som förs av social- och hälsovårdsministeriet, skall antecknas anmälningar som gäller försäkringskassor samt myndigheternas beslut och tillkännagivanden om dem, enligt vad som stadgas i denna lag.

Anmälningar till registret skall göras till ministeriet så som detta bestämmer.

Var och en har rätt att få uppgifter ur registret och de handlingar som hör till det.

103 §

Om bildande av en försäkringskassa skall till försäkringskasseregistret göras en anmälan (*grundanmälan*), i vilken skall nämnas

- 1) kassans namn på olika språk,
- 2) vilken kommun i Finland som är kassans hemort,
- 3) kassans postadress,
- 4) kassans verksamhetssektor,
- 5) garantikapitalets eller grundfondens belopp och garantiandelarnas nominella värde, om stadgarna har bestämmelser om dessa frågor,
- 6) de förmåner som kassan beviljar,
- 7) den dag då kassans stadgar fastställdes,
- 8) hur kassamötet sammankallas och övriga meddelanden ges,
- 9) ordförandens och vice ordförandens i kassastyrelsen, de övriga styrelsemedlemmarnas och suppleanternas samt verkställande direktörens fullständiga namn och deras hemort,
- 10) om kassan har ett förvaltningsråd, ord-

förändens samt de övriga medlemmarnas och suppleanternas fullständiga namn och deras hemort, samt

11) vad stadgarna bestämmer om tecknandet av kassans namn samt de personers fullständiga namn och adress som har rätt att teckna detta.

Den anmälan som avses i denna paragraf skall undertecknas av varje styrelsemedlem.

104 §

Social- och hälsovårdsministeriet skall utan dröjsmål underrätta försäkringskassan om att den blivit införd i försäkringskasseregistret.

105 §

Om det sker en förändring i något förhållande som antecknats i försäkringskasseregistret, skall därom utan dröjsmål göras anmälan till registret (*ändringsanmälan*). Anmälan skall undertecknas av minst en styrelsemedlem eller av verkställande direktören.

Av social- och hälsovårdsministeriet fastställda ändringar i försäkringskassans stadgar, föreskrifter som ministeriet meddelat med stöd av 99 § 4 mom. och 100 § 1 mom. samt förbud som det meddelat enligt 101 § skall antecknas i registret utan särskild anmälan.

106 §

Har en i försäkringskasseregistret antecknad försäkringskassas borgenärer meddelats offentlig stämning, har kassan avträtt sin egendom till konkurs, har beslut fattats om att egendomen skall avträdas till konkurs, har domstol beslutat att konkursen skall avskrivas på grund av kassans ringa tillgångar eller har konkursbeslutet upphävts, skall domstolen utan dröjsmål tillstålla social- och hälsovårdsministeriet ett meddelande om detta för anteckning i registret.

107 §

Är en anmälan till försäkringskasseregistret bristfällig eller konstaterar social- och hälsovårdsministeriet något annat hinder för registrering, skall anmälaren beredas tillfälle att yttra sig eller att komplettera eller rätta sin anmälan. Om anmälaren inte inom en skälig tid utnyttjar denna möjlighet, skall ministeriet skriftligen uppmana honom att vidta behövliga åtgärder inom två månader efter att uppmaningen avsändes, vid äventyr att saken förfaller.

Finns det något hinder för registreringen även efter det yttrande som avsågs i uppmaningen, skall registrering vägras. Ministeriet kan dock ge en ny uppmaning, om det finns skäl.

108 §

Om det genom ett domstolsavgörande som vunnit laga kraft har konstaterats att ett registrerat beslut är ogiltigt eller att en viss, i försäkringskasseregistret antecknad uppgift anmars är oriktig, skall social- och hälsovårdsministeriet avföra anteckningen ur registret. Domstolen skall tillstålla ministeriet en avskrift av lagakraftvunna avgöranden i ärenden som avses här.

109 §

Social- och hälsovårdsministeriet meddelar vid behov närmare föreskrifter om försäkringskasseregistret och hur det skall föras.

11 kap.

Likvidation och upplösning

110 §

Kassamötet kan besluta att försäkringskassan skall träda i likvidation, om inte något annat stadgas i denna lag.

111 §

En försäkringskassa skall träda i likvidation och upplösas,

1) om kassans medlemsantal inte vid utgången av de två senaste kalenderåren har uppgått till det i 6 § angivna eller i kassans stadgar bestämda minimiantalet och om det inte kan anses sannolikt att medlemsantalet under de närmaste fyra månaderna kommer att stiga till detta,

2) om bokslutet utvisar underskott eller om ett eventuellt garantikapital eller en eventuell grundfond underskrider det belopp som social- och hälsovårdsministeriet har fastställt i stadgarna och om underskottet inte har täckts eller garantikapitalet eller grundfonden uppbringats till fullt belopp under de två följande räkenskapsperioderna, eller

3) om kassan enligt stadgarna skall upplösas. Ministeriet kan förlänga den i 1 mom. 1 punkten nämnda tiden till högst ett år, om inte de försäkrades förmåner äventyras därigenom. Kassamötet kan utöver vad som stadgas i 1

mom. besluta att kassan skall träda i likvidation och upplösas. I fråga om en pensionskassa kan ett sådant beslut dock fattas endast om kassan har överlåtit hela sitt ansvar på någon annan pensionskassa eller något annat försäkringsbolag.

112 §

Kassamötets beslut om att försäkringskassan skall träda i likvidation och upplösas skall fattas enligt 51 §, om kassan skall upplösas med stöd av 111 § 1 mom. I annat fall är beslutet giltigt endast om det har understötts av medlemmar som har minst två tredjedelar eller en i stadgarna bestämd större andel av det vid mötet företrädda röstetalet.

Likvidationen börjar då beslut därom har fattats. Kassamötet kan dock i det fall som avses i 111 § 3 mom. bestämma att likvidationen skall börja ett senare datum.

Om kassamötet inte beslutar att kassan skall träda i likvidation i ett fall som avses i 111 § 1 mom., skall styrelsen hos social- och hälsovårdsministeriet ansöka om ett sådant beslut. Ansökan kan även göras av en styrelsemedlem, verkställande direktören eller en revisor.

Försummar styrelsemedlemmarna eller verkställande direktören sin skyldighet enligt 3 mom., skall de ersätta kassan för den skada som de har åsamkat denna.

113 §

När kassamötet fattar beslut om likvidation skall det samtidigt utse åtminstone en likvidator i stället för styrelsen, det eventuella förvaltningsrådet och verkställande direktören. Social- och hälsovårdsministeriet har rätt att förordna ytterligare en likvidator. Om en försäkringskassa som trätt i likvidation saknar i registret införda behöriga likvidatorer, skall ministeriet förordna en interimistisk likvidator antingen på eget initiativ eller på ansökan av en medlem, delägare, medlem av representantskapet, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att kassan har någon som kan företräda den. Den interimistiske likvidatorn skall utan dröjsmål sammankalla kassamötet för att förrätta val av likvidator. Den interimistiske likvidatorns uppdrag upphör när mötet har valt likvidatorer.

Då ministeriet beslutar att kassan skall träda i likvidation och upplösas, skall det samtidigt förordna åtminstone en likvidator.

Vad denna lag stadgar om styrelsen, styrel-

semedlemmarna och verkställande direktören gäller i tillämpliga delar likvidatorerna och en interimistisk likvidator, om inte något annat följer av detta kapitel.

Revisorernas uppdrag upphör inte när kassan träder i likvidation. Vad som i 5 kap. stadgas om revision och särskild granskning skall i tillämpliga delar iakttas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall dessutom innehålla ett yttrande om likvidationen enligt revisorernas mening i onödan har förhållats eller inte.

114 §

På kassamötet för en försäkringskassa som har trätt i likvidation skall tillämpas vad denna lag stadgar om kassamöte, om inte något annat följer av detta kapitel.

115 §

När försäkringskassan har trätt i likvidation skall likvidatorerna utan dröjsmål uppgöra bokslut för den tid före likvidationen för vilken bokslut ännu inte har förelagts kassamötet. Detta bokslut skall så snart som möjligt föreläggas kassamötet. Därvid skall i tillämpliga delar iakttas vad som stadgas om bokslut och revisionsberättelse.

Om den i 1 mom. angivna tiden även omfattar föregående räkenskapsperiod, skall för denna uppgöras ett särskilt bokslut.

116 §

Likvidatorerna skall utan dröjsmål anmäla likvidationsbeslutet och ett eventuellt beslut om val av likvidatorer och tecknande av försäkringskassans namn till social- och hälsovårdsministeriet för att antecknas i försäkringskasseregistret. I anmälan skall nämnas varje likvidators fullständiga namn och postadress samt den kommun i Finland som är hans hemort. Anmälan skall undertecknas av varje likvidator.

Om social- och hälsovårdsministeriet har bestämt att kassan skall träda i likvidation eller förordnat likvidatorer, skall ministeriet göra en anteckning om detta i registret.

117 §

Under likvidationen skall försäkringskassans namn tecknas av en likvidator eller, om det finns flera likvidatorer, av dem tillsammans,

om inte kassamötet beslutar något annat.

118 §

Likvidatorerna skall för varje räkenskapsperiod uppgöra ett bokslut som skall föreläggas kassamötet inom fyra månader efter räkenskapsperiodens slut. Har likvidationen inte avslutats inom två år, skall de samtidigt meddela orsaken till dröjsmålet.

119 §

Likvidatorerna skall utan dröjsmål söka offentlig stämning på försäkringskassans borgenärer samt så snart det utan att orsaka uppenbar skada kan ske omsätta kassans egendom i pengar och betala kassans skulder.

120 §

Efter den inställesdag som är utsatt i den offentliga stämningen på försäkringskassans borgenärer skall likvidatorerna betala alla kända skulder. Om en skuld är tvistig eller om den inte förfallit till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall behövliga medel reserveras. Har kassan ett garantikapital, skall detta därefter återbetalas jämte ränta. De återstående tillgångarna skall skiftas mellan delägarna så som föreskrivs i stadgarna. Om den egendom som skall skiftas är obetydlig, kan i kassans stadgar föreskrivas att om användningen av tillgångarna kan beslutas också på något annat sätt.

Har tillgångarna inte inom två år kunnat skiftas på det sätt som stadgarna förutsätter och är den oskiftade andelen obetydlig i förhållande till de skiftade tillgångarna, kan social- och hälsovårdsministeriet på anmälan av likvidatorerna bestämma att den skall tillfalla staten eller användas för något ändamål som står kassans verksamhet nära. I annat fall skall 127 § iakttas.

121 §

När en försäkringskassa har trätt i likvidation har de försäkrade och förmånstagaren för sin andel av ansvarsskulden samma förmånsrätt till kassans tillgångar som innehavaren av en handpant. Den förmånsrätt som stadgas här försämrar inte den rätt som tillkommer innehavaren av en handpant eller en i egendomen beviljad inteckning.

122 §

Har en pensionskassa eller någon annan

sådan försäkringskassa vars ansvarsskuld innefattar också ett premieansvar inte inom två år efter likvidationens början ingått avtal om framskjutande av ansvaret, skall social- och hälsovårdsministeriet bestämma den tidpunkt då kassans egendom skall förvandlas i pengar. Med dessa tillgångar skall till dem som har en andel i kassans ansvarsskuld köpas en mot denna andel svarande förmån i någon annan kassa eller något annat försäkringsbolag.

Om andelen i ansvarsskulden underskrider det maximibelopp som ministeriet har fastställt, kan den överlåtas i pengar. Kan ett sådant avtal om köp av en förmån som avses i 1 mom. inte fås till stånd på skäliga villkor, skall tillgångarna skiftas mellan dem som enligt kassans stadgar har rätt till dem, i förhållande till deras andelar i ansvarsskulden. För skiftet skall begäras ministeriets godkännande. Detta moment skall inte tillämpas på ansvar som avses i lagen om pension för arbetstagare eller lagen om pension för företagare.

Likvidatorerna skall utan dröjsmål göra upp en förteckning över de proportionstal enligt vilka skiftet skall verkställas. Förteckningen skall tillställas ministeriet, där den skall hållas tillgänglig för dem som saken gäller i 30 dagar. Ministeriet skall enligt 135 § 2 mom. kungöra att förteckningen hålls tillgänglig. I proportionstalen får rättelse sökas hos ministeriet inom 30 dagar från utgången av den tid då förteckningen hållits tillgänglig.

123 §

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag skall de så snart som möjligt avge slutredovisning över sin förvaltning genom att uppgöra en berättelse över likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för skiftet av försäkringskassans tillgångar. Till berättelsen skall fogas bokslutshandlingarna för hela likvidationstiden. Berättelsen jämte bilagor skall överlämnas till revisorerna, som inom en månad skall avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

Sedan likvidatorerna erhållit revisionsberättelsen skall de utan dröjsmål sammankalla kassamötet för godkännande av slutredovisningen.

124 §

Vill någon klandra ett skifte som avses i 120 § 1 mom. eller likvidatorernas redovisning,

skall talan mot försäkringskassan väckas vid den allmänna underrätten på kassans hemort inom tre månader efter att slutredovisningen lades fram vid kassamötet.

125 §

Försäkringskassan anses upplöst när slutredovisningen har lagts fram vid kassamötet. Likvidatorerna skall utan dröjsmål göra anmälan om upplösningen till social- och hälsovårdsministeriet för att få kassan avförd ur försäkringskasseregistret.

Slutredovisningen, räkenskapsböckerna och protokollet från det kassamöte som har behandlat slutredovisningen skall förvaras i tio år på ett sätt som ministeriet godkänner.

126 §

Om en försäkringskassa som trätt i likvidation inte har tillgångar som efter det alla kända skulder blivit betalda förslår till betalning av likvidationskostnaderna, skall social- och hälsovårdsministeriet på anmälan av likvidatorerna besluta att likvidationen skall avslutas och förklara kassan upplöst. Härvid tillämpas inte 114, 115, 118—120, 123 och 124 §§ samt 125 § 1 mom. Till anmälan skall fogas ett av en revisor utfärdat intyg över att alla kända skulder är betalda. Den bristande delen av likvidationskostnaderna skall betalas av de medel som uppbärs hos kassorna som ersättning för försäkringsinspektionens kostnader. Ministeriet skall därefter avföra kassan ur försäkringskasseregistret.

127 §

Om det efter försäkringskassans upplösning yppar sig nya tillgångar, om talan väcks mot kassan eller om likvidationsåtgärder annars är påkallade, skall likvidationen fortsättas. Likvidatorerna skall utan dröjsmål göra anmälan om saken till social- och hälsovårdsministeriet för anteckning i försäkringskasseregistret. Kallelse till första kassamöte efter det likvidationen återupptagits skall ske enligt stadgarna. Om kassan vid den fortsatta likvidationen saknar behöriga likvidatorer, skall ministeriet på ansökan förordna en interimistisk likvidator enligt 113 §.

Om de nya tillgångar som inflyter till kassan är obetydliga, kan ministeriet bestämma att de skall tillfalla staten eller att de utan likvida-

tionsförfarande skall användas för något ändamål som nära ansluter sig till kassans verksamhet.

128 §

Har en försäkringskassa trätt i likvidation i ett fall som avses i 111 § 3 mom. kan kassamötet, sedan revisorerna avgivit utlåtande i saken, med den majoritet som anges i 112 § 1 mom. andra meningen besluta att likvidationen skall avslutas och kassans verksamhet fortsätta. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om det föreligger en i 111 § 1 mom. nämnd likvidationsgrund, om kassans tillgångar har skiftats eller om ansvarsöverföringen redan har skett.

Sedan det beslutats att likvidationen skall avslutas och kassans verksamhet fortsätta, skall för kassan enligt dess stadgar väljas en styrelse eller eventuellt ett förvaltningsråd.

Sedan styrelsen valts skall likvidatorerna utan dröjsmål till social- och hälsovårdsministeriet göra anmälan om beslutet att avsluta likvidationen och om valet av styrelse, för anteckning i försäkringskasseregistret. Beslutet får inte verkställas förrän det har registrerats. En offentlig stämning på kassans borgenärer är utan verkan då likvidationen har avslutats enligt denna paragraf.

129 §

En försäkringskassas egendom kan avträdas till konkurs endast genom beslut av styrelsen eller, om kassan har trätt i likvidation, av likvidatorerna. Under konkursen företräds kassan såsom konkursgäldenär av styrelsen och verkställande direktören eller av de likvidatorer som har utsetts innan konkursen började. Under konkursen kan dock nya styrelsemedlemmar eller nya likvidatorer väljas.

Domstolen skall, på social- och hälsovårdsministeriets framställning, till god man förordna också en person som ministeriet har föreslagit.

Vad 121 och 122 §§ stadgar om fordringars förmånsrätt för det fall att en försäkringskassa har trätt i likvidation skall iakttas utan hinder av att kassans egendom har avträtts till konkurs.

Återstår ingen egendom då konkursen avslutas, skall kassan anses upplöst när konkursförvaltningen har avgivit sin slutredovisning. Konkursförvaltningen skall utan dröjsmål göra anmälan om upplösningen till social- och hälsovårdsministeriet för anteckning i försäkring-

skasseregistret. Anmälan skall undertecknas av minst en medlem av konkursförvaltningen.

Om egendom återstår och kassan inte var i likvidation då dess egendom avträdde till konkurs, skall styrelsen så snart som möjligt sammankalla kassamötet för att besluta att kassan skall träda i likvidation. Är kassan i likvidation när den försätts i konkurs, skall 127 § iaktas.

130 §

En försäkringskassa som har trätt i likvidation eller försatts i konkurs får inte anta nya medlemmar eller uppbära avgifter till kassan, ej heller betala ut förmåner som har förfallit till betalning den dag då likvidationen eller konkursen började eller därefter. Ett pensionsbellopp som har förfallit till betalning den dag då konkursen började eller därefter kan dock betalas, om pensionen har beviljats därförinnan och om betalningen inte kan anses kränka medlemmarnas, förmånstagarnas eller borgenärernas intressen.

131 §

Om en försäkringskassa har trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall till dess namn fogas orden ”i likvidation” eller ”i konkurs”.

12 kap.

Fusion och ansvarsöverföring

132 §

En försäkringskassa (*överlåtande kassa*) kan med social- och hälsovårdsministeriets samtycke träffa avtal om fusion med en annan försäkringskassa (*övertagande kassa*), genom vilket den överlåtande kassans ansvar och övriga skulder samt tillgångar utan likvidationsförfarande övergår till den övertagande kassan. En försäkringskassa (*överlåtande kassa*) kan likaså med ministeriets samtycke överlåta sitt ansvar på en annan kassa eller på ett försäkringsbolag (*övertagande försäkringsanstalt*).

Ett fusionsavtal skall godkännas av vardera kassans kassamöte. Ett avtal om ansvarsöverföring skall godkännas av den överlåtande kassans kassamöte samt, om ansvaret överförs på en annan försäkringskassa, av dem övertagande kassans kassamöte. I fråga om den överlåtande kassan är beslutet giltigt endast om det har fattats med den majoritet som fordras

då kassan i det fall som avses i 11 § 3 mom. träder i likvidation. Beslut om fusion och överföring av ansvaret kan fattas även om den överlåtande kassan har trätt i likvidation.

Följande handlingar skall under minst två veckor före kassamötet hållas tillgängliga för medlemmarna och för delägarna eller representantskapet på kassans kontor samt läggas fram på kassamötet:

1) avtalet om fusion eller överföring av ansvaret,

2) styrelsens redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av frågan om avtalet om fusion eller överföring av ansvaret skall godkännas,

3) om den övertagande försäkringsanstalten är en försäkringskassa, dennas stadgar och förslag till sådan ändring av stadgarna som föranleds av fusionen eller ansvarsöverföringen, och

4) kopior av den överlåtande och den övertagande kassans senaste bokslut eller, om det är fråga om ansvarsöverföring till en annan kassa, de handlingar som gäller den överlåtande och den övertagande kassans bokslutshandlingar.

I kallelsen till det kassamöte som skall behandla fusionen eller ansvarsöverföringen skall meddelas när och hur de handlingar hålls tillgängliga som nämns i 3 mom.

Vid en partiell ansvarsöverföring skall på motsvarande sätt iaktas vad som stadgas om ansvarsöverföring.

133 §

Vad 132 § stadgar om fusion skall i tillämpliga delar iaktas även vid en fusion genom vilken två eller flera försäkringskassor går samman genom att bilda en ny försäkringskassa.

När den övertagande kassan bildas ersätter fusionsavtalet stiftelseurkunden. Avtalet skall innehålla förslag till stadgar för den övertagande kassan. I avtalet skall anges hur den övertagande kassans ledning och revisorer skall väljas. Dessa val skall förrättas när fusionsavtalet har godkänts och social- och hälsovårdsministeriet har gett sitt samtycke till fusionen samt fastställt stadgarna för den nya kassan.

134 §

Vad 132 § stadgar om ansvarsöverföring skall i tillämpliga delar iaktas också när en

pensionsstiftelse överför sitt ansvar eller en del av det på en försäkringskassa.

135 §

Inom två månader efter att den fusionerade eller överlåtande försäkringskassan och den övertagande försäkringsanstalten har godkänt fusionsavtalet eller avtalet om ansvarsöverföring skall de ansöka om social- och hälsovårdsministeriets samtycke till avtalet och om fastställelse av den ändring av stadgarna som fusionen eller överföringen förutsätter samt, om det är fråga om en fusion enligt 133 §, av stadgarna för den nya försäkringskassan.

I fråga om ansökan om fusion eller ansvarsöverföring skall ministeriet, om det inte anser att ansökningen utan vidare utredning bör avslås, på den övertagande försäkringsanstaltens bekostnad införa en kungörelse i den officiella tidningen. I kungörelsen skall de som önskar göra anmärkningar mot ansökningen uppmanas anföra dem hos ministeriet inom den tid, ej överstigande två månader, som ministeriet sätter ut. Ministeriet skall ålägga den överlåtande kassan att utan dröjsmål underrätta medlemmarna och delägarna i den överlåtande kassan om kungörelsen, på det sätt som föreskrivs i stadgarna.

Ministeriet skall ge sitt samtycke till en åtgärd som avses i 1 mom., om åtgärden inte gör intrång i de förmåner som försäkringarna omfattar.

Ansvarlet övergår på den övertagande försäkringsanstalten då ministeriet har gett sitt samtycke till åtgärden. Ministeriet kan på ansökan även fastställa en annan tidpunkt för ansvarsöverföringen.

Om samtycke inte söks inom föreskriven tid eller om det vägras, förfaller fusionen eller ansvarsöverföringen.

136 §

Social- och hälsovårdsministeriet skall införa sitt samtycke till fusion mellan försäkringskassor i försäkringskasseregistret.

137 §

Inom två månader efter att samtycke enligt 135 § har givits skall försäkringskassorna hos den allmänna underrätten på den överlåtande kassans hemort eller, i det fall som avses i 133 §, hos domstolen på den övertagande kassans i stadgarna angivna hemort ansöka om tillstånd att verkställa fusionsavtalet, vid även-

tyr att fusionen förfaller. Till ansökningen skall fogas en utredning om att registrering har skett enligt 136 § samt en förteckning över den överlåtande kassans kända borgenärer och deras postadresser.

Domstolen skall utfärda kallelse på kassans kända och okända borgenärer och uppmana den som vill motsätta sig ansökningen att skriftligen anmäla detta till domstolen senast två veckor före inställelsedagen, vid äventyr att han anses ha bifallit ansökningen. Kallelsen skall sättas upp på domstolens anslagstavla tre månader före inställelsedagen samt genom domstolens försorg två gånger publiceras i den officiella tidningen, första gången senast två månader och andra gången senast en månad före inställelsedagen. Om ansökningen skall domstolen särskilt underrätta social- och hälsovårdsministeriet och alla kända borgenärer samt i det fall som avses i 141 § också patent- och registerstyrelsen.

En ansökan skall bifallas om ingen av borgenärerna motsätter sig den eller om det på inställelsedagen visas att de borgenärer som motsatt sig ansökningen har fått full betalning för sina fordringar eller att för dessa har ställts av domstolen godkänd säkerhet. Domstolen skall utan dröjsmål delge social- och hälsovårdsministeriet samt, i det fall som avses i 141 §, även patent- och registerstyrelsen sitt beslut om beviljande eller vägrande av tillstånd.

138 §

Försäkringskassorna skall om ett domstolltillstånd som avses i 137 § göra anmälan till social- och hälsovårdsministeriet för anteckning i försäkringskasseregistret inom två månader efter det tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft. Samtidigt med underrättelse om domstolens tillstånd i ett fall som avses i 133 § skall göras en grundanmälan som avses i 103 §.

Har fusionen enligt 137 § 1 mom. förfallit, skall den överlåtande kassan utan dröjsmål anmäla detta till social- och hälsovårdsministeriet för anteckning i registret. Har en registeranmälan som avses i 1 mom. inte gjorts inom föreskriven tid eller har domstolen avslagit ansökningen, skall ministeriet i registret anteckna att fusionen har förfallit.

139 §

Fusion anses ha ägt rum när domstolens fusionstillstånd har antecknats i försäkringskasseregistret. Vid fusion som avses i 133 §

krävs dessutom att bildandet av den övertagande kassan har antecknats i registret.

Den överlåtande kassans tillgångar och skulder frånsett ersättningsyrkanden som avses i 151—153 §§ övergår genom fusionen till den övertagande kassan. Samtidigt blir den överlåtande kassans medlemmar och delägare medlemmar och delägare i den övertagande kassan.

140 §

Äger en försäkringskassa ensam eller tillsammans med en sammanslutning, vari kassan innehar över hälften av aktiekapitalet eller av det röstetal som aktierna medför eller motsvarande bestämmanderätt, mer än nio tiondedelar av ett aktiebolags aktier, har kassan rätt att till gängse pris lösa in de återstående aktierna av bolagets övriga aktieägare.

Den vars aktier kan lösas in har rätt att yrka att kassan löser in hans aktier.

Kan avtal inte träffas om inlösning, skall kassan skriftligen meddela detta till aktiebolagets styrelse, som hos allmän underrätt skall ansöka om att en god man förordnas att medan tvisten pågår bevaka bolagets okända aktieägars intressen.

Vad som i 14 kap. 9 § lagen om aktiebolag (734/78) stadgas om inlösningsförfarande mellan moderbolag och dotterbolag skall i tillämpliga delar iakttas i ett inlösningsförfarande i fråga om en kassa och ett aktiebolag som avses i 1 mom. Den säkerhet som nämns i paragrafens 1 mom. skall dock godkännas av social- och hälsovårdsministeriet.

Denna paragraf tillämpas inte på bostadsaktiebolag som avses i lagen om bostadsaktiebolag (809/91).

141 §

Om en försäkringskassa äger samtliga aktier i ett aktiebolag, kan kassans och bolagets styrelser avtala att bolaget skall fusioneras med kassan. Denna skall anmäla avtalet till social- och hälsovårdsministeriet för anteckning i försäkringskasseregistret, medan bolaget skall göra en anmälan till patent- och registerstyrelsen för anteckning i handelsregistret.

Inom två månader efter att avtalet ingicks skall kassan hos domstolen på aktiebolagets hemort ansöka om tillstånd att verkställa fusionsavtalet, vid äventyr att fusionen förfaller. Till ansökningen skall fogas en utredning om att de registreringar har gjorts som avses i 1 mom. samt en förteckning över det överlåtande

bolagets kända borgenärer och deras postadresser. Domstolen skall behandla tillståndsansökningen enligt 137 § 2 och 3 mom.

Inom två månader efter att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft skall kassan i fråga om det domstolstillstånd som avses i 2 mom. göra en anmälan till social- och hälsovårdsministeriet för anteckning i försäkringskasseregistret, medan bolaget skall göra en anmälan till patent- och registerstyrelsen för anteckning i handelsregistret. Anmälan skall göras också i det fall att fusionen har förfallit enligt 2 mom. Patent- och registerstyrelsen skall underrätta social- och hälsovårdsministeriet om registreringen av domstolens tillståndsbeslut.

Har registeranmälningar som avses i 3 mom. inte gjorts inom föreskriven tid eller har domstolen avslagit en ansökan, skall ministeriet i registret anteckna att fusionen har förfallit.

13 kap.

Delning

142 §

Andra försäkringskassor än pensionskassor kan delas så som detta kapitel stadgar.

143 §

Om minst en tiondedel av medlemmarna i en försäkringskassa (*primärkassan*) inom en i stadgarna angiven tid, dock högst ett år, lämnar kassan och blir medlemmar i någon annan kassa (*den övertagande kassan*) eller i en ny kassa som huvudsakligen bedriver samma slags verksamhet (*den nya kassan*), har den övertagande eller nya kassan rätt att få en mot de i 149 § 2 mom. angivna medlemmarnas andel svarande del av skillnaden mellan primärkassans tillgångar och skulder (*nettotillgångarna*), ifall detta föreskrivs i primärkassans stadgar.

De medlemmars andel av primärkassans nettotillgångar, som flyttar över till den övertagande eller nya kassan, beräknas enligt förhållandet mellan de medlemsavgifter som de har betalt och de sammanlagda medlemsavgifterna under de fem föregående kalenderåren, om någon annan beräkningsgrund inte anges i kassans stadgar.

144 §

Avgående medlemmar skall inom tre månader efter utgången av den tid som avses i 143 § 1 mom. skriftligen meddela primärkassans sty-

relse om de ämnar bli medlemmar i en annan kassa eller om de bildar en ny kassa. Om ett sådant meddelande inte ges inom den utsatta tiden, förfaller primärkassans skyldighet att överlämna tillgångar.

145 §

Angående delning av en försäkringskassa beslutar kassamötet. Styrelsen skall utan dröjsmål på grund av ett meddelande som avses i 144 § sammankalla ett möte för att besluta om delningen. Beslutet skall fattas enligt 51 §. Om kassamötet inte fattar något beslut i saken, skall styrelsen ansöka om delning hos social- och hälsovårdsministeriet. Ansökningen kan också göras av en styrelsemedlem, verkställande direktören, en revisor eller en avgående medlem.

146 §

Efter delningsbeslutet skall primärkassans styrelse inom tre månader utreda storleken av kassans nettotillgångar, göra ett förslag till delning av tillgångarna samt begära revisorernas utlåtande i saken. Utlåtandet skall ges till styrelsen inom en månad från begäran därom. Social- och hälsovårdsministeriet kan förlänga tiden för utredning av nettotillgångarna till högst sex månader.

Nettotillgångarna skall räknas ut per det datum då delningsbeslutet fattades.

147 §

Inom en månad efter att revisorerna givit sitt utlåtande om delningsförslaget, skall primärkassan ansöka om social- och hälsovårdsministeriets samtycke till verkställighet av delningen, vid äventyr att delningen förfaller.

Om ministeriet inte anser att delningsansökningen skall avslås utan ytterligare utredningar, skall det på primärkassans bekostnad införa en kungörelse om ansökningen i den officiella tidningen. I kungörelsen skall de som har anmärkningar att göra mot ansökningen uppmanas att anföra dem hos ministeriet inom en tid, dock högst två månader, som detta bestämmer. Ministeriet skall ålägga primärkassan att utan dröjsmål, så som anges i kassans stadgar, underrätta sina medlemmar och delägare om kungörelsen.

Ministeriet skall ge sitt samtycke till verkställigheten av delningen, om inte åtgärden inte

kränker de försäkrades intressen och det inte heller finns några andra skäl mot den.

148 §

Social- och hälsovårdsministeriet skall anteckna sitt samtycke till delning av en försäkringskassa i försäkringskasseregistret.

149 §

Den övertagande eller nya kassans styrelse skall underrätta primärkassan om vilka av de personer som gjort en anmälan enligt 144 § har blivit medlemmar i den övertagande eller nya kassan samt vilka som vid anmälningstidpunkten fortfarande är medlemmar i primärkassan.

När en underrättelse enligt 1 mom. har givits skall de vid tidpunkten för den nya medlemmarnas skiftesandel av primärkassans nettotillgångar överlåtas till den övertagande eller nya kassan.

150 §

Om den nya kassan inte anmäls för anteckning i försäkringskasseregistret inom ett år efter social- och hälsovårdsministeriets samtycke enligt 147 §, har primärkassans skyldighet att överlåta tillgångar till den nya kassan förfallit.

14 kap.

Skadeståndsskyldighet

151 §

En stiftare, styrelsemedlem och medlem av förvaltningsrådet samt verkställande direktören är skyldiga att ersätta skada som de i sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet har åsamkat försäkringskassan. Detsamma gäller skada som de genom överträdelse av denna lag, kassans stadgar eller de för försäkring fastställda grunderna har tillfogat en medlem, en delägare eller någon annan.

152 §

Revisorerna är skadeståndsskyldiga enligt de grunder som stadgas i 151 §. En revisor ansvarar också för skada som hans biträde har orsakat uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Om en revisionsammanslutning är revisor,

vilar ansvaret för skada på sammanslutningen samt på den som är huvudansvarig för revisionen.

153 §

Medlemmarna, delägarna och representantskapet är skyldiga att ersätta skada som de genom att medverka till överträdelse av denna lag, försäkringskassans stadgar eller de för försäkring fastställda grunderna uppsätligen eller genom grov oaktsamhet har åsamkat kassan, en medlem, en delägare eller någon annan.

154 §

Om jämkning av skadestånd samt fördelning av skadeståndsansvaret mellan två eller flera skadeståndsskyldiga gäller 2 och 6 kap. skadeståndslagen (412/74)

Vad 1 mom. stadgar om jämkning av skadestånd skall i fråga om stiftare, styrelsemedlemmar eller medlemmar av förvaltningsrådet, verkställande direktören och revisorerna iaktas endast om de gjort sig skyldiga till lindrig vårdslöshet.

155 §

Beslut om väckande av skadeståndstalan för försäkringskassans räkning med stöd av 151—153 §§ fattas av kassamötet. Styrelsen har dock rätt att besluta om väckande av skadeståndstalan på grund av en straffbar gärning. Om styrelsen inte fattar beslut om att väcka talan, kan social- och hälsovårdsministeriet förordna ett ombud som skall driva åtalet för kassans räkning. Till ombudet skall betalas ett av ministeriet godkänt arvode och kostnadsersättning av kassans medel. Om dessa inte förslår för betalning av arvodet och ersättningen, skall den bristande delen betalas av de medel som uppbärs hos kassorna som ersättning för försäkringsinspektionens kostnader.

Kassamötets beslut om beviljande av ansvarsfrihet eller avstående från att väcka talan hindrar inte kassan att väcka talan, om inte kassamötet i bokslutet eller i revisionsberättelsen eller annars lämnats väsentligen riktiga och fullständiga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan.

Om kassans försätts i konkurs på ansökan som gjorts inom två år från kassamötets beslut om att bevilja ansvarsfrihet eller att inte väcka talan, får konkursboet föra talan utan hinder av detta beslut.

156 §

Har kassamötet beviljat ansvarsfrihet eller annars beslutat att inte väcka skadeståndstalan, men har försäkringskassans medlemmar och delägare eller medlemmar av representantskapet med minst en tredjedel av det vid mötet företrädda röstetalet röstat mot beslutet, kan talan föras på kassans vägnar utan hinder av 155 § 1 och 2 mom.

Talan kan väckas av medlemmar och delägare eller av medlemmar av representantskapet med minst ett röstetal motsvarande det som innehas av sådana i 1 mom. angivna medlemmar och delägare eller medlemmar av representantskapet som har motsatt sig beslutet. Om en medlem, en delägare eller en medlem av representantskapet återkallar sin talan, kan likväl de övriga som väckt talan fullfölja denna.

Talan skall väckas inom tre månader från kassamötets beslut eller, om granskning enligt 69 § har yrkats, från det utlåtande över granskningen har lagts fram på kassamötet eller ansökan om förordnande av granskare har avslagits.

De medlemmar, delägare eller medlemmar av representantskapet som väckt talan skall svara för rättegångskostnaderna. De har dock rätt att av kassan få ersättning för kostnaderna, i den mån de medel som kassan har vunnit genom rättegången räcker för ändamålet.

157 §

Talan på försäkringskassans vägnar kan med stöd av 151—153 §§, om talan inte grundas på en straffbar gärning, inte väckas mot

1) en stiftare sedan tre år förflutit från beslutet om bildande av föreningen vid den konstituerande stämman,

2) en styrelsemedlem, en medlem av förvaltningsrådet eller verkställande direktören sedan tre år förflutit från utgången av den räkenskapsperiod under vilken det beslut fattades eller den åtgärd vidtogs varpå talan grundas,

3) en revisor sedan tre år förflutit från att den revisionsberättelse, det utlåtande eller det intyg varpå talan grundas förelades kassamötet, ej heller mot

4) en medlem, en delägare eller en medlem av representantskapet sedan två år förflutit från det beslut eller den åtgärd varpå talan grundas.

Har tiden för väckande av talan på kassans vägnar löpt ut, kan i 155 § 3 mom. nämnd talan inte väckas sedan en månad har förflutit från konkursbevakningen.

15 kap.

Särskilda stadganden

158 §

Utan hinder av vad som stadgas om laga domstol i tvistemål får skadeståndstalan enligt 155 och 156 §§ föras vid den allmänna under-rätten på försäkringskassans hemort. Samma domstol kan även behandla ett skadeståndsy-rkande som grundar sig på brott.

159 §

En stämning anses ha tillställts försäkringskassan då den delgivits en styrelsemedlem eller någon annan som enligt 34 § har rätt att ensam eller tillsammans med en annan person teckna kassans namn.

Om styrelsen vill väcka talan mot kassan, skall den sammankalla kassamötet för val av ett ombud som skall företräda kassan. Stämningen anses härvid ha tillställts kassan då den lagts fram på kassamötet.

Vill styrelsen klandra kassamötets beslut, är talerätten inte förverkad enligt 55 § 2 mom., om det kassamöte vid vilket ett ombud skall utses sammankallas inom tre månader från det kassamöte vars beslut talan avser.

160 §

När en klandertalan mot kassamötets beslut har väckts, kan domstolen på karendens yrkande innan målet avgörs föreskriva att beslutet inte får verkställas. Domstolens ordförande kan interimistiskt utfärda en sådan föreskrift till dess ärendet upptas vid domstolen. Domstolen kan återkalla sin föreskrift, om skäl därtill uppkommer.

Över ett avgörande som avses i 1 mom. får särskilda besvär inte anföras. Social- och hälsovårdsministeriet skall utan dröjsmål på tjänstens vägnar underrättas om avgörandet.

161 §

Det kan bestämmas i en försäkringskassas stadgar att tvister om skadeståndsskyldighet som avses i 14 kap. mellan å ena sidan kassan och å andra sidan styrelsen, en styrelsemedlem, verkställande direktören, en revisor, en medlem eller en delägare skall avgöras av skiljemän. En sådan bestämmelse har samma verkan som ett skiljeavtal.

Då en tvist mellan kassan och styrelsen

hänskjuts till skiljemän skall iakttas vad 159 § 2 och 3 mom. stadgar om tillsättande av ombud och tiden för det.

162 §

Den som

1) utan behörighet bedriver försäkringsverksamhet som avses i denna lag eller bedriver sådan i strid med 111 § 1 mom, eller

2) antar nya medlemmar till en försäkringskassa eller uppbär avgifter till kassan i strid med 130 § eller som handlar i strid med något förbud som social- och hälsovårdsministeriet har utfärdat med stöd av 99 §

skall, om gärningen inte är ringa, för *olovligt bedrivande av försäkringskasseverksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

163 §

Den som

1) meddelar social- och hälsovårdsministeriet oriktiga uppgifter i en handling som skall inges med stöd av denna lag,

2) är mellanhand för någon annan i syfte att kringgå ett stadgande i denna lag eller en bestämmelse i en försäkringskassas stadgar om begränsning av rösträtten,

3) bryter mot denna lags stadganden om uppgörande av bokslut eller revisionsberättelse eller om avgivande av slutredovisning över en kassas likvidation, eller

4) i strid med ett förbud som ministeriet meddelat med stöd av 101 § överlåter eller pantsätter egendom som en kassa har i sin besittning

skall, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag, för *försäkringskassebrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

164 §

Den som

1) bryter mot stadgandet om att kassamötets protokoll skall hållas tillgängliga,

2) skiftar en kassas medel i strid med denna lag eller kassans stadgar,

3) i ett fall som avses i 7 § 2 och 3 mom. försummar att ansöka om social- och hälsovårdsministeriets tillstånd,

4) underlåter att tillställa en myndighet en anmälan eller någon annan uppgift enligt denna lag, eller

5) underlåter att iakttä vad 19 § 1 mom.

stadgar om förutsättningarna för beslutsfattande vid den konstituerande stämman

skall, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag, för *försäkringskasseförseelse* dömas till böter.

165 §

Den som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av uppdrag enligt denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller såsom medlem av något annat kassaorgan än ett som anges i denna lag har fått veta om en försäkringskassas eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd skall, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag, för *olovligt yppande av försäkringshemlighet* dömas till böter.

En kassa skall utan hinder av 1 mom. på begäran av en utmätningsman uppe beloppet av pensioner och andra utkomstskyddsförmåner som den betalar ut samt vilka andra inrättningar som veterligen betalar sådana förmåner till förmånstagaren.

För brott som nämns i denna paragraf får allmän åklagare inte väcka åtal, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

166 §

Social- och hälsovårdsministeriets beslut eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 28, 98—101, 112 eller 113 § kan verkställas trots att besvär har anförts.

167 §

Angående en sådan handlingens offentlighet som avses i denna lag och som en myndighet har i sin besittning gäller lagen om allmänna handlingars offentlighet. Utan hinder av vad som stadgas om handlingssekretess får social- och hälsovårdsministeriet publicera statistik och därmed jämförbar information som belyser försäkringskassornas verksamhet, ställning och utveckling och som i fråga om samtliga kassor har uppgjorts på likartade grunder.

Var och en har rätt att ta del av försäkringskassors bokslut som social- och hälsovårdsministeriet har i sin besittning.

168 §

Försäkringskassorna skall höra till försäkringskassaföreningen, som står under social- och hälsovårdsministeriets tillsyn. Om de upp-

gifter för föreningen som har anknytning till denna lag, om föreningens förvaltning och om kassornas skyldighet att delta i dess utgifter bestäms i föreningens stadgar, som fastställs av social- och hälsovårdsministeriet.

169 §

I samband med försäkringskassaföreningen finns en försäkringskassenämnd.

Nämnden skall ge utlåtanden samt på en försäkringskassas, en delägares och medlems eller någon annan förmånstagares begäran ge rekommendationer till avgöranden i försäkringskasserenden mellan å ena sidan en kassa och å andra sidan en medlem, delägare eller förmånstagare. Om det är känt att samma ärende är anhängigt vid domstol eller att ärendet avgjorts vid domstol, får nämnden icke ge rekommendationen till avgöranden. Dessutom skall nämnden på begäran ge utlåtanden till myndigheterna i försäkringskasserenden.

Nämnden kan inte ge utlåtanden eller beslutsrekommendationer i ärenden om verksamhet som en försäkringskassa bedriver enligt sjukförsäkringslagen, lagen om pension för arbetstagare eller lagen om pension för företagare.

Nämnden skall ha en ordförande och en vice ordförande samt minst fem andra medlemmar, som social- och hälsovårdsministeriet förordnar för högst tre år i sänder. Medlemmarna skall vara förtrogna med försäkringskasserenden. Ordföranden och vice ordföranden skall ha avlagt juris kandidatexamen och vara förtrogna med domarvärv. Minst två av medlemmarna skall förordnas på försäkringskassaföreningens förslag, som skall innefatta minst fyra medlemmar.

Nämndens kostnader skall betalas av föreningens medel. Närmare bestämmelser som nämndens förvaltning och verksamhet ges i ett reglemente, vilket social- och hälsovårdsministeriet fastställer efter att ha hört föreningen.

Nämnden har rätt att av myndigheten och utöware av hälso- eller sjukvårdsverksamhet få de upplysningar som är nödvändiga för utredningen av ärende som den behandlar, utan hinder av vad som stadgas om tystnadsplikt för myndighet eller läkare och sjukvårdspersonal.

170 §

För uppgörande av försäkringstekniska beräkningar och utredningar skall vid en försäkringskassa finnas en försäkringsmatemati-

ker som uppfyller de behörighetsvillkor som social- och hälsovårdsministeriet fastställer med stöd av 18 kap. 8 § lagen om försäkringsbolag.

Kassan skall göra anmälan till ministeriet när den har anställt en försäkringsmatematiker och när denne har avgått.

171 §

En pensionskassa skall genomgå en försäkringsteknisk analys vartannat år eller oftare, om ministeriet anser det vara motiverat. Också andra kassor skall analyseras, om det i deras ansvarsskuld ingår ett premieansvar som avses i 79 § 2 mom. Den som utför analysen skall uppfylla de i 170 § 1 mom. nämnda behörighetsvillkoren för försäkringsmatematiker.

172 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

16 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

173 §

Denna lag, nedan *den nya lagen*, träder i kraft den 199 .

Genom den nya lagen upphävs, med de undantag som nämns nedan, lagen den 19 juni 1942 om understödskassor (471/42), nedan *den gamla lagen*, jämte ändringar.

174 §

När den nya lagen träder i kraft ombildas de under den gamla lagens giltighetstid registrerade understödskassorna till försäkringskassor, understödskasseregistret till försäkringskasseregistret och understödskasseföreningen till försäkringskasseföreningen. Den nya lagen tillämpas på kassorna efter den nämnda tidpunkten, om inte något annat följer av detta kapitel.

Reservfonder som bildats enligt den gamla lagens 27 § och säkerhetsfonder som bildats enligt dess 28 § ombildas när den nya lagen träder i kraft till reservfonder enligt denna lag.

175 §

Ingår i en innan den nya lagen trätt i kraft registrerad försäkringskassas stadgar bestämmelser som strider mot den nya lagen, skall i stället för dem iakttas den nya lagen.

Är stadgarna för en kassa som har registrerats före ikraftträdandet bristfälliga enligt den

nya lagen eller innehåller de bestämmelser som strider mot den nya lagen, skall kassans styrelse utan dröjsmål föreslå kassamötet att stadgarna skall ändras så att de stämmer överens med den nya lagen. För stadgeändringarna skall inom två år efter att den nya lagen trätt i kraft sökas social- och hälsovårdsministeriets fastställelse.

176 §

Har verksamhetssektorn för en försäkringskassa som har registrerats innan den nya lagen trätt i kraft definierats så att till kassan har kunnat höra sådana medlemmar och andra försäkrade samt delägare som enligt 4 § inte kan höra till kassans verksamhetssektor, kan dessa medlemmar, försäkrade och delägare utan hinder av 175 § fortsätta att höra till kassans verksamhetssektor också efter ikraftträdandet, om en bestämmelse om detta tas in i kassans stadgar. Med stöd av denna bestämmelse kan också de vara försäkrade i kassan, som har blivit anställda hos en delägare efter ikraftträdandet. Kassan skall för en stadgebestämmelse som avses i denna paragraf ansöka om social- och hälsovårdsministeriets fastställelse inom den tid som stadgas i 175 § 2 mom.

177 §

En försäkringskassa som har anmälts till registrering innan den nya lagen trätt i kraft samt en stadgeändring för vilken ansökts om fastställelse ikraftträdandet får registreras enligt den gamla lagen.

178 §

En försäkringskassa kan efter att den nya lagen stadfästs, utan hinder av 175 § besluta ändra sina stadgar så att de stämmer överens med den nya lagen. Beslutet skall fattas i den ordning som den gamla lagen stadgar. En ansökan om fastställelse av stadgeändringen kan göras och social- och hälsovårdsministeriets beslut på ansökningen kan registreras före den nya lagens ikraftträdande med en anteckning om att de fastställda stadgarna tidigast med träder i kraft samtidigt med den nya lagen.

179 §

En försäkringskassa som har registrerats innan den nya lagen trätt i kraft skall uppfylla de krav som stadgas i 6 och 15 §§ inom två år efter ikraftträdandet. Social- och hälsovårdsministeriet kan av synnerligen vägande skäl på ansökan av kassan förlänga tiden till högst fem

år, om inte de försäkrade intressera därigenom äventyras.

180 §

De försäkringskassor vilkas ansvarsskuld när den nya lagen träder i kraft inte uppfyller de krav som stadgas i den nya lagen skall täcka underskottet inom högst 15 år efter ikraftträdandet enligt en plan som social- och hälsovårdsministeriet har godkänt.

181 §

De undantag som social- och hälsovårdsministeriet har meddelat enligt den gamla lagens 107 § gäller i två år efter den nya lagen trätt i kraft. Ministeriet kan på ansökan av kassan förlänga undantagens giltighetstid också efter dessa två år, dock till högst fem år, om inte de försäkrade intressena därigenom äventyras. En förlängningsansökan skall göras till ministeriet inom två år efter att den nya lagen trätt i kraft.

182 §

Utan hinder av 7 § 3 mom. får en försäkringskassa fortfarande äga de aktier och andelar som den fick äga innan den nya lagen träder i kraft. Om det antal aktier och andelar som kassan äger eller den bestämmanderätt som avses i lagen överskrider den övre gräns som den nya lagen stadgar vid den tidpunkt då denna träder i kraft, får kassans relativa andel av det företags aktier, andelar eller bestämmanderätt som ägandet avser inte stiga högre än den var vid ikraftträdandet. Har kassans andel minskat efter att den nya lagen trätt i kraft, men alltså överskrider den lagstadgade övre gränsen, får kassans relativa ägarandel inte längre stiga från denna lägre nivå.

183 §

Ett ärende som gäller upplösning av en försäkringskassa skall handläggas och avgöras samt anmälas för registrering enligt med den gamla lagen, om offentlig stämning har sökts innan den nya lagen trätt i kraft.

Ett ärende som gäller ansvarsöverföring skall handläggas och avgöras enligt den gamla lagen, om social- och hälsovårdsministeriets samtycke har sökts innan den nya lagen trätt i kraft.

184 §

Sammansättningen av en styrelse, ett förvaltningsråd eller ett representantskap som valts innan den nya lagen trätt i kraft skall ändras i överensstämmelse med den nya lagen inom två år från ikraftträdandet. Verkställande direktören skall anmälas till försäkringskasseregistret inom tre månader efter att social- och hälsovårdsministeriet har fastställt försäkringskassans stadgar enligt med den nya lagen.

En styrelsemedlem, en medlem av förvaltningsrådet, en revisor eller en likvidator som har valts innan den nya lagen trätt i kraft får, även om han enligt den nya lagen inte är behörig, kvarstå i uppdraget tills ett nytt val förrättas, dock högst två år efter ikraftträdandet. Vad som sägs här gäller i tillämpliga delar också den som har rätt att teckna kassans namn och har utsetts före ikraftträdandet.

185 §

En under den gamla lagens giltighetstid utfärdad kallelse till kassamöte skall anses laglig, om den har utfärdats enligt den lagen.

186 §

Talan om att ett innan den nya lagen trätt i kraft fattat kassamötes beslut är ogiltigt samt andra yrkanden som har gjorts inom föreskriven tid skall slutbehandlas och avgöras enligt den gamla lagen.

187 §

På ett bokslut som har uppgjorts för en räkenskapsperiod som börjat innan den nya lagen trätt i kraft skall tillämpas den lagstiftning som gäller vid ikraftträdandet.

188 §

Vad som i någon annan lag stadgas om understödskassor skall på motsvarande sätt tillämpas på försäkringskassor. Hänvisningar i andra lagar till lagen om understödskassor skall anses syfta på den nya lagen.

189 §

De belopp som anges i den nya lagens 8 kap. motsvarar det för 1991 fastställda löneindextalet enligt 94 §.

2.

L a g
om ändring av 61 § sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 61 § 2 mom. sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63), sådant detta lagrum lyder i lag av den 13 maj 1988 (448/88), som följer:

61 §

I fråga om arbetsplatskassorna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om socialförsäkringskommissioner. I övrigt tillämpas lagen om försäkringskassor.

Denna lag träder i kraft den
199 .

Helsingfors den 12 juni 1992

Vid förfall för Republikens President

Statsminister

ESKO AHO

Social- och hälsovårdsminister *Jorma Huuhtanen*

2.

Lag

om ändring av 61 § sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 61 § 2 mom. sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63), sådant detta lagrum lyder i lag av den 13 maj 1988 (448/88), som följer:

Gällande lydelse

61 §

I fråga om arbetsplatskassorna gäller i tillämpliga delar, vad denna lag stadgar om socialförsäkringskommissioner. I övrigt tillämpas på kassan lagen om understödskassor. Social- och hälsovårdsministeriet har likväl rätt att på folkpensionsanstalten överföra uppgifter, som gäller fastställande av en arbetsplatskassas stadgar och grunderna för den samt inregistreringen av kassan och tillsynen av dess verksamhet.

Föreslagen lydelse

61 §

I fråga om arbetsplatskassorna gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om socialförsäkringskommissioner. I övrigt tillämpas lagen om försäkringskassor.

Denna lag träder i kraft den
199 .
